JEROME K. JEROME

Gîndurile trîndave ale unui pierde-vară

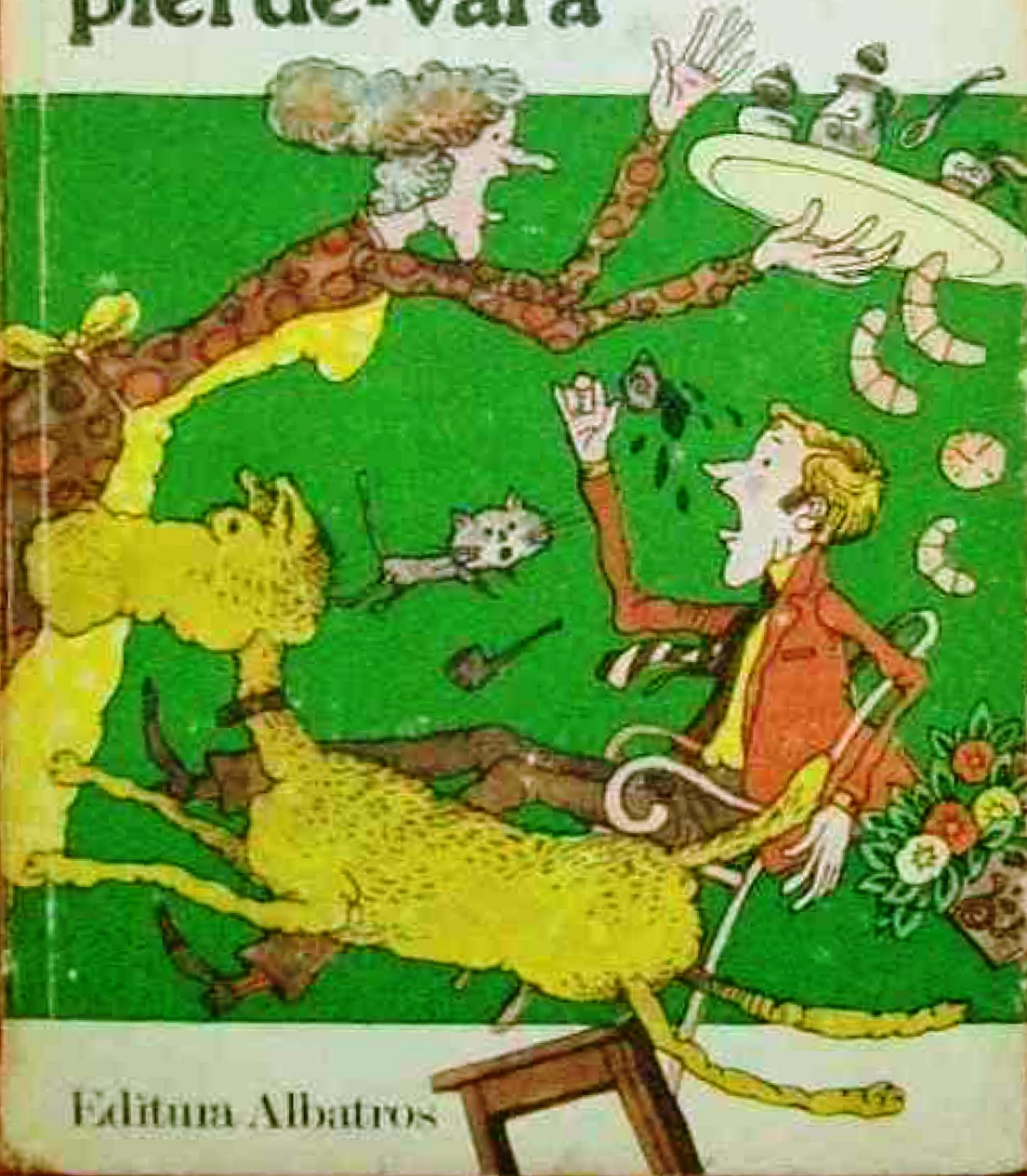

Editura Albatros

JEROME K. JEROME

Gîndurile trîndave ale unui pierde-vară

In românește
de CARMEN PAȚAC

EDITURA ALBATROS • BUCUREȘTI
1980

JURNALUL UNUI PELERINAJ

LUNI 19

Prietenul meu B. — Invitație la teatru. — Un regulament extrem de incomod. — Dorințele arzătoare ale unui virtual călător. — Cum să profiți din plin de peisajul natal. — Vineri, zi cu noroc. — Hotărîrea e luată.

Prietenul meu B. mi-a făcut o vizită azi dimineață și m-a întrebat dacă nu mi-ar surîde să merg cu el la teatru lunea viitoare.

— Cum să nu, bătrîne ! am răspuns. Ai bilete de favoare, probabil !

— Da' de unde, spuse el, ăștia și bilete de favoare ! Va trebui să plătim.

— Să plătim ? Să plătim ca să mergem la teatru ? ! am făcu eu uimit. Îți bați joc de mine ! Lasă prostiile !

— Băiete dragă, zise el, crezi c-aș spune să plătim dacă am putea intra altfel ? Neciopliții ăștia din conducerea teatrului habar n-au ce e aia „listă de invitați". N-are rost să le spui că ești ziarist, fiindcă n-au nevoie de presă. Pentru ei presa nu face nici cît o ceapă degerată. N-are sens să-i scrii directorului adjunct, fiindcă n-au așa ceva. Ți-ai pierde timpul de pomană dacă te-ai oferi să le publici reclamele, fiindcă n-au reclame (ca acelea pe care le știm noi). Dacă vrei să vezi spectacolul, trebuie să plătești. Nu plătești, stai afară ; ăsta-i regulamentul lor barbar.

— Sfinte Sisoe, spusei eu, afurisită afacere ! Și cam pe unde vine teatrul ăsta nemaipomenit ? Nu cred c-am fost vreodată acolo.

— Nici eu nu cred c-ai fost, spuse el. E la Oberammergau — prima la stînga după ce pleci din gara Ober, la 50 de mile de München.

— Cam izolat pentru un teatru. N-aș fi crezut că o cosmelie ca aia, tocmai la capătul lumii, își poate permite să facă pe nebuna.

— Are șapte mii de locuri, răspunse prietenul meu B., și se fac încasări serioase la fiecare spectacol. Lunea viitoare e premieră. Vii ?

M-am gîndit un pic. Am aruncat o privire în agendă și-am constatat că mătușa Emma venea să stea la noi de sîmbătă pînă miercurea viitoare. Mi-am făcut soco'eala că, dacă mă duc, pierd ocazia de-a o vedea și s-ar putea s-o revăd abia peste cîțiva ani, așa că m-am hotărît să plec cu B.

Sincer vorbind, mă tenta mai mult călătoria decît piesa. Una din vechile mele ambiții era să străbat pămîntu-n lung și-n lat. Ardeam de nerăbdare să pot scrie într-o zi cam așa :

„Mi-am savurat havana aromată pe străzile însorite ale Madridului și mi-am fumat noduroasa și nu prea plăcut mirositoarea pipă a păcii într-un wigwan din vestul sălbatic, unde te suflă vîntul din toate părțile ; seara mi-am sorbit cafeaua în cortul cufundat în tăcere, în timp ce cămila priponită păștea afară iarba deșertului, și am dat pe gît o dușcă de *brandy* din nord, tare ca focul, pe cînd renul rumega lîngă mine în colibă, iar lumina palidă a soarelui din miez de noapte proiecta pe zăpadă umbrele pinilor ; am simțit săgetarea ochilor strălucitori care mă pîndeau de sub văl, asemenea fantomelor, pe străzile înguste ale Bizanțului și am răspuns cu un zîmbet (deși m-a costat scump) privirilor strengărești și vioaie ale fetelor cu ochi negri din Jedda [1] ; am hoinărit pe unde bunul — dar nu preabunul — Harun Al-Rașid s-a furișat deghizat după căderea nopții avîndu-l alături pe credinciosul Mesrur ; am stat pe podul de unde Dante o urmărea cu privirea pe cereasca Beatrice ; am plutit pe apele care cîndva au purtat barca Cleopatrei ; am fost la locul unde a căzut Cezar ; am auzit foșnetul moale al hainelor scumpe în saloanele din Mayfair [2] și mi-a ajuns la urechi zornăitul colierelor de dinți de pe gîtul de abanos al frumoaselor din Tongatapu [3]; am gîfîit sub soarele arzător în India și am înghețat în bătaia vînturilor reci din Groenlanda ; m-am pierdut în fur-

---

[1] Jedda (sau Jiddah) — oraș în vestul Arabiei Saudite, important port pentru pelerinii de la Mecca (n. t.).

[2] Mayfair — cartier al Londrei, cîndva partea selectă a orașului (aproximativ între 1800 și 1914). N. t.

[3] Tongatapu — insulă în sudul Oceanului Pacific (arhipelagul Tonga). N. t.

nicarul vechii Chine şi, înfăşurat în pătura mea, am stat, în adîncul pădurilor mari de pini, din vest, la o mie de mile depărtare de suflarea omenească".

B., căruia i-am mărturisit pasiunea mea pentru acest gen de exprimare, mi-a spus că aş putea obţine acelaşi efect scriind despre nişte locuri la îndemîna oricui.

— Fără să fi făcut măcar un pas în afara Angliei, aş putea să continui în acelaşi fel. Să zicem de exemplu: „Mi-am fumat mahorca de patru pence [1] în birturile presărate cu nisip de pe Fleet Street [2] şi mi-am savurat ţigara de foi de Manilla (pe care dădusem doi pence) în sălile aurite de la Criterion [3]; am dat pe gît o bere Burton [4], tare gulerată, la „Îngerul" faimos din Islington [5], cel ce adună sub aripile-i protectoare pe cei mici şi însetaţi, şi mi-am luat băutura obişnuită de zece pence în multe „localuri" din Soho [6] care te-mbiau cu mireasma lor de usturoi. Călare pe un măgar cu mers ciudat mi-am croit — sau, ca să fiu mai exact, proprietarul măgarului sau agentul mi-a croit — drum prin cîmpiile sterpe şi nisipoase din Hampstead [7], iar în regiunile subtropicale de la Battersea, luntrea mea a speriat sălbăticiunile înaripate de pe baltă şi le-a izgonit din cuiburile lor singuratice. M-am dat de-a dura pe One Tree Hill de sus pînă jos, în rîsul fetelor care băteau din palme şi strigau; şi, în parcul vechi de cînd lumea al curţii regale, unde s-au jucat cîndva odraslele bălaie ale acelor Stuarţi născuţi într-o zodie nenorocoasă, am hoinărit îndelung pe cărările şerpuitoare, strîngînd mijlocul uneia din fermecătoarele fiice ale Evei, pe cînd maică-sa, de cealaltă parte a gardului viu, turba de furie că nu putea să se-apropie de noi. Într-o cameră mobilată, la lumina palidă a lămpii, am fugărit o venerabilă ploşniţă pînă ce

[1] Penny (pl. pence) — diviziune monetară engleză, a douăsprezecea parte dintr-un şiling pe vremea aceea; actualmente, după adoptarea sistemului zecimal (la 15 februarie 1971), este a suta parte dintr-o liră (n. t.).

[2] Fleet Street — stradă în Londra, cartierul general al presei (n. t.).

[3] Criterion — club în Londra (n. t.).

[4] Bere Burton (după numele oraşului Burton-on-Trent) — bere neagră englezească (n. t.).

[5] Islington — oraş-satelit al Londrei (n. t.).

[6] Soho — cartier săracăcios al Londrei unde locuiesc mulţi străini (n. t.).

[7] Hampstead — parte din Camden, cîndva încorporată în Londra. Aici se află binecunoscuta landă numită Hampstead Heath (n. t.).

coana mare și-a dat obștescul sfîrșit pe fundul unei farfurioare pline cu apă ; pe țărmul marelui Atlantic am traversat, tremurînd, multe mile de perne și cearceafuri în urmărirea unui purice săltăreț. De nenumărate ori, pînă mi s-a făcut lehamite — și nu numai atît — și a-nceput să-mi vîjîie capul, am călărit armăsarul mic și tare nărăvaș, pe care poți să-l încaleci pentru un penny pe cîmpia de la Peckham Rye ; deasupra mulțimii de capete amețite din Barnet (deși e puțin probabil ca vreunul din cei de acolo să fi simțit măcar jumătate din amețeala ce mă cuprinsese pe mine) m-am învîrtit cu o mașinuță viu colorată pe care o mînuia un om cu o frînghie. Am pășit țanțoș pe podcaua primăriei din Kensington (costa o guinee [1] biletul inclusiv gustările — dacă puteai să ajungi la ele prin grămada de cameni), iar pe iarba verde a pădurii ce desparte Anglia răsăriteană de mult cîntatul Epping [2], am dănțuit păgîn prins în horă cu alții. M-am amestecat printre hoardele care mișunau pe Drury Lane [3] în noaptea din ajunul Crăciunului și-am stat mîndru și solitar în primul rînd la galerie, urmărind o piesă de înaltă clasă și dorindu-mi din tot sufletul să fi cheltuit șilingul [4] respectiv în sălile orientale de la Alhambra [5]". Cam asta e, spuse B., și e la fel de bună ca descrierea făcută de tine. Poți scrie în felul ăsta fără să te depărtezi de Londra mai mult de cîteva ore.

— Să nu intrăm în alte amănunte, am replicat eu. După cum văd, nu ești în stare să simți la fel ca mine. În pieptul tău nu palpită inima înflăcărată a călătorului ; nu poți înțelege aspirațiile unei asemenea făpturi. Dar nu-ți face griji ! Important e că vin cu tine în călătoria asta. Chiar după-amiază o să-mi cumpăr un ghid de conversație în limba germană, un costum cadrilat, un fular albastru, o

---

[1] Guince — veche monedă de aur (inexistentă acum) care valora 21 de șilingi (n. t.).

[2] Epping — district urban în Essex. Aici se află Epping Forest, fostă pădure regală, actualmente o zonă de agrement (n. t.).

[3] Drury Lane — arteră în Londra unde se află teatrul cu același nume, celebru pentru spectacolele tradiționale de Crăciun (începînd cu secolul al XIX-lea). N. t.

[4] Șiling — unitate monetară engleză valorînd 12 pence, a 20-a parte dintr-o liră. După adoptarea sistemului zecimal, șilingul nu mai există (n. t.).

[5] Alhambra — teatru de varieteu din Londra (n. t.).

umbrelă albă și alte asemenea lucruri necesare englezului călător prin Germania. Cînd porneşti ?

— Păi, făcu el, avem două zile bune de mers. Zic să pornim vineri.

— Vinerea nu e o zi prea norocoasă, îmi dădui eu cu părerea.

— Doamne Dumnezeule ! făcu el destul de repezit. Cine ţi-a mai băgat în cap şi prostia asta ? Ca şi cum providenţa va schimba zoarta Europei dacă tu şi cu mine plecăm în excursie joi sau vineri !

Îmi spuse că nu-şi dădea seama cum un om, cu atîta scaun la cap, din cînd în cînd, putea să-şi piardă vremea (fie şi numai în gînd) cu asemenea ţicneli de babă stafiditâ. Îmi mai spuse că, acum mulţi ani, pe cînd era încă un ţînc cu caşul la gură, ţinea cont de această superstiţie prostească şi pentru nimic în lume n-ar fi pornit la drum vinerea.

Dar într-un an n-a avut încotro. Trebuia să aleagă între a pleca vineri sau a nu mai merge deloc. S-a hotărît deci să încerce.

A pornit-o pregătit sufleteşte pentru un lung şir de accidente şi nenorociri. Singura lui dorinţă fusese să se întoarcă acasă viu şi trăise cu speranţa asta tot timpul excursiei.

Totuşi a fost silit să recunoască în sinea lui că niciodată pînă atunci nu mai petrecuse o vacanţă atît de minunată. Totul fusese splendid.

Şi după aceea se hotărîse să pornească *întotdeauna* vinerea. Aşa a şi făcut şi s-a distrat întotdeauna de minune.

În sinea lui şi-a spus că, pentru nimic în lume, n-o să mai pornească în călătorie în altă zi decît vinerea. Ce absurditate să crezi în superstiţia asta despre ziua de vineri !

Ne-am înţeles deci s-o luăm din loc vineri şi urma să ne-ntîlnim în Gara Victoria seara, la ora opt fără un sfert.

JOI 22

Problema bagajului. — Sugestia primului prieten. — Sugestia celui de-al doilea prieten. — Sugestia celui de-al treilea prieten. — Sfatul doamnei Briggs. — Sfatul vicarului. — Sfatul neveste-si. — Sfaturi din lumea medicală. — Sfaturi din lumea literelor. — Recomandarea lui George. — Ajutorul cumnată-mi. — Sfatul tînărului Smith. — Propriile mele idei. — Ideea lui B.

Astăzi mi-am cam făcut probleme în privința bagajului pe care să-l iau cu mine. De dimineață am întîlnit un ins și iată că mi-a spus :

— O, dacă pleci la Oberammergau, ai grijă să-ți iei multe haine groase. O să ai nevoie de toate lucrurile de iarnă.

Îmi povesti cum un prieten de-al lui se dusese-acolo cu cîțiva ani în urmă, nu-și luase destule haine călduroase, răcise, se-ntorsese-acasă și-și dăduse obștescul sfîrșit. Apoi adăugă :

— Ascultă ce-ți spun eu și ia-ți multe haine groase.

Mai tîrziu am dat peste altul care mi-a spus :

— Am auzit că pleci în străinătate. În ce parte-a Europei ?

I-am răspuns că pe undeva prin Europa Centrală.

— Ei, dacă-i așa, zise el, urmează-mi sfatul și ia-ți un costum ușor și-o umbrelă de soare. Să nu-ți pese de aspect. Tu să te simți bine, asta-i important. Nici nu știi ce căldură insuportabilă e pe continent la vremea asta. Englezii însă o țin tot pe a lor și, cînd sînt în Europa, îmbracă aceleași haine groase pe care le poartă acasă. Așa fac insolație și se nenorocesc pe viață.

M-am dus la club. Acolo am dat cu ochii de-un prieten de-al meu, corespondent de presă, care călătorise mult și

cunoștea Europa destul de bine. I-am povestit ce-mi spuseseră ceilalți doi și l-am întrebat pe care să-l cred.

— De fapt, spuse el, amîndoi au dreptate. Știi, în regiunile deluroase vremea e foarte schimbătoare. Dimineața poți să te topești de căldură, iar seara nu-ți strică o cămașă flanelată și-o haină de blană.

— Păi exact așa e vremea la noi în Anglia ! am exclamat eu. Dacă străinii ăștia n-au parte de ceva mai grozav la ei în țară, cu ce drept vin aici și ne bombăne că avem o vreme insuportabilă ?

— Știi bine că n-au nici un drept, dar n-ai ce-i face. Să-ți spun o chestie, fii pregătit pentru orice situație. Ia-ți un costum răcoros și cîteva lucruri subțiri, să le ai dac-o fi cald, și multe lucruri groase pentru vreme rece.

Cînd am ajuns acasă, am găsit-o pe doamna Briggs care venise să vadă ce face copilul.

— Vai, spuse ea, dacă mergeți în Germania, luați-vă o bucățică de săpun.

Îmi povesti cum domnul Briggs fusese chemat odată în Germania pe neașteptate, în interes de serviciu, uitase să-și ia o bucățică de săpun, nu știa destul nemțește ca să ceară așa ceva cînd a ajuns la destinație, nici nu văzuse asemenea obiect, chiar dacă ar fi știut germana, stătuse acolo trei săptămîni, nu putuse să se spele în tot acest timp și venise acasă așa de murdar că nimeni nu l-a recunoscut și l-au luat drept instalatorul care trebuia să repare boilerul de la bucătărie.

Doamna Briggs mă mai sfătui să-mi iau cîteva prosoape, căci cele de-acolo sînt teribil de mici.

După masa de prînz am ieșit în oraș și m-am întîlnit cu vicarul.

— Luați-vă o pătură, mă sfătui el.

Îmi mai spuse că la hotelurile din Germania nu numai că nu-ți dau destulă lenjerie de pat ca să nu-ți fie frig noaptea, dar nici nu aerisesc cearceafurile cum trebuie. Adăugă că un prieten mai tînăr de-al lui se dusese odată în Germania, dormise într-un așternut umed, făcuse reumatism articular acut, se-ntorsese acasă și dăduse ortul popii.

În acest punct al discuției intră pe fir nevastă-sa. (Vicarul o aștepta lîngă un magazin de textile cînd l-am întîlnit eu.) Soțul o puse la curent cu plecarea mea în Germania, așa că primii următorul sfat :

— Vai, să nu cumva să uitați perna. Acolo nici nu se pomenește-așa ceva — nici urmă de pernele noastre. Cum poți să te odihnești ca lumea noaptea dacă n-ai o pernă bună ? Făceți-vă un săculeț pentru ea, mai spuse distinsa doamnă, și nimeni n-o să bănuiască ce-aveți acolo.

Cîțiva pași mai încolo l-am întîlnit pe doctorul familiei, care-mi spuse :

— Neapărat luați o sticlă de *brandy*. Nu ocupă loc mult și-o să vă fie de mare folos noaptea, dacă nu sînteți obișnuit cu bucătăria nemțească.

Adăugă că băuturile care se dădeau la hotelurile din străinătate erau otravă curată și că, la drept vorbind, nu era deloc înțelept să pleci la drum fără sticla de *brandy* după tine. Spuse că o nimica toată, cum e sticla de *brandy*, poate uneori să-ți salveze viața.

În drum spre casă m-am întîlnit cu un confrate din lumea literelor, care mă anunță :

— Bătrîne, o să ai de mers cu trenul, nu glumă. Ești obișnuit cu-așa ceva ?

— Păi, îngăimai eu, am mers de la Londra pînă-n inima Surrey-ului [1] cu un expres de sud-est.

— O, asta-i un fleac pe lîngă ce te-așteaptă, răspunse el. Uite, îți dau o idee cum să-ți petreci timpul. Ia o tablă de șah și setul respectiv de piese. Ai să-mi fii recunoscător pentru asta.

George trecu pe la mine seara și-mi spuse :

— Măi băiatule, să nu uiți cumva cutia cu trabucuri și tutunul.

Aflai de la el că trabucurile nemțești — cel mai bun sort de trabuc nemțesc — semănau cu „Penny Pickwick-Spring Crop", cum le numesc experții în materie. Era foarte posibil, gîndea el, ca în timpul scurtei șederi pe care o plănuisem, că n-am timp destul ca să-mi formez gustul pentru o asemenea aromă.

Cumnată-mea își făcu apariția seara, mai tîrziu, și, ca o fată grijulie ce era, aduse o cutie de mărimea unei lăzi pentru ceai.

— Strecoar-o și pe-asta în bagajul tău, spuse ea. O să-ți prindă bine. Ai aici tot ce-ți trebuie ca să-ți faci o ceașcă de ceai.

---

[1] Surrey — comitat în sudul Angliei (n. t.).

Mai apoi îmi preciză că nemții nu se pricep la ceai, dar că, avînd lădița în chestiune, nici capul n-o să mă doară. Ca să mă convingă, deschise cufărul și-mi arătă conținutul. Bineînțeles că era dotat cu de toate. Găsesc acolo o cutie plină cu ceai, o sticluță cu lapte, o cutie cu zahăr, o sticlă cu alcool metilic, o untieră și-un pachet de biscuiți. Mai erau o sobiță, un ibric, un ceainic, două cești, două farfurioare, două farfurii întinse, două cuțite și două linguri. Dacă-ar mai fi pus acolo un pat numai, nici n-ar mai fi trebuit să-mi fac probleme cu hotelul.

Tînărul Smith, secretarul clubului nostru foto, a venit la ora 9 să mă roage să-i fac un negativ al „Gladiatorului murind" de la Galeria de sculptură din München. I-am spus că aș fi foarte încîntat să-l pot servi, dar că n-aveam de gînd să iau aparatul de fotografiat cu mine.

— Nu luați aparatul ! făcu el. Plecați în Germania, în țara Rinului, să vedeți cele mai pitorești peisaje, să stați în cîteva din cele mai vechi și faimoase orașe ale Europei și să lăsați acasă aparatul de fotografiat ? ! După toate astea mai aveți curajul să spuneți că sînteți artist ? !

Mă avertiză c-o să regret o viață-ntreagă dacă plec în Germania fără aparat.

Sînt de părere că totdeauna e bine să urmezi sfatul altora acolo unde ei se pricep mai bine decît tine. Experiența celor care-au trecut cîndva pe acolo, și numai ea, netezește calea pentru cei care urmează. Așa că, după cină, am strîns la un loc toate lucrurile pe care fusesem îndemnat să le iau cu mine și le-am aranjat pe pat, adăugînd cîteva nimicuri din proprie inițiativă.

Am pus deoparte multă hîrtie de scris și-o călimară, împreună cu un dicționar și alte cîteva cărți de referință, pentru cazul cînd mi-ar fi venit cheful de scris prin străinătățuri. Uneori, cînd eram în deplasare și uitam acasă hîrtia, tocul și cerneala, simțeam că plesnesc dacă nu scriu ceva. Atunci m-a deranjat grozav faptul că, din lipsă de hîrtie, toc și cerneală, n-am putut să mă așez și să scriu din gros. Din cauza asta fusesem obligat să tîndălesc toată ziua cu mîinile în buzunare.

Așadar, acum îmi iau totdeauna hîrtie, toc și cerneală oriunde mă duc. Deci, dacă mă cuprinde dorința arzătoare de-a scrie, nu voi mai fi nevoit să mă abțin.

Am fost adesea uimit cum de această dorință arzătoare de-a scrie îmi dă de furcă mai mult cînd n-am hîrtie, toc și

cerneală la mine și în nici un caz nu mă bîntuie acum, cînd am toate cele necesare pentru a o satisface.

Dar și cînd o veni, o să mă găsească gata de luptă !

Am mai pus pe pat cîteva volume de Goethe, fiindcă m-am gîndit c-o să fie tare plăcut să-l citesc în propria lui țară. M-am hotărît să iau un burete și-o cadă portabilă, fiindcă o baie rece este primul lucru care te înviorează dimineața.

B. sosi tocmai cînd terminasem de aranjat totul în formă de morman. Se holbă la pat și mă întrebă dacă eram în toate mințile. I-am răspuns să n-aibă nici o grijă căci îmi făceam bagajele.

— Cerule mare ! exclamă el. Credeam că te muți ! Ce-ți închipui că facem ? O pornim la drum cu cortul ?

— Nu ! am răspuns eu. Dar am fost sfătuit cu insistență să iau toate lucrurile astea cu mine. Are vreun rost să primești sfaturi dacă nu le urmezi ?

— Vai de mine, spuse el, cine te oprește să primești sfaturi ? E bine să le ai la îndemînă ca să le poți arunca la gunoi cînd e nevoie. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu lua tot calabalîcul ăla după tine. O să spună lumea că sîntem o șatră de țigani.

— Ei, lasă prostiile, zisei eu. Jumătate din lucrurile de pe patul ăsta sînt lucruri vitale. Dacă pleci în Germania fără ele, cînd te-ntorci acasă mori cu siguranță.

I-am relatat ce-mi spuseseră doctorul. vicarul și ceilalți. Apoi i-am explicat că viața mea depindea de niște lucruri pe care urma să le iau cu mine : *brandy*, cearceafuri, umbrele de soare și multe haine groase.

B. ăsta e un om total nepăsător la pericol și riscuri (bineînțeles cînd e pielea altora în joc). așa că mi-a zis :

— Prostii ! Nu ești tu ăla care să facă guturai și să moară tînăr. Las-acasă tot bazarul ăsta și ia-ți cu tine o perie de dinți, un pieptene, o pereche de șosete și-o cămașă. N-ai nevoie de mai mult.

Am luat mai mult de-atît, dar nu mult prea mult. În orice caz mi-a încăput totul într-o sacoșă mică. Tare mi-ar fi plăcut dacă luam cu noi toată harabaia aia pentru ceai ! Ne-am fi jucat de-a prăvălia în tren ! Dar B. nici n-a vrut s-audă de-așa ceva.

Sper să nu se schimbe vremea.

VINERI 23

Sculatul de dimineață. — Balastul trebuie pus în cală înainte de a pleca în larg. — Supărătorul amestec al providenței în treburi pe care ea însăși nu le pricepe. — O societate minunată. — B. mă confundă. — O anecdotă fadă. — Ne luăm balast. — Un marinar cumpătat. — O barcă zburdalnică.

Azi dimineață m-am sculat foarte devreme. Nu știu de ce m-am sculat așa devreme, că n-o pornim la drum înainte de 8 seara. Dar nu-mi pare rău — că m-am sculat devreme, vreau să spun. E o schimbare. I-am sculat și pe ceilalți și-am luat cu toți micul dejun la ora 7.

Am mîncat copios. Un lup de mare mi-a spus cîndva :

— Să știi de la mine că, dacă vrei s-o pornești pe mare și ești nervos, trebuie să-ți umpli bine burta. Încărcătura bună face barca să se mențină pe linia de plutire. Numai vapoarele pe jumătate goale se rostogolesc, se ridică și se lasă tot timpul, cu pupa pe jumătate afară din apă. Trebuie să-ți iei balast cînd pleci pe mare.

Mi s-a părut un sfat foarte bine gîndit.

Mătușa Emma a sosit după amiază. Mi-a mărturisit cît de bucuroasă era că m-a mai prins. Ceva parc-o îndemna să-și schimbe planul și să vină vineri în loc de sîmbătă. Providența a fost, își zicea ea.

Tare-aș vrea ca providența asta să-și vadă de treburile ei și să nu-și bage nasul într-ale mele ; că tot nu pricepe o iotă din ele.

Mătușa Emma mă anunță c-o să stea pînă mă-ntorc fiindcă vrea să mă mai vadă înainte de plecarea ei. I-am spus că s-ar putea să mă-ntorc abia peste o lună. Îmi răspunse că n-are nici o importanță. Timp e berechet. O să mă aștepte liniștită.

Ai mei mă implorară să mă întorc cît pot mai repede.

Am cinat regește („mi-am luat o rezervă bună de balast", cum ar fi spus prietenul meu, lupul de mare), am zis „la revedere" tuturor și-am sărutat-o pe mătușa Emma. I-am promis c-o să am grijă de mine (promisiune, pe care, slavă cerului, am s-o țin cu sfințenie, indiferent de riscuri), am chemat o birjă și-am plecat.

Am ajuns în Gara Victoria cu puțin înaintea lui B. Mi-am asigurat două locuri la fereastră, într-un vagon de fumători, și-am început să patrulez pe peron în sus și-n jos așteptînd să apară B.

Cînd oamenii n-au cu ce să-și ocupe mintea, încep să cugete. Neavînd altceva mai bun de făcut pînă la sosirea lui B., m-am apucat să visez cu ochii deschiși.

Iată-mă deci, în schimbul muncii mele, gata să fiu răsplătit de societate cu o plimbare pînă-n inima Europei și înapoi. Pentru a mi se ușura călătoria, șapte sau opt sute de mile au fost împînzite cu căi ferate. S-au construit poduri și s-au făcut tuneluri. O armată întreagă de ingineri, paznici, semnalizatori, hamali și funcționari așteptau să facă totul pentru confortul și siguranța mea. Nu-mi rămînea decît să-i spun societății (în cazul de față reprezentată prin funcționarul de la casa de bilete) unde vreau să merg și să mă urc în vagon. Tot restul va rămîne în grija celorlalți. S-au scris și s-au tipărit cărți și ziare, așa că dacă voiam să-mi omor timpul citind, puteam s-o fac. În diferite locuri de pe traseu, societatea-cea grijulie nu uitase să mă întîmpine cu tot soiul de gustări (sandvicIurile puteau fi un pic mai proaspete, dar probabil că, în concepția ei, pîinea caldă era o insultă pentru mine). Cînd, obosit de-atîta drum, vreau să mă odihnesc, societatea mă așteaptă cu masa pusă și-un pat confortabil, cu apă caldă și rece în care să mă îmbăiez și prosoape cu care să mă șterg. Oriunde mă duc și orice doresc, societatea, aidoma spiridușilor robiți din basmele orientale, arde de nerăbdare să mă ajute, să mă servească, să-mi dea ce-i cer, să mă distreze, să-mi facă pe plac. Societatea mă va duce la Oberammergau, va avea grijă de mine pe drum și, odată ajuns acolo, mă va lua să văd misterele pe care le-a montat, le-a repetat și le va juca pentru instruirea mea. Mă va aduce înapoi pe traseul ales de mine și-mi va explica, cu ajutorul ghidurilor și cărților de istorie, tot ce crede ea că mă interesează. Cît voi lipsi eu, va transmite celor pe care i-am lăsat în Anglia mesajele mele și mi

le va aduce, în schimb, pe ale lor. Va avea grijă de mine, mă va apăra și ocroti cum numai o mamă știe să apere și să ocrotească.

Tot ce-mi cere în schimbul acestor binefaceri este să muncesc cît îmi spune ea. Cum muncești, așa te tratează și societatea.

— Stai la masă și scrie, numai asta-ți cer. Nu faci tu multe parale în alte privințe, dar știi să depeni kilometri din ceea ce tu și prietenii tăi numiți literatură. Unora chiar le place s-o citească. Foarte bine, stai aici și scrie literatură de-asta, sau cum i-o fi zicînd, și nu te ocupa de nimic altceva. De rest mă-ngrijesc eu pentru tine. O să-ți dau toate materialele de care ai nevoie cînd scrii : cărți pline de spirit și umor, lipici și foarfeci și tot ce poate fi necesar în meseria ta. Am să te hrănesc, să te-mbrac, să te-adăpostesc. Am să te duc în toate locurile unde ți-ar plăcea să mergi. Am să fiu cu ochii în patru să nu-ți lipsească tutunul și toate celelalte lucruri folositoare pe care le dorești. Dar numai cu condiția să muncești cu sîrg. Cu cît muncești mai mult și mai bine, cu atît am să fiu mai grijulie cu tine. Scrie ! Asta-i tot ce vreau.

— Dar, replic eu societății, nu-mi place să muncesc, nu vreau să muncesc. De ce să fiu sclav și să trag la jug ?

— Foarte bine, răspunde societatea, nu munci, eu nu te oblig. Să știi însă că, dacă nu muncești pentru mine, nici eu n-am să muncesc pentru tine. Nu muncești, s-a zis cu mîncarea, cu vacanțele, cu tutunul !

Deci nu-mi rămîne decît să fiu sclav și să muncesc.

Societatea n-are deloc noțiunea plății egale. Principalul ei scop este să încurajeze intelectul. Pe cel care lucrează numai cu brațele, ea-l așează un pic deasupra calului sau a boului și se-ngrijește de el doar un pic mai mult decît de ele. Dar în momentul în care omul începe să-și folosească mintea și se ridică de la simplu lucrător la artizan, ea începe să-i mărească salariul.

Desigur metoda ei de a încuraja gîndirea e departe de a fi perfectă. Societatea e și ea o părticică din lume și de aceea inteligența pe care o preferă e cea care stîrnește vîlvă. Tare mi-e teamă că în general plătește mai mult scriitorului superficial și pompos decît gînditorului profund și rafinat. Adesea șarlatania inteligentă e mai pe placul ei decît valoarea adevărată. Dar planul ei este

drept și cu judecată, scopurile și intențiile îi sînt clare, metodele, în mare, sînt destul de bune, iar puterea-i de discernămînt sporește cu fiecare an.

Într-o zi va atinge înțelepciunea maximă și va plăti fiecăruia după meritele sale.

Nu vă alarmați ! N-apucăm noi vremea aia !

Mai visam încă la o asemenea societate, cînd m-am întors și-am dat (literalmente) nas în nas cu B. La început a crezut că sînt un măgar împiedicat care nu poate să se țină pe picioare și mi-a și spus-o, dar recunoscîndu-mă și-a cerut scuze. Mă aștepta acolo pe peron de cîtva timp. I-am spus c-am ocupat două locuri în colț într-un compartiment de fumători, iar el mi-a adus la cunoștință că și el făcuse același lucru. Printr-o coincidență ciudată amîndoi ne opriserăm la același compartiment. Eu ocupasem locurile dinspre peron, iar el pe cele din partea opusă. Alți patru călători se-nghesuiseră la mijloc. Ne-am păstrat locurile de lîngă ușă și le-am cedat pe celelalte două. Trebuie să fii generos cu semenii tăi.

In compartiment era un individ foarte vorbăreț. Niciodată n-am întîlnit un om cu un asemenea stoc de anecdote teribil de neinteresante. Își luase un prieten cu el — în orice caz, omul îi era prieten la începutul călătoriei — și-a vorbit întruna cu prietenul ăsta de cînd am plecat din Gara Victoria și pînă cînd am ajuns la Dover [1]. Mai întîi i-a spus o poveste lungă despre un cîine. Povestea respectivă n-avea nici sare, nici piper. Era pur și simplu o înșiruire seacă a activităților zilnice ale cîinelui. Cîinele se scula dimineață și lătra la ușă. Cînd ai casei coborau să deschidă ușa, el era acolo și rămînea toată ziua în grădină, iar cînd soața (nu a cîinelui, ci a omului cu povestea) ieșea după-amiază în grădină, îl găsea (pe cîine) adormit în iarbă. Apoi îl duceau în casă. El se juca cu copiii, iar seara se culca în șopronul cu cărbuni. A doua zi dimineață era din nou la post. Și a turuit tot așa mai departe vreo patruzeci de minute.

Un prieten foarte bun sau vreo rudă apropiată de-a cîinelui, fără îndoială, ar fi găsit relatarea captivantă, dar mi-e greu să-mi închipui ce putea găsi în această istorisire un om străin, care, bineînțeles, n-avea habar de cîine.

[1] Dover — oraș în sud-estul Angliei, principalul port de pasageri (n. t.).

La început prietenul a încercat să se entuziasmeze şi-a murmurat : „Minunat !", „Foarte ciudat, într-adevăr", „Ce curios !", iar apoi a contribuit la mersul povestirii cu exclamaţii ca : „Nu se poate, chiar aşa a făcut ?", „Dar tu ce-ai făcut pe urmă ?" sau „Cînd s-a întîmplat asta, luni sau marţi ?" Pe măsură ce povestea înainta, prietenul începea să antipatizeze vădit cîinele şi se mulţumea doar să caşte ori de cîte ori venea vorba de animal.

Deşi s-ar putea să mă înşel, totuşi cred că spre sfîrşit l-am auzit bolborosind :

— Lua-l-ar dracu' de cîine !

Îmi închipuiam că după povestea cu cîinele o să avem un pic de linişte. Dar n-a fost să fie aşa, căci fără să-şi tragă suflarea după sporovăiala despre cîine, tovarăşul nostru cel limbut a adăugat :

— Staţi să vă spun acum una şi mai caraghioasă !

Aveam toate motivele să-l credem pe cuvînt. Dacă amicul nostru s-ar fi lăudat că ne va spune o poveste mai plicticoasă, mai neinteresantă, bineînţeles că ne-am fi îndoit. Nu ne era însă greu deloc să ne dăm seama că putea găsi ceva mai caraghios.

Dar, din păcate, nici vorbă de ceva mai caraghios. Istoria era doar mai lungă şi mai complicată. Era povestea unuia care cultiva singur ţelină. Mai tîrziu s-a descoperit că nevastă-sa era nepoata dinspre mamă a celui care făcuse o canapea dintr-un cufăr vechi.

Pe la mijlocul povestirii, prietenul povestitorului ne aruncă nişte priviri pline de căinţă care parcă spuneau: „Domnilor, sînt dezolat ! Credeţi-mă, nu e vina mea. Vedeţi în ce situaţie sînt. Nu mă condamnaţi. Nu-mi puneţi în spate mai mult decît pot duce !"

Noi i-am răspuns cu priviri compătimitoare în care se putea citi :

„Nu vă faceţi probleme, stimate domn. Staţi liniştit. Ne dăm seama foarte bine că n-aveţi încotro. De-am putea măcar face ceva ca să v-ajutăm !"

Bietul om păru mai fericit şi mai resemnat după acest schimb de priviri.

B. şi cu mine ne-am grăbit să ne îmbarcăm la Dover. Am ajuns la timp ca să oprim ultimele două cuşete. Şi ne părea foarte bine c-am reuşit, fiindcă singurul gînd care ne preocupa era ca, după o masă pe cinste, să intrăm în culcuş şi să tragem un pui de somn.

B. îmi spuse :

— Cînd sînt pe mare, îmi place grozav să dorm și, mai ales, să mă trezesc legănat de valuri.

Am mîncat, nu ne-am încurcat. I-am explicat lui B. principiul balastului susținut de lupul de mare, bunul meu prieten, și el m-a aprobat întru totul. Deoarece cina avea un preț fix pentru care puteai mînca tot ce-ți dorea inima, ne-am hotărît să ne punem pe deplin planul în aplicare.

După cină, B. m-a părăsit oarecum brusc (cel puțin așa mi s-a părut), iar eu am pornit singur să fac o plimbare pe punte. Nu mă simțeam grozav. Sînt ceea ce se poate numi un marinar cumpătat. Nu fac excese în nici o privință. În mod obișnuit pot să mă fudulesc trăgînd din pipă și, cu cel mai candid aer, să îndrug diverse minciuni despre bogata mea experiență de traversare a Canalului Mînecii. Dar cînd apare ceea ce numește căpitanul „un pic de mare prin jur", încep să fiu trist și încerc să mă îndepărtez de mirosul de mașini și de oamenii care fumează trabucuri ieftine.

Cînd am ajuns pe punte, am dat cu ochii de-un individ care fuma un trabuc unsuros și deosebit de dulceag. Nu cred că găsea vreo plăcere în asta. Dealtfel nici nu lăsa o asemenea impresie. Cred că pufăia doar ca s-arate cît de bine se simțea el și să-i zgîndăre pe cei care nu se simțeau foarte bine.

Omul care se simte bine la bordul unui vas are ceva jignitor și ostentativ în înfățișare.

Știu că nici eu nu-s mai breaz cînd mă simt bine. Nu-mi ajunge că nu mi-e rău. Vreau să știe toată lumea că nu mi-e rău. Mi se pare o pierdere imensă dacă nu fac în așa fel ca fiecare făptură omenească de pe vas să știe că nu mi-e rău. Nu mă mulțumesc să stau liniștit și să-mi văd de treabă, cum ar face orice om cu cap. Încep să mă fîțîi de colo pînă colo — bineînțeles cu pipa în gură, fiindcă altfel n-are nici un farmec — și să arunc celor care nu se simt bine priviri blînde, dar pline de compătimire și uimire, ca și cum i-aș întreba ce e aia și de unde-au luat-o. E o prostie din partea mea, știu bine, dar n-am ce-i face. Cred că firea omenească, cea care există pînă și în cei mai buni dintre noi, e răspunzătoare pentru asemenea hachițe.

N-am putut să scap de trabucul individului. Iar cînd mă depărtam, începeam să simt mireasma de la sala ma-

şinilor şi mă cuprindea dorinţa de-a mă întoarce la trabucul binecuvîntat. Se pare că între cele două plăceri nu era nici o zonă neutră.

Dacă n-aş fi plătit pentru salon, m-aş fi dus la proră. Aerul e mai proaspăt acolo şi-aş fi fost mult mai fericit. Dar cum să plătesc pentru clasa întîi şi să călătoresc cu a treia ? Nu era nici o afacere. Nu, hotărît, am să stau în partea mai ţanţoşă a vasului şi-am să mă simt bolnav, dar aristocrat pînă-n măduva oaselor.

Secundul, nostromul, amiralul sau unul din tagma asta (pe întuneric n-aveam de unde să ştiu care din ei era) veni spre mine şi, văzîndu-mă cu capul sprijinit de apărătoarea roţii cu zbaturi, mă întrebă cum mi se pare vasul. Îmi spuse că era un vas nou, ieşit în larg pentru prima oară.

I-am răspuns că speram să se mai potolească un pic odată cu vîrsta.

— E niţel cam zburdalnic în seara asta, îmi spuse el.

Mi se părea că vasul voia cu tot dinadinsul să se culce şi chiar să doarmă pe partea dreaptă. Apoi, fără să fi încercat cum se cuvine poziţia respectivă, s-a răzgîndit brusc şi şi-a zis c-ar fi mai bine pe stînga. În momentul cînd individul de care v-am spus s-a apropiat de mine, vasul încerca să stea în cap. Nici n-a terminat omul bine de vorbit, că vasul renunţase la această încercare (deşi fusese la un pas de reuşita totală) şi se hotărîse, pare-se, să se joace de-a ieşitul din apă.

Şi asta numea el un vas „niţel cam zburdalnic" !

Marinarii vorbesc aşa fiindcă-s proşti şi mai mult nu-i duce mintea. N-are rost să te superi pe ei.

În cele din urmă am reuşit să dorm puţin. Nu în cuşeta pentru care mă zbătusem atîta ! N-aş fi stat în salonul ăla îmbîcsit nici dacă mi s-ar fi oferit o sută de lire. Nu mi-a oferit nimeni banii ăştia, nici vorbă, dar nici prezenţa mea acolo nu era necesară. Mi-am dat seama de asta din faptul că primul lucru pe care l-am văzut, după ce-am luptat din greu să ajung jos, a fost o gheată. Prin aer zburau o grămadă de ghete. Vreo şaizeci de oameni dormeau — sau, dacă ar fi să judec după ceea ce făcea majoritatea, aş spune *încercau* să doarmă — unii în cuşete, alţii pe mese şi mulţi alţii sub mese. Unul dormea într-adevăr şi sforăia ca un hipopotam, ca un hipopotam care făcuse guturai şi răguşise, iar ceilalţi cincizeci şi nouă

stăteau în capul oaselor și dădeau cu ghetele-n el. Era un sforăit foarte greu de localizat. Nimeni nu era foarte sigur de unde venea, din care cușetă anume, în salonul acela slab luminat și urît mirositor. La un moment dat se părea că vine, cu vaiete și suspine, dinspre babord, iar în secunda următoare l-am auzit ca o detunătură pare-se dinspre tribord. Așa că fiecare, dacă putea pune mîna pe o gheată, o înșfăca și-o arunca la întîmplare, înălțînd în tăcere rugi puternice providenței să i-o călăuzească la locul potrivit și să i-o aducă înapoi la vatră teafără și nevătămată.

Două-trei minute am urmărit scena aceasta ciudată, apoi am schimbat din nou direcția spre punte, m-am așezat pe un colac de frînghie și-am adormit. După un timp m-am trezit zgîlțîit de un marinar. Voia să arunce colacul de frînghie în capul unui biet om care stătea pe cheiul din Ostende și nu făcea nimănui nici un rău.

SÎMBATA 24

Sosirea la Ostende. — Cafeaua și cornurile. — Imposibilitatea de a-i face pe ospătarii francezi să înțeleagă germana. — Avantajele unei conștiințe care nu se trezește prea devreme. — Ticăloșia triumfătoare. — Virtutea expulzată. — O ceartă pe englezește ca la mama acasă.

Cînd spun că „m-am trezit" la Ostende, lucrurile nu corespund întru totul realității. Nu m-am trezit în adevăratul sens al cuvîntului. Niciodată nu mă trezesc cum trebuie pînă după-amiază. În timpul călătoriei de la Ostende la Köln, am fost trei sferturi adormit și un sfert treaz numai în parte.

Totuși la Ostende eram destul de treaz ca să-mi dau seama că ajunsesem undeva, că trebuia să-mi găsesc bagajul și pe B. și s-o apuc într-o direcție oarecare. Pe lîngă asta, un instinct vag și ciudat (care însă nu m-a indus niciodată în eroare), un instinct care mă tot îmboldea și-mi spunea că prin apropiere se găseau mîncare și băutură, m-a îndemnat să mă-nviorez și să mă pun pe treabă.

Am coborît în grabă în salon și l-am găsit pe B. acolo. Și-a cerut scuze că mă lăsase singur noaptea dinainte. Nu trebuia să se sinchisească deloc. Nu-i dusesem dorul nici cît negru sub unghie. Dacă singura femeie pe care am iubit-o vreodată ar fi fost la bord, aș fi stat liniștit și-aș fi lăsat pe orice bărbat, care voia și se simțea în stare, să vorbească cu ea. Am acceptat explicația că B. întîlnise un prieten și stătuseră de vorbă. Mi-am dat seama că fusese o conversație sîcîitoare.

L-am văzut și pe limbutul din compartiment și pe prietenul lui. Acesta din urmă era imaginea vrednică de plîns a unui om care fusese cîndva în putere. N-am văzut niciodată o epavă mai jalnică. Răul de mare, oricît de insuportabil, nu putea fi singur de vină pentru schimbarea su-

ferită de prietenul vorbăreţului de cînd, cu şase ore în urmă, fericit şi plin de speranţă, intrase în compartiment în Gara Victoria. Pe de altă parte, prietenul său, proaspăt şi vesel, povestea o anecdotă despre o vacă.

Ne-am dus bagajele la vamă şi le-am deschis. Eu m-am aşezat pe-al meu şi-am adormit cît ai zice „peşte".

Cînd m-am trezit, cineva, pe care l-am confundat la început cu un feldmareşal şi pe care, din obişnuinţă (pe vremuri am fost voluntar), l-am salutat, stătea în picioare lîngă mine şi arăta melodramatic cu degetul spre sacoşa mea. L-am asigurat, într-o pitorească limbă germană, că n-aveam nimic de declarat. Nu dădea semne că m-ar înţelege, ceea ce mi s-a părut cel puţin curios. Apoi mi-a luat sacoşa lăsîndu-mi podeaua drept scaun. Dar eram prea somnoros ca să mă revolt.

După ce-am scăpat de controlul bagajelor, ne-am dus la bufet. Instinctul nu mă păcălise : am găsit cafea caldă şi cornuri cu unt. Am comandat două cafele cu lapte, şi pîine cu unt. Le-am comandat recurgînd la cea mai minunată germană pe care o ştiam. Fiindcă nu m-a înţeles nimeni, m-am dus şi mi-am luat singur cele dorite. Metoda asta te scuteşte de multe controverse. De cum o foloseşti, oamenii ştiu imediat ce vrei.

B. mi-a dat ideea că, fiind în Belgia, unde toată lumea vorbeşte franţuzeşte şi într-adevăr numai puţini ştiu nemţeşte, aş avea mai multe şanse să fiu înţeles dacă aş vorbi mai puţin nemţeşte şi mai mult franţuzeşte.

— O să-ţi fie şi ţie mai uşor, iar localnicii vor avea mai puţin de îndurat. Dă-i-nainte cu franceza cît te ţin curelele, zise el. O să te descurci mai bine cu franceza. Din cînd în cînd ai să-ntîlneşti oameni inteligenţi şi rafinaţi care vor înţelege în parte franţuzeasca ta, dar, ascultîndu-te vorbind nemţeşte, nici o fiinţă omenească, în afara vreunuia care citeşte gîndurile, nu va fi în stare să-şi facă nici cea mai vagă idee despre ce vrei să spui.

— A, sîntem în Belgia ! exclamai eu între două căscături. Credeam că sîntem în Germania. N-am ştiut. Apoi, într-un acces de sinceritate, am adăugat simţind că nu mai are rost să-l duc de nas. Ştii, niciodată n-am habar pe ce lume sînt.

— Nu m-am îndoit nici un moment, spuse el. Dealtfel nici alţii. Ar fi cazul să te trezeşti odată.

La Ostende am așteptat cam o oră pînă s-a format trenul. Era un singur vagon direct pentru Köln și patru oameni rămăseseră pe dinafară.

Neștiind de asta, B. și cu mine nu ne-am grăbit deloc să reținem locuri și, în consecință, cînd, după ce ne-am băut cafeaua, am pornit-o la pas domol și-am deschis ușa compartimentului, am văzut că toate locurile erau ocupate. O sacoșă era pe un loc și un covoraș pe altul, o umbrelă ocupa al treilea și așa mai departe. Nu era nimeni înăuntru, dar locurile se duseseră !

Legea nescrisă a călătorilor spune că bagajul pus pe un scaun ți-l ține ocupat pînă cînd tu însuți vii și te-așezi pe el. E o lege bună și dreaptă, o lege pentru a cărei sprijinire mi-aș fi dat și viața, dacă aș fi fost în starea mea normală.

Dar noaptea pe la trei, cînd ești zgribulit de frig, simțul moral nu ți-e prea dezvoltat. Conștiința omului obișnuit nu se pune în mișcare înainte de ora opt sau nouă. La drept vorbind, numai după micul dejun începe să dea primele semne de viață. La trei noaptea poți face niște lucruri care, la trei după-amiaza, ți-ar stîrni revolta.

In condiții absolut normale nu mi-ar fi trecut prin minte să mut bagajul cuiva și să-i iau locul, la fel cum evreului din vechime nu i-ar fi venit ideea să mute piatra de hotar a vecinului. Dar la ora asta matinală, partea mai morală a conștiinței mele dormea adînc.

Am citit adesea că partea mai selectă a firii omenești poate fi brusc trezită la realitate. Treaba asta o face de obicei un flașnetar sau un copil mic (pariez că acesta din urmă — sau, în orice caz, îi dau șanse egale — va trezi pe oricine pe lumea asta, care nu e complet surd sau mort de mai bine de douăzeci și patru de ore). Și dacă în noaptea aceea un flașnetar sau un copil mic ar fi fost prin preajma gării din Ostende, lucrurile poate c-ar fi luat altă întorsătură.

Poate că B. și cu mine am fi fost împiedicați să comitem crima. Tocmai cînd ticăloșia noastră ar fi ajuns la apogeu, flașnetarul sau copilul ar fi început cîntarea, lacrimile ne-ar fi curs șiroaie pe obraji, ne-am fi năpustit afară din vagon, am fi căzut unul în brațele celuilalt pe peron, am fi plîns în hohote și-am fi așteptat trenul următor.

Dar cum lucrurile s-au petrecut altfel, ne-am uitat mai întîi în jur să vedem dacă nu ne-a observat cineva și apoi ne-am strecurat repede în compartiment. Ne-am făcut loc printre bagaje și ne-am așezat ca la noi acasă încercînd să luăm înfățișarea cea mai nevinovată cu putință.

B. îmi spuse că dacă vor veni ceilalți, cel mai bun lucru ar fi să ne facem că dormim duși sau că sîntem prea tîmpiți ca să înțelegm ceva.

I-am răspuns că, în ce mă privește, puteam să dau impresia dorită fără să mă înjosesc cu înșelătoria și m-am pregătit să-mi iau poziția cea mai comodă pentru dormit.

Peste cîteva minute, un alt individ intră în compartiment. Își făcu și el loc printre bagaje și se așeză.

— Mă tem că locul acela e ocupat, domnule ! spuse B. după ce-și reveni din uimirea pe care i-o produsese calmul noului venit. De fapt toate locurile din compartimentul acesta sînt ocupate.

— N-am ce face, răspunse bruta cu cinism. Trebuie să ajung astăzi la Köln și nu văd altă soluție.

— Da, dar și domnul al cărui loc l-ați ocupat trebuie să ajungă acolo, am protestat eu. Cu el cum rămîne ? Vă gîndiți numai la dumneavoastră.

Simțul meu de dreptate începu să se afirme și indignarea față de fapta individului în chestiune creștea mereu. După cum v-am mai spus, cu două minute în urmă putusem privi cu sînge rece cum cineva lua locul altuia. Acum un asemenea act mi se părea strigător la cer. Adevărul este că partea mai selectă a firii mele nu doarme niciodată prea mult. Las-o-n pace și-o să vezi cum se trezește de bună voie și nesilită de nimeni. Să fiu al naibii dacă mint ! Sînt un păcătos fără nimic sfînt în mine, știu asta. În adîncul sufletului meu, însă, zace o comoară. E drept că trebuie s-o tragi afară cu cleștele, dar, dacă ai chef să faci excavații, o găsești acolo cu siguranță.

Omul acesta o scosese la suprafață. Acum vedeam și eu ce mare păcat e să iei locul altuia în tren.

Dar, cu nici un chip, nu puteam să-l fac și pe el să vadă asta. Mi-am dat seama că, de dragul dreptății, aveam datoria morală să repar răul pe care i-l făcusem cu cîteva minute în urmă, așa că am început să perorez cu multă elocvență.

Cu toate acestea talentul meu oratoric n-a fost bun la nimic.

— O, e doar un vice-consul, spuse el, văd că și-a trecut numele pe geamantan. Are loc destul în cabina însoțitorului de tren.

Era inutil să apăr sfînta cauză a dreptății în fața unui om care avea niște sentimente ca acestea. Așa că, după ce am mai protestat o dată vehement împotriva purtării sale și astfel mi-am ușurat conștiința, m-am lăsat pe spate și-am început să moțăi cum numai oamenii cu un ascuțit simț al dreptății știu să moțăie.

Cu cinci minute înainte de plecarea trenului, apărură posesorii de drept ai locurilor și se înghesuiră înăuntru. Păreau uimiți că găsesc numai cinci locuri cînd ei erau șapte și începură să se certe între ei de-ți era mai mare dragul.

B., eu și omul incorect din colț încercarăm să-i calmăm, dar înflăcărarea a fost prea mare ca să se poată face auzită vocea rațiunii. Fiecare combinație posibilă de cinci îi acuza pe cei doi rămași că încearcă să ocupe locurile în mod fraudulos, iar fiecare în parte făcea niște aluzii mai mult decît transparente că ceilalți șase mințeau de-ngheța apele.

Ce mă supăra era faptul că se certau în englezește. Fiecare avea limba lui maternă — erau patru belgieni, doi francezi și-un neamț — dar, pentru a se insulta unul pe altul, nici o limbă, în afară de engleză, nu le oferea destule posibilități de exprimare.

Dîndu-și seama că n-aveau nici o șansă să se înțeleagă vreodată, ne-au cerut ajutorul. Noi, fără pic de ezitare, am hotărît în favoarea celor cinci mai pricăjiți, care, după aceasta, evident considerînd problema soluționată definitiv, s-au așezat pe locuri și le-au spus celorlalți doi să iasă din compartiment.

Totuși cei doi grăsani — neamțul și unul din belgieni — păreau tentați să-și dispute premiul și-l chemară în ajutor pe șeful de gară.

Șeful de gară n-avu răbdare să le-asculte plîngerea, ci, dintr-o dată, se porni să-i apostrofeze pentru că aveau neobrăzarea să se afle în vagon. Le spuse că ar trebui să le fie rușine obrazului pentru că au intrat cu forța într-un compartiment (care și-așa era arhiplin) deranjîndu-i pe cei de acolo.

Ca să le explice treaba asta a recurs tot la engleză, iar ei au coborît pe peron și i-au răspuns obraznic. (În englezește, cum altfel ?)

Se pare că printre străini engleza este limba cea mai folosită pentru certuri. Presupun că o găsesc cu toții mai expresivă.

Noi, ceilalți, priveam de la fereastră grupul în cauză. Ne amuza, dar ne și interesa foarte tare. În toiul tărăboiului apăru un jandarm care se sculase cu noaptea-n cap. Bineînțeles jandarmul luă partea șefului de gară. Totdeauna un om în uniformă e de partea celuilalt în uniformă, indiferent care ar fi motivul de ceartă sau cine ar avea dreptate — asta nu-l deranjează deloc. Este o credință împămîntenită în cercurile purtătorilor de uniformă că omul în uniformă nu poate să nu aibă dreptate. Dacă spărgătorii ar purta uniformă, polițiștii ar primi instrucțiuni severe să le acorde tot ajutorul de care sînt în stare și să aresteze pe orice păgubaș care-ar încerca să-i stinjenească pe hoți în ducerea la bun sfîrșit a misiunii lor. Jandarmul îl încurajă pe șeful de gară să-i admonesteze pe cei doi grăsani și el însuși îi ocărî în englezește. Vai de engleza lui ! Probabil că omul ar fi reușit să dea mai mare varietate și strălucire sentimentelor sale dacă ar fi vorbit franceza sau flamanda, dar nu ăsta era scopul. Ambiția lui, ca a oricărui străin, era să devină un certăreț perfect de limbă engleză și situația de față nu constituia decît un prilej de practică foarte folositoare.

Apăru și un vameș care se băgă și el în toată babilonia de pe peron. Se alie cu pasagerii și-i blagoslovi pe șeful de gară și pe jandarm. Și el tot în englezește.

B. îmi mărturisi că i se părea foarte plăcut ca, într-o țară străină, departe de meleagurile natale, să întîlnești o drăguță de ceartă ca la mama acasă, pe dulcea limbă atît de dragă ție.

SÎMBĂTĂ 24 (continuare)

Un familist grozav. — Un tren excentric. — Nelegiuire comisă asupra unui englez. — Singur și pierdut în Europa. — Imposibilitatea de a-i face pe ospătarii germani să înțeleagă norvegiana. — Pericolul de a ști prea multe limbi. — O călătorie obositoare. — Hei, Köln la orizont !

În compartiment era un belgian foarte documentat. El ne-a spus cîte ceva interesant despre aproape fiecare oraș prin care am trecut. Mi-am dat seama că, dacă aș fi putut sta treaz, dacă l-aș fi ascultat pe omul acela, dacă mi-aș fi amintit ce-a spus și dacă în capul meu nu s-ar fi făcut un talmeș-balmeș general, aș fi învățat o mulțime de lucruri despre regiunea dintre Ostende și Köln.

Individul ăsta avea rude aproape în fiecare oraș, zău așa ! Bănuiesc că au fost și mai sînt încă familii la fel de mari și numeroase ca a lui, dar n-am auzit să fi existat vreuna care să ofere un asemenea spectacol. Se pare că fuseseră plasați cu foarte multă judecată, iar acum împînzeau toată țara. Cînd mă trezeam cîteodată, îmi treceau pe lîngă urechi observații fugare ca :

— Bruges... din partea asta se vede clopotnița... din oră-n oră cîntă o polcă de Haydn. Aici stă mătușă-mea. Gand — Hôtel de Ville, unii spun că-i cel mai minunat exemplu de arhitectură gotică din Europa... aici stă mama. Dacă n-ar fi biserica aia în față, i-ați putea vedea casa. Tocmai am trecut de Aalst [1]... mare centru pentru cultura hameiului. Bunicul era de-aici... a murit săracu'. Uitați-vă, palatul regal... pe partea asta. Soră-mea-i măritată cu unu' care stă aici... nu în palat, nu asta vreau să spun, stă aici la Laeken [2]. Uite Palais de Justice, i se vede cupola... Cei

[1] Aalst — localitate la nord-vest de Bruxelles (n. t.).

[2] Laeken — fostă comună în provincia Brabant, acum parte din Bruxelles (n. t.).

de-aici numesc Bruxelles-ul „Paris în miniatură"... mie personal îmi place mai mult decît Parisul... nu-i așa de-aglomerat. Eu stau la Bruxelles. Louvain... statuia lui Van de Weyer, revoluționarul de la 1830. Mama neveste-mi e-aici, în Louvain. Vrea să ne mutăm și noi aici. Zice că la Bruxelles sîntem prea departe de ea, dar mie nu mi se pare... Liège... vedeți cetatea ? Am niște veri aici... de-al doilea. Cei mai mulți veri primari ai mei sînt la Maastricht [1].

Și așa mai departe tot drumul pînă la Köln.

Nu cred c-am trecut pe lîngă vreun oraș sau sat care să nu se mîndrească cu una sau mai multe rude din familia acestui om. Călătoria noastră părea mai mult o vizită prin locurile unde sălășluia familia lui, decît un tur prin Belgia și o parte a Germaniei de nord.

La Ostende am avut grijă să ocup un loc cu fața spre locomotivă. Îmi place mai mult să călătoresc așa. Dar cînd m-am trezit puțin mai tîrziu, mi-am dat seama că mergeam cu spatele. Bineînțeles că m-a năpădit indignarea și-am zis :

— Cine m-a așezat aici ? Eram dincolo, știu bine. N-aveți nici un drept să faceți una ca asta !

Cei din compartiment m-au asigurat că nu mă mutase nimeni. Trenul însă își schimbase direcția la Gand.

Asta m-a supărat. Mi se părea josnic din partea unui tren să pornească într-o direcție ispitindu-te să-ți iei locul (pe-al tău sau pe-al altuia, după cum e cazul) cu impresia că vei călători în sensul acela, iar apoi să se-ntoarcă și s-o pornească invers. În sinea mea mă îndoiam foarte tare că trenul știa măcar unde merge.

La Bruxelles am coborît cu B. și-am luat o cafea și niște cornuri. Nu-mi aduc aminte ce limbă am vorbit acolo, dar știu că nu m-a înțeles nimeni. Cînd m-am trezit din nou, după plecarea din Bruxelles, mergeam iarăși cu fața. Se pare că locomotiva se răzgîndise pentru a doua oară și-acum trăgea vagoanele invers. Treaba asta a-nceput să mă-ngrijoreze de-a binelea. Pur și simplu trenul își făcea de cap. Nu puteai avea nici un pic de încredere în el. Mai rămînea doar să meargă de-a latul. Mi-am dat seama că era timpul să mă scol și să studiez problema se-

[1] Maastricht (sau Maestricht) — comună în Olanda, capitala provinciei Limburg, aproape de granița cu Belgia (n. t.).

rios. Dar, pe cînd meditam la această încurcată chestiune, am adormit din nou.

Bineînțeles că eram somnoros din cale-afară cînd ne-au silit să ieșim din bîrlog la Herbesthal ca să ne controleze bagajele pentru Germania. În mintea mea era ceva foarte vag, cum că ne aflam în Turcia și ne atacaseră niște tîlhari. Cînd mi-au spus să deschid sacoșa, am trîntit un „Niciodată!" și le-am atras atenția că sînt englez și-ar fi mai bine să se poarte cu mănuși. Le-am mai spus să-și scoată cu totul din cap ideea de răscumpărare, în afară de cazul cînd erau dispuși să accepte chitanțe în schimbul persoanei mele. Căci era împotriva principiilor familiei să dea bani pe șin pentru orice — și, desigur, în nici un caz pentru rude.

Nici nu s-au sinchisit de avertismentul meu și mi-au înhățat sacoșa de piele. Am opus o rezistență destul de firavă, dar curînd mi-am dat seama că nu mă pot măsura cu ei și m-am culcat iar.

Cînd m-am trezit, eram la bufet. Nu-mi amintesc să mă fi dus acolo. Probabil că, pe cînd dormeam, instinctul mi-a purtat pașii în direcția aceea.

Am făcut comanda pentru mîncarea mea obișnuită: cafea și cornuri. (După toate legile logicii, ar fi trebuit să fiu sătul de cafea și cornuri pînă acum.) Îmi intrase-n cap că sînt în Norvegia și-am comandat într-o norvegiană stîlcită. Învățasem cîteva cuvinte amărîte cu o vară înainte într-o excursie printre fiorduri.

Cum era de așteptat, ospătarul nu m-a înțeles. Eu sînt însă obișnuit cu încurcătura în care sînt puși străinii cînd li se vorbește în limba lor maternă, așa că l-am iertat. Mai ales că limba era de importanță secundară, întrucît puteam ajunge cu ușurință la mîncare.

Am luat două cești cu cafea ca de obicei (una pentru B. și una pentru mine) și le-am adus la masă. Apoi m-am uitat în jur după B., dar ia-l de unde nu-i. Ce se-ntîmplase cu el? Nu-l văzusem de cîteva ore, asta-mi amintesc precis. Nu știam nici unde mă aflu, nici ce fac. Îmi aduceam aminte ca prin ceață că B. și cu mine porniserăm împreună în călătorie (dar, dacă porniserăm cu o zi sau cu șase luni înainte, n-aș fi putut spune nici dacă m-ai fi picat cu ceară) intenționînd, dacă nu mă-nșel, să mergem undeva ca să vedem ceva. Acum eram undeva în străinătate (undeva în Norvegia, după părerea mea, deși nici pînă-n ziua de azi

nu știu de ce mă fixasem tocmai asupra Norvegiei) și-l pierdusem !

Cum naiba era să ne regăsim ? Un tablou îngrozitor îmi apăru în fața ochilor : noi doi umblînd de nebuni prin Europa (poate ani de zile) și căutîndu-ne unul pe altul în zadar. Înduioșătoarea poveste cu Evangeline [1] mi-a revenit în minte mai vie ca oricînd.

Trebuia făcut ceva, și asta imediat. Trebuia să-l scot pe B. din pămînt, din iarbă verde. M-am dezmeticit și-am chemat în ajutor bruma de norvegiană pe care-o știam. Nu mă puteau ei duce, ăștia care ziceau că nu-și înțeleg propria limbă ca să scape de mine mai ușor. De data asta *trebuiau* s-o înțeleagă, cu mine nu le mergea. Acum nu mai era vorba de cafea și cornuri, era o problemă serioasă. Aveam de gînd să-l fac pe ospătar să-nțeleagă norvegiana vorbită de mine chiar dacă trebuia să i-o torn în cap cu propriul lui ibric de cafea !

L-am prins de mînecă și, într-o norvegiană care trebuie să fi fost de-a dreptul patetică în tragica-i fervoare, l-am întrebat dacă nu-l văzuse pe prietenul meu, pe prietenul meu B.

Omul se uita fix la mine.

Mă cuprinse disperarea. L-am zgîlțîit și i-am spus :

— Prietenul meu... mare, gras, înalt, solid... a fi unde ? Tu pe el vedea unde ? Aici ?

(A trebuit să mă exprim așa fiindcă gramatica norvegiană n-a fost niciodată unul din punctele mele tari, iar cunoștințele despre verbe mi se limitau la timpul prezent al modului infinitiv. Și, pe lîngă asta, nici nu era momentul să-mi fac probleme în privința unui stil plin de grație.)

O mulțime de oameni se adunaseră în jurul nostru atrași de figura înspăimîntată a ospătarului. M-am adresat întregii mase :

— Prietenul meu B.... roșu cap... galbene ghete maro auriu... haină pătrățele... nas mult mare. Este unde ? El văzut... cineva... unde ?

Nimeni nu mișcă măcar un deget să mă ajute. Stăteau cu toții și căscau gura la mine.

---

[1] Evangeline — eroina poemului narativ cu același nume de Henry Wadsworth Longfellow (1807—1882). Despărțită de logodnicul ei, pornește în căutarea lui și reușește să-l găsească după ani lungi de peregrinări, cînd acesta era pe patul de moarte (n. t.).

Am repetat de cîteva ori din ce în ce mai tare, pentru cazul că vreunul de la marginea gloatei adunate n-ar fi auzit cum trebuie. Am repetat dînd un accent cu totul nou. M-am străduit din răsputeri să-i fac să priceapă.

Discutau şi erau agitaţi la culme. Unuia din ei, care părea un pic mai inteligent decît ceilalţi, îi veni o idee minunată. O zbughi pe uşă şi începu s-alerge încolo şi-ncoace strigînd ceva foarte tare şi pomenind destul de des cuvîntul „norvegian".

Se întoarse peste cîteva minute, evident supramulţumit de el însuşi, însoţit de un bătrînel cu înfăţişare blajină şi părărie albă.

Se făcu loc în mulţime şi bătrînelul înaintă spre mine. Se apropie, îmi zîmbi şi apoi îmi adresă un discurs în norvegiană. Un discurs interminabil, dar fără îndoială izvorît din multă bunăvoinţă.

Bineînţeles că totul era perfect ininteligibil pentru mine de la un cap la altul, iar pe faţa mea se vedea asta din plin. Mai deslușesc eu cîte-un cuvînt-două în norvegiană, pe ici, pe colo (dacă e spus clar şi răspicat), dar asta-i tot.

Bătrînelul se uită la mine foarte mirat şi-mi spuse (în norvegiană, se-nţelege) :

— Vorbiţi norvegiana ?

I-am răspuns în aceeaşi limbă :

— Un pic, un foarte pic... *foarte*.

Părea nu numai dezamăgit, ci chiar indignat. Explică mulţimii cum stau lucrurile şi toţi îi urmară exemplul în ale indignării.

De ce turbau toţi de indignare împotriva mea, n-am putut să înţeleg. Pe lumea asta sînt o mulţime de oameni care nu ştiu norvegiana. Era culmea absurdităţii să se-nfurie pentru că nici *eu* nu ştiam norvegiana. La urma urmei eram chiar superior unora, fiindcă tot mai rupeam cîteva vorbe.

L-am întrebat pe bătrînel dacă ştia ceva de B. M-a înţeles fără doar şi poate. Trebuie să recunosc asta. Dar, în afară de faptul c-a-nţeles ce-am spus, nu mi-a fost de mai mare ajutor decît ceilalţi. Zău că nu-mi pot închipui de ce s-or fi dat peste cap ca să-l aducă aici.

Habar n-am ce s-ar fi întîmplat dacă încurcătura mai dura multă vreme (căci începuseră să mă calce bine pe

nervi). Din fericire, în acel moment am dat cu ochii de B. care tocmai intrase.

Dacă aș fi vrut să-i cer bani împrumut, nu i-aș fi făcut o primire mai călduroasă.

— Vai ce bine-mi pare că te văd din nou ! am strigat eu. Nici nu știi cît de fericit sînt. Credeam că te-am pierdut.

— A, va să zică sînteți englez ! exclamă bătrînelul cu pălărie albă într-o minunată limbă saxonă, cînd mă auzi vorbind cu B.

— Da, bineînțeles, replicai eu, și sînt foarte mîndru. Aveți ceva împotrivă ?

— Absolut nimic, răspunse el, dac-ați vorbi engleza în loc de norvegiană. Și eu sînt englez.

Și plecă evident foarte dezorientat.

Cînd ne așezarăm la masă, B. zise :

— Să-ți spun ceva, J. Știi prea multe limbi pentru continentul nostru prăpădit. Potențele tale lingvistice o să te ducă de rîpă dacă nu le ții niței în frîu. Sper că sanscrită și caldeeană nu știi !

I-am răspuns că nu.

— Nici ebraică sau chineză ?

— Nici o vorbuliță măcar.

— Sigur ?

— Mai mult decît cum se pune punct în toate aceste limbi nu știu.

— Slavă cerului ! răsuflă ușurat B. Te pomenești că altfel ai fi în stare să i le bagi pe gît vreunuia mai credul dîndu-le drept germană pură !

In dimineața fierbinte și nesfîrșită drumul spre Köln e tare obositor. Aerul îmbîcsit din vagon te sufocă. Am observat întotdeauna că pentru oamenii din tren aerul proaspăt e otravă curată. Le place să se hrănească cu rămășițele de la respirația celuilalt și închid cu îndîrjire orice fereastră sau ventilator care le iese în cale. Soarele se revarsă prin ferestre și storuri încălzindu-ne mădularele de ne ies ochii. Ne doare capul. Corpul nici nu-l mai simțim. Praful și funinginea intră-n compartiment și se-așează pe haine înnegrindu-ne fețele și mîinile. Toți moțăim, tresărim și-apoi adormim din nou unul pe celălalt. Mă trezesc și văd că vecinul doarme cu capul pe umărul meu. Cum să-l dau la o parte ? ! Aparent are atîta încredere în mine ! Dar are-un cap așa de greu ! Îl împing spre celălalt

vecin. Şi-acolo se simte la fel de fericit. Ne rostogolim încoace şi-ncolo, iar cînd trenul se smuceşte, ne batem cap în cap. Lucrurile din plasă cad peste noi. Ne uităm cu uimire în sus şi adormim la loc. Sacoşa mea se dă de-a berbeleacul şi cade-n capul omului incorect din colţ. (Să fie oare răzbunarea sorţii ?) El tresare, îmi cere scuze şi se cufundă din nou în uitare. Mi-e prea somn ca să-mi ridic sacoşa. Rămîne acolo pe podea şi omul incorect o foloseşte ca scăunel pentru picioare. Printre gene ne uităm pe fereastră şi zărim cîmpia întinsă, pîrjolită, fără copaci. Zărim loturile mici, ca nişte petece, pe care cresc alături, în devălmăşie, grîu şi sfeclă, ovăz şi pomi fructiferi. Fiecare pare o grădiniţă picată din cer în mijlocul cîmpiei. Zărim căsuţele posomorîte de piatră.

În depărtare apare o turlă de biserică... I se alătură apoi un coş înalt de fabrică. (Întîi credinţa, apoi fabrica.) Pe urmă o amestecătură ciudată de acoperişuri din care, în cele din urmă, ies la iveală case, fabrici, străzi şi iată-ne intrînd într-un oraş care nu s-a trezit încă.

Oamenii deschid uşa compartimentului şi se uită. Nu dau mai mult de doi bani pe noi, aşa că trîntesc uşa repede, iar noi adormim din nou.

Mergem mai departe cu hodoroaga noastră. Pămîntul începe să se trezească. Căruţe primitive în formă de V, trase de boi şi uneori chiar de vaci, aşteaptă răbdătoare să traversăm drumurile lungi, drepte şi golaşe care brăzdează cîmpia pe multe mile. Ţăranii merg la muncă tîrîndu-se cu greu de-a lungul mirîştii. Fumul se ridică deasupra satelor. Pasagerii aşteaptă în haltele de la marginea drumului.

Spre prînz, cînd ne uităm pe fereastră, vedem, una lîngă alta, două turle mici ridicîndu-se spre cer. Parc-ar fi gemene. Cresc tot mai înalte pe măsură ce ne-apropiem. Îi spun lui B. ce văd şi el îmi răspunde că sînt turlele catedralei din Köln. Brusc ne-apucăm cu toţii să căscăm şi să ne-ntindem, iar apoi să strîngem valizele, hainele şi umbrelele.

JUMĂTATE DIN SÎMBĂTĂ 24 ȘI CEVA DIN DUMINICĂ 25

Piedică în calea acestui jurnal. — O baie pe cinste. — Patul nemțesc. — Comportarea lui. — Manierele și obiceiurile soldaților germani. — Păcatul capital al lui B. — Catedrala din Köln. — Gînduri fără cuvinte. — Un obicei curios.

Jurnalul ăsta se cam încîlcește. Adevărul e că nu duc viața unui om care să țină un asemenea jurnal. Desigur s-ar cădea să mă așez la masa de lucru noaptea pe la 11 și să pun pe hîrtie tot ce mi s-a întîmplat în cursul zilei. Dar noaptea pe la 11 ori merg de zor cu trenul, ori abia am deschis ochii, ori am de gînd să ațipesc vreo două ore. Ne culcăm la ore ciudate, cînd se-ntîmplă să găsim un pat și cîteva minute libere. Azi după-masă am dormit bine, acum luăm din nou micul dejun și nu știu precis dacă acum e ieri, mîine sau ce zi o fi.

Prin urmare n-am să încerc să scriu acest jurnal în maniera binecunoscută, ci am să adaug cîteva rînduri de cîte ori o să găsesc o jumătate de oră liberă și nimic mai bun de făcut.

La Köln ne-am spălat în Rin (nu ne mai spălaserăm de cînd lăsaserăm în urmă prea fericitul nostru cămin din Anglia). La început am îmbrățișat ideea de-a ne spăla la hotel, dar văzînd ligheanul, apa și prosopul ce ne stăteau la dispoziție, am hotărît să nu-mi pierd timpul jucîndu-mă cu ele. La urma urmei și Hercule ar fi putut încerca să curețe grajdurile lui Augias [1] cu o împroșcătură de apă.

Am chemat camerista. I-am explicat că vrem să facem baie (să dăm jos murdăria de pe noi), nu baloane de săpun. N-am putea găsi oare niște ligheane mai încăpătoare,

[1] Augias — rege al Elidei, ale cărui grajduri neîngrijite timp de 30 de ani au fost curățate de Hercule prin devierea unui riu. Aceasta a fost una din muncile lui Hercule (n.t.).

apă mai multă și prosoape ceva mai mari ? Camerista (o femeie serioasă de vreo 50 de ani) nu dădea nici un semn cum că asociația hotelieră din Köln ne-ar putea ajuta în vreun fel și opină că probabil fluviul ar fi mai potrivit pentru ceea ce voiam noi.

Mi-am zis că acritura ne cam lua peste picior, dar B. mă contrazise cu tărie. Femeia se referea la băile de pe malul fluviului și ne dădu ideea să mergem acolo. M-am învoit. Mi se părea că, dacă problema putea fi rezolvată în vreun fel, numai Rinul era în stare de așa ceva. După ploile torențiale din primăvară trebuia să aibă apă berechet.

Cînd l-am văzut, m-am declarat mulțumit și i-am spus lui B. :

— E-n regulă, bătrîne. Asta-i tocmai ce ne trebuie nouă. Îmi dau seama că atîta apă poate într-adevăr să mă spele cum trebuie.

Am auzit multe vorbe de laudă la adresa Rinului și mă bucur că pot să-l vorbesc și eu de bine. M-am simțit alt om după baia aceea.

Pe urmă însă mi-a părut rău că ne spălaserăm în el. Niște prieteni, care au fost în Germania mai tîrziu, ne-au spus că baia noastră făcuse Rinul complet impracticabil pentru tot restul sezonului. Nu din punct de vedere comercial, nu la asta mă refeream. Comparativ vorbind, circulația șlepurilor n-a fost afectată. Turismul însă a suferit cumplit. Văzînd cum arată fluviul, grupurile care mergeau de obicei cu vaporașul, în anul acesta au plecat cu trenul. Agenții companiilor de navigație au încercat să-i convingă că Rinul are întotdeauna culoarea aceea și că s-a făcut așa din cauza murdăriei și resturilor care cad în el cînd trece printre munți.

Dar turiștii au refuzat să accepte această explicație și-au obiectat :

— Nu, categoric nu. Recunoaștem că munții pot fi trași la răspundere pentru o parte din murdărie, dar nu pentru toată catastrofa asta. Știm cum arată Rinul de obicei și, deși murdar și uneori deloc plăcut, e totuși acceptabil. Dar în vara asta a depășit orice limită. Mai bine ne lăsăm păgubași. O s-așteptăm pînă la primăvara viitoare cînd vin ploile mari.

După baie ne-am dus la culcare. Pentru englezul blazat și conservator, obișnuit toată viața să doarmă noapte de

noapte în același pat banal de modă veche, încercarea de a dormi într-un pat nemțesc este de o picanterie cu totul ieșită din comun. La început nici nu știi că ai de-a face cu un pat. Îți închipui că cineva a bîntuit prin cameră, a strîns toți sacii, pernițele, husele și alte asemenea lucruri pe care le-a găsit prin jur și le-a pus grămadă pe o planșetă de lemn care așteaptă să fie trasă afară. Suni să vină camerista și-i explici clar că te-a adus în altă cameră. Voiai un dormitor, nu o magazie.

— Asta-i dormitorul, spune ea.

— Și unde-i patul ? întrebi tu.

— Aici ! spune ea, arătînd spre lada cu grămada de saci, pernițe și huse.

— Ăla ? ! țipi tu. Cum o să dorm pe așa ceva ?

Camerista nu știe cum o să dormi tu (căci n-a văzut niciodată un domn ducîndu-se la culcare și n-are idee cum procedează bărbații în asemenea cazuri), dar îți sugerează să te-ntinzi pe spate și să-nchizi ochii.

— Dar nu-i destul de lung, spui tu.

Camerista e însă de părere c-ai să te descurci perfect dacă-ți strîngi picioarele.

Pînă la urmă îți dai seama că n-ai cum s-o scoți la capăt și trebuie să te resemnezi.

— Bine, zici tu, atunci fă-mi, te rog, patul.

— E făcut, zice ea.

Te întorci și-o privești cu severitate. Are de gînd să profite de faptul că ești singur printre străini, departe de casă și prieteni, și să-și bată joc de tine ? Te duci spre ceea ce numește ea pat și, ținînd în mînă sacul pe care l-ai tras din vîrful grămezii, o întrebi :

— Atunci poate-ai să-mi spui măcar ce e asta.

— Păi, zise camerista, aia e salteaua !

Rămîi cam perplex cînd auzi răspunsul acesta neașteptat.

— A, zici tu, deci asta-i salteaua, nu-i așa ? Credeam că-i o perniță pentru ace ! Bine, dacă asta-i salteaua, ce caută aici, deasupra ? Crezi că dacă sînt bărbat nu știu cum arată o saltea ?

— Dar acolo-i locul ei, răspunde camerista.

— Cum, aici deasupra ?

— Da, domnule.

— Fie ! Unde-i așternutul ?

— Dedesubt, domnule.

— Uite ce e, cucoană, zici tu. Sau dumneata nu-nțelegi ce spun eu sau eu nu-nțeleg ce spui dumneata, una din două. Vreau să-ți fie clar : obișnuiesc să mă culc pe saltea și să-mi trag plătura peste mine. N-am de gînd să mă culc pe plătură și să mă acopăr cu salteaua. Doar nu sîntem la un spectacol de revistă.

Ea îți dă toate asigurările că nu e nici o neînțelegere la mijloc. Salteaua e făcută după toate regulile nemțești în vigoare. Dacă ai chef, dormi pe ea, iar dacă ești prost dispus, poți să te culci și pe podea.

Ești foarte uimit. După părerea ta, cam așa-ți faci patul cînd vii acasă tîrziu de la o petrecere. N-are rost însă s-o contrazici.

— Bine, zici tu, adu-mi o pernă și văd eu cum mă descurc !

Camerista îți spune că sînt deja două pe pat și, zicînd acestea, arată cu degetul spre două perne late ca niște plăcinte (fiecare de cîte un yard [1] pătrat), așezate una peste alta la unul din capetele șandramalei.

— Astea ! exclami tu ostenit dîndu-ți seama că de fapt ți-a trecut tot cheful de a te culca. Astea sînt perne ? ! Vreau ceva pe care să-mi pun capul, nu o bîzdîganie care-mi ajunge pînă la mijlocul spatelui. Să nu-mi spui că trebuie să dorm pe plăcintele-astea !

Ea însă îți spune exact așa, ba chiar insinuează că are și alte lucruri mai bune de făcut decît să stea acolo toată ziua și să sporovăiască cu tine despre paturi, perne și saltele.

— Bine, arată-mi numai cum să-ncep, spui tu, pe care parte să mă urc și pe urmă te las să pleci. Cu restul mă descurc și singur.

Ea-ți explică șmecheria și pleacă. Iar tu te dezbraci și te vîri în pat tiptil.

Pernele îți dau multă bătaie de cap. Nu prea ți-e clar dacă trebuie să te așezi pe ele sau numai să te sprijini. Încercînd să vezi cum e mai bine, dai cu capul de tăblia patului. Atunci scoți un „Vai !" și te repezi, ca din pușcă, spre capătul celălalt. Aici toate cele zece degete (inclusiv bătăturile) de la picioare vin în contact direct și brutal cu rigiditatea altei tăblii.

[1] Yard — unitate de lungime (0,914 m). N.t.

Nimic nu este mai enervant pentru un bărbat decît să fie călcat pe bătături, mai ales cînd n-a făcut nimic ca să merite așa ceva. De data asta șuieri un „Fir-ar să fie !" și, cu o convulsie, îți strîngi picioarele reușind astfel să dai puternic cu genunchii într-o margine a patului. (Un lucru trebuie avut totdeauna în vedere : patul nemțesc are forma unei lăzi fără capac, nu prea adîncă, așa că victima este complet înconjurată de lemn masiv cu margini tăioase. Nu știu ce fel de lemn se folosește. E foarte dur și scoate un sunet muzical ciudat cînd este lovit din plin cu un os.)

După asta stai liniștit un timp întrebîndu-te în ce parte a corpului o să te lovești în momentul următor. Dîndu-ți seama că nu se-ntîmplă nimic, începi să-ți recapeți încrederea și te aventurezi să faci tatonări discrete în jur cu piciorul stîng ca să-ți reperezi poziția.

Drept așternut ai o pătură subțire și-un cearceaf. Sub ele te-ajunge frigul fără doar și poate. Salteaua e destul de călduroasă pentru dimensiunile ei, numai că dimensiunile ei nu sînt pe măsura unui om normal. Îți tragi pătura pînă sub bărbie, îți îngheață picioarele ; o lași în jos peste picioare, în momentul următor tremuri ca varga de la brîu în sus.

Încerci să te faci covrig în așa fel ca să intri cu totul sub pătură, dar nu reușești. O bucățică din tine rămîne întotdeauna afară în frig.

Te gîndești cu amărăciune că într-un asemenea pat omul-fără-oase sau omul-șarpe s-ar simți ca-n sînul lui Avram și regreți din tot sufletul că n-ai crescut într-o familie de contorsioniști. Dac-ai putea să-ți legi picioarele după gît și să-ți petreci capul pe sub braț, totul ar fi în ordine.

Întrucît n-ai fost învățat niciodată să faci asemenea scamatorii utile, trebuie să te mulțumești cu poziția asta lăbărțată și să te-ncălzești pe bucățele.

Probabil că e curată prostie ca, printre atîtea necazuri reale, să mai ții seamă de vreun criteriu pur estetic, dar uitîndu-te la tine, cum stai acolo culcat pe spate, nu poți să nu te-ngrozești de ceea ce vezi. Așternutul făcut ghemotoc, zăcînd liniștit pe burta ta, îți dă înfățișarea unui suferind cu o inflamație monstruoasă sau, ca să găsesc alt termen de comparație, a unei broaște supra-dezvoltate

care a fost răsturnată pe spate și nu știe cum să se pună din nou pe picioare.

Un alt neajuns căruia trebuie să-i ții piept este că, de cîte ori te miști sau respiri prea adînc, salteaua (făcută numai din puf) cade pe dușumea.

Datorită formei sale de ladă, patul nemțesc nu-ți permite să te-apleci ca să ridici ceva de pe podea. Așa că n-ai decît să te dai jos și să te cațări la loc. Bineînțeles, de fiecare dată cînd treci printr-o asemenea aventură, îți julești de laturile patului amîndouă țurloaiele de cîte două ori.

După ce-ai făcut de zece ori acest tur de forță, tragi concluzia c-a fost nebunie curată din partea ta, un biet diletant în materie, să te gîndești c-ai putea veni de hac unui pat complicat și pus pe șotii ca acesta (chiar și-un individ versat are nevoie de toate cunoștințele în acest domeniu pentru a dormi într-un asemenea pat). În cele din urmă te dai jos și-ți așezi tabără pe podea.

Cel puțin așa am făcut eu. B., obișnuit cu paturile nemțești, s-a strîns și-a dormit ca la sînul mamei.

Am dormit două ore, apoi ne-am sculat și ne-am dus înapoi la gară ca să mîncăm. În orașele germane restaurantul gării este frecventat în egală măsură de locuitorii orașului ca și de cei în trecere pe acolo. E considerat un restaurant obișnuit și privit ca atare de cetățeni. În consecință, restaurantul din gara Köln era plin de locuitorii Kölnului.

Găseai acolo oameni de tot felul, dar în special militari. Erau militari de toate categoriile — militari de rang și militari de rînd ; militari supuși (foarte supuși, se pare) și militari nesupuși ; militari solizi și militari pirpirii ; militari bătrîni și militari tineri. Patru militari tineri stăteau la o masă din fața noastră și beau bere. Pînă atunci nu mai văzusem militari așa de tineri lăsați liberi și de capul lor. Păreau de vreo doisprezece ani, dar poate c-aveau totuși treisprezece. Păreau de asemenea gata și doritori să ia cu asalt o baterie dacă li s-ar fi dat ordin. Stăteau la masă ridicînd și punînd la loc imensele halbe de bere, discutînd chestiuni militare și sculîndu-se în picioare din cînd în cînd ca să salute cu gravitate vreun ofițer în trecere pe-acolo și să primească cu aceeași gravitate salutul grav al superiorului.

Se pare că era de salutat, nu glumă ! Ofiţerii intrau şi treceau prin sală într-un şuvoi aproape continuu. Cum apărea vreunul la orizont, toţi militarii din restaurant se sculau, salutau şi rămîneau cu mîna la chipiu pînă trecea ofiţerul.

Un soldat tînăr de lîngă noi, care avea în faţă o farfurie cu supă, mi-a stîrnit compasiunea. De cum ducea lingura la gură, negreşit apărea un ofiţer. Lingura, supa şi celelalte cădeau pe masă, iar soldatul se scula în poziţie de drepţi. Nu i-a dat prin cap împiedicatului ăluia să intre sub masă şi să-şi termine supa acolo.

Mai aveam o jumătate de oră pînă la plecarea trenului şi B. a propus să intrăm în catedrală. Ăsta-i punctul slab al lui B. : bisericile. Trebuie să dau dovadă de multă abilitate ca să-l fac să nu se oprească la fiecare uşă de biserică. Mergem pe stradă braţ la braţ, discutînd ca doi oameni cumsecade şi cu scaun la cap, cînd deodată văd că B. amuţeşte şi pare dus pe altă lume.

Ştiu care-i treaba : a dat cu ochii de-o biserică. Mă prefac că n-am văzut la el nici o schimbare şi încerc să-l grăbesc. Cu toate astea rămîne mereu în urmă şi-apoi se opreşte de tot.

— Haide, vino, îi spun eu încurajîndu-l. Fii bărbat, adună-ţi puterile. Nu te mai gîndi la ea şi gata ! Doar n-ai să te dai bătut ! Uite, trecem colţul şi n-ai s-o mai vezi. Dă-mi mîna şi hai s-o luăm la fugă !

Face cîţiva paşi nehotărîţi cu mine şi-apoi se opreşte din nou.

— N-are rost, bătrîne, îmi spune el cu un zîmbet pierit şi-atît de patetic încît, oricît ai fi fost de sucit, nu puteai simţi altceva decît milă pentru bietul B. N-am încotro. M-am lăsat devorat de această pasiune prea mult timp. Acum e prea tîrziu să mă mai schimb. Du-te şi bea ceva. Vin şi eu imediat. Nu-ţi face griji din pricina mea. La ce bun ?

Şi face cale-ntoarsă cu paşi şovăielnici, iar eu, copleşit de tristeţe, intru în primul restaurant şi, luîndu-mi ca martor paharul de absint sau coniac, mulţumesc providenţei că m-a învăţat să-mi ţin în frîu pasiunea pentru biserici din fragedă pruncie şi astăzi nu sînt ca bietul B.

Nu după mult timp apare şi el şi se aşază lîngă mine. In ochi i se citeşte o emoţie nestăpînită, nesănătoasă. Cu

un aer sfidător de veselie nefirească încearcă să-şi ascundă conştiinţa vinovăţiei lui.

— Vălul de pe masa altarului era un vis, nu altceva, îmi şopteşte el cu un entuziasm care-ţi storcea lacrimi de milă pentru bietul B. (Orice speranţă de vindecare părea pierdută în ceea ce-l privea.) Şi au în cripta dinspre nord un coşciug... un adevărat poem ! În viaţa mea n-am admirat mai mult un sarcofag.

Deocamdată nu-i spun nimic. Dealtfel nici n-ar avea rost. Dar spre seară, stînd lîngă paturile noastre în miniatură — cînd în jur domneşte liniştea supremă care poate exista într-un hotel unde oamenii sosesc întruna toată noaptea, tîrînd după ei bagaje grele, şi intră în tot felul de bucluciuri, mai mici sau mai mari — încep discuţia cu el şi-l dojenesc uşor. Ca să nu dau impresia unui predicator, îmi iau ca aliat eficacitatea excursiei noastre.

— Cum crezi c-o să avem timp, îi spun eu, pentru toate locurile pe care-ar trebui într-adevăr să le vizităm — pentru toate restaurantele, teatrele, music-hall-urile, berăriile şi saloanele de dans pe care avem să le vedem — dacă tu pierzi jumătate din acest timp preţios umblînd creanga prin biserici şi catedrale ?

El e profund mişcat şi promite solemn să se lase de acest păcat. Cu lacrimi în ochi jură că n-o să mai treacă niciodată pragul unei biserici. Dar a doua zi, cînd apare ispita, toate bunele lui intenţii se duc pe apa sîmbetei şi B. cade din nou în păcat. N-are nici un sens să te superi pe el, căci e clar că-şi dă silinţa. Are însă mirosul specific de biserică ceva în faţa căruia toată rezistenţa lui B. nu mai face două parale.

Neştiind pe vremea aceea că această slăbiciune a lui pentru biserici era atît de pronunţată, nu m-am opus cînd a fost vorba să vizităm catedrala din Köln şi, în consecinţă, ne-am îndreptat paşii într-acolo. B. o văzuse înainte şi ştia totul despre ea. Îmi spuse că a fost începută cam pe la mijlocul secolului al XIII-lea, dar au terminat-o abia acum zece ani. Mi se pare o întîrziere grosolană din partea constructorului. Chiar şi unui instalator i-ar fi ruşine să întîrzie atît de mult cu o lucrare !

B. mai afirmă că turnurile catedralei (două la număr) sînt cele mai înalte turnuri de biserică din lume. Eu contest asta şi-mi arăt desconsideraţia faţă de turnuri în general.

El îmi spune că sînt mai înalte decît toate clădirile din Europa, în afară de Turnul Eiffel.

— Vai de mine ! zic eu. Nici să nu te gîndești la una ca asta. În Europa sînt o grămadă de clădiri mai înalte decît ele — ca să nu mai vorbim de Asia și America.

N-am nici o competență să afirm așa ceva. De fapt nici nu știu nimic în această chestiune. O spun pur și simplu ca să-l enervez pe B. Pare personal interesat în clădirea cu pricina și începe să prezinte pe larg frumusețile și avantajele catedralei de parcă ar încerca s-o vîndă la licitație.

Îmi spune răspicat că turnurile sînt înalte de 512 picioare [1].

— Prostii ! zic eu. Ți-a băgat cineva asta-n cap fiindcă a văzut că ești străin.

Acum se-nfurie de-a dreptul și-mi spune că poate să-mi arate cifrele din ghidul turistic.

— Aș, ghid turistic ! zic eu cu dispreț. Mîine-poimîine ai să crezi ce scriu ziarele !

Indignat din cale-afară, B. mă întreabă cît cred că au. Eu le privesc cu ochi critic cîteva clipe și-apoi îmi dau cu presupusul că nu trec de 510 picioare, în cel mai bun caz. B. pare supărat pe mine și amîndoi intrăm tăcuți în biserică.

Despre catedrale nu sînt multe lucruri de spus. În ochii omului de rînd, toate seamănă între ele. Pentru mine frumusețea lor nu constă în picturile și sculpturile pe care le adăpostesc, nici în osemintele și vechiturile din subsol, ci în ele însele — în vastitatea care produce ecou, în tăcerea lor adîncă.

Deasupra caselor minuscule ale oamenilor, deasupra străzilor zgomotoase și forfotitoare, ele se ridică aidoma sunetelor măiestre ale unei muzici fără cusur, care își croiesc drum printre scrîșnete de note distonante. Aici, unde glasul lumii de abia se aude, aici, unde hărmălaia din oraș nu pătrunde niciodată, aici e bine să ne oprim un răstimp (numai de ne-ar lăsa în pace pisălogii de ghizi) și să cugetăm.

Tăcerea ne e de mare ajutor. Atingerea ei ne face să ne trezim la o viață nouă. Pentru suflet, tăcerea e ca Gea, maica-pămînt, pentru Briareu [2]. Ea ne vindecă rănile și ne dă putere pentru luptă.

---

[1] Picior — unitate de lungime (30,479 cm). N.t.

[2] Briareu — personaj din mitologia greacă, unul din uriașii cu 300 de brațe, fii ai lui Uranus (Cerul) și ai Geei (Pămîntul). N.t.

Şcoala, cu balamucul ei, ne uimeşte şi ne sperie. Tăcerea ne dă speranţă şi ne picură linişte în suflet.

Cît de mici şi lipsite de importanţă ni se par toate grijile şi ambiţiile noastre, cînd le ţinem în mînă în faţa tăcerii mari şi calme ! Noi înşine ne uităm la ele şi zîmbim ruşinaţi.

Tăcerea ne învaţă cît sîntem de mici şi cît sîntem de măreţi. În iarmarocul acestei lumi sîntem spoitori, croitori, spiţeri, hoţi — respectabili sau altfel, după caz — simple rotiţe ale unei maşini puternice, gîze minuscule într-un stup uriaş.

Numai în tăcere ne dăm seama că sîntem ceva mult mai măreţ, că sîntem *oameni* şi avem tot universul şi toată eternitatea în faţa noastră.

Numai în tăcere auzim glasul adevărului. În templele şi iarmaroacele oamenilor, larma minciunii, ipocriziei şi înşelătoriei răsună zi şi noapte. În tăcere, însă, prefăcătoria nu poate vieţui. Nu poţi face minciuna să plutească pe marea tăcerii. Minciuna trebuie umflată ca să se ridice şi omul, cu vorba lui, n-o lasă să se prăbuşească. Dă drumul minciunii pe faţa lucie a mării tăcerii şi-ai să vezi cum se scufundă. Acolo pluteşte adevărul, mîndru şi impunător ca o corabie ţanţoşă pe faţa unui ocean adînc. Plină de iubire, tăcerea ţine corabia la suprafaţă ca s-o vadă toată lumea. Cînd s-a învechit şi a putrezit, cînd nu mai e nici urmă de adevăr în ea, apele tăcerii o vor înghiţi. Dar nu mai înainte de asta.

Tăcerea este singurul lucru adevărat ce ne e dat în lumea asta de visuri trecătoare. Timpul e o umbră care va dispare în amurgul omenirii, dar tăcerea e o parte a eternului. Tot ce e adevărat şi nepieritor pe lume a ajuns în inima oamenilor datorită tăcerii.

Popoarele ar trebui să aibă temple necuprinse, unde oamenii să venereze tăcerea şi să-i asculte sfatul.

Aceste biserici şi catedrale minunate, pe care oamenii şi le-au ridicat în toată lumea, au fost construite ca sălaşuri pentru o credinţă sau alta : asta pentru protestantism, cealaltă pentru catolicism, o alta pentru mahomedanism. Dar tăcerea e pretutindeni stăpînă, iar dangătul clopoţelor şi murmurul buzelor care se roagă o alungă doar din cînd în cînd. Aici, în aceste biserici şi catedrale, e bine să stăm puţin şi să i ne împărtăşim.

Înainte de-a ieși, am mai umblat pe-acolo. Chiar la ușa care ducea spre cor, un individ m-a oprit și m-a întrebat dacă vreau să văd niște bagatele pe care le avea expuse — moaște, relicve, figuri de vechi maeștri și alte asemenea fleacuri de pe Wardour Street [1].

I-am răspuns „nu" și-am încercat să trec mai departe, dar el m-a luat din scurt :

— Nu ! Dacă nu plătiți, nu intrați ! Și-a închis poarta.

Propoziția asta a spus-o-n englezește. Precizia și ușurința cu care-a spus-o lăsa să se întrevadă că era o expresie mult uzitată, pe care o repetase îndeajuns.

Peste tot în Germania ai să te lovești de acest obicei de a nu fi lăsat să intri dacă nu plătești.

[1] Wardour Street — stradă în Londra unde se aflau magazine care vindeau antichități sau imitații de antichități (n.t.).

SFÎRȘIT DE SÎMBĂTĂ 24
ȘI ÎNCEPUT DE DUMINICĂ 25
(continuare)

Rinul ! — Cum se scrie istoria. — Sate-labirint. — Cum a fost întoarsă cu susu-n jos o așezare pașnică. — Conductorul, neamț și el pînă-n măduva oaselor. — Pasiunea lui pentru bilete. — Pe unde trecem, împărțim bucurie și destindere, înveselindu-i pe cei osteniți și aducînd zîmbete pe buzele celor înlăcrimați. — „Biletele, vă rog !" — Scotoceală în toată regula. — O scăpare obișnuită. — Conductorul ne dă pe gratis o reprezentație acrobatică .— Gluma nevinovată a celor de la calea ferată. — De ce trebuie să ne gîndim la necazurile altora.

Ne-am întors la gară tocmai la timp ca să ocupăm niște locuri ca lumea, iar la 5,10 am pornit-o pufăind spre München, unde aveam să ajungem peste cincisprezece ore. De la Bonn la Mainz calea ferată merge de-a lungul Rinului aproape tot timpul. În fața ochilor se desfășura tabloul splendid al fluviului, cu orașele și satele vechi de cînd lumea care stau ciorchine pe mal, cu munții învăluiți în ceață și amurgul revărsîndu-se peste valurile ce se rostogolesc alene, cu prăpastiile și castelele cioplite în piatră ridicîndu-se semețe și maiestuoase pe malurile lui, cu stîncile împădurite suspendate amenințător deasupra adîncurilor întunecate, cu turnurile în ruină pe care le întîlnești la tot pasul, cu insulele încîntătoare presărate ca niște nestemate peste întinderile de apă.

Puține lucruri pe lumea asta sînt pe măsura așteptărilor, în special cele la care te-ai gîndit întruna și despre care ai auzit multe. Cu această filozofie în suflet eram pregătit să văd Rinul drept o palidă imagine a celor auzite despre el.

Dar am trăit o plăcută dezamăgire. Panorama care ni se deschidea în fața ochilor (pe cînd înaintam în amurgul

tăcut spre noaptea înstelată) era frumoasă, magnifică, grăitoare.

N-am de gînd să v-o descriu. Ca să tratez această temă cum se cuvine, ar trebui să fiu un scriitor chiar mai remarcabil și mai convingător decît sînt. Să mă aventurez, fără a o trata cum se cuvine, ar fi o pierdere de timp, atît pentru dumneata, iubite cititor, cît și pentru mine (lucru și mai important).

Vă mărturisesc că n-aveam de gînd să vă iert așa ușor. Am pornit cu ideea să vă fac o descriere rapidă, dar strălucită și elocventă, a Văii Rinului de la Köln la Mainz. Pentru fundal mă gîndeam să recurg la istorie și legendă, iar în prim plan să prezint, în culori vii, aspectul actual al regiunii, cu remarcile și observațiile de rigoare.

Iată cîteva note sumare făcute în acest scop :

Însemnări pentru capitolul despre Rin : „Constantin cel Mare venea aici. La fel și Agrippa. (N.B. — Încearcă să afli ceva despre Agrippa.) Cezar a avut mult de-a face cu Rinul. Idem mama lui Nero".

(Către cititor — Conciziunea acestor însemnări le face uneori confuze. Vreau să spun, de exemplu, că Cezar și mama lui Nero au avut amîndoi mult de-a face cu Rinul, nu că Cezar a avut mult de-a face cu mama lui Nero. Simt nevoia să dau această explicație fiindcă n-aș vrea să se creeze o impresie greșită despre distinsa doamnă sau despre Cezar. Scandalul îmi repugnă total.)

Alte însemnări : „Ubii au construit ceva pe malul drept al Rinului în timpurile străvechi și apoi îi găsim de cealaltă parte. (De presupus că ubii erau un trib. De controlat fiindcă s-ar putea să fie ceva în genul fosilelor.) Köln — leagănul artei germane. Vorbește despre artă și vechii maeștri. Tratează-i cu blîndețe și delicatețe. Au trecut în lumea celor drepți. Sfînta Ursula [1] a fost ucisă la Köln împreună cu 11 000 fecioare. Trebuie să fi fost un partid întreg. Fă o descriere imaginară, dar convingătoare și patetică, a masacrului. (N.B. — Află cine le-a omorît pe toate.) Spune ceva despre împăratul Maximilian. Numește-l Maximilian cel Puternic. Pomenește-l pe Carol cel Mare (trebuie profitat din plin de Carol cel Mare) și pe franci. (Află totul despre franci, unde-au trăit și ce s-a

[1] Sfînta Ursula — martiră, fiica unui rege britanic. Potrivit legendei a fost prinsă de huni lîngă Köln și omorîtă împreună cu cele 11 000 de fecioare care o însoțeau într-un pelerinaj (n.t.).

ales de ei.) Schițează diferitele lupte dintre romani și goți. (Pentru acest punct citește-l pe Gibbon [1], dacă nu te lămurești cu *Mangnall's Questions*). Fă o prezentare pitorească — cu comentarii — a bătăliilor dintre cetățenii Kölnului și trufașii lor arhiepiscopi. (N.B. — Lasă-i să se păruiască pe un pod de peste Rin, dacă nu cumva se găsește vreo mențiune clară că nu s-au bătut deloc.) Adu minnesängerii în scenă, în special pe Walther von der Vogelweide [2]. Lasă-l să cînte undeva sub fereastra unui castel și fă-i de petrecanie iubitei. Vorbește despre Albrecht Dürer. Critică-i stilul. Zi că-i plat. (Dacă poți, află cum stau lucrurile într-adevăr.) „Turnul cu șobolani de pe Rin", lîngă Bingen [3]. Descrie locul și spune toată povestea. N-o lungi prea tare fiindcă o știe toată lumea. „Frații Bornhofen", poveste legată de cele două castele gemene : Sterrenberg și Liebenstein. Conrad și Heinrich — frați — o iubesc amîndoi pe Hildegard. Frumoasă foc. Din generozitate Heinrich refuză să se însoare cu frumoasa Hildegard și pleacă în cruciadă lăsînd-o pe Hildegard fratelui său, Conrad. Conrad studiază problema un an sau doi, apoi hotărăște că *nici el* n-o să se însoare cu fata, ci o va lăsa fratelui său, Heinrich. Pleacă în cruciadă de unde se va întoarce, cîțiva ani mai tîrziu, cu o grecoaică. Frumoasa H., cu sentimentele împărțite între cei doi și victima unei generozități excesive, se face tot mai botoasă (n-o condamnați), se claustrează într-o aripă singuratică a castelului și ani de zile nu vrea să mai audă de nimeni. Heinrich cel plin de cavalerism se întoarce și își iese din fire că fratele său C. nu s-a însurat cu frumoasa H. Nici atunci nu-i dă prin cap să se însoare el cu fata. Dorința arzătoare a fiecăruia dintre acești doi frați (ca celălalt să se însoare cu adorata Hildegard) îți frînge inima. Heinrich scoate sabia și se aruncă asupra fratelui său C. să-l omoare. Frumoasa Hildegard se aruncă între ei și îi împacă, iar apoi, convinsă că nici unul din ei n-o să facă vreo scofală și dezgustată, bineînțeles, de întreaga afacere, se retrage la o mînăstire. Ca urmare, grecoaica lui

[1] Edward Gibbon (1747—1794) — istoric iluminist englez. A scris *Istoria declinului și căderii Imperiului Roman* (n.t.).

[2] Walther von der Vogelweide (c. 1770—c. 1230) — poet liric german, minnesänger (n.t.).

[3] Bingen — localitate în landul Renania-Palatinat, la vest de Mainz (n.t.).

Conrad se aruncă și ea în brațele altuia, după care Conrad se aruncă la pieptul fratelui său H. și amîndoi își jură prietenie veșnică. (Fă-o cît mai patetic. Zi c-ai stat printre ruine la lumina lunii și descrie o scenă cu stafii). Rolandseck, lîngă Bonn. Spune povestea lui Roland și a Hildegundei (vezi *Baedeker* [1], pag. 66). N-o lungi prea tare fiindcă seamănă grozav una cu cealaltă. Descrie înmormîntarea. Turnul de pază de pe Rin, mai jos de Andernach. Întrebare : există vreun cîntec despre asta ? Dacă da, trece-l acolo. Koblenz și Ehrenbreitstein. Mari fortărețe. Numește-le «sentinelele încruntate ale statului». Scrie cugetări despre armata germană și despre război în general. Pune o mică bîrfă despre Frederic cel Mare. (Citește ce-a scris Carlyle [2] despre el și extrage-ți pasajele interesante.) Drachenfels. Citează-l pe Byron. Fă morală în privința castelelor în ruină, în general, și descrie Evul Mediu, cu părerile tale asupra subiectului".

Ar mai fi multe de spus, dar cred că cele de mai sus sînt suficiente pentru a vă face o idee despre planul pe care-l aveam. Nu mi-am dus planul la îndeplinire, deoarece, cînd m-am gîndit mai bine, mi-am dat seama că avea să iasă ceva mai mult în genul unei istorii a Europei decît al unui capitol de jurnal. M-am hotărît să nu-mi mai irosesc timpul cu așa ceva pînă cînd cererea generală pentru o nouă istorie a Europei va fi mai mare decît se pare că e acum.

Încercînd să-mi aduc argumente mie însumi, mi-am spus : „Pe lîngă toate astea, o asemenea operă ar fi exact ce-mi trebuie ca să-mi omor plictiseala în timpul unei lungi detenții. Poate că-ntr-un viitor apropiat voi fi bucuros să am o muncă atît de măreață cu care să-mi ocup o perioadă de inactivitate involuntară. Așa ceva trebuie păstrat cu sfințenie pentru Holloway sau Pentonville [3]".

Plimbarea de-a lungul Rinului, în pragul înserării, ar fi fost foarte plăcută și-aș fi gustat-o din plin dacă tocmai atunci n-ar fi început să mă obsedeze ideea că a doua zi

[1] Baedeker (după numele lui Karl Baedeker, editor) — serie de ghiduri turistice inițiată de Karl Baedeker la Essen și continuată de fiul acestuia, Fritz, la Leipzig (n.t.).

[2] Thomas Carlyle (1795—1881) — prozator, critic literar și istoric englez. A scris *Istoria lui Frederic cel Mare* (n.t.).

[3] Holloway, Pentonville — închisori din Londra (n.t.).

va trebui să consemnez totul în jurnal. Așa stînd lucrurile, m-am bucurat de plimbare în măsura în care se bucură de mîncare cel care trebuie să țină o cuvîntare după aceea sau în măsura în care un critic gustă o piesă de teatru.

Ici și colo apărea cîte un sătuc ciudat, mititel și atît de îngrămădit între calea ferată și fluviu, că nu mai avea nici un pic de loc pentru uliți. Toate casele erau aruncate claie peste grămadă și nu mi-am putut da seama cum avea să ajungă acasă (fără să sară peste jumătate din case) cel ce locuia în centru. Într-un asemenea sat, soacră-ta, venită să-ți facă o vizită, putea să umble teleleu toată ziua, auzindu-ți glasul și uneori chiar văzîndu-te la față, fără să ajungă însă la tine din cauză că nu reușea să găsească locul pe unde se intră în casă.

Cît despre bețivul care s-ar fi gîndit să nimerească la ai lui, acesta nici nu putea să spere una ca asta. Nu-i rămînea decît să se-așeze jos, în drum, și s-aștepte pînă i se limpezea mintea.

Într-unul din satele în care-a oprit trenul, am fost de față la primele scene dintr-o comedioară foarte amuzantă. Personajele principale erau interpretate de o capră tînără și plină de incuri, un băiețel, un bărbat cam trecut, o femeie (părinții băiețelului și stăpînii caprei) și un cîine.

La început am auzit un zbierăt și apoi, dintr-o casă de peste drum, țîșni o capră tînără și nevinovată care începu să țopăie primprejur. Avea o funie lungă legată de gît pe care o tîrîia în urma ei. După capră, în dublul sens al expresiei, venea copilul. Acesta încercă să prindă capra cu ajutorul funiei, se prinse el în schimb și căzu scoțînd un strigăt ascuțit. În acest moment, o femeie solidă, după toate aparențele mama băiatului, ieși în fugă din casă și se duse și ea spre capră. Capra o luă la goană pe drum în jos, femeia după ea. La primul colț femeia călcă pe funie și apoi căzu scoțînd un strigăt ascuțit. Atunci capra se-ntoarse și-o luă în sus, iar cînd trecu pe lîngă casă, își făcu apariția tatăl care încercă s-o oprească. Era cam bătrîn, dar părea să mai aibă încă destulă putere. Bineînțeles că-și dădu seama cum căzuseră nevastă-sa și copilul. De aceea încercă să evite funia, sărind peste ea, cînd aceasta se apropie de el. Mișcările caprei însă erau prea ciudate pentru bietul om, așa că veni și rîndul lui.

Bătrînul călcă pe funie, căzu în mijlocul drumului (chiar în fața ușii sale) cu o bufnitură, care ne făcu pe noi, cei ce ne uitam pe fereastra vagonului, să ne lovim unul de altul, rămase acolo și înjură capra de zor. Apoi ieși cîinele lătrînd furios. Merse și el spre capră, prinse capătul funiei cu dinții și-l ținu cu strășnicie. Capra o luă la picior trăgînd de capătul ei de funie și cîinele de celălalt. Țineau între ei funia bine întinsă, cam la șase inci [1] de la pămînt, și măturau fără pic de remușcare orice vietate care le ieșea în cale în acel sat atît de liniștit cîndva. În mai puțin de jumătate de minut am numărat paisprezece persoane care aterizaseră forțat în mijlocul drumului. Opt din ele înjurau capra, patru înjurau cîinele, iar două pe bătrîn pentru că ținea capra pe lîngă casă. Una din acestea două (și cea mai violentă) era chiar nevastă-sa.

În acest punct al acțiunii trenul se puse în mișcare. Cu toții i-am implorat pe cei de la calea ferată să ne mai lase ca să vedem spectacolul pînă la sfîrșit. Piesa devenea de-a dreptul interesantă. Era atît de plină de acțiune și mișcare. Ne răspunseră că și-așa aveau întîrziere de o jumătate de oră și nu îndrăzneau să mai stea.

Ne-am aplecat pe fereastră și ne-am uitat înapoi cît am putut. Satul dispăruse la orizont ; totuși auzeam încă (dacă ascultam cu atenție) bufnituri surde, căci sătenii nu mai conteneau să aterizeze forțat unul cîte unul, după care începeau să-njure din tot sufletul.

Pe la ora 11 am luat o bere — în Germania găsești în general aperitive și băuturi (ca bere, cafea și cornuri) la conductor, dacă trenul este direct și circulă pe o distanță mare — ne-am scos ghetele și, spunîndu-ne „noapte bună" unul altuia, ne-am arătat foarte doritori să tragem un pui de somn. Dar nu ne-a fost dat. Veneau să ne controloze biletele mult prea des, așa că nu puteam zice niciodată c-am scăpat cu-adevărat.

La cîteva minute, așa mi s-a părut (deși în realitate intervalele poate că erau mai mari), apărea o figură fantomatică și ne ruga să-i arătăm biletele.

De cîte ori conductorul neamț se simte însingurat și nu știe de ce să se-apuce, trage o raită prin tot trenul și pune pasagerii să-i arate biletele, după care se întoarce în cabina sa înveselit și înviorat. Unii oameni sînt nebuni

[1] Inci — unitate de lungime (2,54 cm). N.t.

după apusuri de soare, munți și vechi maeștri ; dar pentru conductorul neamț nimic pe lume nu poate fi mai încîntător, mai însuflețitor decît vederea unui bilet de tren.

Aproape toți funcționarii de la căile ferate germane au aceeași dorință nestăpînită de-a vedea biletele. Sînt de-a dreptul fericiți dacă le arăți biletul de tren. Părea o slăbiciune nevinovată, așa că B. și cu mine am hotărît să le cîntăm în strună cît vom sta acolo.

În consecință, de cîte ori vedeam un funcționar de la calea ferată umblînd fără rost, cu o privire tristă și obosită, ne duceam spre el și-i arătam biletele. Asta era pentru el ca o rază de soare și toată supărarea îi dispărea ca prin farmec. Dacă în momentul acela nu aveam vreun bilet asupra noastră, ne duceam și cumpăram. De cele mai multe ori un bilet de clasa a treia îl bucura în suficientă măsură, dar dacă bietul om părea foarte mîhnit și avea nevoie de ceva mai mult decît de un motiv de înveselire obișnuită, îi cumpăram un bilet de clasa a doua dus-întors.

Ca să mergem pînă la Oberammergau și înapoi, fiecare din noi aveam un portmoneu cu zece sau douăsprezece bilete de clasa întîi pentru diverse orașe, pe o distanță de cîteva mii de mile în total. La München, într-o după-amiază, am văzut că funcționarul de la biroul de bagaje era deprimat din cale-afară. Am aflat că-i murise mătușa de curînd. I-am propus lui B. să-l luăm într-un colț mai ferit și să-i arătăm amîndoi deodată cele douăzeci sau douăzeci și patru de bilete, să-l lăsăm să le ia în mînă și să le privească oricît. Voiam să-i aduc o alinare.

Totuși B. n-a fost de acord. Spuse că, chiar dacă bietul om nu și-ar fi pierdut mințile (ceea ce era foarte puțin probabil), ar fi stîrnit gelozia tuturor feroviarilor din Germania și viața i-ar fi devenit un calvar.

Așa că am cumpărat și i-am arătat un bilet dus-întors de clasa întîi pînă la următoarea stație. Era de-a dreptul patetic să-l vezi pe bietul om cum se luminează la față la vederea biletului și cum un zîmbet palid se furișează înapoi pe buzele de pe care dispăruse atîta amar de vreme.

Totuși, uneori parcă ți-ai dori ca conductorul neamț să-și înfrîneze pasiunea pentru bilete sau, cel puțin, să-i dea frîu liber numai pînă la un punct.

Chiar cel mai binevoitor pasager se satură să tot arate biletul de dimineață pînă seara, iar o călătorie obositoare

nu este ocazia cea mai potrivită să-l tot vezi pe unul intrînd și strigînd în gura mare „Biletele, vă rog !"

Ești sleit și somnoros. Nu știi unde ți-e biletul. Nu ești foarte sigur dacă ai bilet ; sau dacă ai avut vreodată, ți l-a luat cineva. L-ai pus deoparte cu grijă, gîndindu-te că n-o să mai ai nevoie de el un timp și-ai uitat unde l-ai pus.

Ai unsprezece buzunare la costum și alte cinci la pardesiul din cui. Probabil că biletul e într-unul din ele. Dacă nu, s-ar putea să fie în vreuna din sacoșe sau în agendă (de-ai știi măcar unde e și asta) sau în portofel.

Începi să cauți. Te scoli în picioare și te scuturi bine. Apoi te mai pipăi o dată peste tot. În timpul acțiunii te uiți în jur. Mulțimea de fețe curioase care te urmăresc și omul în uniformă așteptînd cu privirile țintă la tine îți dau pe moment impresia, așa cum ești tu de zăpăcit în clipa aceea, că te afli la o percheziție și dacă biletul va fi găsit asupra ta, ai să capeți probabil cinci ani.

Convins de toate acestea, protestezi cu vehemență împotriva acuzației și-ți susții nevinovăția.

— Vă spun că nu-i la mine ! exclami tu. N-am văzut biletul domnului. Dați-mi drumul ! N-am...

Uimirea ce se citește pe fețele celorlalți pasageri te trezește la realitate și mergi mai departe cu cercetările. Scotocești bine bagajele, răsturnînd totul pe jos. Printre picături, murmuri niște înjurături la adresa întregului sistem al căilor ferate din Germania. Apoi îți iei la refec ghetele. După aceea îi pui pe toți să se scoale în picioare ca să vezi dacă nu s-au așezat pe bilet, iar pe urmă îngenunchezi și intri de-a bușilea sub banchetă ca să-l cauți mai bine.

— Nu cumva l-ai aruncat pe fereastră odată cu sandviciurile ? te întreabă prietenul.

— Nu ! Ce-s nebun ? spui tu iritat. De ce-aș fi făcut-o ?

Cercetîndu-te sistematic cam a douăzecea oară, dai peste el în buzunarul de la vestă. O jumătate de oră după aia stai și te miri cum de ți-a scăpat în celelalte nouăsprezece ocazii anterioare.

În timpul acestei scene care ți-a pus serios nervii la încercare, comportarea conductorului n-a avut deloc darul de-a te calma. (Tu îți căutai de zor biletul, iar conductorul făcea tot felul de acrobații tîmpite pe scară, punîndu-și viața în pericol, uzînd în toate chipurile de experiență și ingeniozitate.)

Trenul merge cu treizeci de mile pe oră (viteza expresurilor în Germania) și la orizont apare un pod. La vederea podului, conductorul, ținîndu-se de ușă, se apleacă în afară cît poate de mult. Te uiți la el, apoi la podul care se apropie din ce în ce, îți faci socoteala că arcul podului o să-l decapiteze fără să-i atingă altă parte a corpului și te-ntrebi dacă dovleacul o să-i fie proiectat în vagon sau o să cadă afară.

Cînd mai sînt cîțiva centimetri pînă la pod, omul ia poziția de drepți, iar o biată muscă contravenientă, prinsă în flagrant delict pe vîrful urechii drepte a conductorului, cade zdrobită pe stîlpul de cărămidă, pe cînd trenul trece ca o săgeată.

Apoi, după ce podul rămîne-n urmă și trenul merge pe marginea prăpastiei, astfel că o piatră aruncată pe fereastră se duce-n jos fără să se oprească preț de 300 de picioare, amicul nostru își reia poziția de dinainte și, legănîndu-se pe scară fără să se țină de nimic, începe să danseze un soi de step teutonic pe un singur picior. Ca să se-ncălzească, dă din mîini încolo și-ncoace ca un birjar pe gerul cel mai năpraznic.

Primul lucru esențial pe care trebuie să-l ai în vedere, în caz că vrei să călătorești comod cu trenul în Germania, este să-ți bagi bine în cap că nu trebuie să-ți pese nici cît negru sub unghie dacă conductorul moare în fața ta sau nu. Orice sentiment delicat față de el te face să blestemi clipa cînd ai pus piciorul pe scara trenului.

La 5 a.m. (cît de minunat, cît de încîntător, cît de proaspăt arată bătrînul Pămînt cu noaptea-n cap ! Leneșii ăia care stau în pat, pînă la 8 sau 9 pierd jumătate din splendoarea zilei. De-ar ști ei ! Numai noi, cei care ne sculăm devreme, ne bucurăm într-adevăr de maica natură) am renunțat la încercarea de a dormi, m-am îndreptat spre toaleta de la capătul vagonului și m-am spălat.

E greu să te speli în cutiile astea de chibrituri fiindcă vagoanele te zdruncină, nu glumă ! Cînd ai amîndouă mîinile și capul pe jumătate băgate în lighean, pereții toaletei, robinetul, săpuniera și alte asemenea lucruri mișelnice profită în mod josnic de starea în care ești și te pocnesc cît le țin puterile, iar cînd te fereștî, ușa se deschide și te izbește pe la spate.

Totuși am reușit să mă ud peste tot destul de bine (chiar dacă celelalte nu mi-au reușit deloc) și-apoi am

început să mă uit primprejur după prosop. Bineînțeles, nici urmă de prosop. Asta-i șmecheria. Ideea celor de la calea ferată este să-l momească pe pasager ca să se ude din cap pînă-n picioare (punîndu-i în acest scop la dispoziție săpun, apă și un lighean) și apoi să-l lase să-și dea seama că n-are prosop. Asta-nseamnă glumă la ei !

Mi-au venit în minte batistele din sacoșă, dar, ca s-ajung la ele, trebuia să trec prin compartimentele cu doamne și eram în ținută lejeră de dimineață.

Așa c-a trebuit să mă șterg cu un ziar pe care-l aveam din întîmplare în buzunar. În viața mea n-am văzut un lucru mai nepotrivit pentru așa ceva.

Cînd m-am întors în compartiment, l-am trezit pe B. și l-am convins să meargă la spălat. Auzind ecoul îndepărtat al observațiilor sale cînd, ca și mine, a descoperit că n-are prosop, m-am mai liniștit și amintirea propriilor mele necazuri s-a estompat puțin.

O, cît adevăr grăiesc cei care ne învață să plecăm urechea la necazurile altora, căci așa vom putea să le uităm pe-ale noastre !

Cincizeci de mile înainte de a ajunge la München, cîmpia e netedă, fadă și aparent fără nimic interesant pentru privitor. Te uiți atent la orizont, doar-doar o apare vreun semn al orașului din depărtare.

Stă una cu pămîntul și face tot ce poate ca să nu sară în ochi. Îl descoperi abia în momentul cînd ai ajuns pe străzile lui.

În căutarea micului dejun. — Dau la iveală toate cunoştinţele mele de germană. — Arta gesturilor. — Agerimea dovedită de première danseuse. *— Spectacol de pantomimă englezească în Pirinei. — Rezultate nesatisfăcătoare. — Ghidul de conversaţie în limba germană. — Concepţia lui îngustă despre necesităţile şi aspiraţiile umane. — Duminica la München. — Hans şi Gretchen. — Lumea bună, lumea de rînd. — O berărie.*

La München ne-am lăsat bagajele la gară şi-am pornit-o după mîncare. Cum era şi firesc, nici unul din marile restaurante nu era deschis la ora 8 dimineaţa. În cele din urmă, lîngă o grădină de vară, am găsit un restaurant cam demodat, de unde venea miros de ceapă prăjită şi cafea. Am intrat şi ne-am aşezat la una din măsuţe, sub copaci. Am luat lista de bucate şi l-am convocat pe ospătar de urgenţă.

Am comandat micul dejun. M-am gîndit c-ar fi o ocazie bună să-ncerc să vorbesc nemţeşte. Ca mîncare de bază am cerut cafea şi cornuri. Peste problema asta am trecut uşor. Cu practica mea din ultimele două zile aş fi putut comanda cafea şi cornuri pentru patruzeci de persoane. Apoi m-am uitat la trufandale şi-am cerut salată verde. La început mi-a fost cam greu să-l conving pe ospătar că nu voiam varză fiartă, ci salată verde.

Îmi mai rămăseseră cîteva cuvinte nemţeşti nefolosite, aşa că am comandat şi omletă.

— Spune-i să fie cu verdeaţă, zise B., altfel o să ne aducă ceva care înoată în dulceaţă fierbinte şi cremă de ciocolată. Ştii doar cum gătesc ăştia.

— Da, ai dreptate, am răspuns eu. Sigur. Bine zici. Ia să văd. Cum se spune pe nemţeşte la omletă cu verdeaţă ?

— Verdeață ? medită B. A ! Stai ! Hm ! Să fiu al naibii dacă știu ! Dă-o dracului ! Nu-mi vine-n minte și pace !

Nici mie nu-mi venea. De fapt nici nu știusem vreodată cuvîntul cu pricina. Am încercat să-i vorbim ospătarului franțuzește :

— *Une omelette aux fines herbes.*

Fiindcă nu părea să-nțeleagă, i-am spus totul într-o engleză stîlcită. Am sucit și-am învîrtit nenorocitul de cuvînt „verdeață", scoțînd sunete atît de ciudate, de triste, de nepămîntești, c-ai fi putut crede c-o să moaie pînă și inima unui sălbatic. Totuși acest stoic teuton a rămas neînduplecat. Pe urmă am dat-o pe pantomimă.

Față de vorbire, pantomima este ceea ce e marmelada față de unt (potrivit etichetei de pe borcan) : „un înlocuitor excelent (din cînd în cînd)". Totuși puterile ei de interpretă a gîndurilor sînt limitate. Cel puțin așa arată practica. În ce privește baletul, e greu de găsit ceva ce nu se poate exprima prin pantomimă. Am văzut odată cum personajul negativ îi aduce la cunoștință unui *première danseuse*, printr-o mișcare subtilă a piciorului stîng susținută ușor de tobă, cutremurătorul eveniment că doamna pe care o crezuse propria ei mamă îi era de fapt numai mătușă prin alianță. În cazul acesta trebuie însă să ne fie clar că *première danseuse* este o persoană de o agerime unică (fără discuție). *Première danseuse* știe exact ce vrea să spună un bărbat care se învîrte de patruzeci și șapte de ori pe un picior, iar apoi stă în cap. După toate probabilitățile, un străin neinițiat ar înțelege total greșit aceste gesturi.

Odată, în timpul unei călătorii prin Pirinei, un prieten de-al meu a încercat să-și exprime recunoștința cu ajutorul pantomimei. A ajuns seara tîrziu la un mic han de munte, unde oamenii l-au primit cu căldură și i-au pus pe masă ce-aveau mai bun. El, fiind flămînd ca un lup, a apreciat amabilitatea lor și-a mîncat pe săturate.

Într-adevăr, atît de nemaipomenită a fost mîncarea și atît de cumsecade și atente au fost gazdele față de el, încît, după cină, prietenul meu a simțit nevoia să le mulțumească și să le facă să-nțeleagă cît de ghiftuit și încîntat era.

Nu putea să se exprime în cuvinte. Știa spaniola numai cît să ceară ceea ce avea nevoie și chiar și atunci trebuia să fie cu ochii-n patru să nu aibă nevoie de prea multe. Pe vremea aceea nu ajunsese pînă la sentimente și emoții.

În consecință, a început să se exprime prin gesturi. S-a sculat în picioare și-a arătat cu degetul spre masa goală unde fusese mîncarea, apoi a deschis gura și și-a băgat degetul pe gît. Pe urmă s-a bătut ușor peste acea regiune a corpului unde, așa cum ne-nvață oamenii de știință, merge mîncarea și-a zîmbit.

Amicul acesta al meu are un zîmbet cam curios. Trăiește cu impresia că în surîsul lui e ceva cuceritor, deși, după cum recunoaște el însuși, e și o undă de tristețe. În familie îi folosesc zîmbetul pentru a pune la punct copiii neascultători.

Cei de la han au fost cam mirați de comportarea lui. L-au privit cu îngrijorare și-apoi s-au strîns grămadă și s-au consultat în șoaptă.

„Fără discuție, n-am fost destul de clar pentru acești oameni simpli, își spuse prietenul meu. Trebuie să pun mai mult suflet și să fiu mai convingător."

Așadar s-a frecat și s-a bătut cu mai multă energie peste acea parte din propriul corp, la care am făcut aluzie mai înainte și pe care, întrucît sînt un tînăr modest și cu educație, nimic pe lume nu mă poate face s-o numesc mai explicit, și-a mai adăugat vreo cîțiva centimetri de zîmbet. A mai făcut diverse mișcări grațioase care, după părerea lui, exprimau sentimente de prietenie și satisfacție.

În cele din urmă o sclipire de inteligență apăru pe fața gazdelor care se repeziră la bufet și-aduseră de-acolo o sticluță neagră.

„A, asta e ! se gîndi prietenul meu. Au înțeles în sfîrșit ce vreau să spun. Sînt încîntați că-s încîntat și țin morțiș să bem un pahar de vin în semn de prietenie. Bieții bătrîni, ce drăguți sînt !"

Puseră sticla pe masă, turnară un pahar plin ochi și i-l dădură făcîndu-i semn că trebuie să-l bea repede pînă la fund.

„Oh, își spuse amicul meu luînd paharul. Îl privi în lumină și-i făcu cu ochiul șmecherește. Ăsta-i vreun vin vechi specific pentru locurile-acestea, un vin rămas de la bătrîni, ținut special pentru oaspetele de vază."

Luă paharul în mînă și rosti un discurs în care ură viață lungă și mulți nepoți bătrînilor, un bărbat chipeș fetei și numai bine întregului sat. N-aveau cum să-l înțeleagă, știa bine asta, dar se gîndea că poate din inflexiunile vocii și din gesturi o să deducă ce spunea și să-și

dea seama cît de apropiat se simțea de toți. După ce termină, își puse mîna pe inimă, mai trase un zîmbet și-apoi dădu licoarea pe gît.

Trei secunde mai tîrziu descoperi că înghițise un emetic convingător și demn de toată încrederea. Auditoriul luase semnele lui de recunoștință drept eforturi din parte-i de-a le explica că fusese otrăvit sau, în orice caz, că avea o indigestie cruntă, vecină cu agonia, și făcuseră totul ca să-i aline suferința.

Licoarea pe care i-o dăduseră nu era din cele de duzină, obișnuite, care-și pierd efectul la o jumătate de oră după ce le-ai luat. Văzu clar că n-avea rost să mai mănînce o dată, chiar dacă i s-ar fi oferit, așa că se duse la culcare ceva mai flămînd și ceva mai puțin înviorat decît la venire.

Fără îndoială un diletant în ale pantomimei nu trebuie să se aventureze cînd e vorba de exprimarea recunoștinței. Nici cînd e vorba de verdeață. B. și cu mine aproape ne-am vătămat mădularele încercînd s-o exprimăm. Am trudit ca niște cai de povară vreo cinci minute și-am reușit să-i implantăm ospătarului ideea că vrem un joc de domino.

Apoi, întocmai ca o rază binefăcătoare de soare pentru un om pierdut într-o peșteră adîncă și întunecoasă, mi-a venit în minte că am în buzunar un ghid de conversație în limba germană.

Ce găgăuță am putut fi să nu mă gîndesc la asta înainte ! Ne-am stors creierii și ne-am chinuit trupurile încercînd să-i arătăm ce vrem unui neamț neinstruit, deși am avut tot timpul la dispoziție o carte scrisă special pentru a-i ajuta pe oameni să învingă greutatea căreia-i căzuserăm noi victimă, o carte alcătuită cu grijă și cu dorința expresă de-a da posibilitatea turiștilor englezi (care, ca și noi, vorbeau germana într-o manieră de diletantism perfect) să-și facă modestele lor doleanțe cunoscute cît sînt în Vaterland și să plece de-acolo teferi și nevătămați.

Mi-am smuls cartea din buzunar și-am început să caut dialogurile care tratau marea problemă a mîncării. Nu erau nici de sămînță !

Găseai acolo lungi și pasionante „Conversații cu o spălătoreasă" despre lucruri a căror amintire mă face să roșesc. Vreo douăzeci de pagini din volum erau dedicate dialogurilor idioate dintre un vînzător de pantofi extraordinar de răbdător și unul din cei mai enervanți și organic

nemulțumiți clienți care puteau cădea ca un blestem pe capul unui vînzător ; un client care, după ce-a flecărit vreo patruzeci de minute și-a încercat, se pare, toate ghetele din magazin, pleacă liniștit spunînd : „Păi, azi n-am de gînd să cumpăr nimic. Bună ziua !"

Răspunsul vînzătorului, fiindcă veni vorba, nu este redat. Probabil a luat forma unui scăunel însoțit de expresii socotite inutile pentru idealurile unui turist civilizat.

Trebuie să recunosc că era de-a dreptul remarcabilă exhaustivitatea acestei „Conversații în magazinul de pantofi". Sînt înclinat să cred că tomul în chestiune a fost scris de unul care suferea de bătături. Puteam să mă duc cu cartea asta la un vînzător de pantofi și aveam șanse sigure să-l fac pe bietul om să-și piardă mințile.

Apoi erau două pagini cu conversație searbădă despre „Ce vorbim cu un prieten pe care-l întîlnim pe stradă" : „Bună ziua, domnule sau doamnă", „Vă doresc sărbători fericite", „Ce mai face mama dumneavoastră ?" Ca și cum unuia, care abia știe nemțește cît să nu moară de foame, i-ar arde să umble aiurea pe străzi și să se intereseze cum o duce cu sănătatea mama altuia, străin de propria lui țară.

Erau de asemenea „Conversații în tren" (ce dădeau impresia unor conversații între nebuni care umblă de colo-colo) și „Dialoguri la bordul unui vas" : „Cum vă simțiți acum ?", „Destul de bine deocamdată, dar nu știu cît o să mă țină. Vai, ce valuri ! Acum mi-e foarte rău și mă duc în cabină. Aduceți-mi un lighean". Închipuiți-vă că o persoană într-o asemenea situație vrea cu orice preț să știe cum se spune la asta pe nemțește !

La sfîrșitul cărții erau proverbe nemțești și „Expresii idiomatice", prin acestea din urmă înțelegîndu-se în toate limbile „expresii pentru uzul idioților" : „Vrabia din mînă e mai bună decît porumbelul de pe acoperiș", „Timpul aduce trandafiri", „Vulturul nu prinde muște", „Nu cumpăra mîța în sac" [1], ca și cum ar exista o largă categorie de consumatori care de obicei își cumpără mîțele în felul acesta, dînd astfel posibilitate negustorilor lipsiți de

[1] Traducere literală a proverbelor germane : *Besser den Sperling in der Hand als die Taube auf dem Dach* (Ce-i în mînă nu-i minciună), *Zeit bringt Rosen* (Cu răbdarea treci marea), *Adler fangen keine Fliegen* (Vulturul stă-n loc, veghează, dar el muște nu vînează), *Man kauft nicht die Katze im Sack* (Nu cumpăra mîța-n sac). N.t.

scrupule să le bage pe gît o pisică de proastă calitate şi pe care, prin urmare, trebuie să-i sfătuieşti să se lase de un asemenea obicei.

Am trecut peste toate aceste prostii, dar n-am găsit nicăieri măcar un cuvîntel despre omleta cu verdeaţă. La capitolul „Mîncare şi băutură" am găsit un scurt vocabular, care însă se referea în special la „zmeură", „smochine", „moşmoni" (ce-or mai fi şi ăia, că eu n-am auzit niciodată de aşa ceva), „castane" şi alte asemenea lucruri, de care e greu de presupus că ai nevoie chiar şi cînd eşti la tine-acasă. Găseai din belşug untdelemn, oţet, piper, sare şi muştar pe listă, dar nimic pe care să le pui. Mi se oferea un ou tare sau o felie de şuncă, dar eu nu voiam nici ouă tari, nici felii de şuncă. Voiam o omletă cu verdeaţă, dar asta era un fel de mîncare despre care autorii „Micului ghid de buzunar" (cum l-au numit în prefaţă) evident nu auziseră niciodată.

De cînd m-am întors, am pus mîna (din simplă curiozitate) pe trei sau patru „Dialoguri englez-germane" şi „Ghiduri de conversaţie", destinate să-l ajute pe turistul englez în eforturile sale de-a se face înţeles de poporul german, şi am ajuns la concluzia că opera pe care o luasem cu mine era cea mai judicioasă şi mai practică din toată grămada.

Pierzînd orice speranţă de a-i explica ospătarului cum stau lucrurile, ne-am luat gîndul de la omleta cu verdeaţă şi ne-am lăsat în voia soartei. Cam la vreo zece minute, individul ne-a adus o omletă aburindă, cu vreo livră [1] de dulceaţă de căpşuni înăuntru şi pudrată toată cu zahăr pe dinafară. Am pus o cantitate apreciabilă de sare şi piper încercînd să contracarăm aroma dulciurilor, dar nici atunci nu prea am fost mulţumiţi.

După micul dejun am luat mersul trenurilor şi-am căutat un tren spre Oberammergau. Am găsit eu unul care pleca la 3,10. Mi se părea într-adevăr un tren ideal ; nu oprea nicăieri. Conducerea căilor ferate era ea însăşi foarte mîndră şi tipărise cu aldine amănunte despre el.

Ne-am hotărît să plecăm cu acest tren.

Ca să ne treacă timpul, am început să hoinărim prin oraş. Münchenul e un oraş primitor, de-a dreptul încîntător, cu străzi nobile şi clădiri splendide ; dar în ciuda

[1] Livră — măsură de greutate (0,4536 kg). N.t.

acestui fapt și a celor 170 000 de locuitori, peste tot domnește o atmosferă liniștită de provincie. În mod obișnuit e puțină circulație pe drumurile lui largi, iar clienții sînt puțini și rari în prăvăliile cu de toate. Fiind duminică, era mai mare aglomerația ca de obicei, iar străzile principale erau înțesate de orășeni și țărani în costume naționale ; cei din sud mai ales ofereau, în originalele lor costume vechi de sute de ani, un tablou pitoresc. Moda, în lupta ei binecunoscută împotriva varietății și în întrecerea-i înverșunată cu forma și culoarea, se retrăsese acum învinsă din citadelele de stîncă ale Bavariei. Cînd vine duminica sau vreo altă zi de sărbătoare, ciobănașul de la munte, lat în umeri și ars de soare, își pune haina veselă și brodată cu verde peste cămașa ca neaua, își leagă cu un briu pantalonii pînă la genunchi, își îndeasă peste buclele revărsate pălăria înaltă cu pene și, cu picioarele goale în niște ghete de uriaș, pornește peste dealuri spre casa micuței lui Gretchen.

Ea îl așteaptă gata îmbrăcată, poți fi sigur, și, așa cum stă în fața casei de lemn, pare un minunat tablou din vechime. Și ei îi place verdele național, dar, pentru a atrage și mai mult atenția, n-a uitat să-și pună din belșug încîntătoarele panglicuțe roșii care flutură în vînt. De sub fusta împodobită iese la iveală un jupon viu colorat. Își ține sînii plini strînși într-un pieptar de culoare închisă, încheiat în față cu șireturi. (Cred că această piesă de îmbrăcăminte se numește ilic, dar nu sînt sigur, căci mi-am zis că-i mai înțelept să nu întreb pe nimeni.) Umerii ei drepți sînt acoperiți de cea mai albă dintre bluzele albe. Mînecile albe și foarte bogate, făcute dintr-un material moale, asemănător cu batistul, dau impresia unor aripi strînse. Pe părul bălai stă cocoțată o pălăriuță rotundă, verde și nostimă. Cataramele minunaților ei pantofi, ca și ochii mari și fețișoara drăguță strălucesc în lumina soarelui. Privind-o, simți c-ai schimba bucuros locul cu Hans măcar pentru ziua aceea.

Braț la braț, părînd ciobănașul și ciobănița de porțelan (dar un porțelan extrem de solid), cei doi coboară în oraș. Te freci la ochi (să fii sigur că nu visezi) și te uiți după ei în neștire. Par desprinși dintr-una din acele cărți vechi de povești cu poze pe care le iubeam din tot sufletul

în copilărie, pe cînd stăteam lîngă foc, în camera noastră, și priveam apărătoarea înaltă de alamă a căminului care ne împiedica, atît pe noi cît și focul, să ne facem rău reciproc, pe vremea cînd lumea era mult mai mare decît acum, mult mai adevărată și mai interesantă.

Münchenul și satele din jur fac un serios schimb de populație în fiecare duminică. Dimineața trenuri întregi de țărani și oameni de la munte sosesc în oraș. Trenuri întregi de orășeni cumsecade sau altfel se grăbesc să-și petreacă ziua la pădure, pe malul rîului, lîngă lac sau sus pe munte.

Am intrat într-una sau două berării, nu în restaurantele de lux (în care mișunau turiștii și vînătorii de fuste din München), ci în crîșmele de subsol, cu tavanul jos și murdar de funingine, unde poți cunoaște într-adevăr viața oamenilor.

În oricare țară oamenii simpli sînt mult mai interesanți decît lumea bună. O doamnă sau un domn seamănă dureros de mult cu oricare altă doamnă sau oricare alt domn. În cercurile înalte, individualitatea e ștearsă de tot, caracterul distinctiv aproape nu există. Toți vorbesc la fel, gîndesc și acționează la fel, se îmbracă la fel și arată la fel. Noi, cei din lumea bună, ne jucăm numai de-a viața. Avem regulile noastre de joc care nu trebuie călcate. Manualele noastre nescrise ne învață ce să facem și ce să spunem la fiecare mișcare a acestui joc fără noimă.

Pentru cei de la baza piramidei sociale, care stau cu picioarele pe pămînt, natura nu-i un fenomen ciudat la care să te uiți de deasupra și pe care să-l studiezi, ci o forță vie care cere supunere. Ei înfruntă viața necruțătoare așa cum e și se luptă cu ea prin întuneric. Iar ea, întocmai ca îngerul care s-a luptat cu Iacob, le lasă urme pe viață.

Există un singur tip de domn și cinci sute de tipuri de femei și bărbați simpli. Iată de ce totdeauna caut și frecventez locurile unde se strîng oamenii obișnuiți, pe cînd cuiburile respectabilității nu mă atrag deloc. Toate astea trebuie să le explic întruna prietenilor și să le dau socoteală pentru ceea ce numesc eu dragostea mea pentru lumea de rînd.

Cu pipa în gură și cu o halbă de bere în față, aș putea sta ore întregi, mulțumit să privesc viața care intră și iese din aceste berării uitate de vreme.

Flăcăi vînjoși vin cu fetele și le tratează cu minunatul nectar de München și o ceapă cît toate zilele. Cît de bine se distrează ! Ce glume grozave fac ! Cum mai rîd, strigă și cîntă din toată inima ! La o masă stau patru inși și joacă cărți. Cît de individualizată e fiecare din fețele acestea asprite de vînt ! Unul e ager, iute, atent. Cum îi mai joacă ochii ! Poți să-i citești pe față fiecare gînd. Știi cînd o să trîntească popa peste damă cu un strigăt triumfător. Vecinul lui pare calm, molcom și încăpățînat, dar are pe față zugrăvită încrederea. Jocul merge mai departe și aștepți să pună la bătaie cărțile cîștigătoare pe care ești sigur că le are în mînă. Pare să cîștige. Nu se poate altfel. Victoria e scrisă pe fața lui. Nu ! A pierdut ! Cartea lui cea mai mare era un șeptar. Toți se-ntorc uimiți spre el. El rîde... E greu să-l dibuiești, nu numai la cărți. Își ascunde bine gîndurile.

În fața lor, la o altă masă, o bătrînă supărată cere de zor cîrnați. Îi primește și pare mai supărată ca oricînd. Se-ncruntă la toți din jur, cu o expresie răutăcioasă care te sperie de-a binelea. Un cățel vine și se așază în fața ei. Parc-ar vrea să-i zîmbească. Totuși, cu aceeași expresie cruntă de ură față de orice vietate, ea-i dă să mănînce cîrnați din furculiță. Tot timpul îl privește cu o neplăcere atît de vădită, încît te și miri cum bietului cîine nu-i rămîne bucătura-n gît. Într-un colț o bătrînă trupeșă turuie întruna lîngă un bărbat cu înfățișare solemnă care tace și bea netulburat. E clar că omul o suportă numai cîtă vreme are halba cu bere în față. A scos-o în oraș să-i dea o masă. O s-o lase să vorbească cît bea el. Cerule ! Cum vorbește ! Vorbește fără să vezi vreo mișcare pe fața ei, vreo expresie. Vocea ei egală curge mereu, ca un torent căruia nu i te poți opune. Patru meșteșugari tineri intră tropăind cu bocancii lor cu ținte. Se așază la una din mesele rudimentare de lemn și cer bere. Își încolăcesc brațele pe după mijlocul unei Fräulein total indiferente și strigă, rîd, cîntă. Aproape toți tinerii de-aici rîd nerăbdători în fața vieții. Toți bătrînii discută amintindu-și de ea.

Ce tablouri minunate ne-ar putea oferi aceste fețe uscate și brăzdate de ani. Numai de s-ar găsi cineva să le

picteze. Să picteze tot ce se vede pe ele, toată tragedia și comedia pe care marele dramaturg, viața, a scris-o pe pielea lor aspră ! Bucuriile și necazurile, speranțele meschine și temerile, năzuințele copilărești de a fi buni, egoismul josnic și altruismul măreț au modelat aceste fețe zbîrcite. Liniile prefăcătoriei și bunătății stau ascunse pe lîngă ochii ce și-au pierdut strălucirea. Liniile lăcomiei dau tîrcoale acestor buze lipsite de sînge care de-atîtea ori s-au strîns cu eroism răbdător.

DUMINICĂ 25 — (continuare)

Luăm masa. — O mîncare ciudată. — „Tristețea cea mare vine tiptil". — Trabucul nemțesc. — Cel mai chipeș chibrit din Europa. — „Ușor se pierd amicii dragi și buni", în special într-un loc cum e gara din München. — Jucăria sorții. — Un bradshaw credincios. — În munți. — Prinț și cerșetor. — O idilă modernă. — Sosirea la Oberau. — Pelerini înțelepți și nechibzuiți. — O plimbare interesantă. — Ettal și mînăstirea de acolo. — Atingem ținta pelerinajului nostru.

La ora unu ne-am dus la restaurant să luăm masa. Nemții înșiși mănîncă la ora prînzului, și se hrănesc nu glumă. La hotelurile unde vin turiști mulți, pensiunea se fixează (în sezon) la 6 sau 7, dar aceasta numai ca să fie în concordanță cu vederile clienților străini.

Spun că am mîncat, nu pentru că-mi închipui că afirmația aceasta va stîrni senzație printre cititori, ci pentru că doresc să-mi avertizez concetățenii (călători și ei prin Germania) asupra pericolului care-i paște dacă se lăcomesc la brînza de Liptau.

Sînt mort după brînză și ard de nerăbdare să gust tot felul de varietăți noi. Așa că, uitîndu-mă pe lista de bucate la capitolul „Brînzeturi" și dînd cu ochii de „Liptauer garnit", un articol de care nu mai auzisem pînă atunci, m-am hotărît să fac încercarea.

Era o brînză deloc tentantă ca aspect. Avea o înfățișare nesănătoasă și jalnică. Parcă o copleșiseră necazurile. Pe dinafară semăna cu chitul. Și chiar avea gust de chit (sau cel puțin așa cred eu că e gustul chitului). Nici pînă-n ziua de azi nu sînt absolut sigur că nu era chit. Garnitura era și mai grozavă decît brînza. Pe marginea farfuriei, de jur împrejur, erau înșirate lucruri pe care nu le mai văzusem la masă și pe care nu vreau să le mai văd vreodată

într-o asemenea ocazie. Erau acolo o grămăjoară de boabe de mazăre curățate și despicate în două, trei sau patru cartofi extrem de mici (cel puțin eu cred că erau cartofi ; dacă nu, erau cu siguranță arahide fierte pînă se muiaseră), niște chimen, un pește foarte tînăr și fără experiență, un biet puișor după înfățișare (se pare din rasa plevușcă ghimpoasă) și niște vopsea roșie. Aveam în față un prînz în toată regula, ce mai încolo-ncoace !

N-am putut să înțeleg însă ce căuta vopseaua roșie acolo. B. credea că o puseseră în scopuri sinucigașe. După părerea lui, orice client, mîncînd toate celelalte bunătăți de pe farfurie, și-ar fi dorit cu înfocare moartea, iar cei de la restaurant, știind asta și fiind grijulii din fire, îl aprovizionaseră cu vopsea roșie ca să se poată otrăvi cu mîna lui și să scape odată de toată nenorocirea.

După ce-am luat prima înghițitură, mi-am zis că nu mă mai ating de brînza asta. Apoi am revenit la gînduri mai bune. Mi-am spus că era păcat s-o arunc după ce-o comandasem și, la urma urmei, cine știe, puteam chiar să-ncep s-o savurez înainte de-a o termina. Pofta vine mîncînd și gustul pentru cele mai multe lucruri bune de pe lumea asta trebuie format. *Eu* personal mi-aduc aminte de vremea cînd nu-mi plăcea berea.

Deci le-am amestecat pe toate în farfurie (am făcut de fapt un soi de salată) și le-am mîncat cu lingura. Nu mai pusesem în gură ceva mai dezgustător de pe vremea cînd îmi plăcea să fac pe nebunul trecînd de două ori printr-un canal de scurgere. În consecință, cînd mă-ntorceam acasă, mă duceau imediat la culcare și-mi dădeau cu forța pucioasă și zeamă de melasă.

După masă m-a cuprins tristețea. Toate lucrurile pe care le-am făcut în viață și n-ar fi trebuit să le fac mi-au revenit în minte cu o pregnanță dureroasă. (Erau destule și din astea, nu mă pot plînge.) M-am gîndit la toate dezamăgirile și eșecurile pe care le suferisem în cariera mea și la toate lucrurile neplăcute pe care le-auzisem sau le simțisem pe propria-mi piele. M-am gîndit la toți morții pe care-i cunoscusem și pe care n-aveam să-i mai văd niciodată ; la toate fostele mele iubite, măritate — apoi, vai, cu alții, iar eu nici măcar nu le știam adresele de-acum. Am meditat la existența noastră pămîntească, la cît e de găunoasă, falsă, trecătoare și plină de necazuri. Am cuge-

tat la răutatea lumii și-a celor ce-o alcătuiesc, ca și la perversitatea generală a tuturor lucrurilor.

M-am gîndit cît de idioți puteam fi B. și cu mine să ne pierdem timpul umblînd brambura prin Europa în felul ăsta prostesc. Ce distracție a dracului mai era și călătoria asta ? ! Auzi colo ! Să mergem cu trenuri aglomerate care ne hurducau de ne ieșeau ochii și să plătim suprapreț la hotelurile lipsite de confortul minim !

La începutul plimbării (mergeam în jos pe Maximilian Straße după ce mîncasem de prînz), B. era vesel și înclinat spre frivolitate, dar pe măsură ce vorbeam cu el, am observat cu bucurie că devenea tot mai serios și mai supus. Să știți că nu-i băiat rău, e doar nechibzuit.

Cumpără niște trabucuri și-mi oferi unul. Nu voiam să fumez. În momentul acela fumul mi se părea o risipă idioată de timp și bani, așa că i-am spus lui B. :

— Peste cîțiva ani sau poate chiar peste cîteva zile vom dormi somnul celor drepți și vom fi hrană pentru viermi. La ce ne va folosi atunci că am fumat azi trabucurile astea ?

— Să-ți spun eu la ce-o să-mi folosească mie acum, zise B. Dacă ții un trabuc în gură, am să fiu scutit de trăncăneala ta. Ia unul, de dragul meu !

Ca să-i fac pe plac, am aprins trabucul.

N-am nici un fel de respect pentru trabucul nemțesc. B. spune că, dacă te gîndești că e numai un penny bucata, n-ai de ce să bombăni. Eu zic însă că, dacă te gîndești că ar fi prea scumpe chiar și șase la o jumătate de penny, ai de ce să bombăni. Bine fierte, ar fi bune de zarzavaturi, dar ca material pentru fumat nu valorează nici cît chibritul cu care le aprinzi, în special dacă chibritul e nemțesc. Chibritul nemțesc e o operă de artă în toată regula. Are capul galben, iar coada roșie sau verde. Cu siguranță poate candida pentru titlul de cel mai chipeș chibrit din Europa.

Cît am stat în Germania, am fumat destule trabucuri de un penny, iar faptul că nu ni s-a întîmplat nimic (deși am făcut una ca asta) îl consider ca o dovadă a fizicului nostru rezistent și a constituției noastre cu totul ieșite din comun. Mă gîndesc că testul trabucului nemțesc ar putea fi adoptat, pe bună dreptate, de agențiile de asigurări pe viață. Întrebare : „Sînteți și ați fost întotdeauna sănătos tun ?“ Răspuns : „Am fumat un trabuc nemțesc și mai trăiesc încă“. Se acceptă asigurarea pe viață.

Către ora trei ne-am croit drum spre gară şi-am început să ne uităm după tren. Am căutat peste tot, dar nu l-am găsit nicăieri. Gara centrală din München e o clădire enormă cu un labirint de ganguri, săli şi coridoare. În el e mult mai uşor să te pierzi decît să găseşti ceva de care se-ntîmplă să ai nevoie. Împreună şi fiecare pe cont propriu, B. şi cu mine ne-am rătăcit de vreo douăzeci şi patru de ori. Cam jumătate de oră n-am făcut altceva decît să alergăm de colo pînă colo prin gară căutîndu-ne unul pe celălalt, găsindu-ne ca din senin şi spunîndu-ne unul altuia „Unde dracu-ai fost ? Te-am căutat peste tot. Nu mai pleca de capul tău", şi-apoi imediat pierzîndu-ne din nou.

Ce mi se părea însă nemaipomenit în această chestiune era faptul că, după ce ne pierdeam, ne reîntîlneam întotdeauna — cînd se-ntîmpla s-ajungem într-o asemenea situaţie — în faţa uşii de la bufetul de clasa a treia.

În cele din urmă, uşa bufetului de clasa a treia era ca un fel de casă a noastră şi simţeam un fior de bucurie cînd, în cursul hoinărelilor obositoare prin săli de aşteptare, birouri de bagaje găsite şi depozite de felinare, îi zăream clanţa familiară strălucind la orizont. Ştiam că acolo, lîngă ea, aveam să-l găsim pe cel drag şi rătăcit.

Dacă trecea mult timp fără să dăm de ea, ne duceam la unul de-ai gării şi-l rugam să ne-arate drumul.

— Nu vă supăraţi, ziceam, aţi putea să-mi spuneţi cum ajung mai repede la uşa bufetului de clasa a treia ?

Se făcuse ora trei şi nu găsiserăm încă trenul de 3,10. Eram foarte îngrijoraţi din cauza bietului de el şi-am început să facem cercetări.

— Trenul de 3,10 spre Oberammergau, spuneau ei. A, nici nu ne-am gîndit încă la el.

— Nu v-aţi gîndit ? ! exclamam noi cu indignare. Dar pentru numele lui Dumnezeu, treziţi-vă un pic. E 3,5 !

— Da, răspundeau ei, 3,5 după amiază, dar trenul e la 3,10 noaptea. Nu observaţi că e tipărit cu aldine ? Toate trenurile între 6 seara şi 6 dimineaţa sînt scrise cu litere groase, iar cele din cursul zilei cu subţiri. Aveţi timp berechet. Vedeţi unde mîncaţi deseară.

Am convingerea fermă că, în materie de trenuri, sînt cel mai mare ghinionist care-a existat vreodată. Nu cred că e vorba de prostie, fiindcă, dacă ar fi prostie pur şi simplu, aş avea şi eu uneori zilele mele bune cînd n-aş face greşeli. Cred că mai curînd e soarta.

Dacă din patruzeci de trenuri, e unul care „circulă numai sîmbăta" spre o localitate unde vreau să merg și eu, păi tocmai pe ăla-l aleg cînd e vorba să plec vineri. În schimb sîmbătă dimineață mă scol la șase, îmbuc ceva la repezeală și-o iau la fugă să prind trenul care circulă în fiecare zi a săptămînii „în afară de sîmbătă".

Mă duc în gările din Londra, Brighton [1] sau cele pentru coasta de sud și revendic cu vehemență trenuri pentru sud-est. Cînd vin sărbătorile bancare [2] uit cu totul de ele și mă duc pe peron unde stau ore-ntregi în curent așteptînd să apară trenurile care nici nu circulă în asemenea zile.

Ca să pun capac la toate, sînt și nefericitul posesor al unui diabolic mers al trenurilor de care nu pot să mă descotorosesc : un bradshaw [3] din august 1887. Regulat, în prima zi a fiecărei luni, cumpăr și aduc acasă un bradshaw nou-nouț și-un A.B.C. [4] nou și el. Ce se întîmplă cu el începînd cu ziua următoare, nu sînt în stare să spun. Începînd cu ziua următoare dispare pentru veșnicie. Care îi e soarta, mă-ncumet numai să presupun. Sigur nu știu nimic. Ca să mă inducă în eroare, rămîne în locul lor acel hoit nenorocit din 1887.

De trei ani încerc întruna să scap de el, dar nu ține. L-am aruncat pe fereastră și-a căzut în capul oamenilor. Ăia l-au luat, l-au netezit frumos și l-au adus înapoi, iar ai mei (care au pretenția că-mi sînt prieteni, carne din carnea mea, sînge din sîngele meu) le-au mulțumit și l-au primit din nou în casă la căldurică.

L-am călcat în picioare și l-am făcut bucățele. Am aruncat bucățelele pe scări în jos și afară în grădină. Persoane care, luați aminte, nu mi-ar coase un nasture la cămașă pentru nimic în lume (să mă scape și pe mine de acest chin care mă va face să-mi pierd mințile într-o bună zi), asemenea persoane, zic, au strîns bucățelele de pe jos, le-au

---

[1] Brighton — oraș în sud-estul Angliei, port la Marea Mînecii (n.t.).

[2] Sărbători bancare — anumite zile (în afară de duminici) în care băncile sînt închise (de obicei sînt sărbători pentru toată Anglia). N.t.

[3] Bradshaw (după numele lui George Bradshaw, tipograf) — mersul trenurilor de pasageri din Anglia. A fost inițiat de George Bradshaw în 1839 (n.t.).

[4] A.B.C. — indice alfabetic al gărilor din Anglia și al trenurilor care le deservesc (n.t.).

cusut cu grijă făcînd cartea s-arate ca nouă și mi-au pus-o la loc în camera de lucru !

Afurisitul ăsta de mers al trenurilor a aflat secretul tinereții veșnice. Altele, cumpărate cu diverse ocazii, într-o săptămînă s-au transformat în niște epave lăbărțate. Nenorocitul ăsta e la fel de proaspăt și curat ca în ziua cînd m-a prins în mreje și m-a făcut să-l cumpăr. Nimic din înfățișarea lui nu spune trecătorului că nu e bradshaw-ul din luna aceea. Scopul lui în viață este, fără doar și poate, să inducă oamenii în eroare făcîndu-i să creadă că el e de fapt bradshaw-ul cel mai recent.

Cartea asta îmi subminează portretul moral. E răspunzătoare pentru cel puțin 10% din vorbele urîte care-mi ies din gură în fiecare an. Mă împinge la băutură și jocuri de noroc. Din cauza ei sînt pus în situația de-a aștepta trei sau patru ore în vreo gară mohorîtă de provincie. Citesc toate reclamele de pe amîndouă peroanele, apoi simt că-mi vine să-mi iau lumea-n cap și mă năpustesc la hotelul gării, unde joc biliard cu proprietarul pe whisky.

Am de gînd să iau bradshaw-ul ăsta cu mine în mormînt, ca să-l arăt îngerului de la registratură și să-i explic cum stă treaba. Pentru acest bradshaw mă aștept la o reducere de cel puțin 25% din lista fărădelegilor mele.

Să plecăm cu trenul la 3,10 noaptea era, bineînțeles, prea tîrziu. N-am fi ajuns la Oberammergau înainte de 9 dimineața. Era un tren la 7,30 (l-am lăsat pe B. să-l găsească), cu care am fi putut ajunge în sat noaptea, în cazul în care la Oberau, gara cea mai apropiată, găseam ceva să ne ducă pînă la destinație. În consecință am telegrafiat agentului companiei Cook, care era la Oberammergau, să ne trimită o trăsură la gară. (Acasă la noi, cu toții rîdeam de domnul Cook sau domnul Gaze și de alți asemenea domni care, cu amabilitate, călăuzesc călătorii ce nu se pot călăuzi singuri cum trebuie ; dar observ că cei mai mulți dintre noi apelăm în tăcere la unul sau altul din ei în momentul cînd vrem să plecăm în străinătate.) Apoi ne-am dus la un hotel și ne-am trîntit în pat pînă la ora plecării.

De la München la Oberau am făcut o altă călătorie minunată. Am trecut pe lîngă încîntătorul lac Starnberg tocmai cînd soarele apunea și îmbrăca în aur sătucurile și vilele splendide care se-nșiruie pe malurile sale. În lacul Starnberg, lîngă nemaipomenita casă a plăcerii pe care

și-o construise în valea aceea de basm, s-a înecat bietul Ludwig al Bavariei, răposatul rege cu mintea rătăcită. Sărmanul rege ! Soarta i-a dat tot ce-i trebuie unui om ca să fie fericit, în afară de un singur lucru, anume puterea de a fi fericit. Soarta are mania să găsească întotdeauna ce lipsește la cîntar. Am cunoscut odată un lustragiu de-o șchioapă care-și practica meseria în colț la Westminster Bridge [1]. Viața i-a dat un cîștig mediu de 6 pence pe zi, cu care să se hrănească și să fie fericit, dar i-a mai dat și puterea de-a se bucura, ceea ce-l făcea să fie vesel ziua-ntreagă. Cu un penny putea să-și cumpere la fel de multe bucurii ca un om obișnuit cu o bancnotă de zece lire, aș zice chiar mai multe. Habar n-avea că e sărac lipit, după cum nici regele Ludwig nu știa că e putred de bogat. Toată ziua rîdea, zburda și lucra un pic (nu mai mult decît îl țineau puterile), mînca, bea și juca jocuri de noroc. Ultima dată cînd l-am văzut era la spitalul St. Thomas, unde ajunsese datorită pasiunii sale fatale de a merge pe parapetul de piatră al podului. Socotea că e ceva „a-ntîia" să fii în spital și mi-a spus că o duce ca-n sînul lui Avram (căci îl țineau ca pe-un cocoș de luptă) și că avea de gînd să stea acolo cît o putea mai mult. L-am întrebat dacă n-avea dureri și mi-a răspuns că da, dacă „stă să se gîndească".

Bietul de el ! A mai dus-o ca-n sînul lui Avram numai trei zile. Apoi a murit, vesel pînă-n ultima clipă (așa mi-au spus), ca un brav cocoș de luptă ce se afla. N-avea mai mult de 12 ani cînd a cîntat cucurigu pentru ultima dată. Viața-i fusese scurtă, dar foarte veselă.

Ei, dacă micuțul cerșetor și bătrînul Ludwig ar fi putut fi asociați și astfel să împartă între ei puterea de-a se bucura a lustragiului și stocul de bucurii al regelui, ce lucru minunat ar fi fost pentru amîndoi, în special pentru regele Ludwig ! Nu i-ar mai fi trecut niciodată prin cap să se înece. Viața ar fi fost prea plină de încîntare.

Dar asta nu i-ar fi convenit sorții. Ei îi place să rîdă de oameni, să facă un paradox din viață. Unuia i-a cîntat melodii fermecătoare avînd grijă mai întîi să-i ia auzul de tot. Celuilalt i-a cîntat cîteva note nenorocite cu un fluier de tinichea spart, dar el și-a-nchipuit că e muzică și-a dansat ! Cîțiva ani mai tîrziu, în același loc unde re-

[1] Westminster Bridge — pod peste Tamisa, în Londra (n.t.).

gele Ludwig a dat înapoi zeilor viața pe care aceștia i-o dăruiseră, doi tineri îndrăgostiți, un pic cam idioți, au pus capăt dezamăgirilor lor și, dîndu-și seama că nu se puteau uni pe veci în viață, s-au unit pe veci în moarte. Povestea, relatată cum se cuvine în presă ca un eveniment de senzație venit de peste mări și țări, suna mai mult a legendă de pe Rin decît a întîmplare reală în acest prozaic secol al nouăsprezecelea.

El era conte german, dacă-mi amintesc bine, și, aidoma celor mai mulți conți germani, nu prea avea bani. Tatăl ei, așa cum fac tații cînd vin în pețit virtualii gineri fără o lețcaie, l-a refuzat. Atunci contele a plecat în străinătate ca să facă avere sau, în orice caz, să-și îmbunătățească starea materială. S-a dus în America și acolo a prosperat. Peste un an sau doi s-a întors (acceptabil de bogat) ca să afle că venise totuși prea tîrziu. Doamna lui, convinsă de moartea iubitului, fusese împinsă într-o căsătorie cu un oarecare bogătaș. Bineînțeles, în viața obișnuită, domnul s-ar fi mulțumit să facă curte doamnei în continuare lăsîndu-l pe acel oarecare bogătaș să plătească întreținerea nevestei. Dar acești doi tineri, avînd ceva mai puțină minte sau ceva mai multă simțire decît cei mai mulți dintre noi (nu știu care din acestea două) și neputînd suporta rîsul batjocoritor care li se părea că plutește peste tot în jurul lor, s-au dus împreună la lac într-o noapte pe furtună și, pentru o clipă, au trezit soarta la realitate transformînd sinistra-i comedie într-o tragedie ceva mai sinistră.

Curînd după ce apele molcome ale lacului Starnberg au dispărut la orizont, ne-am afundat în întunecimea munților și-am început un urcuș lung și șerpuitor printre cotloanele lor ascunse. Din cînd în cînd, cu niște scîrțîituri ce aduceau a strigăte de groază, treceam pe lîngă vreun cătun fantomatic care se ridica alb și tăcut în lumina lunii pe fundalul muntelui cufundat în umbre. Arar ne apărea în fața ochilor oglinda încremenită a vreunui lac întunecat sau vreun torent de munte a cărui apă spumegîndă forma o fișie lungă și albă ce spinteca întunericul nopții.

Am trecut pe lîngă Murnau, în Valea Balaurului, un orășel care în Evul Mediu avea propriul lui teatru de mistere și care, pînă acum cîțiva ani, cînd s-a prelungit calea ferată pînă la Partenkirchen, era gara cea mai apropiată de Oberammergau. Drumul de la Murnau la Oberammergau, peste muntele Ettal, era destul de abrupt, așa de

abrupt încît, nu demult, un pelerin voinic a murit din cauza efortului prea mare pe cînd urca panta. Munteanul cu picioare zdravene, ca și orășeanul de pe care atîrnă cărnurile trebuie să urce la deal cot la cot, căci caii nu pot decît abia să tîrască după ei căruța goală.

Totuși cu fiecare sezon, turistul european e tot mai cocoloșit, iar greutățile — și, în consecință, plăcerile și interesul pe care le-ar putea prezenta călătoria — sînt tot mai reduse. Peste cîțiva ani o să-l vedem împachetat bine în vată încă de acasă, etichetat cu adresa de destinație, iar apoi despachetat și lăsat pe pămînt cînd ajunge la locul cu pricina. Acum calea ferată îl duce (ocolind muntele Ettal) la Oberau. Din acest sătuc un drum destul de ușor, ca toate drumurile de munte, și lung de vreo patru sau cinci mile engleze, ajunge sus pe valea rîului Ammer.

Se făcuse deja miezul nopții cînd am ajuns în gara Oberau. Era însă mult mai mare învălmășeală și agitație decît în miezul unei zile obișnuite. Pîlcuri de turiști și pelerini se îngrămădeau la ușa hotelului întrebîndu-se, ca dealtfel și proprietarul, unde aveau să doarmă și, mai ales (deși această a doua problemă n-o afecta, evident, pe gazdă), cum aveau s-ajungă la timp a doua zi dimineața la Oberammergau. Misterele începeau întotdeauna la 8.

Unii tocmeau căruțe la prețuri fabuloase ca să vină să-i ia la ora 5. Alții, care nu puteau să facă rost de căruțe și se hotărîseră să meargă pe jos, dădeau instrucțiuni ospătarilor nervoși să-i scoale la 2,30 și comandau micul dejun pentru ora trei și un sfert fix. (Habar n-aveam că există asemenea ore dimineața.)

Norocul ne surîsese căci gazda noastră, un gospodar respectabil, ne aștepta cu o trăsură de piață pe jumătate stricată (părea ceva între o șaretă de circ și un fotoliu cu rotile pentru invalizi), trasă de doi cai bine făcuți. După o scurtă și vioaie hărțuială între vizitiul nostru și o gloată de vreo douăzeci de turiști, care pretindeau că confundaseră șandramaua cu un omnibuz și s-ar fi cățărat bucuroși lăsînd-o lată la pămînt, am plecat cu acest vehicul.

Urcam tot mai sus. Scăldați în lumina lunii, munții din jur erau tot mai măreți, iar aerul se făcea tot mai rece. O bună bucată ne-am tîrît cu greu. Caii ne-au smucit de pe-o parte pe alta a drumului abrupt. De cîte ori putea să alterneze monotonia buiestrului cu galopul, vizitiul nu ezita

s-o facă. Asta se-ntîmpla, de exemplu, la vreun coborîş plin de hîrtoape, care uneori venea după un urcuş din cale-afară de lung şi obositor. În asemenea situaţii plimbarea era-ntr-adevăr palpitantă şi oboseala noastră dispărea ca prin farmec.

Cu cît era coborîşul mai abrupt, cu atît puteam merge mai repede (limpede ca lumina zilei, nu ?). Cu cît era mai accidentat drumul, cu atît erau caii mai tentaţi să o ia la goană. Cînd vizitiul mîna în galop, B. şi cu mine gustam din plin, într-o formă condensată, toate plăcerile pe care ţi le poate oferi traversarea Canalului Mînecii noaptea pe furtună, o călătorie cu un tren care face manevre cu spatele şi plăcerile de a sălta în sus pe o pătură întinsă bine (o pătură tare, pusă pe crime, plină de colţuri nesuferite şi muchii ascuţite). N-aş fi crezut niciodată că dintr-o singură hodoroagă se pot obţine senzaţii atît de diverse !

Cam pe la jumătatea drumului, am lăsat în urmă muntele Ettal, la intrarea în valea rîului Ammer. Măreţul templu alb, înconjurat de sătucul lui, semeţ în singurătatea munţilor, e un loc de pelerinaj faimos printre catolicii cucernici. Cu multe sute de ani în urmă, unul din primii regi ai Bavariei a construit aici o mînăstire, lăcaş pentru icoana miraculoasă a fecioarei. Cerul i-o trimisese în ajutor, căci ştia că-i la ananghie. Duşmanii îl înconjuraseră pe pămînt străin. Probabil că braţele vinjoase şi inimile viteze ale prietenilor săi bavarezi i-au fost şi ele de ceva folos în criza aceea, dar amintirea ajutoarelor în carne şi oase s-a pierdut în negura uitării. Vechea biserică şi mînăstire (aceasta din urmă era un fel de Chelsea Hospital [1] pentru cavalerii decăzuţi) a fost lovită de trăsnet într-o noapte tenebroasă cu vreo sută şi cincizeci de ani în urmă. Dar icoana făcătoare de minuni a fost salvată întreagă şi poate fi încă văzută şi venerată sub cupola mult mai puţin impunătoarei biserici din zilele noastre, ridicată pe ruinele predecesoarei sale.

Mînăstirea, reconstruită şi ea în acelaşi timp, serveşte acum drept fabrică de bere, ceea ce, trebuie să recunoaştem, este mai folositor.

De la Ettal drumul este aproximativ drept şi, nebăgînd în seamă zdruncinăturile, am ajuns curînd la Oberammer-

[1] Chelsea Hospital — spital din Londra pentru invalizii de război (n.t.).

gau. La ferestrele caselor pătrate, de piatră, luminile se stingeau și se aprindeau. Siluete întunecate și stranii se mișcau pe străzi, ocupate cu pregătirile pentru marele eveniment care avea să înceapă odată cu zorile.

Am intrat huruind în sat. Cu un glas destul de clar ca să-i trezească pe toți cei care ar putea să doarmă pe o rază de o milă, vizitiul nostru striga din toți rărunchii un „noapte bună" celor pe care-i depășea. Cu inima ușoară o zbughi pe lîngă șase colțuri de stradă, trecu la trap pe aleea principală a grădinii cuiva, își croi drum printr-o poartă și trase în fața unei uși deschise. Lumina se revărsa prin deschiderea ușii dînd la iveală două codane înalte și nurlii, fetele gazdei noastre, care ne așteptau la intrare. Ne conduseră într-o cameră mare, mobilată frumos, unde ne aștepta o masă cu cotlete de vițel abia luate de pe foc (se pare că-n Germania se hrănesc numai cu carne de vițel) și vin alb. În timpuri mai pașnice m-aș fi temut că o asemenea masă mi-ar fi stîrnit după aceea dorința aprigă de-a face serios mișcare, timp de vreo șase ore și mai bine, nicidecum de-a dormi buștean. Dar simțeam că în noaptea aceea ar fi fost nevoie de o duzină de cărămizi refractare arse pe jumătate pentru a mă ține treaz cinci secunde după ce-am pus capul pe pernă (sau ceea ce numesc ei pernă în Germania). Așa că, fără cea mai mică reținere, am mîncat pe săturate.

După cină gazda ne escortă în dormitor. Era o încăpere veselă, împodobită cu tot felul de sculpturi în lemn viu colorate, pe un fond pios, dar oarecum înspăimîntător, menite, aș zice eu, să exercite o influență nefastă asupra odihnei nocturne a unei persoane nervoase sau sensibile.

— Bagă de seamă să ne scoale la timp mîine dimineață, spuse B. omului. N-avem nici cea mai mică dorință să ne trezim la patru după-masă și să constatăm c-am pierdut spectacolul după ce-am făcut atîta cale ca să-l vedem.

— O, nu vă faceți griji, răspunse bătrînul. Nici n-o să puteți dormi prea mult. Înainte de cinci noi toți sîntem în picioare și tot satul forfotește. Și, pe lîngă asta, la șase fanfara o să cînte chiar aici sub fereastră, iar tunul de pe Kofel începe să...

— Uite ce e, i-o tăiai eu, pentru mine n-ajunge asta, știi bine. Nu cumva-ți închipui c-o să mă trezească o simplă hărmălaie sub geam, niște întreceri între fanfare, cu-

tremure, explozii și alte asemenea bagatele. Nu merge-așa. Cineva trebuie să vină aici în cameră, să mă tragă jos din pat, să se așeze pe pat și s-aibă grijă să nu mă culc la loc în pat sau pe podea. Așa trebuie să mă scoale mîine dimineață. Să lăsăm prostiile cu sate care forfotesc, tunuri și fanfare nemțești. Știu la ce-o să ducă toate astea : o să ajung înapoi în Anglia fără să văd spectacolul. Vreau să fiu trezit dimineață, nu gîdilat la urechi ca s-adorm.

B. îi traduse omului nostru pasajele esențiale din discurs, iar acesta rîse și promise pe cuvînt de onoare că va veni el însuși să ne scoată pe amîndoi din casă. Întrucît era un zdrahon de bărbat cu o înfățișare pe care citeai voința neclintită, m-am declarat satisfăcut, i-am spus „noapte bună" și m-am grăbit să-mi scot ghetele înainte de-a adormi.

MARȚI 27

O dimineață plăcută. — Ce se poate spune despre spectacolul misterelor ? — B. ține o prelegere. — O descriere infidelă a Oberammergaului. — O prezentare exagerată a vremii. — O relatare probabil neautentică a felului în care au ajuns să fie reprezentate misterele. — O figură milostivă. — Școlarul cultivat și rudele sale ignorante.

Stau în pat sau, ca să fiu mai exact, stau așezat pe o pernă de satin verde cu dantelă și scriu aceste însemnări. O saltea de satin verde cu dantelă e lîngă mine pe podea. Să tot fie ora 11 dimineața. B. stă și el în pat, cîțiva pași mai încolo, și-și fumează pipa. Tocmai am terminat o masă frugală ce-a constat din — ce credeți ? N-o să ghiciți niciodată — cafea și cornuri. Avem de gînd să ne punem la punct programul săptămînii și să nu ne dăm jos din pat toată ziua, în orice caz pînă seara fără nici o discuție. În dormitorul de lîngă noi sînt două englezoaice. Se pare că și ele s-au hotărît să nu coboare toată ziua. Le auzim umblînd prin cameră și bombănind. De trei sferturi de oră numai asta fac. Par necăjite de ceva.

E foarte plăcut aici. Astăzi se dă o reprezentație suplimentară pentru cei care n-au încăput ieri în teatru. Prin fereastra deschisă auzim psalmodierea ritmică a corului. Cadența tînguitoare a cîntecelor de jale și tonurile pătrunzătoare ale muzicii lui Haydn ne picură alene în urechi. Blînde și pline de durere vin domol spre noi din depărtare.

Ieri am văzut amîndoi misterele și-acum ne spunem impresiile. Îi explic lui B. cît de greu îmi vine să scriu despre asta în jurnal. Îi spun cu toată sinceritatea că nu știu ce să scriu.

O vreme fumează în tăcere, apoi lasă pipa și mă-ntreabă :

— Crezi că are vreo importanță ce scrii ?

Gîndul ăsta mi-aduce multă ușurare. Îmi ridică piatra de pe inimă, nesuferitul sentiment al responsabilității care mă apăsa.

La urma urmei ce importanță are ce spun ? Ce importanță are ce spune oricine despre orice subiect de pe lumea asta ? Din fericire pentru noi toți, nimeni nu prea ia aminte. Această reflecție trebuie să fie de mare ajutor redactorilor și criticilor. Un om conștiincios, absolut convins că vorbele lui au greutate și influență, s-ar teme pînă să și vorbească. Numai cel care știe că nimeni n-o să dea nici două parale pe ceea ce spune el poate fi elocvent, vehement și ferm. Nimănui n-o să-i pese nici cît negru sub unghie ce-o să spun eu despre misterele de la Oberammergau. Așa c-am să spun ce vreau.

Dar ce vreau să spun de fapt ? Ce pot eu să spun ? N-au mai spus-o și alții înaintea mea, și încă mult mai bine ? (Un autor trebuie să lase-ntotdeauna impresia că-i convins de superioritatea celorlalți confrați față de el. Nu s-a îndoit niciodată că toți scriu mai bine decît el. Nu gîndește așa, știți bine, dar îi stă frumos să vorbească ca și cum ar gîndi așa.) Ce-aș putea să spun eu și cititorul să nu știe sau, neștiind, să dorească să afle ? E destul de ușor să vorbești despre nimic, cum am făcut eu pînă-acum în jurnalul meu. Problema se pune însă abia cînd trebuie să scrii într-adevăr despre *ceva*. Atunci ți-ai dori din tot sufletul să fii un coșar respectabil și cu destule mijloace, un coșar cu o ocupație îndestulătoare și decentă, sau un ponei în loc de ceea ce ești — scriitor.

— Păi, de ce nu-ncepi să descrii locurile de la Oberammergau ? îmi spune B.

Îi răspund c-au mai fost descrise de atîtea ori.

— Or fi fost, spune el, dar nici cursele nautice de la Oxford și Cambridge sau derby-ul n-au dus lipsă de așa ceva. Și totuși se mai găsesc destui care să relateze despre ele și tot atîția care să citească aceste relatări. Zi, de exemplu, că sătucul strîns grămadă în jurul bisericii cu turlă de moschee s-a cuibărit în mijlocul unei văi înconjurate de dealuri măreție, învești mîntate în ceață. Recunoscîndu-l pe bătrînul Kofel ca staroste (cel cu crucea pe creștet), dealurile, adevărate sentinele vînjoase și neînduplecate, apără liniștea veche de secole a satului de zgomotul și dezlănțuirea lumii de afară. Descrie casele pătrate, albe ca laptele, care se-adăpostesc sub frontoane împunătoare. De jur îm-

prejur au balcoane de lemn sculptat și verande unde, seara, pe răcoare, cioplitorul și fermierul stau să-și fumeze lunga pipă bavareză și să discute despre vite, mistere și politica satului. Descrie picturile în culori țipătoare de deasupra intrărilor : figuri de sfinți, fecioare și alte asemenea ipochimene pe care ploaia le-a mutilat în așa hal încît pur și simplu îți stîrnesc mila. De pe o parte a drumului un înger fără picioare se uită deprimat la madona fără cap de pe cealaltă parte, iar la un colț mai expus, un sfînt nefericit, cu care vremea s-a purtat mai crud decît păgînii, a fost privat de tot ceea ce era al lui, în afară de o jumătate de cap și două picioare de dimensiuni extraordinare. Explică cum toate casele sînt numerotate în funcție de data la care-au fost construite, în așa fel că numărul 16 vine lîngă 47, iar 1 nici nu există, deoarece clădirea a fost demolată. Spune cum niște vizitatori naivi (informați fiind că gazda lor stă la numărul 53) se învîrtesc zile-n șir pe lîngă 52 sub impresia, nu tocmai neîndreptățită, că locuința cu pricina trebuie să fie alături deși, de fapt, e cu o jumătate de milă mai încolo, la celălalt capăt al satului. Apoi, într-o dimineață cu soare, sînt descoperiți pe pragul casei cu numărul 18 îngînînd frînturi patetice de cîntecele pentru copii și încercînd să-și împletească degetele de la picioare în ștergătorul din fața ușii. În final sînt ridicați și duși cu gemete și țipete la casa de nebuni din München unde vor rămîne pînă la sfîrșitul zilelor. Vorbește despre vreme. Cei care-au stat aici o anumită perioadă de timp îmi spun că la Oberammergau plouă trei zile din patru. Motivul pentru care nu plouă a patra zi este că fiecare a patra zi e rezervată pentru potop. Mi se mai spune că, în timp ce în sat plouă cu găleata, în împrejurimi soarele strălucește de-ți ia ochii. Cînd apa începe să se prelingă prin acoperișuri, sătenii își iau copiii și se duc în grabă pe cîmpia cea mai apropiată, unde stau și așteaptă pînă trece furtuna.

— Tu chiar îi crezi pe-ăștia cu balivernele lor ? îl întreb eu.

— Personal nu, îmi răspunde el. Părerea mea e că exagerează fiindcă mă văd tînăr și nevinovat, dar fără îndoială e un sîmbure de adevăr în toate astea. Eu însumi am plecat din Oberammergau pe o ploaie care te mura, nu alta, iar cînd am trecut pe partea cealaltă a dealului Kofel, cerul era fără urmă de nor. Apoi, continuă el, poți face comentarii asupra rezistenței țăranului bavarez. Cum umblă el

sau ea cu capul descoperit și cu picioarele goale prin cele mai torențiale dintre ploile torențiale, iar o ploaie obișnuită i se pare numai răcoritoare și plăcută. Cum, la reprezentația misterelor, joacă și cîntă cu toții pe scena neacoperită și nici măcar nu se sinchisesc de șiroaiele care le udă costumele și li se scurg din păr formînd bălți pe podea. Cum spectatorii din partea fără tavan a teatrului (unde sînt locurile mai ieftine) stau cu același stoicism și-i urmăresc pe actori. Nu-și deschid umbrelele și nici nu visează la așa ceva. Sau dacă visează totuși, sînt treziți cu brutalitate de bastoanele celor din spate.

În acest punct B. se oprește ca să-și aprindă pipa din nou, iar eu le aud pe cele două doamne din camera alăturată fîțîindu-se și bombănind mai tare ca oricînd. Mi se pare că ascultă la ușă (camerele noastre sînt despărțite de o ușă). Tare-aș vrea ca distinsele doamne să se culce odată ori să se ducă jos. Mă scot din sărite.

— Și ce să mai scriu după asta ? îl întreb eu pe B. cînd, în cele din urmă, a început să pufăie iarăși.

— După asta, zice el, poți scrie istoria misterelor ; cum au ajuns să fie jucate pe scenă.

— Vai, dar au mai făcut-o atîția alții pîn-acum, zic eu din nou.

— Cu atît mai bine pentru tine. Întrucît a mai auzit exact aceeași poveste din alte surse, publicul va fi tentat să te creadă cînd i-o repeți. Spune-i că în timpul Războiului de 30 de ani, o ciumă cumplită s-a abătut asupra Bavariei devastînd toate orașele și cătunele (ca și cum nu era de-ajuns că șase armate zdravene cutreierau propria țară-n lung și-n lat, luptîndu-se-ntre ele pentru nici ele nu știau ce și trăind din asta. Lipsea ciuma în persoană). Dintre toate satele de la munte, numai Oberammergau a ținut la distanță pacostea datorită unei carantine stricte și forțate. Nimeni n-avea voie să plece sau să vină în sat. Dar într-o noapte-ntunecoasă, Caspar Schuchler, un locuitor din Oberammergau care lucrase la Eschenlohe, un sat vecin lovit și el de ciumă, s-a tîrît pe burtă pe lîngă sentinelele somnoroase și-a ajuns acasă. Acolo i s-a oferit priveliștea după care tînjise zile-ntregi : nevasta și odraslele. A fost un act de mare egoism, dar au plătit scump pentru asta atît el cît și consătenii. La trei zile după ce ajunsese acasă, Caspar și ai lui zăceau morți, iar ciuma făcea ravagii pe toată valea. Nimic n-o putea opri. Cînd

vedem că nu reușim ceva, noi, oamenii, ne gîndim că se cade să dăm o șansă cerului. Bieții locuitori de pe Ammer au jurat că, dacă scapă de nenorocire, o să dea un spectacol de mistere din zece în zece ani. Se pare că puterile cerești au acceptat imediat oferta. Ciuma a dispărut ca prin minune și, de atunci, în fiecare al zecelea an, cei din Oberammergau își țin promisiunea și-și joacă misterele [1]. Pînă în ziua de azi le joacă în semn de pioasă ascultare. Înaintea fiecărui spectacol, toți interpreții se strîng pe scenă în jurul preotului lor, îngenunchează și se roagă pentru binecuvîntarea operei ce va să-nceapă. După ce se dă interpreților o sumă care-i răsplătește doar pentru timpul irosit (cioplitorul Maier, care joacă rolul principal, primește numai vreo 50 de lire pentru toate cele 30 de reprezentații din timpul verii, ca să nu mai punem la socoteală repetițiile din iarnă), cîștigurile obținute se păstrează : parte pentru folosul lumesc al comunității, iar restul pentru biserică. De la primar pînă la păstor, de la Fecioara Maria și Isus pînă la cel mai neînsemnat figurant, toți muncesc de dragul religiei, nu pentru bani. Fiecare își dă seama că slujește cauza creștinismului.

— Aș mai putea vorbi, adaug eu, despre bătrînul Daisenberger, blîndul și bunul preot, „tatăl întregii văi", care acum se odihnește în pace și tăcere printre fiii lui pe care i-a iubit atît de mult. Știi probabil că el a transformat burlesca rudimentară dintr-o epocă barbară în impresionanta dramă pe care-am văzut-o ieri. Ăsta de deasupra patului e portretul lui. Ce figură simplă, apropiată și milostivă e ! Ce plăcut e să-ntîlnești din cînd în cînd o figură milostivă ! Nu mă gîndesc la o figură de sfînt (care te duce cu gîndul la vitralii și morminte de marmură), ci la o figură omenească aspră pe care-au lăsat urme grindina, ploaia și soarele vieții, o figură care și-a căpătat expresia nu uitîndu-se cu jind la stele, ci uitîndu-se cu ochi plini de zîmbet și iubire la semenii din jur.

— Da ! fu de acord B. Poți să scrii dacă-ți place. Nu-i nimic rău în asta. Și-apoi poți vorbi despre piesă expunîndu-ți propriile impresii. Să nu-ți pese dacă sînt tîmpite. O să pară chiar mai bune. Remarcile tîmpite sînt în general mai interesante decît cele de bun simț.

---

[1] Prima reprezentație a avut loc în 1634, iar cea mai recentă în 1970 (n.t.).

— Dar la urma urmei, ce rost are să scriu despre asta ? insist eu. Orice școlar știe pînă acum totul despre misterele de la Oberammergau.

— Și ce-are una cu alta ? răspunde B. Doar nu scrii pentru școlarii care le știu pe toate. Scrii pentru oamenii simpli. O să le pară bine să afle cîte ceva despre problema asta, iar cînd școlarul o să vină acasă în vacanță, o să poată și ei să converseze la nivelul lui (despre acest subiect, în orice caz) și să nu pară proști. Haide, zice el blînd încercînd să mă tragă de limbă. Ce crezi despre spectacol ?

După ce-am cugetat un timp, i-am răspuns :

— Cred că o piesă în 18 acte și vreo 40 de scene, care începe la 8 dimineața și continuă (cu o pauză de o oră și jumătate pentru masă) pînă la 6 seara, e prea lungă. După părerea mea trebuie scurtată. Cam o treime din ea e impresionantă, mișcătoare și înălțătoare (îndeplinind astfel condiția esențială cerută de severii noștri critici de acasă). Mi se pare însă că celelalte două treimi sînt obositoare.

— Exact așa e, răspunde B. Dar nu trebuie să uităm că spectacolul nu e conceput ca un mijloc de distracție, ci ca o slujbă religioasă. Dacă zici că o parte din el nu-i interesantă, e ca și cum ai spune că s-ar putea foarte bine renunța la jumătate din Biblie, toată povestea comprimîndu-se la o treime.

MARȚI 27 (continuare)

Discutăm despre interpretare. — Un minunat model de măiestrie artistică. — Familia Adam. — Niște grupuri în mișcare. — Interpreții principali. — Un om bun, dar un luda prost jucat. — Unde actorul își iese din minți. — Alarmă !

— Ce părere ai despre spectacol în sine ? întreabă B.

— O, în privința asta, zic eu, oricine l-a văzut își dă seama că e un minunat model de măiestrie artistică. Avînd toate trucurile și metodele teatrului în degetul mic, regizorilor profesioniști, cu experiență, le este imposibil, deși dispun de o trupă de actori născuți și crescuți pe scenă, să creeze imaginea fidelă a gloatei de săraci nenorociți pe fețele cărora se citește orice altceva în afară de nerăbdarea de a primi de mîncare. La Oberammergau cîțiva preoți și gospodari de frunte din sat care, nici unul din ei, n-au fost la teatru în viața lor, au lucrat cu țărani veniți pe scenă direct de la cioplitul lemnului sau de la mulsul vacilor. Și-au reușit să creeze mulțimi agitate, gloate zgomotoase și adunări impunătoare, atît de fidele cu originalele pe care le reprezintă, că-ți venea să te urci pe scenă și să-i strîngi de gît pe toți acești mișei coborîți din poveste. Asta arată că seriozitatea și perseverența pot cu ușurință ajunge din urmă, și chiar întrece, pregătirea profesională și abilitatea tehnică. Scopul figurantului de la Oberammergau nu este să iasă din scenă cît mai repede ca să tragă o dușcă, ci să contribuie la succesul spectacolului. Scenele de masă, atît în piesa propriu-zisă cît și în diversele tablouri care preced fiecare act, sînt în așa fel realizate, încît mă îndoiesc că un artist, oricît de meșter, le-ar putea reda mai bine. Tabloul înfățișînd viața lui Adam și-a Evei după izgonirea din rai e minunat. Taica Adam, vînjos și ars de soare, îmbrăcat în piei de oaie, se oprește un pic din săpat ca să-și

șteargă sudoarea de pe frunte. Eva, încă frumoasă și fericită (deși, după părerea mea, n-ar mai avea motive), toarce și se uită la copiii care se joacă de-a „hai să-l ajutăm pe tata". Corul de pe margini ne-a explicat că asta reprezintă o scenă de jale, urmare a păcatului, dar mie mi s-a părut că familia Adam era foarte mulțumită. Cu mintea mea cea simplă și lumească mă întreb dacă nu cumva, avînd cîteva necazuri care să-i țină strîns uniți și ceva muncă cinstită care să nu-i lase să se-apuce de șarlatanii, Adam și Eva nu erau chiar mai cîștigați acum decît atunci cînd umblau teleleu prin paradis și, în lipsă de altceva, trăncăneau toată ziua. În tabloul care reprezintă întoarcerea iscoadelor din Canaan, pe scenă au fost masați efectiv patru sau cinci sute de bărbați, femei și copii. Purtat pe umeri, în prim plan apare ciorchinele de struguri adus de iscoade din țara făgăduinței. Cînd l-au văzut, copiii lui Israel au rămas cu gurile căscate (așa se spune). Și nici nu mă mir, căci și *eu* rămăsesem cu gura căscată la așa ceva cînd eram copil. Scena intrării lui Cristos în Ierusalim, înconjurat de mulțimea care-l aclama, e plină de viață și mișcare. La fel e și cea care are loc mai spre sfîrșit, înfățișînd ultimul lui drum pe Golgota. Pare că tot Ierusalimul a ieșit din case să-l vadă și să-l urmeze. Cei mai mulți rîd, dar sînt și cîțiva copleșiți de tristețe. Oamenii umplu străzile înguste pînă la refuz și se-mbulzesc pe lîngă sulițele gărzilor romane. Se înghesuie pe scările și balcoanele fiecărei case și-și întind gîtul ca să vadă peste capetele celorlalți. Sar unu-n spatele celuilalt ca să aibă o perspectivă mai bună și să-și poată bate joc. Se lovesc de preoți fără pic de respect. Fiecare bărbat, femeie sau copil de pe scenă își joacă rolul. Și și-l joacă în perfectă armonie cu toți ceilalți. Din distribuție trebuie menționați : Maier — blîndul, dar regescul personaj : primarul Lang — marele preot sever și răzbunător ; fiica lui, Rosa — fecioara cu fața candidă și voce dulce ; Rendl — Pilat cel maiestos ca un politician ; Peter Rendl — dragul și bunul Ioan, cu cea mai pură și mai frumoasă figură pe care am văzut-o vreodată la un om ; bătrînul Peter Hett — asprul, dar iubitorul prieten Petru ; Rutz — conducătorul corului (e postul lui, nu-i nici o sinecură) ; și Amalie Deschler — Maria Magdalena. Pentru toți aceștia nici un cuvînt de laudă nu e prea mult. Și cînd te gîndești că-s niște simpli țărani... Cucoanele-alea două iar bîntuie pe la ușa noastră, sînt

sigur ! exclam eu întrerupînd brusc comentariul şi ascultînd sunetele din camera cealaltă. Tare-aş vrea să coboare-odată ! Încep să mă calce pe nervi.

— O, nu cred c-avem motive de enervare, răspunde B. Nişte doamne în vîrstă, le-am văzut ieri pe scări. După înfăţişare sînt total inofensive.

— Nu-s chiar atît de sigur, răspund eu. Ştii bine că sîntem singuri-singurei. Aproape toţi din sat s-au dus la teatru. De-am avea măcar un cîine cu noi !

B. îmi spune să nu-mi fac griji şi eu merg mai departe cu comentariile.

— Nişte simpli ţărani, repet eu. Interpretează cîteva dintre cele mai faimoase personaje din istoria omenirii cu o demnitate atît de lipsită de ostentaţie şi cu o ţinută atît de impunătoare, că nici originalele înseşi n-ar fi putut da mai mult. Au o noblеţe înnăscută aceşti oameni de la munte. Măreţia pe care-au dat-o rolurilor nu poate fi simplu teatralism. Singurul personaj prost jucat a fost Iuda. Rolul lui Iuda este într-adevăr rolul de căpătîi al piesei în ce priveşte interpretarea. Se pare însă că onorabilul gospodar, care s-a încumetat să-l joace, habar n-avea ce-nseamnă un om rău. Nici o părticică din firea lui nu trăda răutatea, aşa că bietul om n-avea cum s-o înţeleagă şi cu atît mai puţin s-o întruchipeze. Încercările lui de-a reda ticăloşia m-au scos din sărite. Poate-o să vi se pară că sînt cu nasul pe sus, dar am convingerea că eu aş fi putut interpreta mult mai veridic rolul acesta de om mîrşav. „Vai de sufletul meu, îmi ziceam întruna, tot ce face e prost. Un mişel patentat ca Iuda nu procedează aşa. Ar trebui să facă aşa, să arate aşa, să vorbească aşa şi să acţioneze cum am mai spus. Sînt sigur că aşa ar trebui. Instinctul îmi spune asta.“ Evident, gospodarul n-avea habar ce e aia mîrşăvie. Îmi venea să mă scol şi să-i dau nişte noţiuni elementare. Vedeam clar că, dacă i-aş fi putut insufla acestui om cîte ceva din subtilităţile şarlataniei, ale crimei, Iuda ar fi prins viaţă şi n-ar mai fi fost manechinul de pînă atunci. Se pare însă că-n sat nu era nimeni care să-şi merite pe deplin numele de ticălos şi să-l poată instrui pe actorul în chestiune. Aşa stînd lucrurile, interpretarea n-avea sare şi piper, iar Iuda era mai degrabă un personaj de care să-ţi baţi joc decît unul la a cărui vedere să te înfiori. Cu această singură excepţie, întreaga

trupă (de la Maier pînă la măgar) era extrem de bine aleasă, ca notele în muzica unui maestru. S-ar părea că pe valea rîului Ammer, orice actor de profesie ar avea toate motivele să-şi iasă din minţi de ciudă.

— Sînt cu toţii actori adevăraţi, murmură B. cu entuziasm, toţi pînă la unul. Trăiesc fericiţi la un loc în valea asta micuţă şi nu-ncearcă să se omoare unul pe altul. E minunat !

În acest moment auzim un ciocănit înverşunat la uşa care despărţea camera noastră de a doamnelor amintite mai înainte. Amîndoi tresărim, ne facem galbeni ca ceara şi pe urmă ne uităm unul la altul. B. îşi recapătă primul prezenţa de spirit. Cu un efort uriaş îşi şterge din voce orice urmă de nervozitate şi întreabă cu un ton plin de un calm nemaipomenit :

— Da, ce este ?

— Sînteţi în pat ? se aude o voce de cealaltă parte a uşii.

— Da, răspunde B. De ce ?

— Vai, ne scuzaţi că vă deranjăm, dar v-am fi atît de recunoscătoare dacă v-aţi scula. N-avem cum să coborîm decît dacă trecem prin camera dumneavoastră. Ştiţi, asta e singura uşă. Aşteptăm aici de două ore, iar trenul pleacă la 3.

Vai de capul nostru ! De-asta s-au tot învîrtit bietele de ele pe lîngă uşă, de ne-au făcut să tremurăm ca varga !

— E-n ordine, în cinci minute puteţi ieşi. Scuzaţi-ne. De ce n-aţi spus mai înainte ?

VINERI 30 SAU SÎMBĂTĂ 31
(nu mai știu care)

Necazurile unui funcționar de la compania de turism. — Părerile lui despre turiști — Englezoaica în străinătate. — Tot ea, dar acasă. — Cea mai urîtă catedrală din Europa. — Maeștri vechi și noi. — Peisaje cu mîncare și băutură. — Fanfara nemțească. — O berărie. — Nu-s ele femeile care să sucească capul unui bărbat. — Greu e să mănînci cu muzică. — De ce trebuie să-ți ții halba acoperită.

Cred că e sîmbătă. B. zice că e abia vineri. Eu însă sînt sigur că am făcut trei băi reci de cînd am plecat din Oberammergau, iar de plecat, am plecat miercuri dimineața. Dacă e abia vineri, înseamnă că am făcut două băi în aceeași dimineață. Oricum, o să ne orientăm mîine după magazinele deschise sau închise.

De la Oberau am călătorit cu un funcționar de la compania de turism, care ne-a povestit toate necazurile lui. Se pare că o asemenea ființă e un om ca oricare altul și are sentimente întocmai ca și noi. Pînă acum nu m-a dus niciodată capul la așa ceva. I-am și spus-o, dealtfel.

— Nu, a replicat el, pe dumneavoastră, turiștii, nu vă duce niciodată capul la una ca asta. Ne tratați de parc-am fi cel puțin providența sau chiar guvernul însuși. Dacă totul merge bine, vă întrebați cu dispreț ce rost avem noi acolo, iar dacă lucrurile merg prost, vă întrebați, dar de data asta cu indignare, care e rostul nostru. Eu muncesc 16 ore pe zi ca să aranjez lucrurile cît mai convenabil pentru dumneavoastră, iar dumneavoastră nici măcar nu păreți mulțumiți. Pe cîtă vreme, dacă trenul întîrzie sau un proprietar de hotel cere suprapreț, veniți și pe mine mă luați la trei-păzește. Dacă am grijă de dumneavoastră, ziceți că prea mă bag în toate, iar dacă vă las în pace, bombăniți că nu-mi fac datoria. Vă năpustiți cu sutele asupra unui amărît de sat ca Oberammergau fără ca măcar

să ne anunțați că aveți de gînd s-o faceți, iar apoi ne-amenințați c-o să ne dați la *Times*, fiindcă n-ați găsit acolo cîte-un apartament și-un prînz aburind pentru fiecare din dumneavoastră. Vreți cea mai bună casă cu putință, iar cînd, după eforturi disperate, am reușit s-o obținem, aveți obiecții în privința prețului. Cu toții încercați să vă dați drept duci și ducese, voiajori incognito. Nici unul dintre dumneavoastră n-a auzit vreodată de vagon de clasa a doua. Nici măcar n-ați știut că se fabrică asemenea bazaconii. Fiecare vreți s-aveți rezervat cîte-un vagon Pullman de clasa-ntîi pentru două persoane. Careva a văzut odată un omnibuz la orizont și-a-nceput să se mire la ce s-o fi folosind. Dacă v-ar sugera cineva să călătoriți cu un asemenea vehicul public, ați avea un șoc din care nu v-ați reveni două zile. Vă așteptați la o caleașcă separată, cu valet în livrea, care să vă ducă prin munți. Toți, fără excepție, vreți locurile cele mai scumpe la teatru. Locurile de 6 și 8 mărci nu sînt cu nimic mai prejos decît cele de 10 mărci (care sînt, bineînțeles, în număr limitat) ; dar vă simțiți profund jigniți dacă cineva face aluzie să stați pe alte scaune decît cele mai scumpe. Dacă sătenii ar avea destul cap să vă ceară 10 mărci pentru locurile de 8, ați fi fericiți. Dar n-au, din păcate.

Trebuie să mărturisesc că anglofonii pe care-i întîlnești pe bătrînul continent sînt, luați în grup, cea mai dezagreabilă adunătură. Rar se-ntîmplă s-auzi în Europa vorbindu-se englezește fără să auzi și bombăneli sau rîsete batjocoritoare.

Femeile sînt cele mai nesuferite. Fără îndoială, străinii văd specimenele cele mai prăpădite pe care le-avem de arătat noi, anglo-saxonii. Englezoaica sau americanca obișnuită (ca turistă) e grosolană și băgăcioasă, iar pe de altă parte e ridicol de neajutorată și stîngace. E grozav de egoistă și teribil de indiferentă față de alții ; se plînge întruna și, în sine, e deprimant de neinteresantă. De la Oberammergau am mers în omnibuz cu trei exemplare model din această specie. Erau însoțite de obișnuitul bărbat căruia-i plîngeai de milă și care nu mai avea vlagă-n el să scoată o vorbă. Tot timpul au bodogănit fiindcă trebuiau să meargă cu omnibuzul. Parcă niciodată în viață nu fuseseră insultate mai grav. Țineau cu tot dinadinsul să afle toată lumea din jur că ele plătiseră pentru clasa întîi, iar acasă aveau trăsura lor. Mai erau revoltate fiindcă gaz-

dele la care stătuseră au vrut să le strîngă mîna la plecare. Doar n-au venit la Oberammergau ca să se bată pe burtă cu țăranii germani, ziceau ele.

Pe lume sînt multe femei neîndoios mai bune decît îngerii, în toate privințele. Sînt blînde și binevoitoare, generoase și amabile, altruiste și bune, în ciuda ispitelor și încercărilor de care au parte și la care îngerii înșiși nu sînt supuși. Dar pe lume sînt și multe femei care, sub hainele și nu rareori sub titlul de lady, ascund sufletul unei snoabe fără educație. Stînd cam prost la capitolul demnitate înnăscută, se gîndesc s-o înlocuiască cu aroganța. Fanfaronada zgomotoasă o iau drept stăpînire de sine, iar mojicia îngîmfată drept semn de superioritate. Se complac într-o prostie somnolentă sub impresia că-n felul ăsta ajung la „calmul" aristocratic. Au învățat „atitudinea" din *London Journal*, cochetăria de la chelnărițele de bar (vreau să spun, clasa cea mai de jos a chelnărițelor), spiritul din farsele în trei acte și manierele din camera servitorilor. Lingușeala șocantă față de cei din clasa de sus și insolența vulgară față de cei pe care-i consideră mai prejos decît ele — iată prin ce mijloace gîndesc să-și mențină și să-și îmbunătățească poziția în societate (oricare-ar fi poziția aceasta). Iar indiferența brutală față de drepturile și sentimentele tuturor celorlalți oameni este, după părerea lor, pecetea nobleții din născare.

Astea sînt femeile pe care le vezi la vernisaje împingîndu-se înaintea tuturor, stînd în fața tabloului ca nimeni să nu se-apropie și expunîndu-și cu voce stridentă părerile idioate pe care, evident, le consideră niște scînteietoare observații satirice. Astea sînt femeile care, la teatru în stal, vorbesc tare tot timpul spectacolului și care, după ce-au apărut la mijlocul primului act și-au făcut cît zgomot au putut înainte de a se așeza, se scoală ostentativ și pleacă înainte de sfîrșitul piesei. Astea sînt femeile care, la o serată și cînd cineva are zi de primire (cea mai ieftină și cea mai oribil de neinteresantă dintre toate manifestările sociale oribil de neinteresante) nu știu să facă altceva decît observații veninoase despre toți cei pe care-i cunosc. (Fiindcă veni vorba, știți care e rețeta unei zile de primire la modă ? Luați 500 de oameni, dintre care două treimi nu se cunosc, iar cealaltă treime se antipatizează cu cordialitate, alegeți o zi caniculară și înghesuiți-i bine într-o cameră în care-ar încăpea 40, lăsați-i acolo să se plictisească

de moarte vreo cîteva ore cu filozofie de salon și cancanuri din auzite, dați-le o ceașcă de ceai anemic și-o bucată de prăjitură sfărîmicioasă — fără farfurioară — sau, dacă lucrurile se petrec seara, un pahar de șampanie marca „nu uita c-ai desfăcut-o acum o săptămînă" și un sandvici cu șuncă, iar apoi dați-i din nou afară în stradă). Astea sînt femeile care, odată urcate în omnibuz (căci acasă la ea doamna de școală nouă este admirabil de econoamă și calculată), se așază pe toată bancheta și, părînd indignată că o modistă și-a permis să apară într-un asemenea loc select, o lasă pe biata fată să stea o oră în picioare, cu bocceaua în brațe, dar nu se gîndește să-i facă loc și ei. Astea sînt femeile care scriu la ziare și se plîng că a dispărut cavalerismul !

Adoptînd metoda consoartei povestitorului din *Family Herald,* ultimul capitol (închipuiți-vă un bărbat care trebuie să-și scrie povestea aventurilor lui din tinerețe, cu nevasta alături, uitîndu-i-se peste umăr tot timpul. Nici nu mă mir că povestirile sînt lipsite de evenimente.), B. s-a tot uitat peste umărul meu cît am scris cele de mai înainte și-apoi mi-a spus că m-am hrănit prea multă vreme cu varză acră și vin alb. Dar eu îi răspund că, dacă există pe lumea asta ceva care să fi reușit vreodată să submineze temporar dragostea mea profundă și admirația sinceră pe care, în genere, le nutresc pentru toți bărbații și toate femeile, apăi numai bisericile și galeriile lui de pictură s-ar putea mîndri cu această glorie.

De cînd ne-am întors la München, am văzut destule biserici și galerii de pictură ca să-mi ajungă pentru o bună bucată de timp. Cînd o să fiu din nou acasă, n-o să mai merg la biserică mai mult de două ori în fiecare duminică (și asta luni în șir).

Locuitorii Münchenului se laudă că au cea mai urîtă catedrală din Europa și, judecînd după exterior, zic că pretenția lor trebuie admisă. În orice caz, dacă există vreo catedrală și mai urîtă, sper c-o să fiu pregătit sufletește cînd o să dau cu ochii de ea.

În privința picturilor și sculpturilor, sînt sătul pînă-n gît de ele. Cel mai mare critic de artă în viață n-ar putea urî picturile și scupturile mai mult decît mine în momentul acesta. La început petreceam o dimineață-ntreagă în fiecare galerie. Examinam cu ochi critic fiecare tablou în

parte și ne contraziceam unul pe altul în privința „formei", a „culorii", a „modului de tratare", a „perspectivei", a „materialului" și a „atmosferei". De obicei eu spuneam că-i plat, iar B. că n-are perspectivă. Dacă vreun străin ar fi tras cu urechea la discuțiile noastre, și-ar fi închipuit că ne pricepeam la pictură. Ne postam în fața pînzei și-o sorbeam din ochi cu nesaț vreo zece minute. Ne plimbam în jurul ei ca să prindem lumina potrivită și să ne dăm seama mai bine de scopul artistului. Ne depărtam de ea (ajungînd pe bătăturile celor din spatele nostru) pînă la „distanța" corectă, apoi ne așezam pe scaun, ne puneam mîna streașină la ochi și-o criticam de acolo. Pe urmă ne sculam și ne băgam cu nasu-n ea ca să examinăm în detaliu realizarea artistică.

Așa ne uitam la tablouri în epoca timpurie a studiilor noastre de artă de la München. Acum folosim galeriile de pictură pentru a ne antrena în vederea finișurilor de cursă.

Azi dimineață am făcut 100 de yarzi prin vechiul Pantechnicon în 22 de secunde și jumătate, ceea ce mi se pare foarte onorabil pentru un marș în toată regula. B. a sosit cu cinci optimi de secundă mai tîrziu parcurgînd aceeași distanță. Știu însă c-a tîndălit în fața unui Rafael.

Trebuie să explic că „Pantechnicon" [1] este numele dat de noi (în scopuri absolut personale) instituției pe care münchenezii preferă s-o numească Pinakothek. Nu puteam nici unul să pronunțăm cum trebuie Pinakothek. I-am spus „Piniosec", „Pintactec" și „Piciul tec". Odată, după ce mîncase bine, B. i-a spus „Puiul sec". Ne-a cuprins pe amîndoi spaima și-am căzut de acord să găsim la repezeală o denumire rezonabilă și practică pînă nu dădeam de vreun bucluc. În cele din urmă ne-am oprit la „Pantechnicon", căci începe cu p, e un nume impunător și cu faimă și-amîndoi putem să-l pronunțăm. E la fel de lung și aproape la fel de greu de scris (pînă înveți cum trebuie) ca și celălalt, în plus are o sonoritate pur indigenă. Cred c-o nimerișerăm foarte bine, era cuvîntul cel mai potrivit.

Bătrînul Pantechnicon are numai operele vechilor maeștri. N-am să spun nimic despre ei fiindcă nu doresc să zdruncin opiniile pe care critica europeană și le-a format deja. Prefer ca școlile de artă actuale să judece singure în

[1] Pantechnicon — cuvînt englezesc însemnînd depozit de mobilă (inițial a fost numele unui bazar). N.t.

această problemă. Am să remarc numai, fiindcă tot veni vorba, că unele tablouri sînt foarte frumoase, iar de altele nici nu-mi pasă.

Ce mi s-a părut curios în expoziție era numărul de pînze cu subiecte alimentare. Douăzeci și cinci la sută din tablourile expuse par destinate a fi reclame pentru culturile de pe lîngă casă sau suplimente în culori pentru ediția din vară a principalei reviste de grădinărit din această perioadă.

— Ce i-o fi făcut pe acești venerabili domni, l-am întrebat pe B., să aleagă subiecte atît de nefericite ? Cine dracu' se uită la portretul în mărime naturală al unei verze, cu o baniță de fasole alături, sau la această reprezentare măiestrită (nu încape nici o discuție) a unei bucăți de friptură cu pîine și zarzavaturi ? Uită-te la numărul 7063, „Vedere într-o măcelărie", format 60 pe 40 picioare. I-or fi trebuit cîțiva ani artistului ca să-l picteze. Și-o fi-nchipuit cumva c-o să-l cumpere cineva ? Ia uite-acolo-n colț, scena aia cu coșul de Crăciun. Crezi că pictorul o fi fost vreun amărît, pe jumătate mort de foame, care s-a gîndit că trebuie să aibă ceva de mîncare în casă, fie și numai un tablou care să amintească ceva în genul ăsta ?

B. spuse că, după părerea lui, explicația era alta. În vechime, protectorii artelor erau oameni înstăriți, susținători ai teoriei „lucrului potrivit la locul potrivit".

— Pentru biserici și catedrale, adăugă B., pictaseră acele personaje (fecioare, martiri și îngeri supraalimentați) pe care le vezi peste tot în Europa. Pentru dormitoare comandaseră acele... cum să-ți spun... acele tablouri speciale pentru dormitor, pe care le-ai văzut din loc în loc. Bănuiesc că peisajele cu mîncare și băutură le-au folosit pentru sălile în care se dădeau banchete. Tablourile astea trebuie să fi fost ca un aperitiv pentru ei.

În noul Pantechnicon e expusă arta modernă a Germaniei. Ni s-a părut peste măsură de inconsistentă. Parcă era desprinsă din numărul festiv al unei reviste ilustrate la modă. Păreau opere destul de bune, solide, respectabile. Aveau destulă culoare și puteai vedea clar care-i rostul fiecărui lucru. Dar nicăieri nu vedeai nici pic de imaginație, individualitate, gîndire. Fiecare tablou îți dădea impresia că orice om l-ar fi putut picta, dac-a studiat și practicat arta un număr de ani îndeajuns de mare și dacă nu era idiot din naștere. În orice caz, asta e părerea mea,

iar cum eu habar n-am de artă, vorbesc deci fără să mă las influențat de vreo prejudecată.

Un lucru mi-a plăcut foarte mult la München, muzica. Fanfara nemțească pe care-o auzi într-o piață din Londra, pe cînd tu încerci să scrii un eseu despre influența civilizatoare a muzicii, nu seamănă deloc cu fanfara pe care-o auzi în Germania. Fanfarele nemțești venite la Londra au fugit din Germania ca să scape cu viață. În Germania, asemenea muzicanți ar fi masacrați cu concursul cetățenilor, iar leșurile date săracilor pentru cîrnați. Fanfarele pe care nemții le țin pentru ei sînt magnifice.

Din toate orașele Germaniei unite acum, Münchenul este, presupun, cel mai vestit pentru fanfarele sale militare. Cetățenii au voie nu numai să plătească pentru ele, ci să le și asculte. De două-trei ori pe zi, în diferite locuri din oraș, una din fanfare va cînta *pro bono publico*, iar seara vor fi împrumutate de autorități proprietarilor unor mari berării.

Principalele caracteristici ale metodei lor sînt „dă-i drumul" și „nu te lăsa". Dar, cînd e nevoie, trompetele vechi și patinate, moștenite din generație în generație, de cînd a luat ființă regimentul, pot scoate sunete blînde, pline de miez și limpezi, cu nimic mai prejos decît cele care picură de pe strunele unei viori măiestre.

Fanfara nemțească din Germania trebuie să știe că e ascultată de publicul german. Meșteșugarul sau negustorul bavarez înțelege și apreciază muzica bună, după cum gustă și apreciază berea bună. Nu poți să-i bagi pe gît ceva de proastă calitate. Publicul din München este foarte pretențios cînd e vorba de interpretarea dragului lor Wagner. În privința divertismentelor din Mozart și Haydn, pe care le ascultă cînd mănîncă cîrnați și salată și pe care, cînd sînt cîntate după placul inimii, le aplaudă furtunos, nimeni nu-și poate permite prea multe fără a da socoteală.

Berăria nemțească trebuie vizitată de cel care vrea să cunoască poporul german, ca și bisericile și castelele sale. Aici se adună seara muncitori de toate felurile. Aici vin, după o agitată zi de lucru, comerciantul cu nevasta și ceilalți membri ai familiei, tînărul funcționar cu logodnica (și, alelei ! cu mama logodnicei), soldatul cu iubita lui, studenții cîte doi sau cîte trei, micuța grizetă cu vărul ei, băiatul de prăvălie și muncitorul.

Aici vin Darby și Joan [1] (amîndoi nînși de ani) și, bînd împreună o halbă de bere, se gîndesc la copiii lor : la micuța Lisa, măritată cu istețul Karl, care-și croiește drum într-o țară îndepărtată, dincolo de marea cea mare, la rîzătoarea Elsie, stabilită la Hamburg, care e și ea acum bunică, la blondul Franz, preferatul mamei, care-a căzut luptînd pentru patrie pe pămîntul însorit al Franței. La o masă de alături stă o fetișcană îmbujorată și fericită, plină de aere trufașe și grații, care pot fi scuzate la una ca ea, căci tocmai a salvat un tînăr, promițător fără îndoială (dar deocamdată cam stîngaci), de la suferință pe viață, dacă nu chiar de la nebunie și sinucidere (puteți fi siguri, căci asta e alternativa pe care el i-a pus-o în vedere). L-a salvat căci a catadicsit să-i dea mînuța ei durdulie pe care el, crezînd că nu-l vede nimeni, o ține atît de strîns pe sub masă. La altă masă, o familie discută despre omlete și-o sticlă cu vin alb. Tatăl — mulțumit, bine dispus și rîzător ; copilul grav și solemn, mîncînd și bînd cu multă socoteală ; mama — zîmbind ambilor, totuși neuitînd să mănînce și ea.

Cred că oricine s-ar deprinde să le iubească pe aceste nemțoaice, dacă ar trăi mai mult timp printre ele. Au ceva atît de dulce, de feminin, de sincer. Fețele lor luminoase și blajine radiază atmosfera sănătoasă a tot ce e casnic, simplu și bun. Uitîndu-te în ochii lor blînzi și statornici, visezi la rufe albe bine călcate ; la jerburi plăcut mirositoare ; la mîncăruri picante și gustoase pregătite pentru cină ; la mobilă lustruită ca sticla ; la tropăit de picioruțe ; la glasuri ascuțite care pun întrebări naive ; la discuții liniștite purtate la lumina lămpii (după ce copiii s-au dus la culcare), despre probleme importante privind administrarea casei și politica internă, în timp ce găurile din ciorapi se țes una cîte una. Nu sînt ele genul de femei care să sucească capul unui bărbat, dar sînt genul care pune stăpînire pe inima lui. Poate încet la început (încît el nici nu simte că s-a apropiat cineva de inima lui), dar apoi ca o iederă suplă și lipicioasă, se înfășoară tot mai tare an de an și-l trage tot mai aproape, pînă cînd, una cîte una, viziunile false și pasiunea înflăcărată din tinerețe pălesc, iar prezența casnică și comună umple tot mai mult zilele bărbatului ; pînă cînd ea ajunge să însemne partea cea mai bună, cea mai durabilă, mai adevărată a vieții lui ; pînă cînd el își dă seama că puternica, dar blînda natură-mamă,

[1] Darby și Joan — cuplul tipic de oameni bătrîni și fericiți (n.t.).

care-a stat lîngă el atîta vreme, s-a contopit definitiv cu natura lui şi că acum amîndoi au devenit un tot.

Alaltăieri am luat masa într-o berărie. Ne gîndeam c-o să fie plăcut să mîncăm pe acompaniament muzical, dar ne-am dat seama că-n practică lucrurile nu stau chiar aşa. Ca să mănînci cum trebuie după muzică, ai nevoie de un stomac care lucrează din greu — în special în Bavaria.

Fanfara care cîntă într-o berărie din München nu e deloc de neglijat. Membrii unei fanfare militare münchineze sînt nişte indivizi solizi, cu pieptul lat, care nu se dau în lături de la muncă. Nu vorbesc mult şi nici nu fluieră. Îşi păstrează suflul ca să-şi facă datoria. Nu suflă din toate puterile de frică să nu plesnească instrumentele. Dar dacă s-a calculat că trompeta, cornetul sau trombonul (după cum e cazul) pot rezista la o anumită presiune pe centimetru pătrat fără a fi avariate (şi sînt nişte scule destul de solide şi bine aranjate), păi să ştiţi că aia e presiunea pe care conştiinciosul suflător neamţ o pune pe fiecare centimetru pătrat al trompetei, cornetului sau trombonului (după cum e cazul).

Dacă te afli la o mică depărtare de o fanfară militară din München şi nu eşti surd de-a binelea, o asculţi şi nu prea poţi să te gîndeşti la altele. Îţi atrage atenţia prin zgomotul pe care-l face, îţi domină întreaga fiinţă prin pura ei putere. Mintea ta trebuie s-o urmeze întocmai cum picioruşele copiilor au urmat viersul ce ieşea din fluierul ciudatului cîntăreţ din Hamelin [1]. Orice faci, trebuie să fie la unison cu orchestra. Cît am mîncat, a trebuit să urmăm ritmul muzicii.

Supa am înghiţit-o în ritmul unui vals lent, rezultatul fiind că, pînă duceam lingura la gură, zeama se răcea de tot. De cum ne-au adus peştele, orchestra a-nceput o polcă vioaie, iar urmarea a fost că n-am avut timp să scoatem oasele. Vinul l-am dat pe gît în ritmul „Galopului fierarului" şi, dacă melodia ar mai fi ţinut mult, amîndoi ne-am fi-mbătat criţă. Odată cu venirea fripturilor, orchestra a-nceput un potpuriu din Wagner.

În afară de Wagner nu cred că mai există vreun alt compozitor european modern pe a cărui muzică e atît de greu să mănînci friptură. E-un adevărat miracol că nu ne-am înecat. Orchestraţia lui Wagner e foarte greu de

[1] Aluzie la poezia lui Robert Browning *The Pied Piper of Hamelin* (n.t.).

urmărit. A trebuit să renunțăm definitiv la gîndul de a pune mustar. B. a încercat să mănînce puțină pîine la friptură și-a tras un falset fără putință de întoarcere. Mă tem că și eu am cam luat-o pe-alături la *Cavalcada Valkiriilor*. Friptura mea era cam nepătrunsă și n-am putut să-i dau de cap atît de repede cît ar fi trebuit.

După ce-am înfulecat o friptură scorțoasă pe muzică de Wagner, era destul de simplu să ne îndopăm cu salată de cartofi pe muzică din *Faust*. O dată sau de două ori ne-a rămas în gît o felie de cartof (la o notă foarte înaltă), dar, în mare, interpretarea noastră a fost destul de artistică.

Am înghițit repede o omletă dulce în ritmul unei simfonii în G sau F sau poate K.[1] Nu sînt foarte sigur în privința literei, dar, știu precis că era ceva din alfabet. Pe urmă ne-am clefăit brînza pe muzica de balet din *Carmen*, după care ne-am fîțîit încoace și-ncolo pe toate melodiile naționale din Europa.

Dacă intrați vreodată într-o berărie în Germania — să studiați oamenii sau altceva — fiți atenți și puneți capacul bine pe halba de bere după ce-ați terminat de băut. Dacă lăsați capacul deschis, cei de acolo își închipuie că mai vreți bere. Chelnărița înșfacă halba și ți-o aduce înapoi plină.

Ignorînd acest obicei, B. și cu mine era cît pe-aci să dăm de bucluc într-o seară călduță. De fiecare dată, după ce beam gulerata, lăsam halba cu capacul deschis și, în consecință, era luată și adusă înapoi plină ochi. Cam după a șasea halbă, am protestat cu blîndețe.

— E foarte drăguț din partea dumitale, fată dragă, spuse B., dar nu cred că mai putem, nu cred c-ar mai trebui. Nu trebuie să mai continuăm așa. Pe asta o s-o bem, tot ai adus-o, dar, zău, să fie ultima.

Cam după a zecea figură de felul ăsta am protestat cu și mai multă vehemență.

— Știi sau nu ce ți-am spus acum patru halbe ? zise B. cu severitate. Nu se mai poate. O să se întîmple ceva groaznic. N-avem practica voastră într-ale băutului. Sîntem niște bieți străini. La noi în țară lumea și-așa zice că facem pe nebunii în nobila îndeletnicire a trasului la mă-

[1] Notația literală a sunetelor muzicale — G corespunde lui sol, F lui fa, K (folosit aici pentru a obține un efect comic) nu corespunde nici unui sunet muzical (n.t.).

sea. De data asta însă ne-am sacrificat pentru bunul renume-al Angliei. Totul însă are și un sfîrșit. Eu refuz pur și simplu să mai beau. Nu, te rog să nu insiști. Nici o picătură !

— Dar amîndoi stați cu halbele descoperite, zice fata care s-a simțit jignită.

— Ce vrei să spui cu „stați cu halbele descoperite ?“ întrebă B. N-avem voie să le ținem descoperite dacă așa ne place ?

— O, cum să nu, explică ea cu patetism, dar atunci o să cred că mai vreți bere. Domnii deschid întotdeauna capacul halbei cînd mai vor un rînd.

De-atunci ne-am ținut halbele acoperite.

LUNI 9 IUNIE

Un capitol lung, dar ultimul, spre fericirea tuturor. — Întoarcerea pelerinilor. — Un oraș părăsit. — Heidelberg. — Cearceaful nostru cel de toate zilele pe post de prosop. — B. are serios de furcă cu mersul trenurilor. — Un tren cu personalitate. — O cursă rapidă. — Trenuri care nu pleacă de nicăieri. — Trenuri care nu ajung nicăieri. — Trenuri care nu fac nimic. — B. turbează de furie. — Cum se călătorește în Germania pe drumul de fier. — B. e luat ostatic. — Dîrzenia lui. — Avantajele necunoașterii. — Primele impresii despre nemți și țara lor.

Sîntem la Ostende. Pelerinajul a luat sfîrșit. Peste trei ore ne îmbarcăm pentru Dover. Vîntul bate destul de tăricel, dar am primit asigurări că spre seară o să se oprească. Sper să nu ne tragă pe sfoară.

Sîntem dezamăgiți în privința Ostende-ului. Ne închipuiam c-o să fie un oraș vesel și aglomerat. Ne închipuiam c-o să vedem la Ostende orchestre, teatre, concerte, mese cu mulți oaspeți, plaje forfotitoare, faleze gemînd de lume și fete drăguțe.

La Bruxelles mi-am cumpărat un baston și ghete noi, special pentru Ostende.

Prin partea locului nu pare să existe nici o vietate în afară de noi — dealtfel nici mortăciuni n-am văzut. Prăvăliile au obloanele trase, casele sînt părăsite, cazinoul închis. În fața hotelurilor tronează plăcuțe care anunță că poliția a primit ordine severe să aresteze pe cei ce violează sau vatămă localul.

Am găsit un restaurant, care, spre deosebire de celelalte restaurante din oraș, semăna mai puțin a morgă, și-am sunat la ușă. După vreun sfert de oră ne-a răspuns o bătrînă și ne-a întrebat ce vrem. I-am spus că două porții de friptură cu cartofi prăjiți și niște bere blondă. Ne re-

comandă să venim peste două săptămîni cînd o să se-ntoarcă-ai casei. Ea nu știa unde țin ei lucrurile.

De dimineață am coborît pe plajă. Ne plimbam în sus și-n jos cam de vreo jumătate de oră, cînd am dat brusc peste-o urmă clară de picior de om. Cineva a fost prin locurile acelea chiar în ziua aceea ! Eram destul de alarmați. Nu ne dădeam seama cum ajunsese acolo. Vremea era prea frumoasă pentru naufragii, iar partea aceea de coastă nu e deloc potrivită pentru cursele comerciale regulate. Și, la urma urmei, dacă cineva a acostat în locul acela, unde-a dispărut ? N-am putut găsi nici o altă urmă, oricît de vagă. De fapt nici pînă-n ziua de azi n-am aflat cine era ciudatul oaspe.

Misterul plutește-n jur și-am toate motivele să-mi pară bine c-o luăm din loc.

De cînd am plecat din München, călătorim întruna. Mai întîi ne-am dus la Heidelberg. Am ajuns foarte dimineață acolo, după o noapte întreagă de mers, și primul lucru pe care ni l-a propus proprietarul Hotelului Royal (cînd ne-a văzut) a fost să facem o baie. Am acceptat amîndoi propunerea, apoi fiecare a fost condus într-o mică încăpere de marmură unde mă simțeam ca desprins dintr-un tablou de Alma-Tadema [1].

Totul a fost minunat, dar plăcerea ar fi fost infinit mai mare dacă, pentru șters, mi s-ar fi dat ceva mai potrivit decît un cearceaf subțire de in. Nemții au niște idei foarte ciudate despre necesitățile și cerințele unui om ud. Le-aș dori din toată inima să se spele, să se îmbăieze și ei din cînd în cînd. Poate-atunci le-ar veni niște idei mai practice. În cazuri de forță majoră și mie mi s-a-ntîmplat să mă șterg cu un cearceaf sau chiar cu o pereche de șosete, dar fără discuție obiectul potrivit rămîne tot prosopul. Ca să te ștergi cu un cearceaf ai nevoie de un antrenament special și o dibăcie deosebită. O baiaderă sau un derviș dansator nu și-ar face nici un fel de probleme. Repede și cu grație și-ar răsuci cearceaful în jurul capului, l-ar trage ușor de-a curmezișul spatelui, l-ar învîrti în falduri unduitoare în jurul picioarelor, s-ar înfășura pentru o clipită în labirintul lui învîrtejit și-apoi ar țîșni ușurel de-acolo, uscați și zîmbitori.

---

[1] Sir Lawrence Alma-Tadema (1836—1912) — pictor olandez stabilit în Anglia (n.t.).

Dar tu, englez ignorant și șiroind de apă, nu te dedai la asemenea giumbușlucuri cînd vrei să te ștergi. Metoda pe care-o adopți este să înșfaci bine cearceaful cu amîndouă mîinile, să te rezemi de perete și să te freci cu nădejde. În încercarea de a-ți trece cearceaful pe la spate, îl scapi pe jumătate în apă. Din acel moment baia devine neîncăpătoare și nu te poți descotorosi nici o clipită de acea jumătate udă. Cînd te ștergi pe piept cu jumătatea uscată, jumătatea udă se coboară-ncet pe spate și te plesnește într-un spirit de familiaritate agresivă. Cînd te-apleci să-ți ștergi picioarele, ți se-ncolăcește-n jurul capului cu o bucurie delirantă și, înainte de-a scăpa din strînsoarea cu pricina, fața ți-e ca dată cu vacs. Cînd te-aștepți cel mai puțin, își ia zborul și-ți dă un bobîrnac jucăuș într-o anumită parte a corpului deosebit de sensibilă, ceea ce te face să sari de trei metri-n sus, urlînd ca din gură de șarpe. În general, marea desfătare a cearceafului este să te surprindă de cîte ori vrei să faci o mișcare. Așa poate auzi și el ce bolborosești tu printre dinți cînd aterizezi forțat pe pardoseala de piatră. Și dacă reușește să te-arunce din nou în cadă tocmai cînd ai terminat cu ștersul, simte că viața-i frumoasă și merită trăită.

Am petrecut două zile la Heidelberg, escaladînd munții împăduriți care înconjoară acel oraș drăguț și oferă, de pe vîrfurile lor încoronate de restaurante sau ruine, priveliști largi și încîntătoare cu îndepărtatul Rin și mai apropiatul Neckar șerpuind în voie. Am mai hoinărit printre zidurile și bolțile dărăpănate ale măreței epave intrate în istorie, care a fost odată cel mai nobil castel din toată Germania.

Pătrunși de admirație înfricoșată, am stat în fața „Marelui poloboc", principalul punct de atracție din Heidelberg. Ce-o fi așa de interesant la un butoi de bere mare cît toate zilele e greu de înțeles, chiar cînd judeci lucrurile cu mult calm. Dar ghidul spune că trebuie văzut, așa că noi, turiștii, mergem cu toții-acolo, stăm frumos la rînd și ne uităm ca vițelul la poarta nouă. Avem o psihologie de oaie, asta e. Dacă, dintr-o greșeală de tipar, în ghid nu s-ar fi făcut nici o mențiune despre Colosseum, am fi stat bine merci la Roma o lună încheiată fără să ne taie capul c-am putea trece drumul să-l vedem. Dacă însă ghidul spune că pentru nimic în lume nu trebuie să pierdem cine știe ce perniță faimoasă cu unsprezece milioane de bol-

duri în ea, păi ne punem, frate, pe umblat și mergem cinci sute de mile numai ca s-o vedem !

De la Heidelberg ne-am dus la Darmstadt. Am stat acolo o jumătate de oră. Habar n-am de ce ne-o fi trecut prin cap că am fi putut să ne oprim mai mult. Aș zice că-i destul de plăcut să locuiești acolo, dar ție, ca străin, orașul îți apare total lipsit de interes. După ce i-am dat ocol, ne-am interesat de primul tren care să ne scape de-acolo. Aflînd că era unul care tocmai pleca, ne-am năpustit asupra lui și-am pornit-o spre Bonn.

De la Bonn (de unde am făcut una sau două excursii pe Rin și unde am urcat în genunchi douăzeci și opt de „trepte binecuvîntate" — cei de la capelă le-au numit „trepte binecuvîntate" ; noi nu, după primele paisprezece) ne-am întors la Köln, ne-am dus la Bruxelles, de la Bruxelles la Gand (unde am văzut și alte tablouri faimoase și-am auzit mărețul „Roland" răsunînd „peste lagună și lacul nisipului"). De la Gand am plecat la Bruges (unde-am avut plăcerea să dau cu pietre în statuia lui Simon Stevin [1], cel care-mi amărîse viața de școlar cu zecimalele lui nesuferite) și de la Bruges am ajuns aici.

A fost o muncă de Sisif să ne hotărîm asupra trenurilor cu care puteam pleca. Am lăsat toată problema în seama lui B. care-a slăbit vreo 13 kilograme cu această ocazie. Odată mă gîndeam că dragul și bunul meu bradshaw de acasă era un lucru căruia intelectul omenesc îi dădea de cap suficient de greu sau, ca să răstorn un pic figura de stil, că bradshaw-ul era suficient ca să dea la cap intelectului omenesc. Dar, în comparație cu mersul trenurilor de pe continent, dragul și venerabilul meu bradshaw era ca o axiomă de Euclid în privința clarității sale de necontestat. În fiecare dimineață B. își lua capul în mîini și încerca să descîlcească mersul trenurilor fără să-și piardă mințile.

— Uite, zise el. Trenul ăsta-i al nostru ! Pleacă din München la 1,45 și ajunge la Heidelberg la 4 — tocmai bine ca să luăm și noi ceaiul.

— Ajunge la Heidelberg la 4 ? exclam eu. Face tot drumul în două ore și un sfert ? Cum dracu ? ! Că doar am venit o noapte-ntreagă pîn-aici !

---

[1] Simon Stevin, zis și Simon de Bruges (1548—1620) — matematician și fizician flamand. A introdus zecimalele în uzul comun (n.t.).

— Păi, uită-te și tu, zice B. arătîndu-mi cu degetul pe orar. München, plecare 1,45 ; Heidelberg, sosire 4.

— Da, zic eu uitîndu-mă peste umărul lui B., dar nu vezi că 4 e scris cu litere groase ? Asta înseamnă că e 4 dimineața.

— A, da, face el. Nici n-am observat asta. Da, desigur. Nu, nici așa nu-i bine. Cum adică, să facă 14 ore pîn-acolo ? Imposibil, nu poate face-așa de mult. Nu, bineînțeles că nu. 4 ăla nu-i cu litere groase. Sînt litere subțiri un pic îngroșate, asta-i tot.

— Bine, dar nici nu poate fi vorba de 4 după amiază, mă încăpățînez eu. Poate că e 4 mîine după-amiază ! Numai un expres nemțesc se poate comporta în halul ăsta — să facă o zi întreagă pentru-o bagatelă de 6 ore !

Momentan, B. e descumpănit, dar apoi izbucnește :

— A, acum vin eu de-acasă. Ce nătărău am fost ! Trenul ăla care sosește la Heidelberg la 4 vine de la Berlin.

Părea de-a dreptul încîntat de descoperirea lui.

— Atunci la ce ne trebuie ? întreb eu.

Asta-l deprimă teribil.

— Ai dreptate, mă tem că nu facem mare lucru cu el, se resemnează B. Se pare că merge direct de la Berlin la Heidelberg fără să oprească deloc la München. Bine, dar atunci unde-o fi mergînd trenul de 1,45 ? Trebuie să meargă undeva, nu ?

Mai trec 5 minute și-apoi exclamă :

— Mai dă-l dracului p-ăsta de la 1,45. Mi se pare că nu merge nicăieri. München, plecare 1,45 și cu asta basta ! O fi mergînd el undeva !

Totuși se pare că nu. E probabil un desfrînat care pleacă din München la 1,45 și-și face de cap după aceea. S-ar putea să fie un tren tînăr și romantic, mare amator de mister. Nici măcar nu spune unde se duce. Poate că nu știe nici el. Pur și simplu pleacă în căutare de aventură.

„Am s-o pornesc la 1,45 punct, își spune trenul, și-am să merg așa la întîmplare, fără să mă gîndesc deloc. Oi vedea eu unde-ajung."

Sau poate e un june tren căpos și îngîmfat. Nici să n-audă de indicații și sfaturi. Impiegatul de mișcare vrea să-l trimită la Petersburg sau Paris. Șeful gării, nins de ani, se ceartă cu el și-ncearcă să-l convingă să plece la Constantinopol (sau chiar la Ierusalim dacă-i place mai mult), îl îndeamnă să se hotărască măcar *acum* unde merge

şi-l avertizează asupra pericolului care le paşte pe tinerele trenuri dacă n-au un scop bine definit în viaţă. Alţii, rugaţi să-şi pună la bătaie influenţa pe care-o au asupra lui, i-au vorbit părinteşte şi l-au implorat să meargă, de dragul lor, în Kamceatka, la Tombuctu sau Ierihon, după cum i se păruse fiecăruia c-ar fi mai convenabil pentru trenuleţ. Apoi, văzînd cu toţii că nici măcar nu-i bagă în seamă, l-au trimis în locuri şi mai îndepărtate.

Dar trenuleţul a rămas surd la toate sfaturile care i s-au dat şi neclintit ca o stană de piatră faţă de cei care-l rugau fierbinte.

— Ia mai lăsaţi-mă-n pace, a făcut el ţîfnos, ştiu eu unde să mă duc. Nu vă mai faceţi griji inutile pentru mine şi nu vă mai băgaţi unde nu vă fierbe oala, voi ăştia... N-am nevoie de-o şleahtă de dobitoci bătrîni care să mă bată-n-truna la cap cu „Fă aia, fă ailaltă". Ştiu eu ce-am de făcut, nu-mi trebuie sfaturile voastre.

La ce te poţi aştepta de la un asemenea tren ? Are toate şansele s-ajungă rău de tot. Într-o bună zi o să-l vedem bătrîn şi prăpădit, dispreţuit, fără prieteni şi neiubit de nimeni, umblînd brambura prin cine ştie ce ţară îndepărtată şi gîndindu-se cu amărăciune la ziua cînd, plesnind de mîndrie şi ambiţie prostească, a pornit din München, cu cazanul bine uns, la 1,45.

B. îl abandonează pe 1,45 ca fără speranţă şi scăpare şi-şi continuă investigaţia.

— Ei, da' ăsta ce mai e ? exclamă el. Cred că ne-avantajează. Pleacă din München la 4, ajunge la Heidelberg la 4,15. Asta mai zic şi eu viteză ! Ceva parcă totuşi nu-i bine aici. Nu se potriveşte. Nu poţi ajunge de la München la Heidelberg într-un sfert de oră. Ah, asta e ! Trenul ăla de 4 merge la Bruxelles, apoi la Heidelberg. Ajunge acolo mîine la 4,15, presupun. Totuşi mă-ntreb de ce-o fi făcînd un asemenea ocol pe la Bruxelles. Pe urmă parcă se opreşte la Praga pentru veşnicie. Of, fir-ar să fie de orar !

Apoi găseşte un alt tren care pleacă la 2,15 şi pare să fie trenul ideal. B. e de-a dreptul entuziasmat de noua cunoştinţă.

— Al nostru e, bătrîne ! zice el. Într-adevăr e-un tren minunat. Nu opreşte nicăieri.

— Dar *ajunge* undeva ? întreb eu.

— Sigur că da, răspunde el cu indignare. E un expres ! München, murmură el urmărindu-i ruta cu degetul, ple-

care 2,15. Numai clasa I și II. Nürnberg. Nu, nu oprește la Nürnberg. Würzburg ? Nu. Frankfurt spre Strasbourg ? Nu. Köln, Antwerpen, Calais ? Da' unde oprește ? Ei, drăcia dracului, trebuie să oprească undeva ! Berlin, Bruxelles, Paris, Copenhaga ? Nu. Să-l ia naiba, nici ăsta nu merge nicăieri ! Pornește din München la 2,15 și gata ! Nu mai face nimic altceva.

Se pare că trenurile din München au obiceiul să plece așa, fără țintă. Dau impresia că principalul lor obiectiv este să iasă din oraș. Nu le pasă unde merg, nu le pasă ce se-ntîmplă cu ele odată ce-au scăpat din München.

„Pentru Dumnezeu, își spun ele, haideți să plecăm odată de-aici ! N-are nici un rost să ne facem griji cu ajunsul într-un anumit loc, o să ne hotărîm noi pe drum. Să ne vedem odată ieșiți din München, asta-i problema cea mare."

Lui B. i-a intrat frica-n oase și-mi spune :

— Pe-aici ne rămîn ciolanele. Din München nu pleacă nici un tren. Sîntem victimele unui complot. Vor să ne țină pe loc, asta e ! Niciodată n-o să mai plecăm de-aici. Nu vom mai vedea niciodată scumpa noastră Anglie.

Încerc să-i dau curaj spunîndu-i că în Bavaria se obișnuiește să se lase destinația trenului după gustul și fantezia călătorilor. Cei din conducerea căilor ferate pun trenul la dispoziția publicului și-i dau drumul la 2,15. Le este absolut indiferent încotro o apucă. Asta-i o problemă pe care-o rezolvă pasagerii între ei. Închiriază trenul, îl iau de acolo și, din punctul de vedere al celor de la calea ferată, problema e închisă. Dacă se ivește vreo diferență de păreri între călători (datorită faptului că unii vor să meargă în Spania, iar alții acasă, în Rusia), fără îndoială aceștia o rezolvă dînd cu banul.

Totuși B. refuză să adopte această teorie și-mi spune c-ar fi foarte fericit dacă n-aș avea asemenea mîncărimi de limbă cînd văd cît e el de chinuit. Asta-n loc de „mulțumesc" fiindcă-ncerc să-l ajut.

Se mai agită vreo cinci minute și-apoi descoperă un tren care merge chiar la Heidelberg și pare-a fi un tren model din toate punctele de vedere, singurul lucru care i se poate reproșa fiind numai că nu pornește de nicăieri. După toate aparențele, la Heidelberg pică absolut întîmplător și-apoi se oprește acolo. Te aștepți ca sosirea lui

din senin să-i alarmeze pe cei din gara Heidelberg. Habar n-au ce să facă cu el. Hamalul se duce la șeful gării și-i spune :

— Știți, dom'le, e-un tren străin în gară.

— O, face șeful de gară, de unde-o fi venit ?

— Habar n-am, răspunde omul, cred că nici el nu știe.

— Vai de mine, zice șeful de gară, e ceva nemaipomenit ! Da' ce-o fi vrînd ?

— Nu cred că vrea ceva în mod deosebit, răspunde celălalt. E-un tren curios. Pare-un pic cam bătut în cap, dacă vreți să știți părerea mea.

— Hm, face șeful de gară, cam încurcată treabă. Zic să-l lăsăm să stea aici un pic. Nu-l putem da afară așa, în miez de noapte. Mai bine să se odihnească pînă dimineață în șopronul de lemne și-apoi o să vedem dacă-i putem găsi prietenii.

În cele din urmă, B. face descoperirea că, pentru a ajunge la Heidelberg, trebuie mai întîi să mergem la Darmstadt și să luăm de-acolo un alt tren. Asta îi dă speranțe și forțe reînnoite și amicul meu se pune din nou pe treabă — de data asta să găsească trenul de la München la Darmstadt și de la Darmstadt la Heidelberg.

— Uite, strigă el după cîteva minute de cercetare intensă, l-am găsit ! (Acum e optimist, nevoie mare !) Asta e ! Pleacă din München la 10, ajunge la Darmstadt la 5,25. Pleacă din Darmstadt spre Heidelberg la 5,20, ajunge...

— Parcă nu prea ne rămîne timp ca să schimbăm trenul, așa-i ? remarc eu în treacăt.

— Nu, răspunde el, căzînd din nou pe gînduri. Asta-i foarte ciudat. Dac-ar fi invers, totul ar fi perfect. Dar nu ne-am supăra nici dacă trenul nostru ar ajunge acolo cu cinci minute mai devreme și celălalt ar pleca ceva mai tîrziu.

— Slabă speranță ! îmi dau eu cu părerea. B. mă aprobă întru totul și se pune din nou pe căutat trenuri mai potrivite.

S-a dovedit însă că toate trenurile de la Darmstadt la Heidelberg pornesc numai cu cîteva minute înainte de sosirea celor de la München. Asta miroase-a premeditare. E ca și cum afurisitele-astea ar încerca să ne evite.

În general puterea de înțelegere a lui B. depune armele în asemenea situații și bietul de el începe să vorbească în dodii. Găsește trenuri care-ajung de la München la Heidel-

berg în paisprezece minute, via Veneția și Geneva, cu o pauză de o jumătate de oră pentru dejun la Roma. Se preumblă prin carte în căutarea unor expresuri diavolești care ajung la destinație cu patruzeci și șapte de minute înainte de plecare și-o pornesc din nou înainte de-a sosi acolo. Singur-singurel, descoperă că unicul mod de-a ajunge din Germania de sud la Paris este să mergi la Calais și de-acolo să iei vaporul spre Moscova. Tot răfuindu-se cu cartea, nici nu mai are habar dacă e-n Europa, Asia, Africa sau America, unde vrea să se ducă sau de ce vrea să ajungă acolo.

Mai apoi, ușurel, dar cu fermitate, reușesc să-i smulg cartea din mînă și să-l îmbrac ca să ieșim în oraș. Ne luăm bagajele și-o pornim pe jos spre gară. Acolo-i spun hamalului :

— Fiți amabil, vrem s-ajungem la Heidelberg.

Hamalul ne ia pe amîndoi de mînă, ne conduce spre scaune, ne spune să stăm acolo și să fim cuminți căci, la timpul potrivit, va veni să ne ia și să ne urce în tren, ceea ce și face.

Asta-i metoda mea de-a afla cum pot ajunge dintr-un loc în altul. Poate că nu-i așa de nobilă ca a lui B., dar e mai simplă și mai eficace.

Călătoritul prin Germania e o treabă tare-anevoioasă. Trenul nemțesc nu se grăbește și nici nu se-nghesuie cînd e vorba de muncă, iar cînd se oprește, îi place să se odihnească în lege. Cînd un tren nemțesc intră într-o gară, toată lumea coboară și face o plimbare pe jos. Mecanicul și fochistul o pornesc și bat la ușa șefului de gară, șeful de gară iese și-i întîmpină cu efuziune, apoi dă buzna-n casă și-i spune nevestei c-au venit, iar ea iese ca o vijelie și le urează bun venit cu efuziune. Apoi cei patru stau și flecăresc despre vremurile și prietenii de demult și despre starea recoltelor. După un timp, mecanicul se uită la ceas (într-un moment mort al conversației) și spune c-ar trebui să plece, dar nevasta șefului de gară nici nu vrea să audă de așa ceva.

— Vai, mai stați ca să vedeți copiii, spune ea. Trebuie să pice de la școală din clipă-n clipă, și-o să fie așa de dezamăgiți dac-o s-audă c-ați fost pe-aici și-ați plecat iarăși. Lizzie n-o să vă ierte niciodată.

Mecanicul și fochistul rîd și spun că în aceste condiții trebuie să mai rămînă, ceea ce și fac.

Între timp funcționarul de la casa de bilete l-a prezentat soră-si pe însoțitorul de tren și sîntem martorii unui flirt atît de promițător (după ușa casei de bilete), că nimeni nu s-ar mira dac-ar auzi în curînd clopotele pentru nuntă.

Celălalt însoțitor de tren a plecat în oraș ca să vîndă un cîine, ia pasagerii se plimbă agale pe peron și fumează sau iau o gustare la bufet (cei mai săraci se desfată cu cîrnați calzi, iar cei mai rafinați cu supă). Cînd toată lumea s-a relaxat destul, mecanicul sau însoțitorul de tren face-o aluzie discretă că mișcarea nu strică și, dacă toată lumea e de acord, trenul pornește.

În timpul călătoriei de la Heidelberg la Darmstadt s-a produs o agitație nemaipomenită cînd s-a descoperit că noi doi călătoream cu expresul, dar cu bilete de personal. Ziceau că-i expres deși mergea lipa-lipa cu douăzeci de mile pe oră (cînd catadicsea să se miște, fiindcă în mod obișnuit dormea pe roți). Trenul a oprit la stația următoare și B. a fost escortat în pas de marș de doi funcționari cu înfățișare severă și fireturi aurite ca să explice chestiunea unui șef de stație cu înfățișare severă și fireturi aurite înconjurat de trei adepți cu înfățișare severă și fireturi aurite. Scena te ducea cu mintea la curtea marțială de campanie. Îmi dădeam seama că B. era nervos, deși pe dinafară era calm și viteaz. Trecînd pe peron îmi aruncă vesel un „adio" și mă rugă, dacă se-întîmplă vreo catastrofă, s-o iau pe maică-sa pe departe.

Totuși nu s-a întîmplat nimic rău și B. se întoarse în compartiment cu reputația nepătată. Spre satisfacția întregii curți, îi lămurise pe toți în primul rînd că nu știa că biletele noastre erau numai pentru personal, în al doilea rînd că nu era conștient că nu mergem cu personalul și în al treilea rînd că era gata să plătească diferența de tarif.

După aceea și-a făcut reproșuri pentru această ultimă lămurire. Ar fi putut, credea el, evita cheltuiala făcînd pe prostul și simulînd necunoașterea limbii germane. Îmi spuse că cu doi ani înainte, pe cînd călătorea prin Germania cu alți trei inși, autoritățile se năpustiseră cam la fel asupra lor pentru că mergeau cu clasa-ntîi în loc de-a doua.

B. nu era-n stare să-mi explice clar de ce făceau treaba asta. Îmi spuse că, dacă-și amintea bine, însoțitorul de tren le spusese să se urce la clasa-ntîi căci altminteri n-o să aibă timp să ajungă la a doua sau că nu știau că nu erau

la clasa a doua. Trebuie să mărturisesc că explicația lui cam șchiopăta (cel puțin așa mi se părea mie).

Oricum, iată-i într-un compartiment de clasa întîi, iată-l și pe conductor la ușă examinîndu-le cu indignare biletele de clasa a doua și așteptînd să audă ce-aveau de spus în propria lor apărare.

Unul din grup nu prea știa nemțește, dar era foarte mîndru să scoată la iveală puținul pe care-l știa. Deșteptul ăsta dezbătu problema cu conductorul și se exprimă atît de bine în nemțește, încît conductorul înțelese perfect și nu crezu nici un cuvînt.

La rîndul său, era și el în stare să înțeleagă, cu puțin efort, ce spunea conductorul, anume că trebuie să plătească 18 mărci. Și n-a avut încotro.

Cît despre ceilalți trei, dintre care doi în orice caz vorbeau germana ca pe apă, ei nu înțelegeau nimic și nimeni n-a fost în stare să-i facă să înțeleagă ceva. Conductorul mugi la ei vreo zece minute, iar ei zîmbiră încîntați și spuseră că voiau să meargă la Hanovra. Conductorul se duse după șeful de gară care le explică și el alte 10 minute că, dacă nu plătește fiecare 18 mărci, o să facă uz de echivalentul german al trimiterii în judecată. Ei zîmbiră, dădură din cap și-i spuseră și lui că voiau să meargă la Hanovra.

Apoi își făcu apariția un personaj important cu tricorn, care era foarte înfuriat. El, șeful de gară și conductorul făcură cu rîndul și-i explicară lui B. și celor doi prieteni ai lui cum stă treaba cu legea în această privință.

Cei trei oficiali tunară și fulgerară, amenințară și pledară cam un sfert de oră, apoi li se făcu lehamite, trîntiră ușa și plecară lăsînd guvernul păgubit cu 54 de mărci.

Am trecut granița germană miercuri și de-atunci sîntem în Belgia.

Îmi plac nemții. B. zice că n-ar trebui să afle și ei treaba asta fiindcă o să și-o ia în cap, dar eu n-am asemenea temeri. Sînt sigur că lauda n-o să le sucească capul, căci nu duc lipsă de bun simț.

B. îmi mai spune că dau dovadă de mai multă rîvnă decît prudență dacă sînt în stare să-mi formez o părere despre un popor doar după cîteva săptămîni de călătorie prin țara respectivă. Dar experiența m-a învățat că primele impresii sînt cele pe care te poți bizui cel mai mult.

În orice caz, așa stau lucrurile cu mine. Adesea, sub impulsul momentului, ajung la idei și judecăți sănătoase. Buba e cînd mă opresc ca să judec mai profund. Abia atunci începe prostia.

Primele gînduri ne sînt date, pe celelalte ni le facem singuri. Prefer însă să mă încred în cele dintîi.

Nemții sînt o nație de oameni înalți, cu umeri drepți și pieptul lat. Nu vorbesc mult, dar dau impresia că gîndesc. Ca toți uriașii, sînt prietenoși și blajini.

Antifumătorii și antialcoolicii convinși și alți asemenea maniaci n-ar duce-o bine în Germania. Neamțul n-are nici un fel de idei care să se opună naturii, cum ar fi, de exemplu, c-o s-ajungă la sapă de lemn, dacă se bucură de viață sau chiar mai rău, dac-o să-i lase pe alții să se bucure și ei de viață. Își savurează pipa uriașă și halba de bere, iar cînd se golesc, îi place s-o ia de la capăt. Îi place să-i vadă și pe alții savurîndu-și pipa și halba de bere. Dacă ți-ar veni ideea năstrușnică să te scălîmbăi pe lîngă un neamț, guițînd că vrei să-ți promită solemn că n-o să mai bea toată viața, el o să te roage să ai în vedere că vorbești cu un om în toată firea, nu cu un țînc sau cu un imbecil, și probabil o să te facă să-nțelegi mai bine ce-ți cere trăgîndu-ți cîțiva pumni fiindcă ți-ai permis una ca asta. Poate să se comporte rațional fără să se facă de rîs. Poate să fie „moderat" fără să-și lege peste tot panglici colorate ca să-și facă reclamă și fără să se fîțîie pe stradă fluturînd un steag și scoțînd sunete ciudate.

Nemțoaicele nu-s frumoase, dar sînt drăguțe și simpatice. Au sîni plini și șolduri late, așa cum trebuie să fie mamele unor voinici. Nu par deloc să se agite pentru „drepturile" lor, dar par foarte mulțumite și fericite chiar fără drept de vot. Bărbații le tratează cu respect și tandrețe, dar nu cu acel respect exagerat și artificial pe care-l vezi la națiile conduse de fuste. Nemții iubesc femeile, nu le venerează și nu au nici un fel de îndoieli despre care sex trebuie să conducă statul și care să stea acasă ca să vadă de copii. Nemțoaicele nu sînt politicieni, primari sau consilieri comunali. Ele sînt gospodine.

Nemții de toate clasele sînt foarte politicoși unul cu altul, dar această politețe e rezultatul respectului reciproc, nu al snobismului. Conductorul din tramvai așteaptă să fie tratat exact cu aceeași politețe pe care o oferă el. Contele

își ridică pălăria în fața negustorului și așteaptă ca și negustorul să-și ridice pălăria în fața lui.

Nemții sînt gurmanzi, dar nu sînt, ca francezii, cusurgii și mofturoși la mîncare. Stomacul nu le e zeu suprem, iar bucătarul, cu *pâtés* [1], *ragoûts* [2] și sosurile sale, nu e mare preot. Atîta vreme cît mîncarea e bună și în cantitate suficientă, ei sînt mulțumiți.

În artele pur senzoriale, ca pictura și sculptura, nemții sînt destul de slabi, dar în artele care înnobilează sufletul, ca literatura și muzica, sînt măreți. Și treaba asta ne deschide o portiță spre cunoașterea caracterului lor.

Sînt oameni simpli, serioși, nepretențioși și puri. Nu rîd mult, dar cînd rîd, o fac din toată inima. Sînt molcomi, căci așa sînt și rîurile adînci. În general figura lor emană un aer blajin ; cîteodată însă se încruntă și-atunci sînt cam fioroși.

Pentru un englez vizita în Germania este un întăritor. Noi, englezii, rîdem mereu de noi înșine, iar patriotismul în Anglia e un semn de vulgaritate. Nemții, pe de altă parte, cred în ei și se respectă. Pentru ei lumea nu e secătuită. Pentru ei țara este încă patria natală, das Vaterland.

La revedere, domnule (sau doamnă).

Din GÎNDURILE TRÎNDAVE ALE UNUI PIERDE-VARĂ

Dragei și prea-iubitei

PRIETENE

a zilelor mele bune și rele ;
prietenei

care, deși adesea, în faza timpurie a cunoștinței noastre, mi-a dat impresia că n-o să ne-nțelegem niciodată, de atunci încoace mi-a fost cea mai caldă camarădă ;

prietenei

care, fără să țină seamă că de atîtea ori i-am stins înflăcărarea, niciodată nu mă necăjește în semn de răzbunare (acum) ;

prietenei

care, deși tratată cu vădită răceală de toate persoanele de sex feminin din casă și privită cu suspiciune pînă și de propriul meu cîine, pare, dimpotrivă, să se atașeze de mine pe zi ce trece și, ca o compensație, să mă învăluie tot mai mult cu parfumul prietenei sale;

prietenei

care nu-mi pomenește niciodată de cusururile mele, nu vrea niciodată să-i împrumut bani și nu vorbește niciodată despre ea;
celei care mă însoțește în orele mele de trîndăvie;
celei care-mi alină durerile;
celei care primește mărturisirea bucuriilor și speranțelor mele ;
dedic cu recunoștință și afecțiune

acest volumaș
bătrînei și mult-îndurătoarei mele
PIPE.

PREFAȚĂ

Întrucît unul sau doi prieteni, cărora le-am arătat aceste pagini în manuscris, au spus că nu sînt chiar toate proaste și întrucît unele din neamurile mele au promis să cumpere cartea (dacă o să apară vreodată), îmi dau seama că nu am nici un drept să-i întîrzii apariția. Dacă nu ar fi fost, cum se zice, cererea publică, poate că niciodată nu aș fi avut îndrăzneala să ofer aceste simple „gînduri trîndave" ale mele ca hrană spirituală pentru popoarele anglofone de pe fața Pămîntului. Ceea ce așteaptă cititorii din ziua de astăzi de la o carte este ca ea să îndrepte, să educe și să înalțe. Cartea asta n-ar înălța nici măcar o vacă. Cu mîna pe inimă n-o recomand în nici unul din aceste scopuri. Tot ce pot să vă sugerez este ca, atunci cînd vă plictisiți să tot citiți „cele mai bune o sută de cărți", să v-aruncați ochii pe cartea asta pentru o jumătate de oră. O să fie o schimbare.

Uite un subiect despre care pot spune cu toată sinceritatea, și asta mă măgulește, că-l am în degetul mic. Domnul care, în copilărie, mă adăpa la izvorul înțelepciunii pentru un onorariu de nouă guinee pe trimestru — fără nimic în plus — spunea că niciodată nu i-a fost dat să vadă un băiat care poate face mai puține lucruri în mai mult timp. Îmi amintesc și de biata mama-mare care a zis odată, într-o doară, în timp ce mă dăscălea cum să folosesc cartea de rugăciuni, că nu-și făcea nici o iluzie c-o să dau vreodată în brînci pentru ceea ce n-ar trebui să fac, dar că ea era convinsă, mie-n sută, că voi lăsa nefăcut aproape tot ce-ar trebui să fac.

Mă tem că am cam dezmințit jumătate din profeția venerabilei doamne. Mi-e martor cerul ! În ciuda lenii atotputernice am făcut multe lucruri pe care n-ar fi trebuit să le fac. În schimb, însă, am confirmat pe deplin spusele bunicii în ceea ce privește neglijarea multor lucruri pe care n-ar fi trebuit să le neglijez. Trîndăvia a fost totdeauna punctul meu tare. Dar n-am nici un merit în treaba asta ; e un dar înnăscut. Puțini îl au. Sînt mulți leneși și mulți mocăiți în lume, dar un pierde-vară veritabil e o *rara avis*. Un asemenea pierde-vară nu-i unul care umblă aiurea cu mîinile-n buzunare. Din contră, caracteristica lui cea mai surprinzătoare este faptul că totdeauna este foarte ocupat.

E imposibil să te bucuri pe deplin de trîndăvie dacă nu ai de lucru pînă peste cap. Nu-i nici o scofală să nu faci nimic cînd n-ai nimic de făcut. A pierde timpul, în cazul acesta, este chiar o ocupație, și încă una foarte istovitoare. Trîndăvia, ca și sărutarea, pentru a fi dulce trebuie furată.

Cu mulți ani în urmă, pe cînd eram tînăr, m-am îmbolnăvit (n-am putut niciodată să-mi dau seama cît de gravă era boala mea ; știam doar că eram răcit cobză). Presupun că era ceva foarte serios, căci doctorul spuse că ar fi tre-

buit să vin la el cu o lună mai devreme și că dacă boala (indiferent ce era) ar mai fi mers așa încă o săptămînă, el nu și-ar mai fi luat nici o răspundere. E ceva nemaipomenit. De cîte ori am auzit că un doctor a fost chemat să consulte un pacient, nu s-a putut să nu se afle că o întîrziere de încă o zi ar fi făcut inutil tot tratamentul. Prietenul, filozoful și sfătuitorul nostru în ale medicinei este ca un erou de melodramă ; intră în scenă exact și numai la ţanc. Este însăși providența, ce să mai discutăm !

Cum vă spuneam, eram bolnav și-am fost trimis la Buxton pentru o lună, cu prescripția severă să nu fac nimic (dar absolut nimic) tot timpul cît aveam să stau acolo.

— Repausul te va pune pe picoare, a spus doctorul, repausul total. De asta ai nevoie.

Mi se arăta o perspectivă încîntătoare. „Evident, omul acesta înțelege ce mă supără", mi-am spus și-mi imaginam o perioadă minunată, un *dolce far niente* de patru săptămîni cu o tentă ușoară de boală. Nu prea multă boală, dar totuși destulă, tocmai cît trebuie pentru a-i da un iz de suferință și-a o face poetică. O să mă scol tîrziu, o să-mi sorb ciocolata și-o să-mi iau micul dejun în halat și papuci. O să stau într-un hamac în grădină și-o să citesc romane sentimentale cu sfîrșit melancolic, pînă cînd mîinile mele molatice vor lăsa cartea să cadă. O să lenevesc privind visător la albastrul profund al cerului, urmărind norii de vată (care pluteau ca niște corăbii cu pînze albe deasupra adîncurilor cerești), ascultînd cîntecul vesel al păsărelelor și foșnetul voalat al copacilor. Sau, dacă o să fiu prea slăbit să ies din casă, o să stau, sprijinit pe perne, la fereastra deschisă a camerei din față, de la parter, cu o privire pierdută și interesantă care să smulgă suspine tuturor fetelor drăguțe în trecere pe-acolo.

Și de două ori pe zi o să cobor la Colonade în fotoliul meu cu rotile ca să beau apele binefăcătoare. Of, afurisitele-alea de ape ! Pe vremea aceea nu știam nimic despre ele și ideea îmi cam surîdea. „Cura de ape" suna foarte la modă și în spiritul reginei Ana[1], iar eu mă gîndeam c-o să-mi placă. Dar vai de capul meu ! Să mă fi văzut după primele trei sau patru zile ! Caracterizarea pe care le-o

[1] Regina Ana — regină a Angliei (1702—1714) din dinastia Stuart (n.t.).

făcuse Sam Weller [1], că „au gust de fier de călcat pus la încins", îți dă numai o vagă idee despre greața îngrozitoare care te-apucă cînd n-ai cap destul și bei aceste ape. Dacă exista ceva care putea să-l facă pe bolnav să se însănătoșească repede, atunci asta era cu siguranță conștiința că trebuia să bea cîte un pahar cu asemenea ape în fiecare zi pînă se restabilea. Le-am băut simple, fără vreun adaus, șase zile la rînd, și-aproape m-au ucis. După aceea am adoptat tactica de a bea imediat un pahar zdravăn de *brandy* tare cu apă. Am găsit multă alinare în asta. De-atunci încoace o grămadă de medici eminenți mi-au tot spus că alcoolul trebuie să fi contracarat cu totul proprietățile feruginoase ale apelor. Îmi pare bine c-am avut norocul să dau peste ce trebuia.

Dar „cura de ape" a fost numai o mică parte din cazne le la care-am fost supus în acea lună memorabilă, o lună care, fără să se dezmintă deloc, a fost cea mai nenorocită din viața mea. În majoritatea timpului am urmat cu sfințenie poruncile doctorului și n-am făcut absolut nimic în afară de ce mi se spusese : umblam fără rost prin casă, prin grădină și ieșeam două ore pe zi în fotoliul meu cu rotile. Treaba asta a curmat monotonia într-o oarecare măsură. Plimbarea cu un asemenea fotoliu îți dă mai multe emoții (în special dacă nu ești obișnuit cu acest exercițiu hazliu) decît poate să observe trecătorul ce s-ar nimeri pe-acolo. Un pronunțat simț al pericolului (un simplu spectator nu poate ajunge cu gîndul atît de departe) ți-e mereu prezent în minte. Ești convins în orice clipă că toată șandramaua se răstoarnă, o convingere care devine deosebit de puternică de cîte ori apare la orizont un șanț sau o fîșie de drum proaspăt pietruit. Te-aștepți ca orice vehicul în trecere să dea peste tine. Niciodată nu urci sau cobori un deal fără ca imediat să te așterni pe meditat asupra șanselor tale de supraviețuire, bănuind, ceea ce pare foarte probabil, că tăntălăul de protector al destinului tău o să dea bir cu fugiții.

Dar și acest divertisment a devenit monoton după o vreme, iar insuportabilul plictis domnea în voie. Simțeam cum, din cauza lui, facultățile mele mintale se dau bătute. N-au fost ele niciodată prea grozave, așa că mi-am zis că nu e deloc recomandabil să le pun la încercări prea grele.

[1] Sam Weller — personaj din romanul *Documentele postume ale clubului Pickwick* de Charles Dickens (n.t.).

Prin urmare, cam în a douăzecea zi, m-am sculat de dimineață, am mîncat bine și-am pornit-o întins spre Hayfield, la poalele dealului Kinder Scout. E un orășel viu și amuzant, unde ajungi trecînd printr-o vale încîntătoare care mi-a scos la iveală două femeiuște drăguțe foc. Cel puțin atunci erau drăguțe foc. Una a trecut pe lîngă mine pe pod și cred că mi-a zîmbit, iar cealaltă stătea în ușa casei și făcea o investiție nerentabilă de sărutări asupra unui țînc cu obrajii rumeni. Dar sînt ani de-atunci și-mi vine să cred că s-au îngrășat și s-au făcut arțăgoase între timp. La întoarcere am dat peste un bătrîn care spărgea piatră. Mă cuprinse un dor pustiitor de a-mi folosi brațele și-i dădui bătrînului bani de băutură ca să mă lase în locul lui. Ca un suflet bun ce era, îmi făcu pe plac. M-am năpustit la pietrele-alea cu energia acumulată în trei săptămîni de leneveală și-ntr-o jumătate de oră am lucrat mai mult decît lucrase bătrînul într-o zi întreagă. Dar n-a fost gelos deloc.

Pasul hotărîtor fiind făcut, m-am lăsat tot mai mult în brațele desfrîului : în fiecare dimineață făceam cîte o plimbare lungă pe jos, iar seara ascultam fanfara din pavilion. Dar totuși vremea se scurgea încet. M-am bucurat din toată inima cînd a venit ziua fericită care m-a scos din rahiticul și distrugătorul Buxton și m-a dus la Londra, cu munca și viața ei severă. Seara, pe cînd treceam ca fulgerul prin Hendon, m-am uitat pe fereastra vagonului. Strălucirea orbitoare și sinistră care învăluia marele oraș mi-a încălzit sufletul. Iar mai tîrziu, cînd trenul a pornit din Gara St. Pancras, zgomotul vechi și-atît de cunoscut, care venea în valuri spre mine, mi se părea cea mai minunată muzică pe care, dealtfel, o ascultasem atîta amar de vreme.

Bineînțeles că n-am gustat acea lună de trîndăvie. Îmi place să trîndăvesc cînd n-ar trebui, nu cînd acesta este singurul lucru pe care-l am de făcut. Ăsta-s eu, încăpățînat ca un catîr ! Numai și numai cînd masa mi-e plină pînă-n tavan de scrisori la care trebuie să răspund cu poșta următoare îmi place să stau la gura sobei și să-mi fac socoteala datoriilor. Numai și numai cînd am în față o seară de lucru intens este momentul cel mai potrivit și mai plăcut ca să mă uite Dumnezeu savurîndu-mi cina. Și dacă, pentru un motiv care nu suferă amînare, trebuie să mă scol foarte devreme într-o dimineață, ei, numai și numai

atunci, mai mult decît oricînd, simt o plăcere nebună să mai stau o jumătate de oră în pat.

O, cît de minunat e să te-ntorci pe partea cealaltă și să adormi la loc „numai cinci minute" ! Mă întreb, există oare pe lumea asta vreo ființă omenească, în afară de eroul unei „povestiri pentru băieții cuminți" de la școala duminicală, care să se scoale de bună voie și nesilit de nimeni ? Sînt oameni, puteți să mă credeți pe cuvînt, pentru care sculatul la timpul potrivit este o imposibilitate absolută. Dacă din întîmplare opt este ora la care ei trebuie să-și facă apariția, stau în pat pînă la și jumătate. Dacă împrejurările se schimbă și opt și jumătate devine o oră destul de matinală pentru ei, atunci nu se scoală mai repede de nouă. Cu toții sînt ca acel politician despre care se spune că venea punctual cu o jumătate de oră mai tîrziu. Încearcă tot felul de metode. Își cumpără ceasuri deșteptătoare (născociri ingenioase care pornesc cînd nu trebuie și scoală pe cine nu trebuie). Îi spun lui Sarah Jane să bată la ușă și să-i strige, iar Sarah Jane bate într-adevăr la ușă și chiar îi strigă, dar ei mormăie „ai greșit ușa" și se-ntorc liniștiți pe partea cealaltă. Am cunoscut pe unul care se scula realmente din pat și făcea o baie rece, doar-doar s-o trezi. Nici asta nu avea vreun efect căci, după aceea, omul nostru se băga din nou în pat ca să se-ncălzească.

În ce mă privește, aș putea foarte bine să rezist tentației odată ce m-am dat jos din pat. Ceea ce mi se pare însă din cale-afară de greu este să-mi smulg capul de pe pernă și treaba asta nu mi-e deloc la-ndemînă, oricît de puternică ar fi hotărîrea mea de peste noapte. După ce mi-am pierdut aiurea toată seara, îmi spun : „Gata, nu mai lucrez nimic acum. Am să mă scol devreme mîine dimineață". Și — atunci — sînt pe deplin hotărît să fac întocmai. Totuși dimineața entuziasmul meu scade simțitor și cuget că ar fi fost mult mai bine dacă nu m-aș fi culcat fără să termin treaba. Apoi vine corvoada îmbrăcatului și cu cît te gîndești mai mult la asta, cu atît îți vine s-o amîni mai mult și chiar să renunți definitiv la ea.

E un lucru tare ciudat patul, această imitație de mormînt în care ne-ntindem mădularele obosite și care apoi ne lasă să ne cufundăm în tăcere și repaus. „O, pat slăvit, o, pat slăvit, tu, cer pe pămînt pentru cel ostenit" (cum cînta bietul Hood), tu ești doica bună pentru noi, copiii răzgîiați. Deștepți sau proști, obraznici sau cuminți, ne iei

pe toţi la pieptul tău de mamă şi ne alini plînsul capricios. Bărbatul puternic şi plin de griji, omul bolnav şi-ndurerat, servitoarea care plînge cu sughiţuri după iubitul infidel, cu toţii, ca nişte copii, ne aşezăm capetele obosite în poala ta, iar tu ne mîngîi cu blîndeţe.

Necazurile noastre sînt mari într-adevăr cînd te-ndepărtezi de noi şi nu mai vrei să ne mîngîi. Cît de greu vin zorile cînd nu putem dormi ! Vai, nopţile-acelea cumplite cînd, cuprinşi de fierbinţeală şi durere, ne zvîrcolim în pat, cînd stăm ca viii printre morţi şi privim în gol numărînd orele hidoase care se scurg atît de greu între noi şi lumina zilei ! Vai, nopţile-acelea şi mai cumplite cînd focul mocnind aruncă cîte-un cărbune care ne face să tresărim din timp în timp, cînd tic-tacul ceasornicului pare-un ciocan ce goneşte viaţa pe care o veghem.

Dar destul cu paturile şi dormitoarele. Prea multă vorbă despre ele chiar pentru un pierde-vară. Haide să ieşim ca să tragem cîteva fumuri. Şi cu asta poţi să-ţi pierzi vremea şi nici măcar nu pare atît de degradant. Tutunul este o binecuvîntare pentru d-alde pierde-vară ca noi. Cu ce-şi umpleau timpul funcţionarii publici dinaintea lui Sir Walter [1] e greu de închipuit. Firea certăreaţă a tinerilor din evul mediu o pun în întregime pe seama lipsei acestei buruieni „alinătoare". Nu aveau nimic de făcut, de fumat nu puteau fuma şi rezultatul era că se luptau şi făceau scandal întruna. Dacă, printr-o întîmplare cu totul ieşită din comun, nu duceau nici un război, atunci stîrneau o vrajbă de moarte cu întreaga familie a vecinului de alături şi dacă, în afara acestei îndeletniciri, le mai rămîneau cîteva clipe libere la îndemînă, le ocupau cu discuţii referitoare la a cui iubită era mai frumoasă, argumentele folosite de ambele părţi fiind halebarde, măciuci etc. Problemele de gust erau rezolvate rapid în vremurile acelea. Cînd un tînăr din secolul al XII-lea se îndrăgostea, el nu făcea trei paşi înapoi, nu se uita pierdut în ochii ei şi nu-i spunea că-i prea frumoasă pentru a trăi. Spunea numai c-o să se repeadă pîn-afară şi-o să vadă el cum stă treaba. Şi dacă, atunci cînd ieşea, întîlnea un om şi totul se termina cu un cap spart — vreau să spun, capul celuilalt — atunci asta dovedea că a lui — iubita primului — era o fată drăguţă. Dar cînd capul

[1] Sir Walter Raleigh (1552—1618) — explorator, om politic, istoric şi poet englez. A introdus tutunul în Anglia (n.t.).

era spart de celălalt — știți, nu propriul lui cap, ci al celuilalt — celălalt față de al doilea, adică, fiindcă desigur — celălalt ar fi numai celălalt pentru el, nu primul care... ei, bine, cînd capul era spart, atunci iubita *lui* — nu a celuilalt, ci a aceluia care *era*... Fiți atenți, dacă A spărgea capul lui B, atunci iubita lui A era o fată drăguță ; dar dacă B spărgea capul lui A, atunci nu iubita lui A era o fată drăguță, ci a lui B. Asta era metoda lor de orientare în critica de artă.

În ziua de azi ne aprindem pipa și lăsăm fetele să stabilească singure scara valorică.

Și se descurcă foarte bine. Ajung să ne facă toată munca noastră. Sînt doctori, avocați și artiști. Conduc teatre, promovează escrocherii și editează ziare. Aștept cu nerăbdare timpul cînd noi, bărbații, nu vom face decît să stăm în pat pînă la prînz, să citim două romane pe zi, să dăm ceaiuri plăcute la ora cinci numai pentru noi și să nu ne chinuim mintea cu altceva în afara discuțiilor despre ultimele modele de pantaloni și a controverselor referitoare la materialul din care era făcută haina domnului Jones și dacă-i venea bine. E o perspectivă minunată — pentru noi, alde pierdevară.

Nu știu de ce dar, pe viața mea, toate-mi ies pe dos. Voiam și eu să găsesc un subiect aparte și mai ales inedit pentru una din povestirile-astea. „O să scriu un foileton despre ceva cu totul nou, mi-am spus, ceva despre care n-a mai scris și n-a mai vorbit nimeni înaintea mea. În felul ăsta pot să tratez subiectul așa cum îl văd eu." Zile în șir m-am frămîntat încercînd să găsesc ceva potrivit, dar n-am reușit. Ieri însă a venit la mine doamna Cutting, femeia care lucrează la noi cu ziua — nu mă jenez să-i pomenesc numele, fiindcă știu că n-o să vadă niciodată cartea asta. Nu-i stă în obișnuință să-și irosească timpul cu o tipăritură atît de frivolă. Nu citește nimic altceva decît Biblia și *Lloyd's Weekly News*. Orice alt fel de literatură este, după părerea ei, inutilă și păcătoasă.

— Vai, domnule, că supărat mai sînteți, mi-a zis ea.

— Doamnă Cutting, i-am răspuns eu, încerc să mă gîndesc la un subiect care va fi o bombă pentru toată lumea, un subiect pe care nici o ființă omenească nu l-a mai abordat pînă acum, un subiect care va atrage prin noutate și va înviora prin prospețimea lui surprinzătoare.

Ea rîse și-mi spuse că sînt un tip hazliu.

Ăsta-i afurisitul meu de noroc ! De cîte ori fac o remarcă serioasă, lumea rîde pe-nfundate, iar cînd încerc să fac o glumă, nimeni nu se prinde. Săptămîna trecută am auzit una formidabilă. Mi s-a părut așa de bună, că m-am pus pe treabă, am aranjat-o frumos și-am lansat-o cu multă dibăcie la o petrecere. Nu-mi amintesc exact, dar știu că se discuta despre atitudinea lui Shakespeare față de Reformă. Am spus și eu ceva și imediat am adăugat :

— Fiindcă tot veni vorba, știți ce s-a întîmplat în Whitechapel [1] acum cîteva zile ? Am rîs de m-am prăpădit cînd am aflat.

[1] Whitechapel — cartier în partea de est a Londrei (n.t.).

— Nu mai spune, ziseră ei, ia s-auzim.

— Oh, a fost nemaipomenit de caraghios, am chicotit eu. O să rîdeți în hohote. Și le-am spus-o.

Cînd am terminat, s-a lăsat o tăcere de mormînt — drept e că fusese o istorie lungă de tot — și, în cele din urmă, un nedumerit zise :

— Asta a fost gluma ?

I-am asigurat că, într-adevăr, asta a fost, iar ei, politicoși din fire, m-au crezut cu toții pe cuvînt (în afară de un domn bătrîn din celălalt capăt al mesei, care voia să știe în ce consta poanta — în ce i-a spus el ei sau în ce i-a spus ea lui. Ca urmare, ne-am pus mintea la contribuție și-am întors problema pe toate fețele.).

Unii oameni sînt însă la extrema cealaltă. Am cunoscut cîndva un individ a cărui înclinație firească de a rîde din orice era atît de puternică încît, dacă aveai de gînd să vorbești serios cu el, trebuia să-i explici dinainte că nu-i de rîs ceea ce urmează să-i spui. Dacă nu-l făceai să înțeleagă clar acest lucru, îl apucau adevărate accese de veselie la fiecare cuvînt pe care-l rosteai. Odată cineva l-a întrebat cît e ceasul. L-am văzut atunci oprindu-se brusc în mijlocul drumului, lovindu-și coapsele și izbucnind în rîs. Nimeni nu îndrăznea să-i spună acestui om lucruri într-adevăr hazlii. Un banc bun l-ar fi ucis pe loc.

În cazul de față am respins cu vehemență acuzația de frivolitate și i-am cerut cu insistență doamnei Cutting să-mi dea idei practice. Ea căzu pe gînduri și-apoi se hazardă să amintească cîteva „ezemple", spunînd că n-a mai auzit prea multă lume vorbind despre ele acum, dar că făceau furori în copilăria ei.

Am respins „ezemplele" și-am rugat-o să se mai gîndească. Ea a cugetat îndelung, cu tava pentru ceai în mînă, și în cele din urmă mi-a sugerat să scriu despre vreme care, știa ea cu siguranță, fusese foarte urîtă în ultimul timp.

Ce credeți ? De cînd am primit sugestia aia idioată cu vremea, n-am fost în stare nici să mi-o scot din cap, și nici să-mi mut gîndurile-n altă parte.

E-o vreme tare uricioasă. În orice caz așa e acum, cînd scriu, și dacă, în momentul cînd voi ajunge să fiu citit, nu va fi de-a dreptul mizerabilă, va avea grijă, drăguța de ea, să nu ne lase s-așteptăm prea mult.

După părerea noastră, vremea e întotdeauna mizerabilă. De ea și de guvern nu sîntem mulțumiți niciodată. Vara spunem că e înăbușitoare, iar iarna că ne ucide pur și simplu. În schimb primăvara și toamna îi găsim nod în papură că e cînd așa, cînd așa și-am vrea să se decidă odată, ca să știm și noi ce facem. Dacă e frumos, spunem că totul se duce de rîpă din cauza lipsei de ploaie, iar dacă totuși plouă, ne rugăm să fie vreme frumoasă. Dacă decembrie trece fără zăpadă, cerem cu indignare să știm ce s-a ales de bunele noastre ierni de odinioară și vorbim de parcă cineva ne-ar fi tras pe sfoară cu un lucru pe care-am dat o grămadă de bani. Cînd însă ninge în sfîrșit, limbajul nostru e o rușine pentru toată suflarea creștină. N-o să fim niciodată mulțumiți pînă ce fiecare om n-o să-și facă vremea lui proprie, pe care s-o păstreze numai și numai pentru el.

Dacă această chestie nu se poate aranja, preferăm să ne lăsăm păgubași și să ne descurcăm cum om putea.

Cred totuși că numai aici, la oraș, vremea este așa dezagreabilă. La ea acasă, la țară, natura e fermecătoare cu toate capriciile ei. Ce poate fi mai frumos decît zăpada care, plină de mister, cade cu gingășie tăcută și îmbracă în alb cîmpiile și copacii ca pentru o nuntă din povești! Și cît de minunat e să te plimbi cînd pămîntul înghețat scîrțîie sub pasul domol, cînd sîngele se înfioară în aerul rece și tăios, iar lătratul îndepărtat al cîinelui de vînătoare răsună pe deasupra dealurilor cu claritatea de cristal a unor clopoței din Alpi. Apoi patinajul! Zborul cu aripi de oțel de-a lungul gheții atotstăpînitoare ce ne-aduce în urechi o muzică plină de freamăt. Și cît de delicată este primăvara — natura la optsprezece ani! Cînd frunzulițele pline de speranță se furișează spre lumină atît de proaspete și verzi, atît de pure și strălucitoare, ca niște vieți tinere care-și fac drum cu timiditate în forfota lumii... cînd pomii înfloresc, roz și alb, ca niște fetișcane de la țară în rochiile lor de duminică, învăluind fiecare căsuță proaspăt văruită într-un nor de fragilă splendoare, iar cîntecul cucului e purtat de adiere prin pădure... Apoi vara cu verdele ei intens și zumzetul adormitor, cînd picăturile de ploaie șoptesc taine solemne frunzelor care sînt numai urechi, în timp ce amurgul zăbovește pe uliță. Și, în sfîrșit, toamna cea trist de frumoasă, cu strălucirea ei de aur și măreția pădurilor în culori estompate, cu apusurile

ei roșii ca sîngele și ceturile fantomatice dinspre seară, cu murmurul secerătorilor și livezile încărcate, cu chemarea oamenilor de pe mirişte și sărbătorile de neuitat !

Chiar ploaia, lapoviţa și grindina par doar niște slujnice de treabă ale naturii care-și fac umilele lor munci la ţară. Pînă și vîntul de răsărit nu e cu nimic mai supărător decît un prieten guraliv pe care-l întîlnești lîngă un gard viu.

Dar în oraș, unde stucatura se scorojește sub soarele cenușiu, unde ploaia plină de funingine aduce mîzgă și noroi, unde zăpada zace în grămezi murdare și unde rafalele reci răsună sinistru de-a lungul străzilor infecte și ţipă pe la colţurile strident luminate cu lămpi de gaz, nici un aspect al naturii nu ne poate fermeca. Vremea la oraș e ca o ciocîrlie în biroul contabilităţii — nelalocul ei și-n calea tuturor. Oraşele ar trebui să fie acoperite complet, încălzite cu calorifere și luminate cu electricitate. Vremea-i o fetișcană de la ţară. La oraș nu-i în elementul ei. Ne-a plăcut destul de mult să-i facem un pic de curte prin fînul de curînd cosit, dar, cînd o-ntîlnim pe Pall Mall [1], nu ne mai pare-atît de-ncîntătoare. Ne sare mereu în ochi și ce-i prea mult strică. Rîsu-i liber și sincer, vocea-i prietenoasă, care suna așa de plăcut în staul, distonează cu artificialitatea vieţii de la oraș și felul ei de-a fi devine tot mai greu de suportat.

În ultimul timp, adică de vreo trei săptămîni încoace, ne blagoslovește cu ploaie aproape fără încetare, iar eu sînt un nenorocit ud, murat și neplăcut la vedere, după cum spune domnul Mantalini [2].

Din cînd în cînd vecinul nostru iese în grădina din spatele casei și spune că-i o adevărată binecuvîntare pentru ogoare — nu ieșirea lui în grădina din spatele casei, ci vremea. Nu se pricepe deloc la asemenea treburi, dar de cînd și-a construit vara trecută un sistem de rame pentru cultivatul castraveţilor, se consideră din tagma agricultorilor și bate cîmpii-n felul ăsta ca să creadă ceilalaţi vecini de pe terasă că el a fost fermier. Nu pot decît să sper că

[1] Pall Mall — stradă în Londra, vestită pentru cluburile sale (n.t.).

[2] Mantalini — personaj din romanul *Nicholas Nickleby* de Charles Dickens (n.t.).

măcar acum are și el dreptate și că vremea de la noi o fi vreo binecuvîntare pentru cineva, căci pentru *mine* e un adevărat blestem. Îmi strică atît hainele cît și buna dispoziție. În ce privește-acest din urmă articol, pot să-mi permit fiindcă am o rezervă considerabilă, dar mă doare sufletul să văd cum iubitele mele pălării și dragii mei pantaloni, uzați și îmbătrîniți înainte de vreme, își dau obștescul sfîrșit în bătaia zăpezilor și vînturilor reci.

Uitați-vă la noul meu costum de primăvară. Era splendid, dar acum e mînjit cu noroi de sus pînă jos, încît pur și simplu nu suport să mă mai uit la el.

Asta-i vina lui Jim, numai a lui. Dacă n-ar fi fost el, n-aș fi ieșit cu costumul în seara aceea. Tocmai îl încercam cînd a intrat Jim. Cum dădu cu ochii de el, ridică mîinile scoțînd un strigăt sălbatic și zise că-n sfîrșit „a pus laba pe mine !"

— Vine bine la spate ? l-am întrebat eu.

— Grozav, bătrîne, mi-a răspuns el.

Apoi se interesă dacă aveam de gînd să ies în seara aceea.

La început am spus „nu", dar Jim mă dădu gata. Îmi zise că unui bărbat cu un costum ca al meu nu-i este permis să stea în casă.

— Fiecare cetățean, spuse el, are o datorie morală față de semenii lui. Fiecare trebuie să contribuie la fericirea generală pe cît îi stă în putință. Haide și-arată fetelor ce tip bine ești. Lasă-le mască !

Jim vorbește-n argou. Nu știu de unde-l pescuiește. Cu siguranță nu de la mine.

— Și chiar crezi c-o să le placă ? l-am întrebat eu.

El răspunse că toată povestea va fi pentru ele ca o duminică petrecută la țară.

Asta m-a făcut să mă hotărăsc. Era o seară minunată, așa că am plecat.

Ajuns din nou acasă, m-am dezbrăcat, mi-am făcut o frecție cu whisky, am făcut o baie fierbinte la picioare, mi-am pus o compresă cu muștar pe piept, am mîncat un castron de *gruel* [1], am băut un pahar de *brandy* fierbinte

[1] Gruel — mîncare pentru bolnavi, făcută din făină de ovăz fiartă în lapte sau apă (n.t.).

cu apă, mi-am dat cu unsoare pe nas și m-am dus la culcare.

Datorită acestor măsuri prompte și radicale, precum și constituției mele robuste, mi-am salvat viața. Costumul însă... ! Ei bine, așa ceva nu mai există. Seamănă pur și simplu cu o apărătoare de noroi.

Și unde mai pui că-mi plăcuse la nebunie ! Așa-i viața, n-am ce-i face ! Niciodată n-apucă să-mi placă un lucru în mod deosebit pe lumea asta, că se și-ntîmplă o catastrofă. Cînd eram mic, aveam un șoarece dresat și-l iubeam cum numai un copil poate să iubească un bătrîn șoarece de apă. Dar într-o zi a căzut într-un castron cu cremă de agrișe, care stătea să se răcească în bucătărie. Pînă cînd nu ni s-a servit a doua porție, nimeni n-a știut ce s-a ales de bietul animal.

Detest vremea umedă la oraș. De fapt, am obiecții nu atît față de umezeală, cît față de noroi. Într-un fel sau altul, se pare că exercit o irezistibilă putere de atracție asupra noroiului. E de ajuns să-mi fac apariția pe stradă într-o astfel de zi, că noroiul mă ia cu asalt. Și toate acestea din pricină că sînt un tip atrăgător, cum a spus bunică-mea cînd a lovit-o trăsnetul. Alții pot să iasă pe ploaie și să umble ore-n șir fără să vezi măcar o pată pe ei, pe cînd eu, dacă traversez o stradă, ajung de ți-e rușine să te uiți la mine (în copilărie, biata maică-mea îmi tot spunea treaba asta). Dacă ar rămîne un singur strop de noroi în toată Londra, sînt convins că l-aș sufla imediat oricărui rival.

Tare mult aș vrea să pot răspunde cum se cuvine acestei afecțiuni, dar mă tem că niciodată n-o să fiu în stare. Am oroare de ceea ce se numește „ceața specific londoneză". Mă simt nenorocit și plouat cînd e o zi urîtă și mi se pare o adevărată ușurare să-mi scot hainele și să mă vîr în pat, la adăpost de tot necazul. Nu știu cum se face, dar totdeauna am impresia că, pe vreme ploioasă, sînt mai mulți oameni, cîini, cărucioare, birje și căruțe decît pe orice alt fel de vreme. Toate îmi stau mereu în cale. Lumea e dezagreabilă — în afară de mine — și-asta, zău, mă scoate din sărite. În plus, îmi dau seama că pe vreme ploioasă am mai multe lucruri de cărat decît pe vreme uscată. Și, sincer vorbind, cînd duci o sacoșă, trei pachete

şi-un ziar, iar ploaia vine pe neaşteptate, nu poţi nici măcar să-ţi deschizi umbrela.

Treaba asta-mi aduce aminte de o altă faţă a vremii pe care nu pot s-o suport, anume vremea de aprilie (numită aşa fiindcă totdeauna vine în mai). Poeţii spun că e foarte frumoasă. Deoarece nu ştie ce vrea şi nu e statornică nici măcar cinci minute, ei o aseamănă cu o femeie şi, din această cauză, trebuie să fie neapărat încîntătoare. Pe mine unul nu mă-ncîntă deloc. La o fată pot fi agreabile asemenea schimbări cu iuţeala fulgerului. Fără discuţie e foarte plăcut să ai de-a face cu o persoană care rîde din nimic şi în momentul următor se smiorcăia exact din acelaşi motiv, care apoi chicoteşte şi pe urmă se bosumflă, care este dură şi afectuoasă, irascibilă şi glumeaţă, zgomotoasă şi tăcută, pasionată şi rece, sigură pe ea şi stîngace (toate astea în aceeaşi clipă). Vă rog să luaţi aminte că *nu eu* spun asta. Poeţii o spun şi ei sînt buni cunoscători ai situaţiei, cel puţin aşa se zice. Dar în privinţa vremii, dezavantajele problemei sînt vădite. Lacrimile unei femei nu te udă pînă la piele, pe cînd ploaia da. Răceala doamnei nu-ţi provoacă astmă şi reumatism, dar vîntul de răsărit e în stare de-aşa ceva. Pot să mă pregătesc şi să-ndur chiar o veritabilă zi ploioasă, dar zilele astea nehotărîte nu mi se potrivesc deloc. Mă irită să văd deasupra cerul albastru şi strălucitor cînd eu sînt ud pînă-n măduva oaselor. Iar soarele are ceva exasperant cînd iese zîmbind, după o ploaie care te-a făcut ciuciulete, şi pare să-ţi spună :

— Ei, bată-te norocul, doar nu eşti ud ? ! Mă miră. Crede-mă, am vrut doar să mă distrez puţin.

Nici n-ai timp să-ţi deschizi sau să-ţi închizi umbrela într-o englezească lună de aprilie, în special dacă e automată — umbrela, nu luna aprilie.

Odată, în aprilie, mi-am cumpărat una automată şi ştiu că m-am distrat. Voiam o umbrelă, aşa că am intrat într-un magazin de pe Strand [1], i-am spus vînzătorului ce mă doare şi el mi-a zis :

— Da, dom'le, ce fel de umbrelă v-ar plăcea ?

I-am spus că mi-ar plăcea una care să mă apere de ploaie şi să nu se lase uitată într-un compartiment de tren.

[1] Strand — stradă comercială în Londra (n.t.).

— Încercați o „automată", spuse vînzătorul.

— Ce-i aia „automată" ? am întrebat eu.

— O, e o invenție minunată, a răspuns omul cu o nuanță de entuziasm în glas. Se deschide și se-nchide singură.

Am cumpărat una și mi-am dat seama că vînzătorul avea dreptate. Într-adevăr se închidea și se deschidea singură. Eu însă nu puteam s-o țin deloc în frîu. Cînd începea să plouă (ceea ce se întîmpla în anotimpul acela din cinci în cinci minute), încercam să deschid umbrela, dar ea nici nu se clintea. În consecință stăteam și mă luptam cu afurisita aia de invenție, o scuturam și-i trăgeam înjurături, în timp ce ploaia curgea șiroaie. Apoi, exact în momentul în care ploaia înceta, mașinăria asta absurdă se ridica brusc cu o smucitură și nu se mai dădea în jos nici s-o pici cu ceară. Cum bănuiți, trebuia să merg sub cerul senin și strălucitor, cu umbrela deschisă deasupra capului și dorindu-mi din toată inima să-nceapă ploaia din nou ca să nu creadă lumea că mi-am pierdut mințile.

Cînd în sfîrșit se închidea — lucrul acesta venea pe neașteptate — îți dădea jos pălăria.

Nu știu care-i explicația, dar, incontestabil, un bărbat atinge culmea ridicolului numai atunci cînd își pierde pălăria. Sentimentul de nenorocire copleșitoare care-i coboară pe șira spinării în momentul cînd se trezește dintr-o dată cu capul descoperit e una din cele mai amare suferințe ce-s date cărnii [1]. O pornește-apoi în goană nebună (însoțit de un cățeluș nervos, care aleargă și el de mama focului crezînd că-i vorba de-un joc), timp în care cu siguranță o să dea jos trei sau patru copilași nevinovați (ca să nu mai vorbim de mămicile lor), o să intre cu capul în burta unui domn gras, trimițîndu-l deasupra unui landou, și-o să proiecteze superbul produs al unei școli de fete în brațele unui coșar ud. După toate acestea, rîsul tîmpit al spectatorilor și aspectul aproape rușinos al pălăriei (cînd în sfîrșit a recuperat-o) au doar o însemnătate minoră.

În general, chiar lăsînd la o parte vînturile de martie, ploile de aprilie și totala absență a florilor de mai [2], pri-

[1] Replică luată din cunoscutul monolog al lui Hamlet (n.t.).

[2] Parafrazare a proverbului englezesc *March winds and April showers/Bring forth May flowers* (*vînturile de martie și ploile* de aprilie aduc florile de mai). N.t.

măvara nu e deloc reușită la oraș. Arată foarte bine la țară, așa cum am mai spus, dar în orașele a căror populație trece de zece mii, cu siguranță ar trebui abolită. În această mașină infernală care este lumea, primăvara, aidoma copiilor, e nelalocul ei. Nici lor nu le stă bine în praful și hărmălaia orașului. E deprimant să vezi plozii murdari din cap pînă-n picioare încercînd să se joace pe străzile pline de noroi, unde te-asurzește zgomotul. Bieți atomi umani nedoriți ! Nimeni n-are grijă de ei ! Putem oare să-i numim copii ? Nicidecum. Copiii au ochi strălucitori și obraji bucălați. Copiii sînt sfioși. Ăștia sînt niște împielițați murdari care-ți sparg urechile cu țipetele lor stridente. Au fețișoare uscate și ofilite, iar rîsul lor răgușit te zgîrie pe creier.

Primăvara vieții și primăvara anului erau sortite amîndouă să se legene în poala verde a naturii. Pentru noi, cei de la oraș, primăvara aduce numai vînturi reci și burniță. Dacă vrem să-i simțim răsuflarea voioasă și să-i auzim glasul șoptit, trebuie s-o căutăm prin pădurile golașe și pe potecile cu tufe de zmeură, prin hățișuri și pe dealurile tăcute și impunătoare. Primăvara în aceste locuri are o prospețime încîntătoare. Norii care zboară, pustietatea, vîntul năprasnic și aerul proaspăt și rece te înfioară dîndu-ți energie și speranțe blînde. Viața, întocmai ca peisajul care te-nconjoară, pare mai mare, mai largă, mai liberă — un drum al curcubeului care te duce spre ținte necunoscute. Prin crăpăturile argintii care brăzdează cerul se întrevede speranța și măreția întinzîndu-se dincolo de-această mică lume ce palpită. Mireasma ei vine spre noi pe aripile nebunaticului vînt de martie.

Gînduri ciudate, pe care nu le înțelegem, ni se zbat în suflet, voci necunoscute ne cheamă să ne unim eforturile, să creăm o operă măreață. Dar deocamdată nu le înțelegem sensul, iar ecourile tainice din noi, care-ar putea răspunde, sînt nearticulate și mute în zvîrcolirea lor.

Ca niște copii, întindem mîinile spre lumină să prindem nici noi nu știm ce. Gîndurile noastre, ca ale băieților din cîntecul danez, sînt lungi, lungi de tot, dar foarte vagi. Sînt nesfîrșite pentru mintea noastră.

Așa și trebuie să fie. Toate gîndurile care răzbat dincolo de această lume îngustă nu pot fi decît neclare și informe. Gîndurile pe care le putem înțelege cu adevărat sînt foarte mici : doi și cu doi fac patru, cînd ți-e foame e minunat să mănînci, cinstea este cea mai bună politică. Toate gîndurile măreț sînt nedefinite și vaste pentru bietul nostru creier infantil. Cu greu deslușim ceva prin perdeaua de negură care cade peste insula noastră limitată de timp. Auzim numai vuietul unei mări îndepărtate.

DESPRE CÎINI ŞI PISICI

Nici nu se poate spune cîte-am suferit din cauza lor în dimineaţa asta. Totul a-nceput cu Gustav Adolf. Gustav Adolf (cei de jos îi spun pe scurt Gusty [1]) e un soi de cîine foarte potrivit pe o păşune sau în mijlocul unei cîmpii întinse, dar nici vorbă să-l ţii închis în casă. Are intenţii bune, însă casa nu-i pe măsura lui. Gusty se întinde şi, cît ai clipi, vezi două scaune şi-o etajeră cu susu-n jos. Dă din coadă şi casa arată de parcă o armată devastatoare ar fi trecut pe-acolo-n pas de marş. Respiră şi răsuflarea lui stinge focul.

Cînd vine timpul să mîncăm, se strecoară sub masă. Stă ce stă acolo, apoi se scoală brusc. Prima care ne dă de veste că el se mişcă este masa, ce pare animată de dorinţa arzătoare de-a face tumbe. Noi toţi ne repezim cu frenezie şi-o apucăm bine, străduindu-ne s-o menţinem în poziţie orizontală, drept care, avînd impresia că se pune la cale o conspiraţie ticăloasă împotriva lui, Gustav Adolf se-nfurie de-a binelea şi tabloul final e, în linii mari, o masă răsturnată şi toată mîncarea împrăştiată, făcută sandvici între două straturi lăbărţate de bărbaţi şi femei înfuriaţi.

Azi-dimineaţă şi-a făcut intrarea în maniera lui obişnuită, bazată, după cum se pare, pe sistemul ciclonului american. Primul punct al ordinii de zi a fost să-mi mături cu coada cafeaua de pe masă şi să mi-o proiecteze direct pe vestă.

M-am sculat în grabă de pe scaun şi, şuierînd printre dinţi un „...", m-am apropiat de el cu pas rapid. La uşă s-a-ntîlnit cu Eliza, care venea cu ouăle. Eliza a spus doar „ah", a aterizat forţat pe podea, ouăle au ocupat diverse poziţii pe covor (împroşcate care încotro), iar Gustav Adolf a părăsit încăperea. L-am strigat, sfătuindu-l cu fermitate să se ducă direct în curte şi, timp de o oră şi mai bine, să nu-l mai văd în ochi. El, părînd să fie de acord cu mine,

[1] Gusty — vijelios, furtunos (eng.). N.t.

s-a ferit din calea vătraiului și-a întins-o în timp ce eu m-am întors, mi-am uscat vesta și mi-am terminat micul dejun. N-aveam nici o bănuială că nu ieșise în curte. Cînd m-am uitat însă pe coridor, zece minute mai tîrziu, dumnealui era tot în capul scărilor. I-am ordonat să coboare numaidecît, dar s-a mulțumit doar să latre și să țopăie, așa că m-am dus să văd cum stătea treaba.

Tittums era capul răutăților. Se-așezase pe penultima treaptă de sus și nu-l lăsa să treacă.

Tittums e pisicuța noastră, mică cît un corn de un penny. Își arcuise spinarea și înjura ca un student la medicină.

Înjură de te trec fiorii. Și eu fac asta uneori, dar sînt un biet diletant pe lîngă ea. Ca să fiu sincer — dar, vă rog rețineți, totul este strict confidențial ! N-aș vrea să știe soția dumneavoastră că eu am spus asta. Femeile nu pricep asemenea lucruri. Între noi fie vorba însă, unui bărbat îi face bine să-njure. Înjuratul este supapa de siguranță prin care, sub formă de vapori inofensivi, se evacuează iritarea, care, altfel, ar putea produce serioase pagube interne mașinăriei cerebrale. Cînd un om spune : „Trăsnite-ar, scumpul meu domn ! Ce dracu, naiba și alte pîrdalnice ființe ești atît de căscat (dacă mă pot exprima astfel), de-ți lași piciorușul delicat și ușurel să descindă pe bătătura mea cu atîta forță ? ! Te-au părăsit cumva puterile, nu-ți mai dai seama încotro o apuci ? Deșteptule !“, cînd rostește deci cuvintele de mai sus sau alte asemenea vorbe, atunci omul se simte mai bine.

Asupra furiei noastre înflăcărate înjuratul are același efect liniștitor binecunoscut ca și spartul mobilei sau trîntitul ușilor. Pe lîngă asta, e și mai ieftin. Înjuratul te curăță pe dinăuntru întocmai cum o mînă de praf de pușcă curăță hornul unei spălătorii. Cîte o explozie din cînd în cînd e bună pentru amîndoi. Eu personal n-am prea multă încredere în oamenii care nu înjură niciodată, nu izbesc înfuriați taburetul cu piciorul sau nu scurmă în foc cu o violență inutilă. Fără vreo izbucnire, enervarea (de care necazurile ce se țin lanț nu sînt străine) poate să coacă și să te-nvenineze pe dinăuntru. Dacă n-o arunci afară, supărarea măruntă stă lipită de tine și se transformă în suferință. Iar dacă te-apuci să te gîndești la fiecare insultă neînsemnată ce ți-a fost adusă, aceasta, pe terenul prielnic al filozofării, se transformă într-o jignire în toată regula

la a cărei umbră veninoasă țîșnește ura și dorința aprigă de răzbunare.

Înjurăturile îți ușurează sufletul. Iată, într-adevăr, efectul lor. Odată am explicat treaba asta mătușii mele, dar pledoaria n-a impresionat-o cîtuși de puțin. Mi-a spus că nu e cazul să am asemenea simțăminte.

Asta i-am explicat și eu lui Tittums. I-am spus c-ar trebui să-i fie rușine, doar e crescută și educată într-o familie de creștini. Nu prea mă sinchisesc eu cînd aud înjurînd o mîță venerabilă, dar nu pot suporta să văd o biată pisicuță dedîndu-se la așa ceva. E trist să constați un asemenea obicei la o ființă atît de fragedă !

Am băgat-o pe Tittums în buzunar și m-am reîntors la biroul meu. Am uitat de ea pentru cîteva clipe și, cînd mi-am adus aminte, am constatat că, din buzunar, se furișase pe masă ușurel și încerca să înghită tocul. Apoi și-a băgat lăbuța în călimară, întorcînd-o cu sus-n jos, pe urmă și-a lins lăbuța și, în cele din urmă, a tras din nou o-njurătură zdravănă, care, de astă dată, mi-era adresată mie fără doar și poate.

Am pus-o pe Tittums pe podea, dar acolo Tim a început să se ciorovăiască cu ea. Tare-aș vrea ca Tim să nu-și mai vîre nasul unde nu-i fierbe oala. Nu era treaba lui să-i dea lecții de bună purtare. Și, la urma urmei, nici el nu-i sfînt. E numai un foxterier de doi ani, dar se bagă în toate și-și dă aere de parcă ar fi cel puțin un collie scoțian cu creștetul sur.

Mama lui Tittums își făcu apariția și Tim se alese cu-o zgîrietură pe bot, lucru care m-a umplut de bucurie. I-am dat afară pe coridor, unde se păruiesc toți trei în momentul de față. Sînt plin de cerneală din creștet pînă-n tălpi și cumplit de furios. Dacă în dimineața aceasta îmi mai iese-n cale ceva care aduce a cîine sau pisică și-ncepe să facă pe nebunul cu mine, i-aș recomanda să vină cu antreprenorul de pompe funebre cu tot.

Totuși, de obicei, cîinii și pisicile îmi plac, ce-i drept. Ce indivizi simpatici sînt ! Nu-ți caută ceartă și nu te contrazic. Niciodată nu vorbesc despre ei, ci doar te-ascultă (în timp ce tu vorbești despre tine) și se străduiesc din răsputeri să lase impresia că-i interesează conversația. Niciodată nu fac observații prostești. Niciodată nu-i aruncă

peste masă domnișoarei Brown că au știut dintotdeauna că-i face ochi dulci domnului Jones (care tocmai s-a însurat cu domnișoara Robinson). Niciodată nu-l confundă pe vărul soției tale cu soțul ei și nu-și închipuie că tu ești socrul. Și niciodată nu întreabă pe tînărul autor, care are în sertar paisprezece tragedii, șaisprezece comedii, șapte farse și cîteva parodii, de ce nu se-apucă de scris teatru.

Niciodată nu spun lucruri neplăcute. Niciodată nu vorbesc despre defectele noastre „numai și numai spre binele nostru". În momentele nepotrivite nu ne amintesc, în treacăt și cu bunăvoință, de prostiile și greșelile noastre de demult. Nu rostesc cu ton sarcastic : „O, da, ești desigur grozav de necesar, numai că nimeni nu-ți simte lipsa". Niciodată nu ne informează, precum fac uneori iubitele noastre, că nu mai sîntem atît de drăguți ca altădată. Pentru ei, sîntem totdeauna aceiași.

Ei sînt mereu fericiți cînd ne văd. Sînt alături de noi, indiferent în ce toane ne-am găsi. Sînt veseli cînd noi sîntem bucuroși, sobri cînd vrem să părem solemni, triști cînd sîntem amărîți.

— Hei ! Ești fericit și-ai chef de glume ? Ura, al tău sînt ! Uite, mă zbengui pe lîngă tine, sar, latru, fac piruete, sînt gata pentru orice trăsnăi și strengării ! Privește-mă drept în ochi dacă te-ndoiești de mine. Ce vrei să facem ? Să țopăim un pic prin salon fără să ne pese de mobilă, să dăm o raită prin aerul rece și proaspăt sau s-o luăm la goană peste cîmp și-apoi să coborîm dealul ? Și ce-ai zice dacă le-am învăța minte pe gîștele lui moș Goggles ? Haidem !

Poate că vrei să stai liniștit și să meditezi. Foarte bine. Pussy o să se-așeze pe brațul fotoliului și-i să toarcă, iar Montmorency o să se facă covrig pe covor și-o să clipească la foc urmărindu-te în acest timp cu privirea în eventualitatea că te-ar cuprinde brusc dorința s-o pornești după șobolani.

Cînd ne-ascundem fața-n palme și blestemăm clipa în care ne-am născut, ei nu vin bățoși spre noi să ne spună că ne-am făcut-o cu mîna noastră. Nici măcar nu se gîndesc la vreun avertisment. Pur și simplu vin încetișor și-și lipesc capul de noi. Pisica ți se-așează pe umăr, îți ciufulește părul și-ți spune clar de parcă ar vorbi :

— Vai, săracu' de tine, mi se rupe inima !

Cîinele te privește cu ochi mari și sinceri care-ți spun parcă :

— Tu m-ai înțeles întotdeauna, știi bine ! O s-o pornim în viață împreună și-o să fim mereu alături, nu-i așa ?

Cîinele-ăsta e tare imprudent. Niciodată nu-și pune în gînd să afle dacă ai dreptate sau nu. Niciodată nu se sinchisește dacă urci sau cobori pe scara vieții. Niciodată nu se întreabă dacă ești bogat sau sărac, prost sau deștept, păcătos sau sfînt. Ești prietenul lui și ce vrei mai mult ? ! Lui i-ajunge atît. Vină ce-o veni, noroc sau nenorocire, nume bun sau rău, onoare sau rușine, el o să fie mereu lîngă tine, să te mîngîie, să te apere, să-și dea viața pentru tine, dacă e nevoie. Nătărăul ăsta de cîine fără minte și suflet e-n stare de-așa ceva !

Oh, bunul și credinciosul meu prieten, cu ochi adînci și limpezi, cu privire vioaie și ageră care înțelege tot ce-are omul de spus înainte ca el să scoată o vorbă, știi tu că ești numai un animal fără minte ? Știi tu că țopîrlanul de colo, tîmpit de băutură și cu privirea întunecată, care se sprijină de stîlpul de peste drum, are, față de tine, o superioritate intelectuală incomensurabilă ? Știi tu că orice ticălos egoist și îngust la minte, care trăiește din înșelătorie și șmecherie, care n-a făcut vreo faptă bună sau n-a spus vreo vorbă blîndă, ale cărui gînduri și dorințe au fost întotdeauna murdare, mîrșave și josnice, care cu fiecare gest face o fraudă și cu fiecare vorbă spune o minciună ; știi tu că acești chiulangii care se tîrăsc cît pot mai aproape de pămînt (sînt milioane pe lumea asta) ; știi tu, brută altruistă și cu inima vitează, că toți îți sînt superiori precum soarele e superior lumînării de seu ? Sînt OAMENI, nu trebuie să-ți aduc eu aminte, și OAMENII sînt cele mai măreațe, mai nobile, mai înțelepte și mai bune ființe din tot acest univers etern și vast. Orice om o să-ți spună asta.

Da, cățeluș amărît, ești prost, prost de tot, în comparație cu noi, oamenii cei deștepți, care înțelegem totul despre politică și filozofie, care, pe scurt, știm totul (cu unele mici scăpări, ca de exemplu, ce sîntem, de unde venim, unde ne ducem, ce este în afara acestei lumi minuscule și ce sînt majoritatea lucrurilor din ea).

Totuși nu vă faceți griji, pisi și cuțu, nouă ne plăceți amîndoi cu atît mai mult. Tuturor ne place prostia. Bărbații nu pot suporta femeile deștepte, iar bărbatul ideal

pentru o femeie este cel căruia-i poate spune „prostălăul meu drag și ramolit". E atît de plăcut să întîlnim proști mai ceva ca noi ! Dintr-o dată începem să-i îndrăgim pentru că sînt așa cum sînt. Lumea trebuie să fie un loc tare incomod pentru cei inteligenți. Oamenii de rînd îi antipatizează, iar, în ce-i privește pe ei înșiși, se urăsc unul pe altul cu cea mai mare cordialitate.

Dar deștepții formează o minoritate atît de neglijabilă, că nici n-are vreo importanță dacă sînt fericiți sau nu. Atîta vreme cît prostănacii se simt ca la ei acasă, lumea va merge înainte destul de bine.

Pisicile au meritul de a fi superioare cîinilor din punct de vedere al inteligenței practice : își cunosc interesele mai bine decît ei și sînt mai puțin oarbe în devotamentul lor față de interesele prietenilor. Noi, bărbații și femeile acestei lumi, sîntem bineînțeles îngroziți de-atîta egoism. Fără discuție pisica e mai atașată de o familie care are preș în bucătărie decît de una care n-are și, dacă sînt prea mulți copii prin jur, preferă să-și petreacă timpul liber la vecinul de alături. Dar, sincer vorbind, lumea le calomniază pe bietele pisici. Împrietenește-te cu-o pisică și-ai să vezi că nu se desparte de tine orice s-ar întîmpla. Toate pisicile mele mi-au fost prietene foarte statornice. Odată am avut o mîță care venea după mine peste tot pînă cînd compania ei a-nceput să mă deranjeze de-a binelea. A trebuit s-o rog să-mi facă un hatîr și să nu mă mai însoțească mai departe de High Street [1]. Seara nu se culca pînă nu veneam eu acasă și-mi ieșea înainte pe coridor. Mă făcea să mă simt ca un om însurat, dar se-abătea totuși de la regulă în două privințe : nu mă-ntreba niciodată unde-am fost și, cînd îi spuneam, nu zicea că nu mă crede.

Altă pisică pe care-am avut-o se îmbăta cu regularitate în fiecare zi. Ore-n șir se preumbla pe la ușa pivniței așteptînd ocazia să se furișeze înăuntru și să lingă picăturile care se scurgeau de la butoiul cu bere. Cînd spun asta, nu mă gîndesc s-aduc un elogiu neamului pisicesc, ci doar să arăt că unele din ele au aproape toate apucăturile omului. Dacă metempsihoza există într-adevăr, atunci pisica aceasta avea toate șansele să devină o bună creștină, căci la ea vanitatea ocupa locul doi, imediat după băutură. De

[1] High Street — arteră comercială importantă în Londra.

cîte ori prindea vreun șobolan mai măricel, îl aducea în camera unde ne aflam cu toții, îl așeza la vedere și-aștepta să fie lăudată. Doamne, cum mai țipau fetele !

Bieții șobolani ! Ai zice că există numai pentru ca pisicile și ciinii să-și facă glorie că le-au venit de hac, iar chimiștii să facă avere inventînd specialități de otravă pentru distrugerea acestor rozătoare. Și totuși au ceva care te fascinează, au ceva straniu și tulburător. Sînt atît de abili și puternici, atît de înfricoșători cînd sînt mulți, atît de cruzi și de neînțeles. Vin ca un puhoi în casele părăsite, unde lemnăria putredă a ferestrelor atîrnă peste zidurile în ruină, iar ușile se mișcă scîrțiind din balamalele roase de rugină. Știu c-o să se scufunde corabia și dispar cît ai bate din palme fără ca cineva să aibă habar cum au șters-o și încotro au luat-o. În ascunzători își șoptesc unul altuia că nenorocirea se va abate asupra acelui castel și așa dispar marile figuri fără ca cineva să-și mai aducă aminte vreodată de ele. În criptele a căror vedere te umple de spaimă, șobolanii fac lucruri înfiorătoare.

Nici un roman de groază nu arată bine fără șobolani. În povestirile cu stafii și ucigași, ei umblă de colo pînă colo prin camerele care produc ecou. Le auzi ronțăitul din spatele lambriurilor de lemn, iar strălucirea pătrunzătoare a ochilor lor străbate prin tapițeria roasă de viermi. În miez de noapte scot sunete ascuțite, nepămîntești, în timp ce vîntul, cu bocet sinistru, dă ocol turnului în ruină și trec jelind ca o femeie prin încăperile părăsite, cu pereții goi.

Pe patul de moarte, în temnițele înspăimîntătoare, condamnații văd prin întunericul hidos ochii mici și roșii ca niște cărbuni aprinși, aud în liniștea ucigătoare zgomotul ghearelor, tresar, scot un strigăt în bezna adîncă și pîndesc prin noaptea spectrală.

Mă dau în vînt după poveștile cu șobolani. O, cum mi se mai face părul măciucă ! Îmi place povestea aceea cu episcopul Hatto și șobolanii. Episcopul cel hain avea un munte de grîu, dar nu dădea nici un bob săracilor. Cînd l-au rugat în genunchi să le dea și lor de mîncare, afurisitul i-a adunat pe toți amărîții în hambar, a închis ușile, a dat foc hambarului și i-a lăsat să moară în flăcări. Dar a doua zi apărură mii și mii de șobolani. Veniseră să-l pedepsească pentru fapta lui. Atunci înalt preasfinția sa s-a

refugiat în turnul lui întărit din mijlocul Rinului [1]. S-a ferecat acolo și-și închipuia că nimeni și nimic nu mai poate ajunge la el. Ei, dar șobolanii, drăguții de ei, au trecut Rinul înot, și-au croit drum cu dinții prin zidurile groase de piatră și l-au mîncat pe episcop la fața locului.

De piatră-și ascuțiră dinții.
Și-acum îl chinuiesc ca sfinții.
Îi rod ei carnea ca o iască,
Fiindc-au venit să-l pedepsească.

O, e o poveste minunată !

Mai e și povestea cu ciudatul cîntăreț din Hamelin [2], cum a scos el șobolanii din oraș cîntîndu-le din fluier și apoi, cînd primarul nu și-a ținut promisiunea pe care i-o făcuse, a luat toți copiii și-a plecat cu ei în munți. Ce legendă ciudată ! Mă întreb ce-o fi însemnînd. O avea oare vreo semnificație ? Mi se pare că în spatele versurilor unduitoare se ascunde ceva straniu și profund. Mă urmărește figura bizară și misterioasă a bătrînului care trece cîntînd din fluier pe străzile înguste ale orașului Hamelin, urmat în pas de dans de copiii cu fețe gînditoare pe care se citește nerăbdarea. Bătrînii încearcă să-i oprească, dar copiilor nici nu le pasă. Aud muzica vrăjită, nepămîntească, și trebuie să-i urmeze chemarea. Jocurile rămîn neterminate și jucăriile cad din mînuțele nepăsătoare. Micuții nu știu încotro se-ndreaptă cu atîta grabă. Muzica fermecată îi cheamă și ei se duc fără să întrebe unde și

---

[1] Episcopul Hatto — potrivit legendei, episcopul Hatto din Mainz ar fi făcut o asemenea faptă în timpul foametei din 970. S-ar fi refugiat în turnul cu șobolani *(Mäuseturm)* de lîngă Bingen, unde ar fi fost devorat de aceștia. Ca personaj istoric, episcopul Hatto nu e vinovat de o asemenea atrocitate. Se pare că turnul fusese construit de fapt pentru perceperea taxelor de transport pe Rin. (n.t.).

[2] Ciudatul cîntăreț din Hamelin *(The Pied Piper of Hamelin)* — poezie de Robert Browning (1812—1889), inspirată dintr-o legendă germană. Orașul Hamelin (acum, Hameln) din Braunschweig (lîngă Hanovra) fusese invadat de șobolani. Un cîntăreț din fluier se oferă să scape orașul de rozătoare în schimbul a 1 000 de guldeni. Cu cîntecul său îi atrage spre rîul Weser, unde aceștia se înecă. Primarul refuză să plătească și bătrînul cîntă din nou din fluier. De data aceasta îl urmează toți copiii, cu care intră în deschizătura muntelui de unde nu va mai ieși niciodată. Locul pe unde au trecut copiii pentru ultima oară a fost numit „Strada Ciudatului Cîntăreț" *(the Pied Piper's Street)*. N.t.

de ce. La auzul ei, inimioarele lor încep să bată mai tare. Toate celelalte sunete se estompează, aşa că ţîncii o iau pe Strada Ciudatului Cîntăreţ şi ies din oraşul Hamelin.

Mă întreb cîteodată dacă ciudatul cîntăreţ o fi murit cu-adevărat sau dacă nu cumva o mai fi hoinărind şi-acum pe străzile şi uliţele noastre cîntînd însă atît de încet, că numai copiii îl aud. De ce au copilaşii o înfăţişare atît de gravă şi solemnă cînd se opresc din zbenguială ? De ce stau căzuţi în transă cu privirile aţintite undeva ? Cînd îi întrebi, îşi scutură căpşorul buclat şi-o zbughesc din nou la joacă rîzînd. Îmi dau cu presupusul că ascultau muzica fermecată a bătrînului şi ciudatului cîntăreţ şi, poate, cu ochişorii aceia strălucitori, i-au şi văzut silueta stranie şi ireală furişîndu-se neobservată prin vîltoarea mulţimii.

Chiar şi noi, copiii cu părul cărunt, îi auzim din cînd în cînd cîntarea. Dar notele pline de dor sînt departe de tot, iar lumea zgomotoasă şi agitată mugeşte întotdeauna atît de tare, că sufocă acea melodie de vis. Într-o bună zi, blîndele melodii pline de tristeţe vor răsuna tare şi clar şi-atunci noi, precum copilaşii din poveste, ne vom arunca cît colo jucăriile şi vom urma chemarea muzicii. Mîinile iubitoare se vor întinde să ne oprească, iar glasurile pe care le-am ascultat atîta vreme ne vor striga să mai stăm. Dar vom da încet la o parte braţele care vin să ne reţină şi, prin uşa deschisă, vom ieşi din casa întristată. Căci muzica ciudată şi frenetică ne va răsuna în suflet şi pînă atunci cu toţii-i vom cunoaşte înţelesul.

Tare-aş vrea ca oamenii să poată iubi animalele fără să le sufoce cu dragostea, aşa cum fac mulţi. Femeile sînt cele mai înverşunate contraveniente în această privinţă, dar chiar şi sexul nostru, cu ocupaţii mai intelectuale, face adesea, printr-o idolatrizare absurdă, o adevărată pacoste din animalele noastre preferate. Ai să vezi domnişoarele sentimentale care, după ce-au citit *David Copperfield* [1], şi-au luat un căţel de rasă nedefinită, posesorul enervantului obicei de a critica pantalonii bărbaţilor şi în cele din urmă de a face comentarii asupra aceluiaşi subiect printr-o strîmbătură din nas denotînd dispreţ şi dezgust. Îi vorbesc dulce şi copilăreşte acestui animal (cînd e cineva destul de aproape care să le-audă, bineînţeles fără să vrea), îl

[1] David Copperfield — roman de Charles Dickens. Personajul Dora Spenlow (mai tîrziu, Dora Copperfield) are un căţel (Jip), asupra căruia îşi revarsă toată afecţiunea (n.t.).

sărută pe nas şi-şi lipesc obrazul de capul lui nespălat într-un mod foarte înduioşător. Am observat că asemenea dezmierdări se fac numai cînd anumite persoane de sex opus umblă aiurea pe-acolo.

Ai să mai vezi babe care venerează un pudel gras cu răsuflarea scurtă şi sumedenie de purici. Am cunoscut odată două surori nemăritate, ajunse la vîrstă venerabilă, care ţineau pe lîngă casă un soi de cîrnat umblător care se numea căţel, după părerea lor. În fiecare dimineaţă îl spălau pe bot cu apă caldă. La micul dejun avea regulat cîte-o friptură de berbec. Duminica, una din babe se ducea la biserică, iar cealaltă rămînea acasă ca să-i ţină de urît cîinelui.

Există familii în care toată atenţia se concentrează asupra cîinelui. Fiindcă veni vorba, să ştiţi că pisicile arareori suportă să fie flatate prea mult cu slugărnicie. Pisica are un foarte ascuţit simţ al ridicolului şi, încet, dar hotărît, îţi va pune laba-n prag de cîte ori o să vadă la tine semnele unei asemenea prostii. Cîinilor însă le place mult treaba asta. Îşi încurajează stăpînii în acest caraghioslîc şi rezultatul e că, în cercurile de care vă vorbesc, „scumpul Fido" e buricul pămîntului. Ce-a făcut el, ce face în general, ce-o să facă, ce n-o să facă, ce poate face, ce nu poate face, ce făcea, ce face-acum, ce e pe punctul de-a face, ce vrem noi să facă, ce nu vrem noi să facă şi ce-are de gînd să-şi pună-n gînd c-a făcut vreodată constituie tema permanentă a discuţiei de dimineaţă pînă seara.

Toată conversaţia (constînd, după cum se vede, din cele mai de jos rămăşiţe de imbecilitate) are ca subiect acest animal afurisit. Ai casei stau ziulica-ntreagă ca la teatru şi-l urmăresc, îi comentează gesturile, îşi spun unul altuia anecdote despre el şi-şi aduc aminte de toate meritele lui remarcabile. Cu lacrimi în ochi, se gîndesc la ziua cînd l-au pierdut şi nu l-au mai găsit două ore lungi şi nesfîrşite, cu care ocazie a fost adus acasă în cel mai brutal mod cu putinţă de către băiatul de la măcelărie care-l ţinea de ceafă cu o mînă şi-l bumbăcea cu cealaltă.

După ce-şi revin de pe urma acestor amintiri triste, se iau la întrecere să vadă care are mai multe izbucniri de admiraţie pentru bestia în cauză pînă cînd unul, mai plin de entuziasm ca de obicei şi incapabil să-şi ţină-n frîu sentimentele, să năpusteşte asupra nefericitului patruped şi,

delirînd de-atîta afecţiune, îl înşfacă zdravăn, îl ţine lîngă inimă şi începe să se smiorcăie deasupra lui. Văzînd acestea, ceilalţi, scoşi din minţi de invidie, se ridică în picioare, înşfacă şi ei ce-a binevoit să le lase din cîine lăcomia primului şi-ncep să murmure vorbe de laudă şi devotament.

La oamenii aceştia totul se face prin intermediul cîinelui. Dacă vrei să faci curte fetei mai mari, să-l determini pe tată să-ţi împrumute tăvălugul de grădină sau pe mamă să subscrie la Societatea pentru Suprimarea Cornetiştilor Solişti din Orchestrele Teatrelor (oricum, e păcat că nu există o asemenea societate), trebuie să-ncepi cu cîinele. Trebuie să obţii încuviinţarea lui înainte ca vreunul de-ai casei să te asculte măcar şi dacă, cum e foarte posibil, animalul (a cărui natură sinceră de cîine a fost pervertită de tratamentul nenatural pe care l-a primit) răspunde avansurilor de prietenie dîndu-se la tine, ţi s-au dus toate şansele.

— Dacă lui Fido nu-i place de cineva, a zis mai înainte tatăl cufundat în gînduri, înseamnă că omul nu e demn de încredere. Ştii, Maria, de cîte ori am spus eu treaba asta ! El, drăguţul, ştie ce ştie, fie binecuvîntat !

Ba, lua-l-ar dracu' !

Şi cînd te gîndeşti că bruta asta nesuferită a fost odată un căţeluş nevinovat, numai cap şi lăbuţe, plin de incuri şi giumbuşluşuri, arzînd de nerăbdare să se fară mare, cîine în toată regula, şi să latre ca mămica !

Vai de noi ! Triste schimbări mai aduce viaţa, această imensă rîşniţă infernală în care intră, pe la un capăt, tot ce e proaspăt, strălucitor şi pur ca să iasă, pe la celălalt capăt, învechit, deformat şi crîmpoţit.

Uitaţi-vă numai la Pussy-cea-cu-scaun-la-cap. Are privire ursuză şi somnoroasă, mers grav şi leneş, aer demn şi afectat. Cui i-ar veni să creadă că ea a fost odată zvîrluga aceea nebunatică cu ochi albaştri, care se răsuceşte, se zbîrţuie, se dă de-a dura şi pe care noi o numim pisicuţă ?

Ce vitalitate nemaipomenită are o pisicuţă ! E într-adevăr minunat cum pulsează viaţa în fiinţele tinere. Ţîşnesc cînd nici nu te-aştepţi, miaună şi sar, dansează pe labele dinapoi, prind totul cu cele dinainte, fac întruna tumbe, se-ntind pe spate şi dau cu laba. Nu ştiu ce nebunii să mai facă, atît sînt de pline de viaţă.

Îți mai amintești, stimate cititor, de vremea cînd și eu și dumneata simțeam ceva asemănător ? Îți mai amintești de zilele minunate ale tinereții ? Cînd ne-ntorceam acasă sub clar de lună, descopeream c-avem prea multă viață-n noi ca să mergem ca tot omul, așa că săream, ne zbenguiam, dădeam din mîini ca niște sălbatici și urlam pînă cînd vreo nevastă de fermier, pe care-o prinsese noaptea pe drum, își zicea (și pe bună dreptate) că ne pierduserăm mințile. Mergea pe lîngă gărduțul viu, iar noi ne opream și rîdeam în lege văzînd-o cum o ia la sănătoasa. O făceam să-i înghețe sîngele-n vine cînd scoteam un chiot sălbatic de despărțire. Și lacrimile ne veneau în ochi fără să știm măcar de ce. O, magnifica tinerețe, care ne încoronase regi ai întregului pămînt, care palpita în fiecare părticică a ființei noastre încît aveam impresia că pășim pe nori și mergem prin aer, care ne-nfiora pînă-n adîncul sufletului și ne spunea să mergem înainte ca să cucerim lumea, care ne umplea inima tînără pînă cînd simțeam nevoia să întindem brațele și să strîngem la piept pe toți truditorii, pe toți copiii ca să-i încălzim cu iubirea noastră. O, erau zile mărețe, acele zile profunde și pline, cînd viața, ca o orgă nevăzută, ne aducea în urechi o muzică ciudată și plină de dorință, iar sîngele nostru tînăr, ca un cal de război, abia aștepta să intre în luptă. Dar vai, acum avem pulsul slab și regulat, iar mădularele noastre bătrîne scîrțîie de reumatism. Ne plac scaunul comod și pipa și rîdem de entuziasmul celor tineri. Ce n-aș da să mai trăiesc o clipă măcar din viața aceea minunată !

DESPRE TIMIDITATE

Toţi scriitorii mari sînt timizi. Şi eu sînt, deşi mi s-a spus că abia se observă. Asta mă bucură. Era o vreme cînd timiditatea mea sărea tuturor în ochi şi-mi aducea mie o grămadă de nenorociri, iar celor din jur numai neplăceri. În special prietenele se plîngeau grozav din cauza asta.

Soarta timidului nu-i deloc de invidiat. Bărbaţii-l antipatizează, femeile-l disprețuiesc, iar el se antipatizează şi se disprețuieşte din proprie iniţiativă. Obişnuinţa nu-i aduce nici o uşurare şi singurul leac e timpul. Totuşi, odată am citit o delicioasă reţetă care-ţi explica cum poţi ieşi din această încurcătură. A apărut la „Cititorii întreabă, noi răspundem", într-un săptămînal obscur, şi suna cam aşa (n-am s-o uit niciodată !) : „Adoptaţi o atitudine degajată şi plăcută, în special faţă de femei".

Amărîtul naibii ! Îmi închipui cu ce rînjet trebuie să fi citit sfatul respectiv. „Adoptaţi o atitudine degajată şi plăcută în special faţă de femei !" Cum de nu ! Să nu faci una ca asta, dragul meu prieten tînăr şi timid ! Dacă încerci să-ţi schimbi firea, vei reuşi cu siguranţă să dai la iveală un sentimentalism ridicol şi o familiaritate ofensatoare. Fii tu însuţi şi-atunci toţi o să te creadă numai posac şi niţel tîmpit.

E-adevărat, timidul se răzbună pe societate într-o oarecare măsură pentru tortura la care-l supune. Pînă la un punct poate să transmită şi altora nenorocirea lui. Îi sperie la fel cum îl sperie şi ei. E un strică-chef cu efect sigur şi, în prezenţa lui, spiritele cele mai joviale îşi pierd calmul şi buna dispoziţie.

Treaba asta se datorează în mare măsură înţelegerii greşite. Mulţi iau sfiala timidului drept aroganţă dominatoare şi sînt cuprinşi de groază în faţa unei asemenea insulte. Stîngăcia lui (nonşalanţă sfidătoare, după ei) le pro-

voacă repulsie, iar cînd văd cum, la primul cuvînt ce i se adresează, îl cuprinde panica, i se urcă sîngele-n cap şi-i piere graiul cu desăvîrşire, toţi au în faţă înfricoşătoarea dovadă a halului în care ajunge cel care se lasă devorat de pasiune.

Dar, ce să mai discutăm, soarta timidului e să fie înţeles greşit de fiecare dată. Nu contează ce impresie vrea să dea, indiscutabil o să-i iasă exact pe dos. Glumele lui apar tuturor ca disimulare a realităţii, iar lipsa de sinceritate e condamnată cu tărie. Sarcasmul trece drept părere proprie şi-i aduce gloria unui dobitoc. Dacă, pe de altă parte, din dorinţa de a se pune bine cu cineva, aruncă două-trei vorbe linguşitoare, toţi văd clar satira necruţătoare şi amărîtul îşi atrage ura veşnică a celui în chestiune.

Toate acestea, ca şi celelalte necazuri ale timidului, sînt întotdeauna grozav de amuzante (pentru alţii) şi-au fost o sursă de inspiraţie pentru multe scrieri umoristice încă din cele mai vechi timpuri. Dar dacă ne uităm un pic mai atent, o să găsim o parte patetică, aş zice chiar tragică, în această poveste. Un om timid înseamnă un om singuratic, un om rupt de ceilalţi, nesociabil. Umblă printre oameni, dar nu se amestecă printre ei. Între el şi semenii săi e o barieră de netrecut, un zid mare şi invizibil, de pe urma căruia, dacă încearcă să-l treacă, se alege numai cu nişte vînătăi de toată frumuseţea. Vede figurile încîntătoare şi aude vocile plăcute de cealaltă parte a zidului, dar nu poate întinde mîna pînă acolo. Se uită la oamenii veseli şi-ar vrea să le vorbească şi să fie în rînd cu ei, dar ei trec mai departe, sporovăind voioşi, şi nu-i poate opri. Încearcă să-i ajungă, dar zidurile temniţei se mişcă odată cu el şi-l închid din toate părţile. Pe strada forfotitoare, în camera plină de lume, în vîltoarea muncii, în caruselul plăcerilor, în orice loc unde oamenii, mulţi sau puţini, se strîng laolaltă, ori de cîte ori muzica vocii omeneşti se face auzită şi gîndurile oamenilor scînteiază în priviri, acolo, solitar şi ocolit de toată lumea, timidul stă deoparte ca un lepros. Sufletul i-e plin de dor şi iubire, dar lumea habar n-are de asta. Masca de fier a timidităţii e ţintuită pe figura lui, iar omul din spatele ei nu iese niciodată la vedere. Vorbele sincere şi urările din inimă îi vin mereu pe buze, dar se sting în şoapte neauzite după ferecăturile de oţel. I se rupe sufletul cînd îşi vede fratele năpăstuit,

dar compătimirea lui e mută. Disprețul și indignarea în fața nedreptății îi pun un nod în gît și, negăsind nici o supapă de siguranță prin care să izbucnească într-o tiradă plină de pasiune, se-ntorc tot la el și-l macină pe dinăuntru. Toată ura, disprețul și iubirea unei firi profunde (căci ăsta e blestemul timidului) fierb și se dezagregă înăuntru, în loc să izbucnească în afară, și astfel fac din timidul nostru un mizantrop și-un cinic.

Da, timizii, ca și femeile urîte, o duc rău pe lumea asta, prin care dacă vrei să răzbați cu o oarecare ușurință, ai nevoie de pielea groasă a rinocerului. Pielea groasă e, bineînțeles, veșmîntul nostru moral și, fără asta, n-avem ce căuta în lumea civilizată. O biată ființă cu răsuflarea tăiată și sîngele urcat pînă-n vîrful urechilor, cu genunchii și mîinile tremurătoare e vrednică de plîns și, dacă nu se poate vindeca singură, ar face bine să se spînzure cît mai repede.

Boala asta are totuși leac. Ca să iau o piatră de pe inima timizilor, pot să-i asigur că așa ceva e posibil. Știu din proprie experiență. Nu-mi place să vorbesc despre mine, după cum s-a observat, dar, pentru binele omenirii, am să fac compromisul de data aceasta și-am să vă mărturisesc că odinioară am fost și eu, după cum spune tînărul din *Baladele lui Bab* [1], un „timid între timizi" și „de cîte ori vecinul cuiva mă prezenta, îmi tremurau genunchii și teama m-apuca". Acum însă aș — ba nu, *am*, căci exact alaltăieri am săvîrșit măreața faptă — eu singur și cu mine însumi (cum a zis școlarul cînd a tradus *Bellum Gallicum*) am înfruntat chelnerița de la bufetul gării pe teren propriu. Cu un ton în care se amestecau amărăciunea și supărarea, am mustrat-o pentru duritatea și lipsa de condescendență de care dădea dovadă. Curtenitor, dar ferm, am insistat să mi se acorde cinstea și atenția cuvenite englezului călător pe drum de fier și, la urmă, *am privit-o drept în față*. Alte comentarii nu mai sînt necesare.

E drept că după aceea am părăsit bufetul cu ceea ce un necunoscător în materie ar putea numi precipitare (fără să mai aștept mîncarea, bineînțeles). Dar, vă dați seama, asta am făcut-o fiindcă mă răzgîndisem, nu fiindcă mi-era frică.

[1] Baladele lui Bab *(Bab Ballads)* — volum de poezie umoristică de William Schwenck Gilbert (1826—1911). N.t.

Singura consolare a timizilor e că timiditatea, fără discuție, nu e semn de prostie. Măscăricilor cu cap pătrat le e destul de ușor să rînjească batjocoritor în fața obrăzniciei, dar naturile superioare nu sînt neapărat cele care dau la iveală cea mai mare cantitate de nerușinare morală. Calul nu e inferior vrăbioiului și nici căprioara din pădure nu e mai prejos decît porcul. Timiditatea înseamnă, pur și simplu, sensibilitate dusă la extrem și n-are absolut nimic de-a face cu amorul propriu sau cu înfumurarea, deși filozofii noștri cu minte de papagal insistă întruna asupra legăturii ei cu amîndouă.

Într-adevăr îngîmfarea e leacul cel mai sigur. Cînd îți se năzare dintr-o dată că ești cu mult mai deștept decît toți oamenii din lume, timiditatea se sperie și-o ia la sănătoasa. Cînd reușești să privești toți indivizii dintr-o încăpere și să gîndești că fiecare din ei e un biet copil pe lîngă tine, din punct de vedere al inteligenței, atunci nu te mai sfiești de ei, după cum nu te sfiești de o aleasă societate de coțofene și urangutani.

Îngîmfarea este armura cea mai grozavă. Pe fața ei netedă și impenetrabilă, pumnalul prăpădit al răutății și invidiei ricoșează inofensiv. Fără platoșa aceasta, însă, sabia talentului nu poate răzbate prin bătălia vieții căci n-ajunge numai să dai lovituri, mai trebuie să le și suporți. Bineînțeles că nu mă gîndesc la îngîmfarea celui cu nasul un pic prea sus sau cu vocea pițigăiată din cale-afară. Asta nu-i îngîmfare adevărată, e numai un joc de-a îngîmfarea. Seamănă cu acel joc al copiilor care, crezîndu-se regi și regine, merg țanțoși de colo pînă colo împopoțonați cu pene și tîrînd după ei cîte o trenă lungă, lungă de tot. Îngîmfarea veritabilă nu e deloc de nesuportat. Din contră, omul respectiv îți apare binevoitor, deschis la suflet și nepretențios. El n-are nevoie de afectare căci e mult prea mulțumit de el însuși, iar mîndria e undeva prea în străfundurile ființei ca să se arate celor din afară. Deopotrivă de nepăsător la laudă sau dojană, își poate permite să fie el însuși. Se crede mult deasupra tuturor celorlalți oameni și nu se sinchisește de deosebirile mărunte dintre ei. Îngîmfatul sadea se simte la fel de bine în compania ducelui sau a precupețului. Și, nepăsîndu-i de părerile altora, nu e tentat niciodată să joace teatrul acela deplorabil pe care oamenii mai puțin încrezători în ei îl

oferă ceas de ceas ca jertfă zeului atotputernic : gura lumii.

Pe de altă parte, timidul e umil, jenat de propriile lui păreri și îngrozit de ale altora. Dar în cazul unui tînăr, treaba asta e foarte normală. Caracterul lui e încă neformat și începe să se contureze dintr-un haos de îndoială și neîncredere. Sfiala se retrage din fața cunoașterii și a experienței adunate zi de zi și an de an. Rar se întîmplă ca un om să-și poarte-n cîrcă sfiala dincolo de vîrsta ingrată. Chiar dacă puterea lui lăuntrică nu reușește s-o arunce afară, frecușurile vieții o domolesc de cele mai multe ori. Nu cred că există vreun *bărbat* sfios într-adevăr — în afară de romane sau pe scenă, unde, fiindcă tot veni vorba, e admirat nu glumă (în special de femei).

Acolo, în țara aceea nepămîntească, el e un tînăr blond, cu inima de aur. Pe scenă părul bălai și bunătatea merg totdeauna mînă-n mînă. Onoratul auditoriu n-ar da doi bani pe una fără cealaltă. Am cunoscut un actor care și-a rătăcit odată peruca și-a trebuit să intre-n scenă cu propriul păr, negru ca pana corbului. Galeria a răcnit la fiecare sentiment nobil al lui, cu impresia că dăduse cu ochii de nemernicul în carne și oase. El (tînărul timid) o iubește pe eroină, vai, cu atîta devotament (dar numai în aparteuri, fiindcă nu îndrăznește să-i sufle nici o vorbă), e atît de nobil și lipsit de egoism, vorbește atît de blînd și e atît de bun cu maică-sa. Dar oamenii răi din piesă rîd de el și-l iau peste picior. El însă suportă totul cu blîndețe. Pînă la urmă se aude că e un om tare deștept (deși nimeni n-a știut de asta) și eroina îi spune că-l iubește. E atît de mirat și, vai, atît de fericit. Toți îl iubesc și-l roagă să-i ierte, ceea ce el face cu cîteva cuvinte sarcastice și bine alese, dîndu-le în același timp binecuvîntarea lui. Te face să crezi c-o duce atît de bine, încît toți tinerii care nu sînt timizi își doresc din toată inima să fie timizi. Dar timidul știe bine că în realitate lucrurile nu sînt chiar așa de plăcute. În viață el nu mai e tipul interesant din literatură. E un picuț mai stîngaci și mai prost, ceva mai puțin devotat și blînd, părul îi e mult mai închis la culoare, ceea ce, una peste alta, schimbă considerabil configurația problemei.

Singura asemănare cu idealul său e fidelitatea. Sînt gata să recunosc timidului această virtute : e constant în dragoste. Motivul nu trebuie căutat prea departe. E clar

că-şi epuizează toată rezerva de curaj cînd priveşte o singură femeie în ochi şi i-ar fi pur şi simplu imposibil să suporte calvarul şi cu a doua. Prea e înspăimîntat de întregul sex femeiesc ca să mai vrea să umble brambura şi cu altele. Una-i ajunge.

Ei, dar lucrurile stau cu totul altfel cînd e vorba de tînărul care nu e timid. Acestuia i se oferă tentaţii pe care fratele său cel sfios nu le-a întîlnit niciodată. Se uită-n jur şi peste tot vede ochişori şăgalnici şi guriţe zîmbitoare. Ce poate fi mai natural decît ca, printre atîţia ochişori şăgalnici şi atîtea guriţe zîmbitoare, omul nostru să se-ncurce de-a binelea şi, uitînd pentru moment la care ochişori şăgalnici şi la care guriţă zîmbitoare poate ridica pretenţii, să se-apuce de făcut curte altor ochişori şăgalnici şi altei guriţe zîmbitoare. Timidul, care niciodată nu se uită-n altă parte decît la propriile-i ghete, nu vede nimic şi nu simte nici o tentaţie. Fericiţi cei timizi !

Nu că timidul n-ar vrea să fie fericit în felul ăsta ! Ar da orice să-şi poată „face de cap" în rînd cu ceilalţi şi zi de zi se dojeneşte singur pentru că nu e-n stare de-atîta lucru. Din cînd în cînd, storcîndu-şi tot curajul cu un efort imens, se aruncă în mlaştina desfrînării. Dar totdeauna are parte de-un teribil fiasco. După cîteva poticneli se tîrăşte afară fleşcăit şi demn de compătimire.

Zic „demn de compătimire", dar mă tem că nimeni nu-l compătimeşte. Există nenorociri care, deşi aruncă pe capul bietelor victime o grămadă de suferinţe, nu atrag compătimirea nimănui. Dacă-ţi pierzi umbrela, dacă te îndrăgosteşti, dacă te dor dinţii, dacă ai un ochi vînăt sau dacă cineva ţi se-aşază pe pălărie sînt cîteva exemple grăitoare. Timiditatea însă le bate pe toate. Sfiosul e privit ca o glumă ambulantă. Chinurile lui fac hazul arenei din saloane şi sînt observate şi discutate cu multă plăcere.

— Ia uită-te la el ! rîd ei pe înfundate. Roşeşte ca o fată mare !

— Fii atent la picioare, spune unul.

— Vezi cum stă ? adaugă altul. Chiar pe marginea scaunului.

— A prins culoare-n obraji, nu glumă ! rînjeşte un domn cu înfăţişare milităroasă.

— Păcat c-are aşa de multe mîini, murmură o doamnă bătrîioară care îşi ţine liniştită mîinile în poală. Îl cam încurcă.

— Dac-ar avea niște picioare cu un yard sau doi mai scurte, n-ar fi rău, se hlizește glumețul societății. Mai ales că arde de nerăbdare să le-ascundă.

Pe urmă altul își dă cu presupusul că omul nostru ar putea ajunge căpitan de marină cu o asemenea voce de stentor. Unii atrag atenția asupra disperării cu care-și ține pălăria. Alții comentează posibilitățile lui limitate de a duce o conversație. Cîțiva nu pot să nu observe natura supărătoare a tusei lui. Și așa mai departe pînă cînd ciudățeniile timidului, cît și onorata societate, sînt epuizate de-a binelea.

Prietenii și rudele îl fac pe bietul băiat să se simtă și mai prost (prietenii și rudele au privilegiul de a fi mai nesuferiți decît ceilalți oameni). Nu le-ajunge că se-amuză între ei, țin morțiș să vadă și el ce glumă bună au făcut. Pentru edificare, mimează și-i caricaturizează gesturile. Unul, făcîndu-se că-l imită, iese din cameră și intră la loc cu niște mișcări ridicol de nervoase, explicîndu-i după aceea că așa intră el — adică timidul — într-o cameră. Sau, întorcîndu-se cu un „așa dai tu mîna", o pornește prin odaie și ia mîna fiecăruia de parcă ar apuca o farfurie fierbinte, apoi îi dă drumul stors de vlagă. După asta ceilalți îl întreabă *de ce* roșește, *de ce* se bîlbîie și *de ce* vorbește întotdeauna că aproape nu-l auzi, de parcă ar crede cu toții c-o face dinadins. Apoi unul își umflă pieptul și umblă țanțoș de colo pînă colo ca un porumbel gușat spunîndu-i foarte serios că ăsta-i stilul pe care-ar trebui să-l adopte și el. Bătrînul îi trage una pe spate și-l îndeamnă :

— Curaj, băiete, nu-ți fie frică de nimeni !

— Algernon, să nu faci niciodată lucruri de care să-ți fie rușine, zice maică-sa, și-atunci n-ai să te rușinezi niciodată de ceea ce faci.

Surîzîndu-i blînd, distinsa doamnă pare uimită de claritatea logicii ei de fier.

Băieții-i spun că-i „mai rău decît o fată", iar fetele resping cu tărie aluzia necuviincioasă la adresa tagmei lor, exclamînd indignate că, fără discuție, o fată n-ar ajunge nici măcar pe jumătate atît de rău.

Au dreptate. O fată n-ar ajunge în halul ăsta. Pe lume nu există ceva care să se numească femeie sfioasă sau, în orice caz, eu n-am întîlnit nici una și pînă cînd o să-ntîlnesc, nici prin gînd nu-mi trece să cred într-o asemenea

himeră. Știu, părerea general acceptată este exact opusul celei exprimate de mine. Toate femeile sînt niște pui de căprioară sfioși și speriați, care roșesc și-și lasă-n jos privirile lor blînde cînd te uiți la ele și-o iau la fugă cînd le adresezi cîteva vorbe. Pe cînd noi, bărbații, sîntem niște obrăznicături săltărețe, lucru pentru care bietele femei ne admiră sincer, dar se tem grozav de noi. E o teorie și, ca toate teoriile general acceptate, o prostie în toată regula. O fată de 12 ani e sigură pe ea și rece ca proverbialul sloi de gheață, pe cînd fratele ei de 20 se bîlbîie și se fiștîcește lîngă ea. O femeie poate să intre tîrziu în sala de concert, să tulbure audiția, să deranjeze tot publicul fără cea mai vagă urmă de neliniște, pe cînd bărbatu-său vine după ea zdrobit de rușine, cerîndu-și scuze în toate părțile.

Îndrăzneala incontestabilă a femeilor în toate problemele legate de dragoste, de la primii ochi dulci pînă la sfîrșitul lunii de miere, este prea bine cunoscută ca să mai aibă nevoie de comentării. Exemplul nu este chiar potrivit în situația de față, căci pozițiile de pe care se discută nu sînt egale. Dragostea este o afacere femeiască, iar în afaceri ne lăsăm la o parte slăbiciunile naturale. Omul cel mai sfios pe care l-am cunoscut era unul căruia-i mergea gura toată ziua făcînd reclamă pentru fotografii.

A, știu o grămadă de lucruri despre ei. Și eu am fost copil. Nu m-aș putea lăuda cu dimensiunile de atunci (nici ale mele, nici ale hainelor). Mi-amintesc că acestea din urmă erau foarte lungi într-adevăr și mă-ncurcau totdeauna, cînd voiam să dau din picioare. De ce-or fi avînd copiii kilometri de îmbrăcăminte inutilă ? Nu-i o ghicitoare. Tare-aș vrea să aflu asta, căci n-am putut niciodată să-nțeleg. Mă gîndesc că părinților le e rușine cu dimensiunile bebelușului și vor să facă pe grozavii că odrasla lor e mai mare decît pare. Odată am pus această întrebare unei doici, iar ea mi-a spus :

— Așa poartă ei, domnule. Mînca-i-ar mama de gîndăcei !

Cînd însă i-am explicat că răspunsul, deși făcea mare cinste sentimentelor ei, nu prea mă scosese din încurcătură, ea mi-a ripostat :

— Doamne ferește, doar n-ați vrea să-i vedeți în haine scurte ? Dragii de ei !

Și toate astea le spuse pe un ton care-ți lăsa impresia că făcusem aluzie la cine știe ce nelegiuire strigătoare la cer.

De-atunci m-am ferit să mai investighez cazul, iar rațiunea faptului — dacă există așa ceva — e încă un mister pentru mine. Sincer vorbind însă, mi se pare culmea absurdității să pui haine pe un biet bebeluș. Știm cu toții că de cînd te naști și pînă cînd mori trebuie să te-mbraci și să te dezbraci întruna. Ce rost are să te-apuci de-așa ceva cînd nici n-ai nevoie ? La urma urmelor, de ce nu l-am cruța de un asemenea chin pe cel care-și duce viața în pat ? De ce să-l trezești dis-de-dimineață pe amărîtul ăla mititel, să-i scoți un rînd de haine, să-i pui altele și-apoi să-l bagi din nou în pat ? Și pe urmă, noaptea, de ce să le tragi iar de pe el numai ca să schimbi totul ca la început ?

După toate astea, aș vrea să știu și eu ce deosebire e între cămașa de noapte a unui bebeluș și drăcia pe care-o poartă ziua ?

Sînt aproape sigur că nu reușesc decît să mă fac ridicol (mi se-ntîmplă destul de des, așa mi s-a spus) și prin urmare n-am să mai scot nici un cuvințel despre hainele plozilor, decît că ne-ar fi de un real folos dacă s-ar adopta o modă nouă și nemaiîntîlnită care să-ți dea posibilitatea să deosebești un băiețel de o fetiță.

Deocamdată e teribil de dificil. Părul, îmbrăcămintea sau discuția pe care-o duci cu persoana în cauză nu-ți dă nici cea mai vagă indicație, așa că nu-ți rămîne decît să ghicești. Printr-o misterioasă lege a naturii, ghicești greșit întotdeauna și, în consecință, ești privit de toate neamurile și prietenii ca o amestecătură de idiot și escroc. Enormitatea care-ți iese din gură cînd spui „ea" despre un plod de sex bărbătesc își găsește egal numai într-o atrocitate ca aceea de a pomeni despre „el" cînd subiectul discuției este una din miniaturalele fiice ale Evei. Sexul din care, absolut întîmplător, copilul cu pricina nu face parte nu e demn nici măcar de dispreț și orice aluzie este luată ca o insultă personală la adresa familiei.

Dacă ții la bunul tău nume, nu încerca să ieși din încurcătură vorbind despre „ăsta". Existau metode variate prin care poți atinge mîrșăvia și rușinea. Omorînd cu sînge rece o familie mare și respectabilă și punînd apoi la păstrare cadavrele în rezervoarele companiei de canalizare, vei deveni extrem de nepopular în împrejurimi. Chiar jefuirea unei biserici îți va aduce o cordială antipatie, în special din partea vicarului. Dar dacă arzi de dorul de a goli pînă la fund cupa urii și disprețului (care mai are un pic și dă pe dinafară), fă în așa fel ca o tînără mămică să te-audă spunînd „ăsta" despre odorul ei.

Cel mai bun lucru este să te adresezi obiectului cu „îngerașule". Fiind de sex nedefinit, „îngeraș" se potrivește de minune în situația de față și epitetul va fi favorabil primit. „Scumpete" sau „frumusețe" se pot folosi pentru a evita monotonia, dar „îngeraș" este vorba care-ți va cîștiga faima de om cu cap și suflet mare. Cuvîntul trebuie precedat de un chicot scurt și însoțit de cît mai multe zîmbete cu putință. Și, orice s-ar întîmpla, nu uita să spui că năpîrstocul are exact nasul tatălui. Treaba asta-i face praf pe părînți (fie-mi iertată vulgaritatea) mai mult decît

orice pe lume. La început o să afișeze modestie și neîncredere zicînd „da' de unde, vi se pare!" Atunci trebuie să te înflăcărezi și să ții morțiș la părerea ta. Să n-ai nici un fel de mustrări de conștiință în privința asta, fiindcă nasul respectiv aduce într-adevăr cu al tatălui (în orice caz, tot cît aduce cu orice de pe lumea asta) fiind, după cum se vede, o simplă pată în mijlocul feței.

Nu aruncați la coș aceste sfaturi, prieteni. O să vină un timp cînd, cu mama de o parte și bunica de cealaltă, în spate cu o ceată de tinere admiratoare (în ale căror vederi tu, totuși, nu intri), în față cu un boț cu ochi, chelos de mama focului, vei da orice pentru cea mai vagă idee de conversație. Un bărbat, vreau să spun un bărbat neînsurat, nu e niciodată mai la ananghie decît atunci cînd trebuie să suporte calvarul de „a vedea copilul". Un fior îi trece pe spate la simpla propunere și surîsul bolnăvicios, cu care spune cît de încîntat va fi, ar trebui să frîngă chiar și inima unei mame dacă nu cumva, după cum îmi vine-a crede, toată treaba e un tertip al nevestelor ca să-i facă pe burlacii, prieteni de-ai familiei, s-o rărească cu vizitele.

Oricare ar fi scuza, tertipul e plin de cruzime. Deodată sună clopoțelul și doica e înștiințată să vină jos cu copilul. Acesta e semnalul pentru ca toate damele de față să înceapă discuția despre copil. În timpul ăsta ești lăsat pradă gîndurilor negre și speculațiilor asupra eficacității mîmării că ți-ai adus aminte brusc de o întîlnire importantă și despre posibilitatea de-a fi luat în serios dacă totuși te hotărăști să faci una ca asta. Tocmai cînd ai născocit o gogoașă teribil de incredibilă (despre unul care te-așteaptă în stradă), ușa se deschide și intră o femeie înaltă, cu o înfățișare severă, ducînd în brațe ceva care la prima vedere pare un balot deosebit de pricăjit cu un ghemotoc în capăt. Totuși instinctul îți spune că e copilul, nu altceva, și te ridici făcînd o lamentabilă încercare să pari nerăbdător. După ce s-a potolit primul acces de entuziasm feminin cu care a fost primit obiectul în cauză, iar numărul doamnelor care vorbesc toate deodată s-a redus la obișnuitul patru sau cinci, cercul de jupoane fîlfîitoare se împarte în două și ai loc destul să înaintezi. Treaba asta o faci exact cu același aer cu care ai intra în boxa acuzaților pe Bow Street [1] și apoi, simțindu-te nespus de nenorocit,

[1] Bow Street — stradă în Londra unde se află sediul poliției (n.t.).

rămîi solemn în picioare cu ochii holbaţi la copil. În jur e o liniște mormîntală. Știi bine că toată lumea așteaptă să spui ceva. Încerci să te gîndești la ce-ai putea îndruga. Constaţi cu groază că facultăţile mintale te-au părăsit toate. E un moment de disperare. Geniul rău, prinzînd ocazia, îţi şopteşte cele mai idioate remarci pe care le poate debita o fiinţă gînditoare. Uitîndu-te în jur şi aruncînd tuturor un zîmbet imbecil, spui mustăcind :

— Păi, ăsta nu prea are păr, după cît văd eu.

Cîteva clipe nimeni nu răspunde nimic, dar în cele din urmă doica cea impunătoare îţi spune plină de gravitate :

— De obicei copiii de cinci săptămîni nu poartă părul lung.

Se aşterne din nou tăcerea şi simţi că ţi se mai dă o şansă, de care te foloseşti din plin întrebînd dacă plodul umblă în picioare şi ce i se dă de mîncare.

De data aceasta ai ajuns să fii privit ca lipsindu-ţi o doagă şi nimeni nu simte altceva decît milă pentru tine. Totuşi doica e ferm convinsă că, nebun sau nu, n-ai voie să dai înapoi şi e hotărîtă să te facă să-ţi duci sarcina pînă la capăt. Cu vocea unei mari preotese la cine ştie ce ritual religios, îţi spune întinzîndu-ţi bocceaua cu ochi :

— Luaţi-o-n braţe, domnule !

Eşti prea zdrobit ca să opui vreo rezistenţă şi umilit accepţi povara.

— Ţineţi-o pe după mijloc, domnule, spune marea preoteasă. Toată lumea face un pas înapoi şi nimeni nu te scapă din ochi de parc-ai avea de gînd să faci cine ştie ce scamatorie cu afurisitul de plod.

De data asta, cînd e vorba să faci ceva, mintea te ajută tot cît te-a ajutat cînd a fost vorba să spui ceva. E clar că totuşi scăpare nu există şi singurul lucru la care te duce capul e să-l ridici pe nefericitul de ţînc şi să-l laşi în jos pe acompaniament de „tîta mare“ sau altă expresie la fel de inspirată.

— Eu n-aş zgîlţîi-o-atîta dac-aş fi în locul dumneavoastră, spune doica, nu-i trebuie mult ca să se supere.

Prompt te hotărăşti să n-o mai zgîlţîi şi speri sincer că n-ai mers prea departe.

În această fază, copilul, care pînă acum s-a uitat la tine cu o expresie de groază amestecată cu dezgust, pune capăt prostiei generale şi începe să ţipe ca din gură de şarpe. Marea preoteasă se repede şi ţi-l smulge zicînd :

— Taci cu mama, puișor ! Nu mai plînge. Te-a pățit coca ?

— Nemaipomenit ! spui tu afabil. Ce l-o fi făcut pe ăsta mic să se dezlănțuie așa ?

— I-ați făcut dumneavoastră ceva, bineînțeles, spune mama spumegînd de indignare. N-ar plînge fetița așa, pentru o nimica toată.

Evident toată lumea crede c-ai împlîntat bolduri în ea ca-ntr-o perniță.

Pînă la urmă progenitura se liniștește și nu mai supără pe nimeni. Numai că una din fițiitele de față n-are de lucru și, împinsă de un demon ascuns, arată spre tine din nou cu un „Cine-i ăsta, puiule ?", la care „puiul" cel căpos, recunoscîndu-te, începe să urle cît îl țin puterile.

După asta o bătrînă grasă remarcă :

— Tare ciudat e cum antipatizează copiii pe cîte cineva.

— O, știu ei ce știu, zice alta misterios.

— E o adevărată minune, adaugă a treia.

Apoi toate se uită chiorîș la tine cu convingerea fermă că ești nemernicul nemernicilor și se fălesc cu minunata lor descoperire că adevăratul tău caracter, neghicit pînă acum de nici unul din semenii tăi, a fost demascat de instinctul neexersat al unui copilaș.

Totuși, copilașii, cu păcatele și greșelile lor, sînt și ei buni la ceva. Sînt, bineînțeles, buni la ceva cînd umplu o inimă pustie ; sînt buni la ceva cînd cheamă razele iubirii care-ți alungă grijile ce-ți înnourează chipul ; sînt buni la ceva cînd degetele lor transformă încruntarea în zîmbet.

Bieți omuleți ciudați ! Pe marea scenă a lumii ei sînt comedianți fără să știe. Ei dau tot umorul în drama mult prea apăsătoare a vieții. Fiecare în parte e o mică, dar hotărîtă, piedică în calea ordinii firești a lucrurilor și ca atare face întotdeauna ce nu trebuie, cînd nu trebuie, unde nu trebuie și cum nu trebuie. Cînd doica a trimis-o pe Jenny să vadă ce fac Tommy și Totty și să le spună că „nu e voie", cunoștea ea bine firea copiilor. Dă-i unui copil obișnuit posibilitatea să facă ceva și, dacă nu va face exact pe dos, trebuie chemat doctorul neîntîrziat.

Sînt fără pereche cînd e vorba să facă cele mai caraghioase lucruri, iar cînd le fac, au o mină gravă și stoică de-a dreptul irezistibilă. Aerul preocupat cu care cei doi țînci se iau de mînă și-o pornesc într-o parte cu o

viteză de frînt gîtul (în timp ce sora mai mare, ușor iritabilă, zbiară s-o urmeze în cealaltă) este foarte amuzant pentru toți, cu excepția, probabil, a surorii mai mari. Se-nvîrt în jurul unui soldat, uitîndu-se la picioarele lui cu mare curiozitate și-l înțeapă ca să vadă dacă e „de-adevăratelea". În ciuda tuturor argumentelor și spre marea jenă a victimei, susțin cu toată tăria că tînărul sfios din capătul autobuzului e „tati". Colțul unei străzi aglomerate le apare ca un admirabil refugiu unde se pot discuta probleme de familie pe un ton pițigăiat. Exact în mijlocul străzii pe care o traversează, îi apucă brusc cheful de dans, iar pragul unei prăvălii pline de lume este întotdeauna locul cel mai potrivit pentru a sta jos și a-și scoate pantofii.

Acasă constată că bastonul cel mai mare sau vreo umbrelă (de preferință deschisă) le este de mult folos la urcatul scărilor. Descoperă c-o iubesc pe Mary Ann exact cînd credincioasa servitoare dă cu negreală pe soba de gătit. Nimic pe lumea asta nu-i va face să se simtă cu conștiința împăcată decît dacă o iau pe Mary Ann în brațe chiar atunci și chiar acolo. Cît despre mîncare, au o adevărată slăbiciune pentru cărbuni și carnea ce se dă pisicii. O alintă pe Pussy ținînd-o cu capu-n jos și-și arată afecțiunea față de cîine trăgîndu-l de coadă.

Îți dau multă bătaie de cap, întorc totul cu sus-n jos și te costă o grămadă de bani, dar totuși o casă fără copii e ca o casă pustie. Căminul nu e cămin fără gurițele lor gălăgioase și mînuțele puse mereu pe stricăciuni. Oare nu vi s-ar părea camerele prea tăcute fără tropăitul lor mărunțel și n-ați lua-o razna dacă nu v-ar aduna laolaltă gunguritul copiilor ?

Așa ar trebui să fie și totuși m-am gîndit nu de puține ori că mînuța aceea de păpușă e ca o pană de despicat, face o prăpastie de netrecut. E-o mare grosolănie să găsești cusur celui mai pur dintre sentimentele omenești, acea împlinire a vieții unei femei — dragostea de mamă. E o dragoste sfîntă pe care noi, bărbații, mai necioplîți din fire, n-o prea înțelegem, dar nu mi-o luați în nume de rău dacă spun că nu e neapărat nevoie ca această iubire să înghită toată afecțiunea unei femei. Copilul nu trebuie să-ți ocupe tot sufletul, întocmai ca bogătașul care a ridicat un zid în jurul fîntînii din deșert. Oare nu mai e nici un drumeț însetat pe-acolo care-și aștepată și el rîndul ?

În dorința ta de-a fi o mamă bună, nu uita să fii o soție bună. Are vreun rost să-ți îndrepți toate gîndurile și toată grija spre unul singur ? Dacă bietul Edwin vrea să ieșiți împreună, nu-i spune indignată :

— Cum, să las copilul și să ies cu tine ? !

Nu-ți petrece toate serile în camera copilului și nu-ți limita conversația la tuse măgărească și pojar. Draga mea mămică, copilul nu moare dintr-un strănut, casa nu arde pînă-n temelii și doica nu fuge cu vreun soldat ori de cîte ori ieși și tu să faci cîțiva pași în jurul casei. Nici pisica nu vine să se-așeze pe pieptul odorului tău dacă pleci de lîngă patul lui. Te agiți cam prea mult pe socoteala puișorului tău și le transmiți și celorlalți agitația ta. Încearcă să te gîndești la celelalte îndatoriri pe care le ai și-ai să vezi că ridurile încruntării n-o să se atingă mereu de fața ta drăguță, iar veselia și buna dispoziție o să cutreiere în voie din salon pînă-n camera copilului. Gîndește-te un pic la băiatul tău cel mare. Dansează puțin și-n jurul *lui*, alintă-l și pe *el*, rîde-i și *lui* din cînd în cînd. Numai primul copil ocupă tot timpul unei femei. Cinci sau șase n-au nevoie de-atîta atenție ca unul singur. Dar pînă atunci răul s-a comis deja. Casa unde nu mai e loc pentru el, nevasta prea ocupată ca să se mai gîndească și la el și-au pierdut orice putere de atracție asupra nechibzuitului tău de bărbat. Între timp s-a obișnuit să se simtă bine în altă parte și să-și caute societate printre alți oameni.

Ei, dar ajunge. E cazul să termin odată ! O să zică lumea că detest copiii, dacă mai vorbesc mult în felul ăsta. Și, mi-e martor cerul, că nu-i așa. La urma urmei, cine-ar putea face una ca asta ? Cine-ar putea să-i urască, văzîndu-le fețișoarele nevinovate, timide și neajutorate strînse în jurul acelor porți imense care se deschid spre lumea largă ?

Lumea, lumea cea mică și rotundă ! Ce loc misterios și nesfîrșit trebuie să fie ea în ochii unui copil ! Ce continent neexplorat e grădina din spatele casei ! Ce expediție nemaipomenită fac ei în pivnița de sub scări ! Cu cîtă sfială se uită în josul străzii ce pare nesfîrșită și se-ntreabă unde se sfîrșește, întocmai ca noi, copiii mai mari, cînd ne uităm în sus spre stele.

Cîtă gravitate e-n ochii lor cînd merg în josul celei mai lungi străzi, viața, acea stradă care se-ntinde mare și-ntunecată înaintea lor ! Cît de îngrozite și demne de milă sînt

uneori privirile lor ! Într-o noapte am văzut un prichindel pe pragul unei case sărăcăcioase din Soho. N-am să uit niciodată faţa aceea uscată, luminată de felinarul cu gaz, privirea aceea plină de disperare mută ca şi cum din cartea mizeră s-ar fi ridicat, ca o fantomă, amintirea vieţii lui nenorocite şi l-ar fi împietrit de groază.

Biete picioruşe, sînteţi abia la începutul acestei călătorii anevoioase !

Noi, călătorii mai bătrîni, ajunşi aproape de capătul drumului, putem doar să ne oprim şi să vă facem cu mîna. Voi ieşiţi din ceaţa întunecată, iar noi, aruncînd înapoi o privire, vă vedem aşa de mici în depărtare, pe geana dealului, cu mîinile întinse spre noi. Domnul să vă aibă-n pază. Am vrea să ne oprim şi să vă luăm mînuţele în mîinile noastre, dar murmurul mării nesfîrşite ne sună în urechi şi n-avem voie să zăbovim. Trebuie să ne grăbim căci fantomaticele corăbii aşteaptă să-şi întindă pînzele cernite.

De mic copil mi-a plăcut să mănînc şi să beau. În vremurile-acelea de demult nu mă-ntrecea nimeni, la mîncare în special. Oricînd mă chemai, eram gata să mănînc şi-aveam o digestie... Îmi aduc aminte că odată a venit la noi la masă un domn cu priviri întunecate şi faţă lividă. Fascinat, mă urmări vreo cinci minute cum mîncam cu poftă, apoi se-ntoarse spre tata şi-i spuse :

— Băiatul dumitale suferă vreodată de dispepsie ?

— Nu l-am auzit niciodată plîngîndu-se de-aşa ceva, răspunse tata. Suferi vreodată de dispepsie, Chiorăie-Maţe ? (Îmi spunea el Chiorăie-Maţe, dar ştiţi bine că nu mă chema aşa.)

— Nu, tăticule, am răspuns eu. Tăticule, ce e aia dispepsie ? am adăugat mai apoi.

Amicul cu faţa lividă îmi aruncă nişte priviri pline de uimire amestecată cu invidie. Pe urmă, cu o nesfîrşită milă, îmi spuse încet :

— Ai să afli tu-ntr-o bună zi, n-ai grijă !

Biata mama, săraca de ea, zicea că nu mai putea de bucurie cînd mă vedea mîncînd. De-atunci încoace am reflectat întotdeauna cu deosebită plăcere la satisfacţiile pe care trebuie să le fi avut de pe urma mea în această privinţă. Un băiat în creştere, sănătos tun, care face multă gimnastică şi-şi dă toată silinţa să se-abţină cît poate de la învăţat, e în general capabil să satisfacă cele mai mari exigenţe cînd e vorba de mîncat.

E foarte amuzant să vezi băieţii la masă, bineînţeles dacă nu trebuie să plăteşti tu. Iată cum ar fi de dorit să arate, după părerea lor, un prînz pe cinste : o livră şi jumătate de friptură de vacă, cu cinci-şase cartofi mărişori alături (de preferinţă săpunari, căci sînt mai hrănitori), multe, multe verdeţuri şi patru felii zdravene de *Yorkz*

shire pudding [1], urmate de două-trei găluşte cu stafide, cîteva mere verzi, un pumn de nuci, şase covrigei cu zahăr şi-o sticlă de *ginger-beer* [2]. Şi după asta să-i vezi cum se mai joacă de-a caii !

Mi-nchipui cu cît dispreţ ne privesc ei pe noi, bărbaţii în toată firea, căci, ramoliţi ce sîntem, avem nevoie de cîteva ore să ne facem liniştiţi siesta după ce-am mîncat o lingură de supă de legume leşinată şi-o aripioară de pui.

Dar băieţii n-au toate avantajele de partea lor. Un băiat nu se bucură niciodată de luxul de-a fi ghiftuit. Un băiat nu e niciodată sătul. El nu poate niciodată să-şi întindă picioarele, să-şi pună mîinile sub cap şi, cu ochii închişi, să se-afunde în eterica fericire ce-l cuprinde pe bărbatul cu burta plină. Pentru un băiat, prînzul nu înseamnă nimic. Pentru un bărbat prînzul e ca o licoare îngerească. După ce-a luat-o, lumea i se pare mai bună şi mai frumoasă. Un bărbat care-a mîncat bine e cuprins de-o dragoste fierbinte pentru toţi semenii lui. Mîngîie pisica cu destulă blîndeţe şi, cu un glas în care se simte cea mai delicată emoţie, îi spune „pisi mic şi scump". Îi compătimeşte pe toţi muzicanţii din fanfara nemţească şi se-ntreabă dacă nu le-o fi frig afară, în piaţă. Pentru moment chiar, nici pe rudele neveste-si nu le mai urăşte.

Un prînz bun scoate cu totul la iveală partea mai blajină a firii masculine. Sub influenţa lui binefăcătoare, cei ursuzi şi posomoriţi devin joviali şi vorbăreţi. Cei bătoşi şi cu mutră acră, care tot restul zilei arată de parcă s-ar hrăni cu oţet şi sare-amară, încep să zîmbească după masă şi au tendinţe de a mîngîia ţîncii pe cap şi de a purta chiar o discuţie cu ei, în care strecoară aluzii la arzătoarea problemă a banilor pentru bomboane. Tinerii gravi devin mai prietenoşi şi binevoitori. Tinerii snobi, de tipul mustaţă pe oală, uită să se facă nesuferiţi.

Şi eu sînt întotdeauna sentimental după ce mănînc. Numai atunci apreciez într-adevăr poveştile de iubire. Cînd eroul o strînge pe *ea* la pieptul lui într-o ultimă şi furtunoasă-mbrăţişare şi-şi înăbuşă un suspin amar, sînt trist de parcă-aş fi dat cărţile la whist şi-aş fi întors un doi, iar

[1] Yorkshire pudding — fel de mîncare constînd dintr-un amestec neîndulcit de făină, sare, ouă şi lapte, copt în grăsimea scursă de la carne. Se mănîncă de obicei cu friptură de vacă (n.t.).

[2] Ginger-beer — băutură gazoasă puternic aromatizată cu ghimbir (n.t.).

cînd eroina moare la sfîrșit, plîng de ți se rupe inima. Dacă aș citi aceeași poveste dimineața, aș lua-o-n zeflemea. Digestia, sau mai degrabă indigestia, are un efect miraculos asupra sufletului. Dacă am de gînd să scriu ceva foarte patetic — vreau să spun, dacă am de gînd să *încerc* să scriu ceva foarte patetic — cu o oră înainte mănînc o farfurie cît toate zilele plină cu chifle calde, cu unt, și-apoi, cînd vine timpul să m-așez la masa de scris, un sentiment de inexplicabilă melancolie m-a și învăluit cu totul. Îmi imaginez îndrăgostiți cu inimi zdrobite, despărțindu-se pentru totdeauna lîngă pîrleazuri singuratice de la margine de drum, în timp ce trista înserare se lasă amenințător și numai clinchetul cristalin al tălăngii de la gîtul unei oi rătăcite-n depărtare răzbate prin tăcerea grea și dureroasă. Bătrînii stau și se uită fix la florile-ofilite pînă ce negura lacrimilor le-mpînzește ochii. Gingașe fetițe așteaptă și privesc de la ferestrele deschise, dar „el nu vine". Anii cumpliți trec unul cîte unul, iar buclele de aur, scăldate cîndva de lumina soarelui, încărunțesc și-ncep să cadă fir cu fir. Copiii pe care i-au legănat la pieptul lor sînt acum bărbați în toată firea, avînd fiecare propria lui pacoste mică și bucălată. Prietenilor de joacă și de veselie le-au crescut de mult urzici pe piept. Și totuși gingașele fetițe de odinioară mai așteaptă și mai privesc pînă ce umbrele negre ale nepătrunsei nopți vin ușor și le-nconjoară, iar lumea cu necazurile ei neînsemnate dispare din fața ochilor lor îndurerați.

Văd palide lețuri aruncate de albele și-nspumatele valuri, catafalcuri stropite de-amare lacrimi și morminte în neumblatul deșert. Aud vaietele sfîșietoare ale femeilor, gemetele stinse-ale copilașilor și suspinele fără lacrimi ale bărbaților în putere. Totul mi se trage numai de la chiflele cu unt. Cînd jinduiesc la un cotlet de berbec și un pahar de șampanie, nu pot pentru nimic în lume să invoc nici cea mai vagă urmă de melancolie.

Stomacul plin e sprijinul de nădejde-al poeziei și, bineînțeles, nici un fel de sentiment nu rezistă pe stomacul gol. Pînă ce nu ne descotorosim de toate necazurile-adevărate, n-avem nici timp, nici chef să ne-afundăm în necazuri închipuite. Nu suspinăm după păsărelele moarte cînd portărelul bate la ușă, iar cînd nu știm de unde dracu' să mai scoatem un ban, nu ne facem luntre și punte să

aflăm de ce zîmbetul iubitei e rece, fierbinte, călduţ sau cum o mai fi.

Neghiobii (cînd spun „neghiobi" în acest fel dispreţuitor, mă refer la cei care dau la iveală păreri diferite de ale mele. Dacă e vorba să fac o ierarhizare dintre doi oameni pe care-i dispreţuiesc, pe locul întîi se află acela care nu gîndeşte exact ca mine în toate problemele.), neghiobii deci, care nu prea au trecut prin nici unul din aceste chinuri, susţin în neştire că suferinţa sufletească e mult mai chinuitoare decît cea trupească. Romantică şi mişcătoare teorie, atît de mîngîietoare pentru tînărul bolnav din dragoste, care se uită de sus la amărîtul cu faţa albă de nemîncare şi-şi spune în sine :

„Ce fericit eşti tu pe lîngă mine !"

Romantică şi mişcătoare teorie, atît de alinătoare pentru domnii bătrîni şi graşi care cotcodăcesc toată ziua despre superioritatea sărăciei asupra bogăţiei. Totul e însă doar o prostie, o înşelătorie imensă. Cînd te doare capul, uiţi repede de inima îndurerată. Degetul fracturat îţi va goni toate amintirile legate de un scaun gol. Iar cînd omul e flămînd, nu mai simte nimic altceva.

Noi, făţarnicii bine hrăniţi, cu greu ne putem închipui ce e foamea. Ştim ce-nseamnă să n-ai poftă de mîncare şi să nu-ţi pese de delicatesele de pe masă, dar nu înţelegem ce-nseamnă să ţi se facă rău de foame, să mori după pîine cînd alţii o aruncă, să te uiţi cu ochii înfometatului la mîncarea proastă ce aburește în dosul geamurilor murdare, să tînjeşti după un pic de mîncare de mazăre uscată şi să n-ai nici cei cîţiva bănuţi pentru asta, să simţi că o coajă de pîine ar fi delicioasă şi-un os ar fi un adevărat festin.

Pentru noi foamea e un lux, un condiment picant şi savuros. Merită să stai un timp nemîncat şi nebăut numai ca să vezi ce satisfacţii îţi pot oferi mîncarea şi băutura. Dacă vrei să te bucuri din plin de prînz, ia-o pe un drum de ţară după micul dejun şi mergi aşa vreo treizeci de mile, fără să pui nimic în gură pînă la întoarcere. Cum o să-ţi mai sticlească atunci ochii la vederea feţei albe de masă şi a bucatelor aburinde ! Cîtă mulţumire va fi în oftatul cu care-ai să pui jos halba de bere golită şi-ai să iei furculiţa şi cuţitul ! Şi pe urmă, cît de bine-ai să te simţi împingîndu-ţi scaunul înapoi, aprinzîndu-ţi trabucul şi zîmbind tuturor ca o rază de soare !

Totuşi cînd te-apuci de-o chestie ca asta, ia-ţi toate măsurile necesare ca să poţi mînca după aceea, căci altfel decepţia e cumplită. Îmi aduc aminte că odată am pornit-o cu un prieten, dragul meu Joe. Oh, cum ne-am pierdut unul de altul prin negura vieţii ! Trebuie să fie vreo opt ani de cînd nu l-am mai întîlnit pe Joseph Taboys. Ce mult mi-ar plăcea să-i văd din nou mutra jovială, să-i strîng mîna puternică, să-i aud încă o dată rîsul vesel ! Îmi datorează şi paisprezece şilingi pe deasupra. Ei bine, eram împreună în concediu. Într-o dimineaţă am luat micul dejun foarte devreme şi-am pornit-o pe jos într-o plimbare lungă şi îngrozitoare. Cu o seară înainte comandaserăm o raţă pentru masa de prînz.

— Fă-ne rost de una mare de tot, c-o să venim cu o foame de lup.

Tocmai cînd ieşeam pe uşă, proprietăreasa ne-apăru în cale radioasă şi zise :

— Domnilor, v-am adus o raţă. Sper că vă place. Dac-o daţi gata, sînteţi cineva. Şi ne arată o raţă cam cît ştergătorul de picioare din faţa uşii.

Am zîmbit mulţumiţi şi i-am spus c-o să-ncercăm. Am spus-o cu conştientă mîndrie, ca unii care ştiam de ce sîntem în stare. Apoi am pornit la drum.

Cum era de aşteptat, ne-am rătăcit. Aşa mi se-ntîmplă mie la ţară întotdeauna. Treaba asta mă scoate din sărite fiindcă-mi dau seama că n-are rost să-ntrebi pe nici unul din cei care-ţi ies în cale. Ai mai multe şanse să afli de la o fată-n casă cum se face patul, decît de la un asemenea tăntălău cum poţi ajunge în celălalt sat. Mai întîi trebuie să-i repeţi întrebarea de vreo trei ori ca sunetul vocii tale să ajungă la urechile lui. După a treia chiuitură, îşi ridică încet capul şi se uită la tine pierdut. Urli întrebarea pentru a patra oară, iar el o repetă după tine. Cugetă cît ai număra pînă la vreo două sute, după care, vorbind cu ameţitoarea viteză de trei cuvinte pe minut, îşi dă cu presupusul că „cel mai bine-ar fi să..." În acest punct al acţiunii zăreşte un alt năuc care vine pe drum în jos şi, răgînd din răsputeri, îi spune toate amănuntele cerîndu-i sfatul. Cei doi discută problema cu înfocare vreun sfert de ceas şi-n cele din urmă cad de acord c-ar fi mai bine să mergi înainte pe cărare, s-o iei la dreapta, să traversezi pe la al treilea pîrleaz, s-o ţii pe stînga pînă la grajdurile lui Jimmy Lăptarul, peste ogorul de şapte acri, s-o iei pe poarta

de lîngă şira de paie a lui Grubbin proprietarul, să mergi un timp pe cărarea pe unde trec oamenii cu caii de dîrlogi, pînă ajungi la movila unde era moara de vînt (care s-a dus acum), apoi s-o faci la dreapta şi să laşi în urmă ogorul lui Stiggin. După toate astea spui „mulţumesc" şi pleci cu capul făcut vîrtelniţă, dar fără cea mai vagă idee despre drumul pe care trebuie să mergi. Singurul lucru clar e doar că undeva o să dai peste-un pîrleaz pe care-l ai de sărit. La prima cotitură dai nu peste unul, ci peste patru pîrleazuri cu singura deosebire că fiecare duce-n altă parte.

Trecuserăm prin calvarul ăsta de două sau trei ori. Bătuserăm ogoare, înotaserăm prin mîlul rîurilor, ne căţăraserăm pe garduri şi ziduri. Avuseserăm şi o mică dispută ca să stabilim cine era principalul vinovat că ne-am rătăcit la-nceputul începutului. Amîndoi eram prost dispuşi pînă-n fundul sufletului, ne dureau tălpile şi nu mai puteam de oboseală. Dar, prin toată această odisee, gîndul la minunata raţă ne făcea să mai rezistăm. Era ca un miraj, ne apărea în faţa ochilor şi ne trăgea mai departe. Speranţa asta era ca sunetul goarnei pentru cei neputincioşi. Vorbeam despre raţă şi ne dădeam curaj unul altuia gîndindu-ne la ea.

— Hai să mergem, spuneam noi, altfel ne-am lins pe bot de raţă.

La un moment dat, am simţit o tentaţie puternică să intrăm într-un han din satul prin care treceam şi să mîncăm nişte pîine cu brînză. Dar ne-am înfrînat eroic pofta nestăpînită. Cu cît vom fi mai înfometaţi, cu atît o să ne pară mai bună raţa.

Cînd am intrat în oraş, ni s-a năzărit că-i adulmecăm mirosul, aşa că ultimul sfert de milă l-am făcut în trei minute. Ne-am năpustit pe scări în sus, ne-am spălat repede, ne-am schimbat şi-am coborît la masă. Ne-am tras scaunele mai aproape, ne-am aşezat şi-am început să ne frecăm mîinile de poftă în timp ce proprietăreasa ridica sumedenia de capace şi căpăcele. Am pus mîna pe furculiţă şi cuţit şi-am început să tai.

Era de tăiat, nu glumă ! Vreo cinci minute m-am luptat vitejeşte cu raţa fără să las măcar cea mai slabă urmă. Văzînd eforturile mele disperate, Joe, care mînca de zor cartofii, vru să ştie dacă n-ar fi mai bine să preia altcineva sarcina de a tăia friptura. Eu nici n-am luat în seamă observaţia lui de găgăuţă şi-am pornit din nou la

atac, de data asta însă cu atîta elan, încît animalul părăsi farfuria și se refugie după grilajul din fața căminului.

Totuși, nu după multă vreme, am scos-o amîndoi de-acolo și eram gata să-ncerc din nou. Joe însă se făcea tot mai nesuferit. Îmi spuse că dac-ar fi știut că prînzul ăsta avea să fie un joc de-a baba oarba cu rața aia, și-ar fi cumpărat niște pîine cu brînză și-ar fi terminat povestea.

Eram prea sleit de puteri ca să-mi mai susțin cauza. Am depus cu demnitate armele (adică furculița și cuțitul) și-am luat loc în spațiu, ceva mai la o parte. Joe se îndreptă spre creatura aia afurisită. O vreme a muncit în tăcere, apoi a mîrîit un „Dracu' s-o ia de rață!" și și-a scos haina.

Pînă la urmă am despicat-o noi (cu dalta, bineînțeles), dar n-a fost chip s-o mîncăm. Ne-am mulțumit cu garnitura de legume și-o tartă cu mere. Am încercat să luăm o-mbucătură din rață, dar parcă ne-nfigeam dinții într-o gumă.

Ce păcat să ucidă un rățoi atît de venerabil! Am mai spus-o și altă dată! În țara asta nu mai e nici urmă de respect pentru vechile instituții.

Am început povestirea de față cu gîndul să scriu despre mîncare și băutură, dar se pare că m-am limitat numai la mîncare pînă acum. Vedeți dumneavoastră, băutura e unul din subiectele a cărui profundă cunoaștere nu prea e recomandabil să fie trîmbițată în dreapta și-n stînga. S-a dus vremea cînd era semn de bărbăție să mergi în fiecare seară la culcare beat turtă, iar capul limpede și brațul sigur nu mai atrag reproșuri de efeminare la adresa posesorului. Dimpotrivă, în ziua de azi, cînd totul a degenerat atît de trist, o răsuflare urît mirositoare, un nas roșu de băutură, un mers clătinat și o voce dogită sînt mai degrabă semnele distinctive ale mojicului decît ale celui de viță nobilă, cu purtări alese.

Totuși și în zilele noastre setea omenirii are dimensiuni fabuloase. Totdeauna găsim un pretext ca să bem. Un bărbat nu se simte niciodată bine dacă n-are paharul lîngă el. Bem înainte de mese, în timpul meselor, după mese. Bem cînd ne-ntîlnim cu un prieten, dar și cînd ne despărțim de el. Bem cînd vorbim, cînd citim și cînd gîndim. Bem unul în sănătatea celuilalt și ne-o ruinăm fiecare pe-a noastră. Bem pentru regină, pentru armată,

pentru doamne și pentru orice persoană la-ndemînă. Cred că dacă se termină stocul, o s-ajungem să bem și pentru soacre.

Știți ce mă miră ? Niciodată nu mîncăm în sănătatea cuiva. *Bem* numai. Ce-ar fi dacă, din cînd în cînd, ne-am scula frumușel în picioare și-am mînca o tartă cu mere pentru succesul cuiva ?

Vă spun cinstit, mie personal mi se pare cu totul inexplicabilă această nevoie permanentă de a bea care se manifestă la majoritatea bărbaților. Pot foarte bine să-i înțeleg pe cei care beau ca să-și înece amarul sau să-și alunge gîndurile chinuitoare. Pot să-nțeleg gloatele de neștiutori care trag la măsea din gros. Da, aveți dreptate, e într-adevăr scandalos să facă una ca asta. Pentru noi, cei care avem un cămin plăcut și ne bucurăm de toate binefacerile și mîngîierile vieții, e scandalos că oamenii beciurilor umede și ai podurilor prin care suflă vîntul se tîrăsc afară din vizuinile lor nenorocite spre căldura și stridența orbitoare a cîrciumilor și-ncearcă să părăsească pentru o clipă lumea lor posomorîtă plutind pe un rîu de gin spre tărîmul uitării.

Dar înainte de-a vă lua cu mîinile de cap, îngroziți de felul lor de viață, gîndiți-vă ce înseamnă de fapt „viață" pentru aceste ființe nenorocite. Închipuiți-vă mizeria de nedescris a traiului lor, pe care și-l duc an de an într-o cămăruță îngustă și puturoasă. Acolo, claie peste grămadă, ca vieţuitoarele dintr-un canal de scurgere, se chinuie, bolesc și dorm. Acolo, țînci murdari din creștet pînă-n tălpi țipă și se bumbăcesc, iar femeile șleampete, cu glas ca de trîmbiță, dau palme-n dreapta și-n stînga, blestemă și cicălesc. De-acolo se vede strada colcăind de murdărie înfricoșătoare. Acolo totul devine un balamuc plin de larmă și duhoare.

Gîndiți-vă ce băț uscat fără de sevă trebuie să fie minunata floare a vieții pentru ei, secătuiți la minte și suflet. Calul în grajd simte miorsul dulce al fînului și mestecă mulțumit grăunțele de ovăz. Cîinele în coteţul lui clipește la soarele binefăcător, visează să dea o raită prin iarba umedă de rouă și se trezește cu un hămăit de bucurie cînd simte mîna care-l mîngîie. Dar viața nenorocită a acestor suflete-mpietrite cu nume de oameni nu cunoaște nici o rază de lumină. Din clipa cînd se dau jos din patul ce le-a

intrat în oase şi pînă-n clipa cînd se-ntind în el din nou, nu trăiesc nici o secundă de viaţă adevărată. Recreere, distracţie, societate ? N-au auzit niciodată de-aşa ceva. Bucurie, necaz, rîs, lacrimi, iubire, prietenie, dor, disperare sînt cuvinte fără sens pentru ei. Din ziua cînd deschid ochii pentru prima dată în această lume sordidă şi pînă-n ziua cînd, înjurînd din rărunchi, îi închid pentru totdeauna, iar, noi, ceilalţi, aruncăm o lopată de pămînt peste oasele lor, nici o undă de milă omenească nu-i încălzeşte, nici un gînd nu-i înfioară, nici o speranţă nu-i face să tresară. În numele atotputernicului zeu al milei, lăsaţi-i să-şi toarne pe gît licoarea înnebunitoare ca să simtă şi ei măcar o clipă că trăiesc cu adevărat !

Putem noi să vorbim cît vrem despre sentimente, dar în lumea asta adevăratul sălaş al fericirii e stomacul. Bucătăria e principalul templu în care ne rugăm, flăcările-i jucăuşe sînt focul nostru sacru, iar bucătarul e marele preot. El e vrăjitorul cel bun şi puternic. El alină toate durerile şi grijile. El alungă toată duşmănia şi dă strălucire iubirii. Zeul cel atotputernic e mare, iar bucătarul e profetul lui.

Să bem deci şi să ne veselim !

— Aveţi o cameră de-nchiriat ?
— Mamă !
— E, ce-i ?
— A venit unu' pentru cameră.
— Dă-i drumu'. Vin şi eu sus acuş.
— Vreţi să intraţi, dom'le ! Acu' vine şi mama.

Intri şi peste un minut apare „mama" urcînd încet scările dinspre bucătărie. Pe drum îşi dezleagă şorţul şi dă instrucţiuni precise în legătură cu nişte cartofi.

— Bună dimineaţa, domnule, spune „mama" cu un zîmbet nereuşit. Poftiţi, vă rog, pe-aici.

— Cred că n-are rost să mai urc, spui tu. Ce fel de cameră e şi cît cereţi ?

— Păi, spune proprietăreasa, dacă veniţi sus, o să v-o arăt.

Murmurînd un protest, ceea ce înseamnă deci că orice pierdere de timp pentru care se vor primi ulterior plîngeri nu-ţi este imputabilă, o porneşti pe scări în sus după „mama".

Pe primul palier te împiedici de-o găleată şi-o mătură, cu care ocazie „mama" îţi ţine un discurs despre servitoarele din ziua de azi în care nu mai poţi avea nici un pic de încredere şi, dîndu-se după un stîlp, urlă la Sarah să vină şi să ia porcăriile-alea de-acolo imediat. Cînd ai ajuns aproape de camera cu pricina, „mama", cu mîna pe clanţa uşii, se opreşte puţin şi-ţi spune că în momentul de faţă e cam dezordine fiindcă ultimul chiriaş a plecat abia cu o zi înainte. Mai adaugă că, întîmplător, acum e tocmai ziua de curăţenie (totdeauna se-ntîmplă aşa). Cu aceste lucruri în minte, intri în cameră şi amîndoi luaţi o înfăţişare solemnă, desfătîndu-vă privirile cu scena ce vi se arată. Nu se poate spune că odaia e prea îmbietoare. Nici figura „mamei" nu lasă să se vadă vreo umbră de admiraţie. Pri-

vită la lumina soarelui de dimineață, „camera mobilată" și nelocuită nu-ți inspiră sentimente prea vesele. Are ceva de mortăciune în ea. Lucrurile se schimbă însă cînd ți-ai stabilit reședința acolo. Vechii zei domestici, atît de cunoscuți, care-ți întîmpină privirile ori de cîte ori te uiți în sus, și toate flecușteţele tale mărunte răspîndite primprejur... fotografiile tuturor fetelor (pe care le-ai iubit cîndva și le-ai pierdut), înșirate pe poliţa căminului, și vreo șase pipe (cu o înfățișare ce nu-ți inspiră prea multă încredere), împrăștiate prin cameră foarte la vedere, făcîndu-te să te simți cam jenat..., un papuc de pîslă, ieșind smecherește de sub lada cu cărbuni, și celălalt cocoțat în vîrful pianului..., binecunoscutele tablouri care ascund pereții murdari și acei vechi și dragi prieteni, cărțile, aruncate alandala prin tot locul..., cioburile de porțelan albastru, pe care maică-ta punea atîta preț, și paravanul pe care-l lucra în vremurile-acelea demult apuse, cînd fața-i îndrăgită era rîzătoare și tînără, iar părul alb și moale (cum îl știam noi) se rostogolea atunci în bucle de aur cu reflexe castanii care ieșeau de sub boneta cu cozoroc...

Oh, bătrîne paravan, ce personaj important trebuie să fi fost tu în tinerețe, cînd lalelele, trandafirii și crinii (toate crescînd din aceeași codiță) erau proaspete în strălucirea lor plină de farmec ! Multe veri și ierni au venit și-au trecut de-atunci, prietene, și tu te-ai jucat cu lumina sprințară a flăcărilor pînă cînd te-a cuprins tristețea și te-ai decolorat de tot. Culorile tale vii cîndva, demult, sînt stinse acum și invidioasele molii ți-au ros firele de mătase. Te veștejești ca și mîinile care te-au împodobit. Te mai gîndești vreodată la acele mîini moarte de ani de zile ? Cîteodată-mi pari atît de grav și de gînditor că aproape-mi vine să cred că așa e. Hai să discutăm, tu, eu și tăciunii aprinși. Spune-mi, pe limba ta tăcută, ce-ți amintești din tinerețe, cînd stăteai în poala maică-mi și degetele ei fecioarelnice se jucau cu ațișoarele tale în toate culorile curcubeului. Nu era pe-acolo uneori un tînăr care lua una din acele mînuțe, o acoperea cu sărutări și-o ținea în mîinile lui împiedicînd-o, în mod regretabil, prin aceasta să lucreze mai departe ? Existența ta fragilă nu era adesea primejduită de același tînăr stîngaci și încăpățînat care te arunca cît colo, fără pic de considerație, pentru ca el, avarul nemulțumit numai cu una din gingașele mînuțe,

să le poată ține pe amîndouă și să se uite pierdut în ochii atît de iubiți ? Acum îl văd pe tînărul acela prin ceața subțire a amurgului pîlpîitor. E un băiat plin de viață, cu ochi strălucitori. Are pantofi de dandy (care-l cam strîng, ce-i drept), pantaloni colanți, cămașă albă ca spuma laptelui, toată numai volănașe, cravată albă ca neaua și ce mai păr cîrlionțat ! Ce nebunatic cu inimă ușoară ! Oare el să fie domnul grav și impunător pe al cărui baston călăream eu de mama focului ? El să fie bărbatul ros de griji în ai cărui ochi gînditori mă uitam cu respect de copil și căruia-i spuneam „tata" ? Tu, bătrîne paravan, spui „da", dar ești oare sigur ? Îți dai seama ce învinuire gravă aduci ? Oare ai într-adevăr dreptate ? A trebuit el, cu pantalonii-aceia minunați, să-ngenuncheze, să te ridice și să te pună la loc ca să fie iertat și mîngîiat pe părul cîrlionțat de mînuța dragei mele mame ? O, bătrîne paravan, dar acum cincizeci de ani fetele și băieții se iubeau tot ca acum ? Oare nu s-au schimbat deloc femeile și bărbații ? Oare inimioarele fetelor băteau la fel sub corsajele brodate cu perle cum bat acum sub rochiile gen Mother Hubbard [1] ? Oare coifurile de oțel și țilindrele sînt tot una pentru creierul de sub ele ? O, timpule, neîndurătorule Cronos ! Și vrei să spui că asta e puterea ta ? Ai secat mări și-ai tocit munți, dar ai lăsat minusculele coarde ale inimii omenești să te sfideze ? Așa e, căci ele-au fost făcute de cineva mai puternic decît tine. Se-ntind dincolo de cunoașterea ta îngustă, iar capetele lor se pierd în eternitate. Poți foarte bine să retezi frunzele și florile, dar rădăcinile vieții sînt prea adînc înfipte și secera ta nu le poate face nici un rău. Poți la fel de bine să schimbi haina naturii, dar nu poți schimba vibrațiile inimii nici cu-atîtica. Lumea se-nvîrtește și se supune legilor tale, dar inima omului nu-i din împărăția ta, căci pe meleagurile ei „o mie de ani pot însemna ziua de ieri".

Mă tem totuși că m-am cam îndepărtat de „camerele mobilate" și nici nu prea știu cum să mă-ntorc la ele. De data asta însă am o scuză pentru aceste rătăciri. Mobila

---

[1] Mother Hubbard — un fel de rochie largă fără talie. Numele provine de la personajul omonim dintr-o poezie pentru copii scrisă de Sarah Catherine Martin (1768—1826). Ilustrațiile din acea epocă reprezentau personajul îmbrăcat în acest fel (n.t.).

aceea veche m-a dus pe drumuri greşite. Cine alta ? Închipuirile, nu prea ştiu de ce, se strîng în jurul mobilei vechi ca mușchiul pe lîngă pietrele neatinse de timp. Scaunele şi mesele ajung să facă parte din viaţa ta, să fie ca niște prieteni fără grai. Ce poveşti ciudate ne-ar spune făpturile-astea de lemn ! De-ar putea numai să vorbească ! Ce tragedii şi comedii nebănuite le-au avut ca martori ! Cîte lacrimi amare a înghiţit perna aceea veche de pe sofa ! Cîte şoapte pasionate trebuie să fi auzit canapeluţa fără să vrea !

Mobila nouă n-are pentru mine nici un farmec în comparaţie cu cea veche. Marea noastră dragoste sînt lucrurile de demult : figurile cunoscute, cărţile vechi, glumele de o vîrstă cu noi. Mobila nouă poate aranja un palat, dar pentru un cămin al tău de mobilă veche ai nevoie. Nu trebuie să fie numai veche în sine (căci mobila din camerele de închiriat îndeplineşte în general această condiţie), ci veche pentru noi, veche în asociaţii şi aduceri aminte. Oricît de veche ar fi în realitate, mobila din camerele mobilate e nouă pentru noi şi ne dă sentimentul că n-o să ne obişnuim niciodată cu ea. După cum în cazul tuturor cunoştinţelor noi, fie ele din lemn sau în carne şi oase (deşi uneori diferenţa dintre cele două categorii e neglijabilă), dai cu ochii întîi de aspectele cele mai neplăcute. Lemnăria noduroasă şi lucioasa învelitoare din păr de cal a fotoliului îţi sugerează orice în afară de comoditate. Oglinda e-nnegrită de fum. Perdelele trebuie spălate. Covorul s-a ros. Masa stă să se răstoarne (numai să pui ceva pe ea). Grătarul căminului e trist, tapetul oribil. Tavanul arată de parc-ar fi înghiţit tone de cafea, iar ornamentele... ei bine, sînt mai groaznice decît tapetul.

Trebuie neapărat să existe vreun atelier secret, specializat în producerea ornamentelor pentru camerele de închiriat. Exact aceleaşi obiecte le găseşti în fiecare cameră mobilată din întreaga Anglie şi cu nici un chip *nu pot fi găsite în altă parte*. Ia uită-te la cele două — cum dracu' le-o fi spunînd ? — care stau maiestoase la cîte un capăt al poliţei căminului unde sînt mereu în pericol. De jur împrejurul lor atîrnă ţurţuri de sticlă lungi şi triunghiulari care se ciocnesc unul de altul şi te calcă pe nervi. În camerele mai de rînd, acestor opere de artă li se adaugă

vreo două bucățele de porțelan care ar putea reprezenta, fiecare în parte, o vacă stînd pe picioarele dinapoi, un model pentru templul Dianei din Efes, un cîine sau orice vă dorește inima. Pe undeva, prin cameră, dai peste-un obiect cu un aer arțăgos pe care, la prima vedere, îl iei drept o bucată de aluat uitată pe-acolo de unul din copii, dar care, la o cercetare mai atentă, pare să aducă a un Cupidon neisprăvit. După părerea proprietăresei, obiectul ăsta neindentificat se numește statuie. Pe perete dai cu ochii de-un model de broderie (lucrat de vreo idioată din familie), un tablou cu hughenoții, două sau trei texte din Sfînta Scriptură și un certificat înrămat cu tot dichisul și pus sub sticlă, care dovedește că tatăl a fost vaccinat, e mason sau ceva în genul ăsta.

După ce examinezi cu atenție aceste variate atracții, întrebi posomorît care e chiria.

— E destul de mult, spui tu cînd auzi suma.

— Ca să fiu sinceră, răspunde proprietăreasa într-un acces subit de candoare, întotdeauna am cerut... (și spune o sumă cu mult peste cea amintită prima dată), iar înainte ceream... (o sumă și mai mare).

Mă trec toate nădușelile cînd mă gîndesc care trebuie să fi fost chiria unei camere mobilate acum douăzeci de ani. Toate proprietăresele (fără excepție) te fac să-ți fie rușine de tine însuți pînă-n fundul sufletului cînd te informează (de cîte ori se ivește ocazia) că ele cereau de două ori mai mult decît dai tu. Tinerii chiriași din generația trecută trebuie să fi fost mai bogați decît acum, căci altfel cred că s-ar fi ruinat. În ce mă privește, nu mi-aș fi putut permite decît o mansardă pe vremea aceea.

Ciudat e că, în problema camerelor cu chirie, legile vieții se inversează. Cu cît urci mai mult în societate, cu atît cobori mai mult cu camera. Pe scara caselor cu chirie, săracul e sus de tot, iar bogatul dedesubt. Începi cu o mansardă și-ți croiești drum spre etajul întîi.

Mulți oameni mari au trăit în mansarde, iar unii au și murit acolo. Dicționarul ne spune că mansardele sînt „locuri unde se depozitează vechiturile". Și, de-a lungul timpurilor, lumea asta a noastră le-a folosit ca să-și depoziteze în ele o mare parte din vechiturile sale. Predicatorii, pictorii și poeții, oamenii cu fruntea înaltă care descoperă lucruri noi, oamenii cu ochii învăpăiați care ne

spun adevăruri pe care nimeni nu vrea să le-audă — acestea sînt vechiturile pe care lumea noastră le-ascunde în mansardele ei. Haydn a crescut într-o mansardă, Chatterton [1] a răbdat de foame într-o mansardă. Addison [2] și Goldsmith [3] au scris în poduri. Faraday [4] și De Quincey [5] le-au cunoscut bine. Doctorul Johnson [6] a poposit în ele bine dispus și-a dormit adînc — prea adînc uneori — pe paturile lor cu rotile, ca un vechi și încrîncenat mercenar ce se afla, deprins cu greutățile și absolut nepăsător față de el însuși. Dickens și-a petrecut tinerețea prin ele, Morland [7] — bătrînețea, vai ce bătrînețe prematură înecată în vin, Hans Andersen [8], craiul zînelor, și-a visat minunatele lui plăsmuiri sub acoperișurile lor înclinate. Săracul Collins [9], cel cu inima nestăpînită, și-a sprijinit capul pe mesele lor descleiate. Pedantul Benjamin Franklin. Mult agitatul și sucitul Savage [10], cînd își putea permite un pat ceva mai moale decît pragul ; tînărul Bloomfield [11],

---

[1] Thomas Chatterton (1752—1770) — înzestrat poet preromantic. Sărac și decepționat pentru că nimeni nu voia să-i publice poeziile, s-a otrăvit cu arsenic (n.t.).

[2] Joseph Addison (1672—1719) — eseist, poet și dramaturg, reprezentant de seamă al iluminismului englez (n.t.).

[3] Oliver Goldsmith (1728—1774) — eseist, poet, dramaturg și romancier, reprezentant al sentimentalismului englez (n.t.).

[4] Michael Faraday (1791—1867) — fizician și chimist englez de renume mondial, descoperitorul fenomenului de inducție electromagnetică (n.t.).

[5] Thomas de Quincey (1785—1859) — renumit eseist și prozator romantic englez (n.t.).

[6] Samuel Johnson (1708—1784) — filolog și scriitor englez, cel mai de seamă reprezentant al criticii literare din epoca sa, autorul unui important dicționar al limbii engleze (n.t.).

[7] George Morland (1763—1804) — pictor de gen, foarte popular în epocă. A murit într-o închisoare preventivă pentru datornici (n.t.).

[8] Hans Cristian Andersen (1805—1875) — poet, dramaturg și romancier danez, cunoscut prin basmele sale (n.t.).

[9] William Collins (1721—1759) — poet sentimentalist englez. Neglijat și lipsit de apreciere din partea contemporanilor, a fost mai tot timpul înglodat în datorii. Ultima parte a vieții i-a fost întunecată de demență (n.t.).

[10] Richard Savage (?—1743) — dramaturg și poet englez. A dus o viață agitată (condamnat la moarte, apoi grațiat). A murit în mizerie neagră (n.t.).

[11] Robert Bloomfield (1766—1823) — poet englez minor, a trăit în mare mizerie lucrînd ca fermier și apoi ca cizmar în atelierul fratelui său (n.t.).

„Bobby" Burns [1], Hogarth [2], Watt[3], inginerul... lista e nesfîrșită. De cînd oamenii își fac case cu două etaje, podul a fost întotdeauna leagănul geniului.

Nici unul din cei care cinstesc noblețea intelectuală nu se jenează cu asemenea cunoștințe. Pereții lor pătați de ploaie sînt sacri de amintirea numelor celebre. Dacă toată înțelepciunea omenirii și toată arta ei, toate avuțiile pe care le-a cîștigat de la natură și toate flăcările pe care le-a smuls din cer ar fi strînse la un loc și apoi împărțite în grămezi ; dacă, arătînd spre ele, am putea spune, de exemplu : „Aceste adevăruri fundamentale au apărut în salonul strălucitor, printre hohotele de rîs cristalin și scînteierile ochilor încîntători", „Aceste cunoștințe profunde au fost dezgropate în tăcerea camerei de lucru, unde bustul Atenei aruncă priviri senine asupra rafturilor înțesate cu volume legate-n piele", „Această grămadă vine din strada forfotitoare", „Aceasta de pe cîmpul smălțat cu flori" ; grămada care le-ar domina de la înălțime pe toate celelalte (întocmai cum muntele domină dealul) ar fi aceea despre care am putea spune încercînd să-i zărim vîrful pierdut în înaltul cerului : „Această prea nobilă grămadă, aceste picturi uluitoare, această muzică minunată, aceste cuvinte adevărate, aceste gînduri solemne, aceste fapte îndrăznețe au fost create și modelate în mizeria și durerea din mansarda sordidă a orașului. De-acolo, din cuiburile lor solitare, în timp ce lumea de dedesubt respiră și palpită, patriarhii ființelor gînditoare și-au trimis ideile cu aripi de vultur să-și croiască drum prin veacuri. De-acolo, de unde lumina soarelui se scurge prin geamurile sparte și cade pe dușumeaua putrezită și pereții coșcoviți, de-acolo, de pe tronurile lor înalte, acei Jupiteri în zdrențe au aruncat tunetele și-au zguduit deja lumea pînă-n temelii".

O, lume, înghesuie-i pe toți în magaziile tale ! Închide-i înăuntru și răsucește-n broască cheia sărăciei. Sudează bine drugii de fier și lasă-i pe oamenii dinăuntru să se zbată ca niște lei în cușca strîmtă. Lasă-i acolo pradă foamei, decăderii și morții. Rîzi de bătăile lor înnebunite-n

[1] Robert Burns (1759—1796) — poet preromantic scoțian. A dus o viață ușuratică și mizeră (n.t.).

[2] William Hogarth (1697—1764) — pictor și gravor englez (n.t.).

[3] James Watt (1736—1819) — inventator scoțian, realizatorul mașinii cu aburi perfecționate (n.t.).

ușă. Du-te mai departe prin țărîna și zgomotul tău și treci pe lîngă ei făcîndu-te că nu-i observi.

Dar fii cu băgare de seamă, s-ar putea să se-ntoarcă și să te muște. Pe patul de moarte nu toți îngînă cîntece suave, aidoma păsării Fenix. Uneori scuipă venin, venin pe care tu ai să-l înghiți chiar dacă vrei sau nu, căci nu le poți fereca gurile, deși le pui cătușe la mîini și la picioare. Le fereci ușa, dar ei frîng gratiile șubrede și strigă pe deasupra caselor ca să-i audă toată lumea. Pe înfocatul Rousseau [1] l-ai hăituit în cel mai nenorocit pod de pe Rue St. Jacques și ți-ai bătut joc de strigătele lui de revoltă. Dar sunetele slabe și cîntate s-au amplificat peste o sută de ani în vuietul înfricoșător al Revoluției franceze și pînă în ziua de azi civilizația se înfioară de reverberațiile vocii sale.

Cît despre mine, să știți că totuși îmi plac mansardele. Nu ca locuințe, fiindcă în această calitate sînt incomode. E prea mult de urcat și de coborît ceea ce, trebuie să recunosc, e departe de-a mă-ncînta. Îmi evocă amintirea neplăcută a roții ocnașului [2]. Forma tavanului oferă prea multe înlesniri ca să dai cu capul și prea puține ca să te razi. Iar aria motanului, cîntată de zor iubitei prin noaptea nepătrunsă, afară pe țigle, e de-a dreptul respingătoare cînd o auzi atît de-aproape.

Nu, pentru locuit dați-mi un apartament la etajul întîi într-o vilă din Piccadilly Circus [3] (cred și eu că mi-ar surîde-așa ceva), dar pentru a cugeta, lăsați-mă într-o mansardă cocoțată sus de tot, în cel mai populat cartier al Londrei. Am pentru mansarde aceeași afecțiune ca Herr Teufelsdröckh [4]. Înălțimea la care se află are ceva sublim. Îmi place „să stau comod și să mă uit la cuibul de viespi de dedesubt", să ascult murmurul înfundat al mării de oameni ridicîndu-se și retrăgîndu-se fără încetare pe străzile și aleile înguste. Ce mici par oamenii ! Ai impresia că vezi

---

[1] Jean Jacques Rousseau . (1712—1778) — gînditor iluminist, scriitor și muzician francez. Doctrina lui politică a devenit baza ideologică a aripii iacobine a Revoluției franceze (n.t.).

[2] Roata ocnașului — dispozitiv pentru mișcarea diverselor obiecte grele. Era folosit în închisori ca mijloc de tortură. Condamnații trebuiau să calce pe niște trepte mobile de pe un cilindru în mișcare (n.t.).

[3] Piccadilly Circus — piață centrală din Londra (n.t.).

[4] Herr Teufelsdöckh — personaj din romanul *Sartor Resartus* de Thomas Carlyle (1795—1881). N.t.

o grămadă de furnici care asudă într-o babilonie fără sfîrşit pe muşuroiul lor minuscul. Ce neînsemnată pare munca spre care se grăbesc cu paşi mărunţi ! Cît de copilăreşte se-nghiontesc unul pe altul şi se-ntorc ca să mîrîie sau să zgîrie ! Bolborosesc, ţipă şi blestemă, dar vocile lor prăpădite nu ajung atît de sus. Se-agită, îşi fac sînge rău, se-nfurie, gîfîie şi mor. „Eu însă, dragul meu Werther, stau deasupra tuturor ; sînt singur cu stelele."

Cea mai nemaipomenită mansardă din cîte-am văzut vreodată a fost una pe care, cu mulţi ani în urmă, o împărţeam cu un prieten. Dintre toate lucrurile excentric plănuite (de la bradshaw la labirintul de la Hampton Court [1]), camera aceea era cea mai excentrică. Arhitectul care-a conceput-o trebuie să fi fost un geniu, deşi nu pot să nu presupun că talentele lui multiple ar fi fost puse mult mai bine în valoare dacă născocea probleme de enigmistică, decît dacă inventa forme pentru locuinţele omeneşti. Nici o figură de-a lui Euclid nu-ţi poate da nici cea mai vagă idee despre camera respectivă. Avea şapte colţuri, doi pereţi înclinaţi se-ntîlneau într-un punct, iar fereastra era chiar deasupra căminului. Singura poziţie pe care putea s-o ocupe patul era între uşă şi bufet. Ca să luăm ceva din bufet, trebuia să ne căţărăm peste pat. O mare parte din produsele obţinute în felul acesta erau absorbite de aşternut. Într-adevăr atîtea vărsam şi scăpam pe pat încît, spre seară, acesta se transforma într-un mic magazin universal. De cărbuni nu duceam niciodată lipsă. Ţineam cărbunii în partea de jos a bufetului şi, cînd aveam nevoie de ei, ne urcam peste pat, luam o lopată plină şi pe urmă ne tîram înapoi. Marea senzaţie era cînd ajungeam în mijlocul patului. Ne ţineam răsuflarea, ne aţinteam privirea asupra lopeţii şi stăteam în echilibru pregătindu-ne pentru ultima mişcare. În momentul următor, noi, cărbunii, lopata şi patul formam un tot unitar.

Am auzit că unii se-nnebunesc după straturile de cărbuni. Noi dormeam în fiecare noapte pe aşa ceva şi nu ne luasem deloc nasul la purtare.

Dar mansarda noastră, aşa nemaipomenită cum era ea, nu epuizase nici pe departe tot umorul arhitectului. Aranjamentul întregii case trăsnea de originalitate. Toate uşile

[1] Hampton Court — castel din Londra construit în timpul lui Henric VIII din ordinul cardinalului Thomas Wolsey (n.t.).

se deschideau în afară, așa că dacă cineva voia să iasă din cameră în momentul cînd tu coborai scările, era neplăcut pentru tine. Parter nu exista, căci acest nivel era împrumutat casei de alături, iar ușa din față dădea drept pe o scară care ducea în pivniță. Cînd voiau să intre-n casă, musafirii treceau ca o săgeată pe lîngă cel care le deschisese ușa și dispăreau pe-aceste scări în jos. Cei cu o fire mai nervoasă își închipuiau că li s-a întins o cursă și, stînd culcați pe spate la capătul de jos al scărilor, țipau întruna că se atentează la viața lor, pînă cînd, în sfîrșit, venea cineva să-i culeagă de acolo.

E mult de cînd n-am mai fost într-o mansardă. De-atunci încoace am încercat să locuiesc la diverse etaje și mi-am dat seama că toate-s la fel. Viața are același gust, fie că o sorbim dintr-un pocal de aur, fie că o bem dintr-o cană rudimentară de piatră. Clipele au aceeași încărcătură de bucurie și durere amestecate, indiferent unde le-am aștepta. Vesta de postav fin e la fel cu cea de finet pentru omul cu inima zdrobită. Pe perne de catifea rîsul nostru nu e mai vesel decît pe scaune de lemn. De cîte ori n-am suspinat eu în camerele-acelea cu tavanul jos ! Totuși, de cînd le-am părăsit, dezamăgirile n-au fost nici mai puține, nici mai ușoare. Viața lucrează prin metoda compensației și fericirea pe care o cîștigăm într-o direcție, o pierdem în alta. Dacă posibilitățile noastre cresc, nici dorințele nu se lasă mai prejos, iar noi sîntem mereu la jumătatea drumului dintre cele două. Dacă locuim într-o mansardă, ne unge pe inimă un prînz cu pește prăjit și bere neagră. Dacă însă apartamentul nostru ocupă tot etajul întîi, ne trebuie un dineu pretențios la „Continental" ca să avem aceeași satisfacție.

Se spune — și cei care afirmă așa ceva ar trebui să roșească pînă-n vîrful urechilor — că, dacă ești conștient că hainele cad bine pe tine, te învăluie o fericire pe care credința nu ți-o poate da în nici un caz. Mă tem că acești cinici au uneori dreptate. Mi-aduc aminte că în tinerețe (demult, tare demult, cum se spune-n cărțile de povești), cînd voiam să mă-nveselesc, mă duceam și mă-mbrăcam cu hainele cele mai bune. Dacă se-ntîmpla să mă supere ceva într-un fel sau altul (dacă spălătoreasa mă lăsase baltă, de exemplu, dacă poemul meu în versuri albe îmi fusese returnat pentru a zecea oară, cu complimentele editorului și cu „regrete că, din lipsă de spațiu, nu va putea să se folosească de amabila ofertă", dacă fusesem respins de femeia pe care o iubeam cum nimeni nu iubise înainte — fiindcă tot veni vorba, e extraordinar ce variate feluri de-a iubi există pe lumea asta, toți iubim cum n-a mai iubit nimeni înainte ; nu prea știu cum o să se descurce străstrănepoții noștri, probabil c-o să trebuiască să iubească stînd în cap, dacă se-ncăpățînează să nu adopte nici una din metodele anterioare), deci, după cum spuneam, cînd mi se-ntîmplau lucruri neplăcute de genul ăsta și eram deprimat, mă-mbrăcam cu hainele cele mai bune și ieșeam în oraș. Mă reabilitam astfel în ochii mei. Cu o pălărie nouă de mătase și cu o pereche de pantaloni cu dungă impecabilă (păstrată cu grijă fiindcă-i ținusem sub pat — nu aruncați pe jos, bineînțeles, ci între pat și saltea), simțeam că sînt cineva și că pe lume mai erau și alte spălătorese. Mai erau și alte fete pe care le puteam iubi și care-ar fi apreciat, probabil, un tînăr deștept și prezentabil. *Mie* unu' nu-mi păsa deloc. Așa sînt eu, nesocotit. Am să iubesc alte fete. Simțeam că, îmbrăcat cu hainele-acelea, îmi dădea mîna.

Sînt foarte importante cînd e vorba de făcut curte (mă refer la haine). Cu ele, jumătate din bătălie e cîștigată.

În orice caz, așa crede tînărul în chestiune și gătitul pentru o asemenea ocazie îi ia cam două ore. Prima jumătate de oră și-o petrece încercînd să se hotărască dacă să ia costumul deschis, bastonul și melonul bej sau fracul negru, țilindrul și umbrela cea nouă. Orice va hotărî, tot prost o să iasă. Dacă pune costumul de culoare deschisă și-și ia bastonul, vine ploaia. Tînărul ajunge la casa respectivă murat și plin de noroi din creștet pînă-n tălpi și toată seara și-o petrece încercînd să-și ascundă ghetele. Dacă, pe de altă parte, se hotărăște în favoarea jobenului și-a umbrelei — nimănui nu i-ar trece prin cap să iasă în oraș cu joben și *fără* umbrelă — ar fi ca și cum l-ai lăsa pe bebe (mînca-l-ar cine știu eu) s-o pornească singur fără doică după el. Nu pot să sufăr jobenul ! Mă ține prea mult, asta e ! Îl port numai la... da' nici n-are importanță cînd îl port. Cum ziceam, mă ține prea mult. Pe ăsta de acum îl am de cinci ani. Vara trecută era cam demodat, dar forma respectivă e din nou în vogă și pot spune că sînt un bărbat șic.

Să ne-ntoarcem acum la tînărul nostru și la relațiile lui amoroase. Dacă pleacă cu jobenul și umbrela, după-masă se face o căldură de te topești. Transpirația îi scoate tot săpunul din mustață și-i transformă bucla de pe frunte, frumos aranjată, într-un smoc fleșcăit care aduce cu un ghemotoc de alge. Parcele nu-l ajută niciodată pe nenorocitul ăsta. Dacă, absolut din întîmplare, ajunge în bună stare în fața ușii, află că fata a ieșit cu vărul ei și nu se-ntoarce decît tîrziu.

Mă gîndesc de multe ori cît de invidios trebuie să fie îndrăgostitul din ziua de azi (cu caraghiosul lui costum modern) pe junii galanți în haine pitorești de acum șaptezeci de ani. Uitați-vă la ei (pe felicitările de Crăciun) ! Au păr ondulat și pălării spilcuite, picioarele lor frumoase sînt strînse în pantalonii colanți, poartă cizme înalte din piele fină, volane plisate, bastoane și alte podoabe atîrnătoare. Nici nu e de mirare că fetișcana cu bonetă pînă pe ochi și eșarfă bleu își lasă-n jos privirile și cucerirea e făcută. Cu haine ca acelea, bărbații puteau să cucerească inimi. Dar te poți aștepta la ceva de la pantalonii-burlan din ziua de azi și jachetele scurte, marinărești ?

Asupra noastră hainele au o influență mai mare decît ne-nchipuim. Comportarea noastră depinde de îmbrăcăminte. Îmbracă-l pe unu-n niște jerpeliturî care-abia se

mai ţin şi-ai să-l vezi cum vrea să se furişeze neobservat, cu ochii în podea, ca un om care trebuie să-şi aducă singur berea la masă. Dar ia-l tot pe el şi-nveşmîntează-l în stofe fine şi mătăsuri scumpe. Ai să vezi cum merge ţanţoş pe strada principală, răsucindu-şi bastonul şi uitîndu-se la fete ca un cocoş mîndru nevoie mare.

Hainele ne schimbă şi firea. Un bărbat nu poate să fie decît fioros şi-ndrăzneţ cînd are o pană la pălărie, un pumnal la cingătoare şi nişte mîneci bufante. Dar, cu un ulster [1] pe el, face pe dracu-n patru şi se dă pe după un stîlp ca să cheme poliţia.

Sînt gata să recunosc că există merite cinstite, valoare adevărată, sentimente puternice şi alte asemenea virtuţi propagate de şcoala fripturii de vacă şi a budincii cu stafide. Sînt gata să recunosc că ele există în egală măsură (sau chiar mai mult, poate) sub postav subţire şi tweed, sau sub mătase şi catifea. Dar spiritul acelei epoci cavalereşti, cînd tînărul „mergea la turnir pentru dragostea doamnei lui" şi „se lupta pentru zîmbetul ei", are nevoie de zăngănitul oţelului şi de foşnetul penelor. Numai aşa poate fi trezit din mormîntul lui, aşezat printre cutele prăfuite ale tapiţeriei şi prin paginile mucegăite ale cronicilor bătrîne.

Cred că lumea noastră-mbătrîneşte, căci se-mbracă foarte sobru acum. Am trecut prin perioada de nou-născut a omenirii, cînd mergeam fără nimic pe noi în afară de o mantie lungă şi largă şi ne plăcea să umblăm desculţi. Apoi a venit epoca aspră şi barbară, copilăria rasei noastre. Pe vremea aceea nu prea ne păsa ce punem pe noi, dar credeam că e bine să ne tatuăm peste tot şi să nu ne aranjăm niciodată părul. Pe urmă omenirea a intrat în frumoasa vîrstă a tinereţii şi s-a făcut un june foarte spilcuit. S-a împopoţonat cu bucle lungi şi tunici purpurii şi-a pornit-o-n crailîc, lăudîndu-se şi ţopăind de colo pînă acolo. Era un spectacol de zile mari !

Dar toate vremurile acelea vesele şi nebuneşti ale tinereţii s-au dus. Acum sîntem foarte sobri, foarte solemni şi, zic unii, foarte tîmpiţi. În acest secol al nouăsprezecelea, omenirea e un domn grav, între două vîrste, care-ar suferi un şoc dacă s-ar vedea îmbrăcat cu nişte lucruri mai deo-

[1] Ulster (după numele oraşului Ulster din Irlanda) — un fel de pardesiu bărbătesc lung şi larg, făcut dintr-un material moltonat (n.t.).

sebite. Așa că-și pune haine și pantaloni negri, pălării negre, ghete negre. E un domn atît de respectabil încît nici nu-ți poate trece prin minte c-a hoinărit vreodată ca trubadur sau cavaler rătăcitor îmbrăcat în toate culorile-acelea nemaipomenite ! Noi însă sîntem mult mai cu capul pe umeri în ziua de astăzi.

Sau, cel puțin, așa credem. Astăzi toată lumea acceptă teoria că rațiunea și monotonia merg mînă-n mînă.

Virtutea este o altă calitate care merge totdeauna cu tonurile întunecate. O să observați cu siguranță că oamenii virtuoși într-adevăr se-mbracă-n negru din cap pînă-n picioare. Mănușile și cravatele sînt bineînțeles negre, iar în curînd se vor purta probabil chiar și cămăși negre. Cei semi-virtuoși își permit pantaloni deschiși la culoare în zilele de lucru, iar unii merg atît de departe încît îmbracă veste colorate. Pe de altă parte, cei cărora nu le pasă de ce-o să se întîmple umblă cu costume de culoare deschisă. Se cunosc și cîteva cazuri de desfrînați fără leac care-au apărut cu pălării albe. Asemenea oameni nu sînt pomeniți niciodată în lumea bună și poate că nici eu n-ar fi trebuit să mă refer la ei aici.

Fiindcă veni vorba de costume deschise la culoare, ați observat cum se holbează lumea cînd apari prima dată cu un asemenea costum ? După aceea nu prea-l mai bagă-n seamă nimeni. Cînd l-ai îmbrăcat a treia oară, londonezii s-au obișnuit deja cu el. Spun „l-ai îmbrăcat", fiindcă nu vorbesc din proprie experiență. Eu personal nu port deloc asemenea lucruri. După cum v-am atras atenția, numai păcătoșii se dedau la așa ceva.

Totuși, tare-aș vrea ca lucrurile să fie altfel decît cum v-am spus, să poți fi virtuos, respectabil și cu capul pe umeri fără să te transformi în sperietoare de ciori. Uneori mă uit în oglindă la cele două burlane ale mele (atît de pitoresc denivelate pe la genunchi), la gulerul tare, la melon și mă-ntreb cu ce drept merg eu prin lume să stric peisajul. Apoi îmi vin în minte niște gînduri nesăbuite și răutăcioase. Eu nu vreau să fiu virtuos și respectabil. (Cu capul pe umeri n-am să fiu niciodată, așa mi s-a spus, deci n-are rost să mai discutăm.) Vreau să-mi pun ciorapi lungi de culoarea levănțicăi, pantaloni de catifea roșie pînă la genunchi și-o tunică verde, bine strînsă pe trup, cu șlițuri paspoalate cu galben. Mai vreau o mantie de mătase bleu atîrnată pe-un umăr, o pană neagră de vultur fluturîndu-mi

la pălărie, o sabie mare, un șoim, o lance și-un cal nărăvaș. Și-așa înveșmîntat vreau să pornesc în lume ca să-nveselesc chipurile celor din jur și să le-ncînt privirile. De ce oare ne dăm noi silința să părem ca niște furnici ce se tîrăsc peste grămada lor de țărînă ? De ce să nu ne-mbrăcăm un pic mai vesel ? Sînt sigur că dac-am face-o, am fi mai fericiți. E drept, e-un lucru aproape lipsit de importanță, dar și noi sîntem lipsiți de importanță. Ce rost are să ne facem că e altfel și să stricăm toată chestia ? Filozofii n-au decît să se închipuie ciori bătrîne, dacă le place. Eu însă vreau să fiu fluture.

În orice caz, femeile-ar trebui să se-mbrace nostim. E de datoria lor. Ele sînt florile acestei lumi și-au fost sortite s-arate asta din plin. Noi, bărbații, le bîrfim toată ziua, dar știe cerul cît de searbăd-ar fi viața fără rochiile lor drăguțe și fără figurile lor încîntătoare. Cum mai înveselesc ele orice locșor în care intră ! Ce agitație însorită aduc ele (ele, rudele, bineînțeles) în camerele noastre anoste de burlaci ! Ce harababură încîntătoare fac panglicile și dantelele lor, mănușile și pălăriile, umbreluțele și batistele ! E ca și cum un curcubeu călător ar fi dat buzna în odaie.

După părerea mea, toate farmecele verii se datorează culorilor minunate în care se-mbracă fetele. Îmi place să văd rozul, bleu-ul și albul clipind printre copaci, stropind cîmpia verde și reflectînd lumina soarelui. Zărești de departe culorile vii. Pe dealul din fața ferestrei mele urcă acum patru rochii albe. Se văd bine, deși sînt trei mile pînă acolo. La început am crezut că-s pietrele poznașe de pe marginea drumului care-au plecat în preumblare. Ce frumos e să privești copilele de la distanță așa de mare ! În special dacă se-ntîmplă să fie tocmai nevastă-ta și soacră-ta.

Vorbind despre cîmpii și pietre, mi-am adus aminte că vreau să spun, cu toată seriozitatea, cîteva cuvinte despre ghetele femeilor. Toate femeile de pe aceste insule poartă ghete mult prea mari pentru ele. Pentru nimic în lume nu-și pot găsi o gheată pe măsură. Meșterii cizmari nu au calapoade destul de mici.

N-am păr în cap de cîte ori am văzut femei așezîndu-se pe stinghia de deasupra a vreunui pîrleaz și spunînd că nu mai merg mai departe, fiindcă ghetele le chinuie de nu mai pot să suporte. Totdeauna necazul a fost același : ghetele erau mult prea mari.

E timpul să schimbăm faţa lumii. În numele tuturor soţilor şi taţilor din Anglia cer cizmarilor să aibă o purtare mai creştinească. Cei ce ne ologesc şi ne torturează nevestele, fetele şi verişoarele nu vor scăpa nepedepsiţi. De ce nu pot fi ţinute în stoc calapoadele cele mai mici ? Căci, după cîte mă duce pe mine mintea, acestea sînt cele mai solicitate de majoritatea femeilor.

Cordonul e un alt articol de vestimentaţie feminină care, şi el, e întotdeauna prea mare. Croitorii fac cordoanele atît de largi încît, din cînd în cînd, cîrligele şi urechiuşele cu care sînt prinse plesnesc cu un bubuit ca de tunet.

Nu pot pricepe de ce îndură femeile aceste nedreptăţi, de ce nu insistă să li se facă lucruri destul de mici ca să li se potrivească. Nu prea-mi vine a crede că n-au chef să se-agite pentru chestiuni de îmbrăcăminte (şi nimic altceva), căci îmbrăcămintea e unul din subiectele la care cugetă şi ele într-adevăr. E singura problemă care le interesează de la un cap la altul şi vorbesc despre ea cît e ziulica de lungă. Dacă vezi două femei împreună, poţi să-ţi pui la bătaie ultimul sfanţ că discută despre hainele lor şi-ale prietenelor. La o fereastră zăreşti două făpturi copilăroase şi te-ntrebi ce vorbe dulci şi mîngîietoare înfloresc pe buzele lor îngereşti. Faci cîţiva paşi într-acolo şi-o auzi pe una grăind cam aşa :

— Cum îţi spuneam, am strîmtat cordonul, am dat drumul la o cusătură şi-acum mi se potriveşte de minune.

— Da, spune cealaltă, cînd mă duc la familia Jones, am să-mi pun rochia de culoarea prunei cu plastronul galben. Ştii, au nişte mănuşi *divine* la Puttick, doar o liră şi unsprezece pence.

Odată am făcut o plimbare cu trăsura prin Derbyshire în compania a două doamne. Era un colţ de ţară minunat şi ele l-au admirat grozav. Tot timpul n-au vorbit decît de haine.

— Minunată privelişte, spuneam eu învîrtind umbrela împrejur. Ia uitaţi-vă la dealurile albăstrii din depărtare ! Punctişorul acela alb, cuibărit printre păduri, e Chatsworth [1], iar acolo...

[1] Chatsworth — localitate în comitatul Derbyshire, sediul ducilor de Devonshire, unul din cele mai splendide locuri din Anglia (n.t.).

— Da, foarte frumos într-adevăr, zice una în treacăt. Dar, la urma urmei, de ce nu-ţi iei un yard de tafta florentină ?

— Cum, şi să las fusta aşa cum e-acum ?

— Bineînţeles. Unde ziceţi că sîntem ?

Apoi le făceam atente la alte şi-alte frumuseţi care ne treceau prin faţa ochilor, iar ele se uitau în jur şi spuneau „încîntător" sau „tare drăgălaş". Imediat însă fiecare se extazia pentru batista celeilalte şi amîndouă deplîngeau decăderea volănaşelor de chembrică.

Cred că dacă două femei ar fi aruncate împreună pe o insulă pustie, şi-ar petrece tot timpul discutînd în contradictoriu despre meritele pe care le au scoicile şi ouăle de păsări folosite ca garnituri vestimentare şi în fiecare lună ar lansa o nouă modă de frunze de viţă.

Băieţii foarte tineri se gîndesc destul de mult la îmbrăcăminte, dar nu vorbesc despre asta între ei. Nici n-ar putea fi încurajaţi în această direcţie. Tipul fercheş nu e privit cu ochi buni de bărbaţi. Fără doar şi poate cei de-un sex cu el îl vorbesc de rău mai mult decît e nevoie. Cusurul lui e inofensiv şi trece repede. Pe lîngă asta, un bărbat care la 20 de ani nu e fercheş, la 40 o să fie şleampăt, cu gulerul murdar şi haina neperiată. La un tînăr e bună un pic de ferchezuială, căci e-n firea lucrurilor. Îmi creşte inima cînd văd un cocoş tînăr care-şi înfoaie penele, îşi întinde gîtul şi cîntă de parcă toată lumea ar fi a lui. Nu mă dau deloc în vînt după oamenii modeşti şi retraşi. Şi nici alţii nu se dau, de fapt, oricît de mult ar trăncăni despre valoare neostentativă şi alte lucruri pe care nu le pricep nici ei.

Comportarea smerită şi umilă e-o mare greşeală. Tatăl lui Uriah Heep [1] nu prea cunoştea firea omenească. Altfel nu i-ar fi spus fiului său că oamenilor le place smerenia. În general, pe oameni nimic nu-i scoate mai tare din sărite decît asta. Certurile sînt jumătate din sarea şi piperul vieţii, dar cum să te certi cu nişte indivizi umili şi blajini ? Ei ne abat mînia din drumul ei şi exact de lucrul ăsta n-avem nevoie absolut deloc. Noi vrem s-o lăsăm să răbufnească în afară. Ne-am străduit din răsputeri să ne-aducem într-o stare de furie îmbucurătoare şi tocmai cînd încercăm să an-

[1] Uriah Heep — personaj din romanul *David Copperfield* de Charles Dickens (n.t.).

ticipăm savoarea unei păruieli pe cinste, nenorociții ăștia ne strică toate planurile cu umilința lor exasperantă.

Viața Xantipei trebuie să fi fost un chin nesfîrșit alături de Socrate, acel om care te făcea să te urci pe pereți cu calmul lui. Închipuiți-vă o femeie măritată, sortită să-și ducă zilele de azi pe mîine, fără cea mai mică ceartă cu bărbatul ei ! Bărbatul ar trebui să-i facă pe plac nevestei în acest sens. Bietele femei, numai cerul știe ce searbădă le e viața. Ele nu pot avea nici una din bucuriile ce ni-s date nouă, bărbaților. Nu se duc la întîlniri politice, nu fac parte nici măcar din parlamentul local de amatori, sînt excluse din vagoanele pentru fumători de pe calea ferată londoneză și niciodată n-apucă să vadă o foaie umoristică — sau, dacă apucă, nu știu că e umoristică ; nimeni nu le spune și lor.

Bineînțeles, știind ce vid îngrozitor este existența pentru ele, le-am putea pune la dispoziție din cînd în cînd o mică ceartă de toată frumusețea ca să le-amuze, chiar dacă noi, bărbații, nu prea avem chef de așa ceva. Un bărbat cu scaun la cap face întocmai și este iubit în mod corespunzător, căci la inima femeilor merg exact micile amabilități de acest gen. Asemenea dovezi de autosacrificiu plin de iubire dau ocazie nevestei să spună prietenelor ce bărbat minunat e el, bineînțeles numai după ce respectivul a trecut în lumea celor drepți.

Da, într-adevăr, biata Xantipa trebuie s-o fi dus foarte rău. Episodul cu găleata a fost zdrobitor pentru ea. Sărăcuța, crezuse din tot sufletul c-o să-l înfurie cu asta ! Se ostenise să umple găleata, poate că și mersese cine știe cît ca s-aducă special apă murdară. L-a așteptat, iar el s-a purtat cum s-a purtat. După consumarea episodului, mai mult ca sigur că Xantipa sa așezat pe scaun și-a tras un plîns pe cinste. Totul era lipsit de orice speranță pentru biata copilă căci, după cîte știu, n-avea o mamă la care să se ducă și să-l facă pe Socrate de două parale.

Ce conta pentru ea că bărbatu-său era un mare filozof ? Filozofia înaltă nu-i bună de nimic în căsnicie.

Odată un băiețel voia să se facă marinar. Căpitanul l-a întrebat ce știe să facă. El i-a răspuns că poate să spună tabla înmulțirii de la coadă la cap, să lipească frumos alge într-un caiet, să spună de cîte ori apare cuvîntul „zămislit"

în Noul Testament și să recite „Băiatul stătea pe punțea în flăcări" și „Sîntem șapte" a lui Wordsworth [1].

— Mda, mda, nu ș' ce să zic, spuse lupul de mare. Da'... cărbuni, d-ăștia știi să cari ?

Tot așa și cînd vrei să te-nsori. E mult mai important să te pricepi la niște lucruri mărunte și folositoare, decît să dai dovadă de cine știe ce aptitudini nemaipomenite. În căsnicie mintea scade sub valoarea ei adevărată. Nimeni n-are nevoie de ea și nici n-o apreciază măcar. Nevestele noastre ne cîntăresc după niște criterii de-ale lor în care strălucirea intelectuală nu face doi bani. Doamna și iubita dumitale, stimate cititor, rămîne rece la deșteptăciunea și talentul de care dai dovadă, nu-i pasă nici cît negru sub unghie de ele. Dă-i un bărbat care poate face ca lumea un comision fără să încerce să-și folosească în acest scop judecata sau cine știe ce tîmpenie asemănătoare. Dă-i un bărbat în care poate avea încredere c-o să țină copilul cum trebuie și care nu face pe nesuferitul cînd se servește friptura de berbec cam rece. Ăsta este genul de bărbat care place oricărei femei cu cap, nu vreunul din pisălogii care se-nvîrt în cercuri științifice și literare, întorc casa cu susu-n jos și-i dau pe toți afară cu neghiobiile lor.

[1] William Wordsworth (1770—1850) — poet romantic englez (n.t.).

„Mi-amintesc, mi-amintesc,
La noiembrie mă gîndesc,
Pe cînd mierla de pe..."

Am uitat restul. E începutul primei poezii pe care-am învăţat-o, căci pe

„Tiri, rira, rara,
Pisica şi vioara"

n-o iau în consideraţie, avînd un caracter frivol şi nedînd dovadă de nici una din calităţile adevăratei poezii. La un recital cu „Mi-amintesc, mi-amintesc" am strîns patru pence. Ştiam că sînt patru pence fiindcă mi se spusese că, dac-o să-i ţin pînă primesc încă doi, o să am în total şase pence, argument care, deşi de netăgăduit, nu m-a impresionat cîtuşi de puţin. În consecinţă, banii i-am făcut praf (după cît mi-aduc aminte) chiar în dimineaţa următoare. Pe ce, n-aş putea să vă spun, fiindcă în această privinţă memoria nu m-ajută deloc.

Aşa stau lucrurile cu memoria. Nimic la ea nu merge pînă la capăt. E-un copil răzgîiat care şi-a stricat toate jucăriile. Mi-aduc aminte c-am căzut într-o groapă cu gunoi cînd eram puşti, dar n-am nici cea mai vagă amintire c-aş fi ieşit vreodată de-acolo. Dacă memoria ar fi singurul lucru în care putem avea încredere, aş fi forţat să cred că mă mai aflu încă în groapa respectivă. Altă dată, peste vreo cîţiva ani, eram implicat într-o scenă sentimentală deosebit de interesantă. Singurul lucru pe care mi-l aduc aminte cu claritate este că, exact la momentul critic, cineva a deschis uşa brusc cu un :

— Emily, te caută cineva !

A zis-o însă cu o voce funebră încît credeai că venise poliţia s-o ridice pe biata fată. Toate cuvintele tandre pe care mi le-a spus ea mie şi toate vorbele frumoase pe care i le-am spus eu ei mi s-au şters cu totul din memorie.

Viața toată e o ruină cînd privim înapoi : o coloană năruită unde era odată un portal masiv ; un lemn de la fereastră unde-a fost cîndva sălașul dragei mele ; o grămadă prăpădită de pietre înnegrite unde zburdau demult flăcări sprințare și, peste tot, lichenii palizi și iedera cea verde și cățărătoare.

Prin aburul ușor al timpului care estompează totul, lucrurile devin plăcute. Chiar și tristețea trecută pare dulce acum. Copilăria ni se-arată foarte veselă, toată numai culeș de nuci, cercuri mînate cu bățul și turtă dulce. Dojenile, durerile de dinți și verbele latinești au fost pe deplin uitate — în special verbele latinești. Ne-nchipuim că aveam parte de tare multă fericire pe vremea cînd mai eram încă niște tineri cu cașul la gură, dar îndrăgostiți pînă peste urechi. Tare-am vrea să putem iubi iar. Nu ne gîndim însă niciodată la pumnalul înfipt în inimă, la nopțile fără somn sau la fierbințeala care ne usca gîtlejurile cînd *ea* ne spunea că niciodată n-o să poată fi pentru noi altceva decît o soră — ca și cum bărbatul are nevoie și de alte surori în afară de cele cu care l-a blagoslovit cerul !

Da, așa e ! Cînd ne uităm înapoi, vedem numai strălucirea, niciodată întunericul. Lumina soarelui n-aruncă nici o umbră asupra trecutului. Drumul pe care l-am făcut se-ntinde neted și lin în urma noastră. Pietrele colțuroase nu le vedem. Ne oprim privirea numai asupra trandafirilor de pe marginea drumului. Măceșii solizi care ne-au înțepat de-atîtea ori sînt acum, priviți cu ochii amintirii, numai niște cîrcei inofensivi care se leagănă în vînt. Bine că-i așa. Bine că lanțul care se tot lungește, lanțul memoriei, are numai verigi plăcute și că amărăciunea și mîhnirea de azi se vor șterge cu un zîmbet mîine dimineață.

Ai impresia că partea cea mai strălucitoare a lucrurilor este și cea mai bună, cea mai minunată. Cînd viețile noastre prăpădite se scufundă în marea întunecată a uitării, bucățica cea mai luminoasă și mai veselă se scufundă ultima. Stă deasupra apei, la vedere, multă vreme, în timp ce gîndurile-ncrîncenate și durerea sfîșietoare sînt îngropate adînc pe fundul mării. De-acolo nu ne mai tulbură niciodată.

Bănuiesc că tocmai această strălucire a trecutului îi face pe bătrîni să spună atîtea baliverne despre vremea cînd erau ei tineri. Se pare că atunci lumea era ceva nemaipomenit, iar lucrurile semănau mai mult cu ceea ce-ar trebui

să fie. Băieții *erau* băieți, iar fetele erau altfel. Și iernile semănau mai mult cu iernile. Verile nu erau deloc catastrofele-astea care ne induc în eroare în ziua de azi. Cît despre faptele grozave și evenimentele nemaipomenite petrecute pe vremea aceea, ai nevoie de trei oameni zdraveni ca să creadă jumătate din ele.

Îmi place s-aud pe cîte un bătrîn povestind despre asta unui grup de tineri care, știe el sigur, n-o să-l poată contrazice. Începi să-ți faci probleme serioase dacă, după un timp, nu jură cu mîna pe inimă că în copilăria lui luna strălucea pe cer în fiecare noapte și jocul preferat la școală era să arunce în sus taurii înfuriați și să-i prindă apoi cu pătura.

Așa a fost întotdeauna și așa va fi și de acum încolo. Bătrînii din tinerețea bunicilor noștri cîntau un cîntec cu același refren. Tinerii din ziua de astăzi vor îngîna pe nas exact aceleași prostii spre exasperarea generației următoare. „O, de s-ar putea întoarce vremurile bune de acum 50 de ani!" Asta a fost tînguiala permanentă din ziua în care Adam a împlinit 51 de ani! Luați literatura de la 1835 și veți vedea că poeții și romancierii cereau același lucru imposibil, așa cum ceruseră minnesängerii germani cu mult înaintea lor, și cum ceruseră vechii autori de epopei scandinave și mai demult. Pentru același lucru au suspinat profeții din vechime și filozofii din Grecia antică. Din relatările existente reiese clar că, de la facerea lumii-ncoace, lucrurile merg din ce în ce mai prost. Tot ce pot să spun este că lumea asta trebuie să fi fost un loc deosebit de încîntător cînd s-a deschis prima dată pentru public. E foarte plăcută și-acum, dacă stai cît mai mult la soare și privești ploaia cu îngăduință.

Fără putință de tăgadă, lumea trebuie să fi fost ceva mai încîntătoare în dimineața înrourată a creațiunii. Pe-atunci era tînără și proaspătă. Picioarele milioanelor de hoinari nu culcaseră încă la pămînt iarba crudă, iar hărmălaia orașelor nenumărate nu izgonise liniștea pentru totdeauna. Viața trebuie să fi fost ceva nobil și solemn pentru acei părinți ai rasei omenești, care se plimbau sub cerul nesfîrșit în picioarele goale și cu niște mantii largi pe ei. Trăiau în corturi mîngîiate de razele soarelui, în mijlocul cirezilor care mugeau. Puținele lucruri de care aveau nevoie le luau din mîna iubitoare a naturii. Trudeau, vorbeau și

cugetau. Pământul cel mare se învîrtea în tăcere, neatins încă, pe vremea aceea, de nici un necaz, de nici o nedreptate.

Zilele-acelea s-au dus pentru totdeauna. Copilăria liniștită a omenirii, petrecută în luminișuri de pădure și lîngă clipocitul rîurilor, a rămas undeva departe. Viața se-afundă tot mai mult spre maturitate prin tumult, îndoială și speranță. Vremea ei de pace molcomă a trecut. Are o operă de terminat și trebuie să se grăbească. Habar n-avem în ce constă opera asta și care e partea de contribuție a lumii la marele plan. Totuși mîinile noastre conștiincioase ajută de zor. Aidoma vietăților minuscule care construiesc coralul sub apa adîncă și întunecată, fiecare din noi ne agităm și ne luptăm pentru ținta noastră mică, dar nu ne gîndim nici un pic la opera cea mare.

Hai s-o terminăm odată cu regretele și nostalgia după zilele care nu se vor reîntoarce niciodată. Ce-avem de făcut e în fața noastră, nu în spate. Îndemnul trebuie să ne fie „Înainte !" Să nu stăm cu brațele încrucișate holbîndu-ne la trecut ca și cum el ar fi construcția însăși. Trecutul e doar temelia. Să nu ne irosim viața, să nu ne rănim inima gîndindu-ne-ntruna la ce-ar fi putut să fie și uitînd că acel mare „poate" se află chiar sub nasul nostru. Ocaziile zboară, iar noi stăm și deplîngem șansele pierdute. Fericirea vine spre noi, dar n-o vedem din cauza fericirii dispărute.

Cu mulți ani în urmă, cînd, în fiecare seară, plecam de la gura sobei și-o porneam în minunata țară a basmelor, am întîlnit un cavaler cinstit și voinicos. Prin multe primejdii trecuse și multe neamuri văzuse. Toată lumea-l cunoștea. Era viteaz și încercat în lupte. De frică nici n-auzise, în afară de cazurile cînd, probabil, chiar și un viteaz s-ar fi temut, fără însă să se rușineze de asta. Așadar într-o bună zi, pe cînd cavalerul nostru, stors de vlagă, își îmboldea calul pe o cale tare-anevoioasă, îndurerata lui inimă îi spuse că nu-i a bună (drumul istovitor era de vină). Stînci negre de dimensiuni monstruoase îi atîrnau amenințătoare deasupra capului, iar omul nostru le și vedea prăvălindu-se și îngropîndu-l dedesubt. De-o parte și de alta a drumului erau prăpăstii fără fund și peșteri întunecoase în care sălășluiau tîlhari crunți și balauri înfricoșători, de pe fălcile cărora sîngele curgea în șiroaie. Pe drum era beznă neagră, ca în inima nopții. Virtuosul nostru cavaler fu cuprins de frică și-și spuse că n-o să meargă mai departe, ci va căuta pentru blîndul său armăsar un alt drum presă-

rat cu mai puține primejdii. Dar cînd se-ntoarse și se uită înapoi, nu mică fu mirarea bravului cavaler. Tot drumul de pînă atunci dispăruse fără urmă. Parcă-l înghițise pămîntul. La picioarele calului se căsca o prăpastie imensă. Atît era de adîncă și nesfîrșită, că nici nu i se zărea fundul. Cînd văzu Sir Ghelent că de întors nu mai putea fi vorba, înălță o rugă milostivului sfînt Cuthbert și, dînd pinteni calului, o porni înainte vesel și cu inima vitează. Nici cel mai mic rău nu s-a atins de el.

De pe drumul vieții nu te poți întoarce. Firavul pod al timpului pe care pășim se-afundă-n eternitate cu fiecare pas de-al nostru. Trecutul ne-a părăsit pentru totdeauna. E strîns și pus sub cheie, căci nu ne mai aparține. Nici un cuvînt nu poate fi luat înapoi, nici un pas nu poate fi retras. Prin urmare, ca niște cavaleri adevărați ce sîntem, trebuie să luăm drumul pieptiș, nu să plîngem aiurea fiindcă, oricum, tot nu mai putem da înapoi.

În fiecare clipă începe-o viață nouă pentru noi. Hai să-i ieșim veseli în întîmpinare. Vrînd-nevrînd trebuie să mergem înainte. O să mergem mai bine dacă privim în față, decît dacă ne-aruncăm privirile înapoi.

Mai deunăzi vine la mine un prieten care, cu foarte multă elocvență, mă îndeamnă să învăț un sistem minunat prin care s-a zis cu uitarea. Nu știu de ce ținea morțiș la asta. Poate pentru că uneori mai împrumut cîte-o umbrelă și, în toiul jocului de whist, am darul să ies și eu în evidență cu vreo blîndă remarcă de genul : „Vai de mine și de mine, tot timpul am crezut că treflele sînt atu". Am refuzat oferta totuși, în ciuda avantajelor pe care amicul meu mi le prezentase atît de atrăgător. În viața majorității oamenilor sînt lucruri care trebuie uitate spre binele tuturor. Vremea aceea, demult de tot, cînd nu ne-am purtat chiar atît de onorabil și de cinstit cum, probabil, am fi făcut acum — acea abatere de la calea strictei probități pe care-am comis-o odată, din nefericire, și asupra căreia, din și mai multă nefericire, am fost prinși — acea nebunie, acea meschinărie, acea nedreptate. Ei bine, ne-am ispășit pedeapsa, am suferit cumplit în orele-acelea înnebunitoare cînd ne chinuiau remușcările zadarnice, cînd înduram tortura pîrjolitoare a rușinii și, probabil, disprețul celor pe care-i iubeam. Hai să uităm totul. O, timpule, părinte drag și bun, cu mîinile tale blajine ridică piatra acelor amintiri amare de pe inima noastră mult prea îndurerată. Fiecare

clipă ne aduce alte necazuri și nu le putem ține piept la toate.

Trecutul nu trebuie-ngropat. Muzica vieții nu s-ar mai auzi dacă am rupe coardele amintirii. Din grădina Mnemosinei [1] trebuie scoase numai buruienile otrăvitoare, nu și florile. Vă aduceți aminte de eroul lui Dickens din „Omul bîntuit de aduceri aminte" ? Țineți minte cum se ruga să i se dea uitarea, iar, cînd a avut-o, a cerut din nou amintirea ? Nu vrem să doborîm chiar toate fantomele. Fugim numai de cele sălbatice, cu ochi de fiară. Fie ca cele blînde și bune să ne bîntuie cum vor ele. Nu ne temem.

Vai mie ! Lumea se umple de stafii pe măsură ce îmbătrînim. Ca să le vedem figurile ireale și să le-auzim foșnetul veșmintelor prin noapte, nu-i nevoie să le căutăm prin cimitire lugubre, nici să dormim în case părăsite, înconjurate de șanțuri pline cu apă. Orice casă, orice odaie, orice scaun care scîrțîie are o stafie a lui, numai a lui. Bîntuie prin camerele goale și se strîng în jurul nostru ca frunzele moarte, învîrtejite de vîntul toamnei. Unele ne fac să le simțim prezența, altele nu. Nu știm niciodată cînd apar. Cîndva, pe cînd trăiau, le-am strîns mîinile, le-am iubit, ne-am certat cu ele, am rîs cu ele, le-am spus gîndurile, speranțele și țelurile noastre (cum, dealtfel, ni le-au spus și ele pe-ale lor), pînă cînd am simțit că inimile ni s-au unit atît de bine încît putem sfida puterea precară a morții. Dar s-au dus și le-am pierdut pentru totdeauna. Ochii lor nu se vor mai uita niciodată într-ai noștri și niciodată nu le vom mai auzi glasurile. Acum numai umbrele vin spre noi și ne vorbesc. Printre lacrimi le vedem întunecate și iluzorii. Plini de dor, întindem mîinile spre ele, dar sînt numai aer.

Stafiile ! Sînt în preajma noastră zi și noapte. Merg lîngă noi pe strada aglomerată, sub soarele orbitor. Stau lîngă noi acasă, în amurg. Le vedem fețișoarele privind prin ferestrele vechii școli. Le-ntîlnim în pădure, pe poteca unde ne jucam în copilărie. Sst ! Nu le-auziți rîsul înfundat din spatele tufelor cu mure ? Și chiotele îndepărtate prin poienile cu iarbă deasă ? Pe-aici, prin cîmpia netulburată și pe lîngă pădure, unde pîndesc umbrele înserării, șerpuiește cărarea de unde ne urmăream iubita cu privirea

[1] Mnemosina — personificarea memoriei în mitologia greacă (n.t.).

în fapt de seară. Acum e-acolo, cu rochia ei fină ca spuma laptelui, pe care-o știam atît de bine, cu boneta cea mare legănîndu-i-se în mînuțele frumoase, cu părul castaniu bătut de soare, încîlcit cum nu se mai poate. Sînt cinci mii de mile pîn' acolo, nu mai puțin ! E moartă, știm bine. Și ce-i cu asta ? Acum e lîngă noi, ne putem uita în ochii ei rîzători și-i putem auzi glăsciorul. La pîrleazul de lîngă pădure o să dispară și-o să rămînem singuri. Umbrele-o să se furișeze peste cîmpie și vîntul nopții va trece pe lîngă noi gemînd. Stafiile ! Sînt mereu cu noi și vor fi mereu, atîta vreme cît bătrîna și întristata lume va fi ecoul suspinelor de despărțire, atîta vreme cît crîncenele corăbii vor pleca pe mările nesfîșite și pămîntul rece și verde va apăsa cu toată greutatea pe inimile celor iubiți.

Să știți însă, stafii nedorite, că lumea ar fi și mai tristă fără voi. Veniți la noi, vorbiți-ne voi, stafii ale iubirilor noastre de demult. Stafii ale tovarășilor de joacă, ale iubitelor, ale vechilor prieteni, ale tuturor băieților și fetelor cu zîmbetul pe buze, veniți la noi și stați cu noi, căci tare multă singurătate-i pe lumea asta. Prietenii noi, figurile noi nu sînt ca acelea de demult. Nu-i putem iubi și nici nu putem rîde cu ei așa cum v-am iubit și cum am rîs cu voi. O, stafii ale tinereții noastre, cînd ne plimbam împreună, lumea era veselă și luminoasă. Acum a-mbătrînit și ea. Noi obosim tot mai repede și numai voi ne puteți aduce înapoi strălucirea și prospețimea de-atunci.

Memoria e o mare fabricantă de stafii. Ca o casă bîntuită, pereții ei produc întotdeauna ecoul pașilor nevăzuți. Prin ferestrele sfărîmate vedem zburînd umbrele celor morți. Cele mai triste umbre din toate sînt umbrele eurilor noastre moarte cîndva, demult. O, fețele-acelea tinere și strălucitoare, pe care se citesc adevărul și onoarea, gîndurile bune și curate, năzuințele nobile ! Cu cît reproș se uită la noi ochii-aceia adînci și limpezi !

Tare mă tem că bieții băieți au motive să fie mîhniți. Minciuna, înșelătoria și neîncrederea ni s-au furișat în inimă încă de pe vremea aceea, cînd nu începusem să ne radem barba. Și cît de mult voiam să fim mari și buni !

E bine că nu putem privi în viitor. Puțini băieți de 14 ani nu s-ar rușina cînd ar vedea cum o s-arate la 40.

Cîteodată-mi place să stau de vorbă cu acel ins ciudat și mititel care am fost eu odată, demult de tot. Cred că și lui îi place fiindcă vine-atît de des seara, cînd sînt singur

numai cu pipa și-ascult șușotelile făcărilor. Îi văd figura serioasă uitîndu-se la mine prin fumul parfumat care plutește pe deasupra mea. Îi zîmbesc. Îmi zîmbește și el, dar zîmbetul lui e-așa de grav și demodat. Sporovăim despre vremurile de demult. Din cînd în cînd mă ia de mînă și amîndoi ne furișăm printre zăbrelele înnegrite din fața focului. Prin peșterile întunecate și încinse ajungem în țara de dincolo de lumina focului. Acolo găsim zilele de altădată și începem să hoinărim prin ele împreună. Mergem și-mi spune ce simte și gîndește. Rîd de el din cînd în cînd, dar în momentul următor mă căiesc căci el e atît de grav, încît mă cuprinde rușinea c-am fost așa de ușuratic. Și la urma urmelor, ar trebui să arăt respect față de o persoană atît de bătrînă pe lîngă mine, față de o persoană care *a fost* eu însumi cu mult înainte de a deveni *eu* eu însumi.

La început nu prea vorbim, ci doar ne uităm unul la altul : eu în jos la părul lui buclat și la funda albastră, el în sus și dintr-o parte, tropăind ușurel primprejur. Într-o oarecare măsură mi se pare că ochii rotunzi și sfioși nu prea sînt de acord cu mine. El suspină un pic ca și cum ar fi dezamăgit. După un timp însă, timiditatea i se mai tocește și individul începe să trăncănească. Îmi spune toate basmele lui preferate (chiar de cîte șase ori), că are un cobai, că tăticu' zice că basmele nu-s adevărate și că, nu-i așa că-i păcat, fi'n'că el tare mult ar fi vrut să fie cavaler, să lupte cu balaurul și să se-nsoare cu o prințesă. Dar pe la 7 ani dobîndește păreri mai practice despre viață : ar vrea să fie mare ca să se facă barcagiu și să cîștige o grămadă de bani. Poate că asta e urmarea faptului că s-a îndrăgostit (ceea ce se întîmplă cam în vremea aceasta) de domnișoara de la lăptărie în etate de 6 ani. Indiferent cît de mari or fi ele-acum, cerul să-i aibă-n pază piciorușele care se fîțîiau întruna ! Băiatul ține tare mult la ea, e clar, căci într-o zi îi dă una din principalele lui comori, un briceag cît toate zilele, cu patru lame ruginite și un tirbușon, acesta din urmă avînd darul să sară singur într-un mod misterios și să se-nfigă în piciorul posesorului. Ea-i o gîgîlice plină de afecțiune și, prin urmare, își încolăcește brațele pe după gîtul lui. Fără vreo ezitare, îl sărută pentru briceag acolo, în fața lăptăriei. Dar lumea îngustă la minte (în cazul de față reprezentată prin persoana băiatului de la magazinul de trabucuri de alături) își bate joc

de asemenea dovezi de iubire. La care, tînărul meu prieten se pregăteşte cum se cuvine să-i dea băiatului de la magazinul de trabucuri de alături un pumn în cap. Tentativa eşuează însă şi, în schimb, băiatul de la magazinul de trabucuri de alături îi dă *lui* un pumn în cap.

Apoi vine viaţa de şcoală cu micile ei amărăciuni şi strigăte voioase, cu glumele grozave şi lacrimile fierbinţi vărsate deasupra cumplitelor verbe latineşti şi pe idioatele de caiete vechi. La şcoală se nenoroceşte el pe viaţă (şi-acum cred lucrul ăsta cu fermitate) încercînd să-nveţe pronunţia nemţească. Tot aici este el pătruns de importanţa pe care naţiunea franceză o acordă peniţelor, cernelii şi hîrtiei.

— Aveţi peniţe, cerneală şi hîrtie ?

Aceasta este prima întrebare pe care un francez o adresează altui francez cînd se-ntîlnesc.

De regulă, celălalt n-are de nici unele, dar spune că unchiul fratelui său le are pe toate trei. Pe primul se pare că-l doare-n cot de unchiul fratelui celui de-al doilea individ. Ce vrea el să ştie acum este dacă vecinul mamei celui de-al doilea francez are toate aceste lucruri.

— Vecinul mamei mele n-are nici peniţe, nici cerneală, nici hîrtie, răspunde celălalt cînd, evident, nu mai are mult pînă-şi iese din minţi.

— Are copilul grădinăresei tale peniţe, cerneală sau hîrtie ?

Aici l-a înţeles precis. După ce s-a frămîntat pentru nesuferitele-alea de peniţe, cerneală şi hîrtie (destul ca să nenorocească pe toată lumea), se dovedeşte că copilul propriei sale grădinărese nu are de nici unele. O asemenea descoperire ar fi închis gura oricui, în afara exerciţiomanului francez. Totuşi asupra acestei creaturi neruşinate, descoperirea rămîne fără efect. Lui nici nu-i trece prin cap să-şi ceară scuze, ci spune că mătuşa lui are nişte muştar.

Şi astfel, dobîndind cunoştinţe mai mult sau mai puţin inutile care, din fericire, vor fi curînd uitate, trece şi copilăria. Şcoala de cărămidă roşie dispare din faţa ochilor şi noi ne întoarcem la strada mare a lumii. Micuţul meu prieten nu mai e mic acum. Jachetei lui scurte i-au crescut cozi ca de frac. Şapca mototolită (aşa de folositoare atît ca batistă cît şi ca pahar şi armă de atac) a crescut înaltă

şi s-a făcut lucioasă. În locul condeiului de ardezie, amicul ţine în gură o ţigară, al cărei fum îl deranjează fiindcă-i intră pe nas. Un pic mai tîrziu încearcă un trabuc (acesta fiind mai şic) — o havană mare şi neagră. Se pare că nu i-a priit deloc, fiindcă după aceea îl găsesc stînd aplecat deasupra unei găleţi, în bucătăria din spatele casei, şi jurînd solemn că n-o să mai fumeze niciodată.

Acum mustaţa i se vede aproape cu ochiul liber, moment în care el se-apucă imediat să bea *brandy* cu sifon şi se închipuie bărbat în toată firea. Pomeneşte despre „doi la unu în dezavantajul echipei favorite", vorbeşte despre actriţe ca „micuţa Emmy" sau „Kate" sau „Bombonica" şi sporovăieşte despre cît a „pierdut la cărţi aseară" într-un mod care dă de înţeles că e vorba de mii, deşi, ca să fim drepţi cu el, suma reală e probabil un şiling şi doi pence. De asemenea, dacă văd eu bine — fiindcă în această ţară a amintirilor lumina e totdeauna difuză — îşi lipeşte de ochi un monoclu şi se-mpiedică de toate alea.

Neamurile sale de sex femeiesc, îngrijorate foarte de aceste lucruri, se roagă pentru el (binecuvînta-le-ar cerul inimile lor milostive). Au năluciri despre spînzurători şi procese la Old Bailey [1], care le apar drept singura şansă pentru un asemenea desfrînat nechibzuit. Acum e momentul cînd previziunea primului său învăţător (conform căreia nenorocitul va ajunge rău de tot) ia proporţiile unei profeţii inspirate.

La vîrsta asta tratează sexul opus cu un dispreţ aristocratic, are despre sine o părere zornăitor de bună şi adoptă o atitudine de condescendenţă amicală faţă de toţi bărbaţii în vîrstă, prieteni de-ai familiei. Una peste alta, trebuie să recunoaştem că în această perioadă are ceva stofă de licheluţă în el.

Totuşi treaba asta nu ţine nu ştiu cît. Nu peste multă vreme-l piceşte dragostea care scoate toată fanfaronada din el. Observ că acum ghetele îi sînt mult prea mici, iar părul e înspăimîntător şi minunat de aranjat. Citeşte mai multă poezie decît citea înainte şi ţine în dormitor un dicţionar de rime. În fiecare dimineaţă Emily Jane găseşte pe podea bucăţele de hîrtie pe care se poate citi despre „inimi nemiloase şi-ale iubirii săgeţi tăioase", despre „ochi neasemuiţi şi suspine de iubiţi" şi multe altele din

[1] Old Bailey — principala curte cu juri din Londra (n.t.).

vechiul și bătrînul cîntec pe care băieții doresc din tot sufletul să-l cînte, iar fetele să-l asculte, deși-și întorc căpșoarele delicate și se fac că n-au auzit nimic.

Cu toate-acestea se pare că drumul iubirii nu e prea neted fiindcă, ceva mai tîrziu, bietul băiat întrece măsura și mai mult merge de colo-colo prin cameră decît doarme. Figura lui îți sugerează orice în afară de clopote de nuntă și fericirea de după aceea.

În momentul acesta băiatul dispare. S-a dus micuțul și nebunaticul care-a crescut sub ochii mei în timp ce ne plimbam.

Sînt singur și pe drum e întuneric. Mă-mpiedec. Nu știu de ce și nici nu-mi pasă, căci drumul nu duce nicăieri și nu-i nici o lumină care să mă călăuzească.

În sfîrșit a venit și dimineața și constat c-am devenit eu însumi.

Din ALTE GÎNDURI ALE UNUI PIERDE-VARĂ

— Ei, ce zici, draga mea, pe care să-l iau ? Vezi tu, dacă-l iau pe-ăla roșu, n-am să pot purta pălăria roșie, fiindcă-i altă nuanță.

— Atunci de ce nu-l iei pe-ăla gri ?

— Da, ai dreptate ! Cred că griul o să fie *mai potrivit*.

— E-un material bun.

— Da, și-i un gri *frumos*. Știi ce vreau să spun. Nu-i un gri *comun*, deși griul e de obicei o culoare total *neinteresantă*.

— E liniștit, stins.

— Ceea ce-mi place la roșu e că-i așa de cald. Roșul te face să simți că *ți-e* cald, chiar cînd *nu* ți-e. Cred că mă-nțelegi, draga mea.

— Ia-l atunci pe cel roșu. Ție-ți stă bine.

— Zău ? Vorbești serios ?

— Dacă ai puțină culoare în obraji...

— Păi tocmai aici e buba. Nu, cred că oricum griul e *mai sigur*.

— Deci îl luați pe-ăsta gri, doamnă ?

— Da, cred că-i mai bine. Tu ce zici, draga mea ?

— Și mie-mi place foarte mult.

— Stofa se poartă bine. Am să-i pun o garnitură de... Vai de mine, sper că n-ai tăiat-o încă !

— Tocmai era s-o tai, doamnă.

— Stai un pic să mă mai uit o dată la ăla roșu. Să-ți spun ceva, scumpa mea. Acu' mi-am dat seama că blana de cincilă ar merge minunat pe ceva roșu.

— Asta cam așa e.

— Și cincila o *am* deja.

— La urma urmei de ce nu l-ai lua pe-ăla roșu ?

— Mă tot gîndesc la pălăria aia.

— N-ai altceva cu ce s-o porți ?

— Absolut nimic și-ar fi un vis cu griul ăsta. Ce mai încolo-ncoace, iau materialul gri. Culoarea asta e-ntotdeauna ușor de asortat.

— Cît ați spus, doamnă ? Paisprezece yarzi ?

— Da, paisprezece yarzi o să-mi ajungă, fiindc-am să-l combin cu... O clipă, te rog. Draga mea, știi ce mi-a venit în minte ? Dacă iau griul, n-o să am la ce purta jacheta neagră.

— N-ar merge oare cu gri ?

— Nu prea, oricum nu așa cum ar merge cu roșu.

— Dac-aș fi în locul tău, aș lua roșul. Nu-ți place mai mult ?

— Nu, personal prefer griul. Dar, bineînțeles, trebuie să mă gîndesc la toate și... Sfinte Sisoie, atîta-i ceasul ?

— Nu, doamnă, merge cu zece minute în urmă. Totdeauna dăm ceasurile cu cîteva minute înapoi.

— Și noi care trebuia să fim la doamna Jannaway la 12 și-un sfert... Cît timp îți mai mănîncă cumpărăturile-astea ! Cînd am pornit de-acasă ?

— Cam pe la 11, nu ?

— Zece jumătate. Acum mi-aduc aminte. Zisesem că plecăm la nouă jumătate. De două ore sîntem pe drumuri.

— Și, după cum se vede, prea multă treabă n-am făcut pîn-acuma.

— De fapt, n-am făcut nimic și-aveam de gînd să fac *atîtea*. La doamna Jannaway *trebuie* să merg, nici nu-ncape vorbă. Portofelul meu e cumva la tine ? A, lasă că l-am găsit.

— După cum văd, nu te-ai hotărît încă dacă-l iei pe-ăla gri sau pe-ăla roșu.

— Nici eu nu mai știu ce vreau. Acu' cîteva minute mă hotărîsem, dar mi-a zburat totul din cap. Da, mi-amintesc, roșu. Am să iau roșul. Nu, vreau să spun griul.

— Draga mea, dacă ții minte, ultima dată vorbeai despre roșu.

— Da, așa e, ai dreptate. Asta nu pot eu să suport cînd pornesc după cumpărături. Uneori mă zăpăcesc pur și simplu.

— Deci v-ați hotărît pentru roșu, doamnă.

— Da, da, mai bine nici nu cred că se poate. Dumneata ce zici ? Alte nuanțe de roșu nu mai ai, nu-i așa ? Roșul ăsta-i așa de urît !

Vînzătorul i-aminteşte că i-a arătat mai înainte toate nuanţele de roşu pe care le are şi că nuanţa asta a ales-o *ea*, cu mîna ei, fiindcă i-a plăcut foarte mult.

— Da, foarte bine, zice ea cu aerul omului care nu mai are nici o grijă pe lumea asta. Trebuie să-l iau. Nu-mi mai fac probleme că şi-aşa am pierdut jumătate de zi.

Afară, îi vin în minte trei obiecţii de netăgăduit la roşul cu pricina şi trei argumente zdrobitoare conform cărora ar fi trebuit să aleagă griul. Stă şi se-ntreabă dac-or vrea să i-l schimbe în cazul că s-ar întoarce şi-ar sta de vorbă cu şeful de raion. Prietena ei, care vrea şi ea să mai apuce masa de prînz, crede că nu.

— Uite, asta nu-mi place mie cînd merg după tîrguieli, zice ea. Pur şi simplu n-am timp să mă gîndesc ca lumea.

Îşi spune că n-o să mai pună niciodată piciorul în magazinul acela.

Rîdem noi de ea, dar oare e vreunul din noi mai breaz ? Ia spune sincer, prietene, tu, cel coborît cu hîrzobul din cer, n-ai stat niciodată în faţa garderobei, chinuit de nehotărîre, şi nu te-ai întrebat dacă, în ochii ei, n-ai apărea mai impozant, îmbrăcat fiind cu costumul de *tweed* [1] aspru, care-ţi scoate-atît de bine-n evidenţă umerii laţi ? Sau cu obişnuita redingotă neagră care, la urma urmei, e mai potrivită pentru silueta unui bărbat care se apropie, hai să zicem, de 29 de ani ? Sau, poate şi mai bine, de ce nu cu costumul de călărie ? N-am auzit-o noi spunînd ce bine arată Jones cu cizmele înalte şi pantalonii de călărie pînă la genunchi ? Fir-ar să fie de treabă, dar noi avem un picior mult mai frumos decît Jones. Ce păcat că pantalonii de călărie sînt atît de bufanţi în ziua de astăzi ! De ce-o fi tinzînd moda masculină să ascundă din ce în ce mai mult piciorul bărbatului ? Cu cît femeile se jenează mai puţin să-şi arate picioarele, cu atît mai multe reticenţe avem noi cînd e vorba să le-arătăm pe-ale noastre. De ce nu se mai poartă astăzi ciorapii de mătase şi pantalonii colanţi de pe vremea bunicilor noştri ? Ne-am făcut cumva mai modeşti sau s-a petrecut vreo schimbare în dezavantajul nostru şi de-aceea e recomandabil s-ascundem ce mai e de-ascuns ?

---

[1] Tweed — stofă aspră de lînă cu un desen stropit (de obicei în două culori), care se foloseşte în special la confecţionarea hainelor bărbăteşti (n.t.).

Personal n-am să-nțeleg niciodată de ce ne iubesc femeile. Ceea ce le atrage trebuie să fie valoarea noastră intrinsecă, meritul nostru veritabil, în nici un caz înfățișarea. Dacă stăm să judecăm, ce-ar putea să găsească o femeie la unul cu pantaloni de *tweed*, haină și vestă neagră de angora, guler țeapăn și țilindru ? ! Nu, fără nici o discuție, tăria noastră de caracter (și numai ea) le smulge admirația.

Odată, cînd am apărut costumat la un bal mascat, m-am convins de ce vremuri minunate trebuie să fi avut parte strămoșii noștri. Ce reprezentam nu știu și nici nu prea mă interesează. Știu numai că era ceva cazon. Îmi mai aduc aminte că, pe la piept costumul mi-era cu două numere mai mic, iar pălăria cu trei numere mai mare. Am căptușit-o cu pernițe și m-am ospătat la prînz cu cotlete și-o jumătate de sticlă de sifon. În copilărie am cîștigat premii la matematică și istoria Sfintei Scripturi — nu prea des, dar mi s-a-ntîmplat totuși. Un critic literar (care-i acum pe lumea cealaltă) mi-a lăudat cîndva o carte. Știu că au fost ocazii cînd comportarea mea a stîrnit admirația unor oameni de seamă. Dar niciodată, absolut niciodată de cînd mă știu, nu m-am simțit mai mîndru, mai mulțumit de mine însumi decît în seara aceea cînd, încheindu-mi ultima copcă, mi-am privit în oglindă imensă eul în mărime naturală. Eram un vis, nu altceva. O spun eu deși nu de la mine-ar trebui să vină, dar nu sînt singurul care-a spus-o. Eram un vis plin de splendoare. Fondul era roșu și pe el se lăfăiau fireturi aurii (unde era loc pentru asemenea fireturi aurii). Unde nu mai era nici un locșor pentru fireturi aurii, acolo atîrnau șnururi aurii, ciucuri și bentițe. Nasturi și catarame aurii mă strîngeau zdravăn, centuri și eșarfe brodate cu fir auriu mă mîngîiau, smocuri de păr de cal alb îmi fluturau deasupra capului. Nu sînt sigur dacă totul era pus unde trebuie, dar m-am descurcat eu cumva și-arătam bine. Costumul mi se potrivea. Succesul pe care l-am avut m-a făcut să cunosc firea femeilor. Fetele care pînă atunci fuseseră reci și distante față de mine s-au strîns în jurul meu cerîndu-mi cu timiditate parcă să le bag în seamă. Fetele cărora le zîmbisem își pierdeau capul și-și dădeau aere. Fetele care nu-mi fuseseră prezentate se-mbufnau și le bruftuluiau pe cele care-avuseseră șansa să facă cunoștință cu mine. Mi-a părut foarte rău pentru o biată copilă cu care-am stat pe tușă două dansuri (jos a stat numai ea, în timp ce eu, gra-

ţios cum mă ştiţi, am stat alături în picioare. Fusesem sfătuit de costumier să *nu* m-aşez pe scaun pentru nimic în lume.) Tipul ei era un tînăr destoinic, băiatul unui intermediar în comerţul cu bumbac. Sînt sigur c-ar fi fost un soţ minunat pentru ea. Dar idiotul a venit costumat ca o sticlă de bere.

Dacă mă gîndesc niţelus, poate că-i mai bine c-a dispărut moda aia. O săptămînă cu costumul acela şi modestia mea înnăscută ar fi avut de suferit.

Ne întrebăm de ce balurile mascate nu mai sînt în vogă în epoca asta a noastră atît de cenuşie. Instinctul copilăresc de-a ne „găti", de-a „părea ceea ce nu sîntem" nu ne-a părăsit încă. Uneori ne plictisim să fim tot mereu noi înşine. Odată am asistat la o discuţie care se-ncinsese în jurul mesei de ceai şi luase următorul curs : Ar vrea vreunul dintre noi, la o adică, să facă schimb cu altcineva ? Săracul cu milionarul, guvernanta cu prinţesa ? Să facă schimb nu numai de condiţii şi împrejurări, dar şi de sănătate, temperament, inimă, minte şi suflet, în aşa fel ca din eul fiecăruia să nu rămînă nimic (nici fizic, nici spiritual) în afară de memorie ? Părerea generală a fost că n-am vrea, dar o doamnă a susţinut cu tărie contrariul.

— Vai, draga mea, nu cred c-ai vrea cu-adevărat, o contrazise o prietenă. Ţi se *pare* numai că ai vrea.

— Ba da, se menţinu pe poziţie prima doamnă. M-am plictisit de mine. Pentru variaţie aş schimba chiar şi cu tine.

În tinereţe, principala mea problemă era asupra cărui tip de bărbat să mă hotărăsc. Ce-i drept, la 19 ani, îţi pui această întrebare, dar la 39 îţi zici cu amărăciune : „De n-ar fi făcut soarta ce-a făcut din mine !"

Pe vremea aceea citeam o grămadă de sfaturi bine intenţionate adresate tinerilor şi trăsesem concluzia că depindea numai de mine să devin un Sir Lancelot [1], un Herr Teufelsdröckh sau un Iago [2]. Dacă aveam să trec prin viaţă vesel sau plin de gravitate era o problemă cu argumente şi pro şi contra asupra căreia am meditat cu mare grijă. Exemplele mi le alegeam din cărţi. Byron era încă la

[1] Sir Lancelot — eroul unui roman cavaleresc englez din ciclul romanelor despre regele Arthur şi cavalerii Mesei Rotunde (n.t.).

[2] Iago — personaj din piesa *Othello* de Shakespeare, prototipul intrigantului (n.t.).

modă și atunci mulți dintre noi se hotărîseră să pozeze în tineri gravi și taciturni, obosiți de zbucimul acestei lumi și predispuși spre monologuri interioare. M-am decis să mă alătur lor. Timp de o lună, foarte rar am zîmbit și, cînd o făceam, afișam un surîs amar și obosit care ascundea o inimă zdrobită — cel puțin asta-mi era intenția. Superficialii au înțeles însă total greșit această stare a mea.

— Știu exact cum e, spuneau ei privindu-mă compătimitor. Și mie mi se-ntîmplă destul de des. Cred că vremea-i de vină ! S-a schimbat așa deodată.

Nu se lăsau ei cu una, cu două, ci mergeau mai departe pisîndu-mă să beau *brandy* simplu și recomandîndu-mi ghimbirul.

Să nu mai spun cît de dureros e pentru tînărul, care-și ascunde de zor mîhnirea secretă sub un munte de tăcere, să fie bătut pe spate de niște oameni de rînd și întrebat :

— Ei cum îți merge cu bosumflarea-n dimineața asta ?

La fel de dureros e să audă că starea lui de demnă melancolie e numită îmbufnare (de cei care-ar trebui să știe asta mai bine).

Dificultățile practice apar și în calea celui care pozează în tînărul byronian, căci omul acesta trebuie să fie cumplit de rău — sau, mai degrabă, trebuie să *fi fost*. Vai de noi ! În gramatica neliterară a vieții, unde viitorul e în frunte și trecutul se formează nu de la ceva nedefinit, ci de la indicativul prezent, „a fi fost" înseamnă „a fi". Și a fi rău cînd ai un venit mic este imposibil. Dezonorarea, chiar a celei mai simple fete, costă bani. În tribunalele iubirii nu poți apare *in forma pauperis* [1] și nici metoda byroniană nu prevede așa ceva.

„Să-ți îneci amarul într-o cupă cu vin" sună frumos, dar, ca să se potrivească, „cupa" trebuie să fie dintr-un material foarte scump. Să iei o-nghițitură zdravănă de vin vechi de Tokaj [2] sau Asti [3] e poetic, dar cînd punga-ți cere ca înghițitura (în cazul în care e destul de zdravănă ca să poți îneca ceva în ea) să fie de bere slabă (de 5 șilingi și

---

[1] In forma pauperis (lat.) — expresie ce se referă la o persoană săracă, scutită, pentru acest motiv, de cheltuieli de judecată (n.t.).

[2] Tokaj — oraș în nord-vestul Ungariei, renumit pentru vinurile sale (n.t.).

[3] Asti — oraș în nordul Italiei (Piemont), important centru viticol (n.t.).

9 pence butoiul de patru galoane [1] și jumătate), păcatul nu mai are nici un farmec.

Dacă stau să mă gîndesc, poate că a existat în mine și convingerea că viciul, chiar în cele mai delicate forme ale sale, e doar un lucru urît și nesuferit, pe care ți-e scîrbă să-l privești la lumina soarelui și că, deși (cum e cazul zdrențelor și gunoaielor în artă) acesta poate oferi un material pitoresc literaturii, e un veșmînt urît mirositor pentru cel care-l poartă. E un veșmînt pe care un om cumsecade poate să-l îmbrace (din motive de insuficientă voință), dar care trebuie ocolit cu orice preț și sfidat cu tărie pe măsură ce-ți vine mintea la cap.

Oricare-ar fi fost cauza, mă săturasem să fac pe taciturnul. Tocmai cînd îndoielile mă chinuiau mai tare, am dat peste-o carte al cărei erou era un tînăr vesel și zurbagiu, frate bun cu Tom și Jerry [2]. Mergea la partidele de lupte (de cocoși și oameni), făcea curte actrițelor, smulgea ciocănelele de la uși, stingea felinarele de pe stradă, juca feste multor paznici de noapte care nu păreau să-l simpatizeze deloc. Pentru toate astea era foarte iubit de femeile din carte. De ce să nu fac și eu curte actrițelor, să sting felinarele de pe stradă, să joc farse polițiștilor și să fiu iubit ? Viața Londrei s-a schimbat, e drept. Nu mai e ca pe vremea eroului meu, dar multe au rămas la fel și, cum bine știți, inima femeilor e eternă și mereu aceeași. Dacă nu mai avem parte de meciuri de box de-naltă clasă, cel puțin găsim așa-numitele „competiții pugilistice" în localurile dosnice de la periferie, înspre Whitechapel. Chiar dacă luptele de cocoși s-au dus pe apa sîmbetii, găsim noi destule beciuri igrasioase unde, pentru numai doi pence, putem paria pe diverse corcituri de terieri care omoară șobolani contra cronometru, simțindu-ne astfel sportivi în toată regula. E foarte-adevărat că mie personal mi-a lipsit din aceste scene atmosfera de veselie debordantă care-l înconjura pe eroul meu, dar am găsit în locul ei o atmo-

---

[1] Galon — măsură pentru lichide folosită în Anglia (4,54 l). N.t.

[2] Tom și Jerry — eroii povestirii *Viața la Londra; sau scene diurne și nocturne din existența lui Jerry Hawthorn și a mondenului său prieten, destrăbălatul Tom* de Pierce Egan (1772—1849), Sînt prototipul tinerilor mondeni și gălăgioși, care duc o viață de excese (n.t.).

sferă sugerînd mai degrabă gin, tutun vechi și teamă de poliție. Datele fundamentale trebuie să fi fost însă aceleași căci, a doua zi dimineață, am exclamat folosind exact cuvintele prototipului meu :

— Am impresia că mi s-a cuibărit dracu-n scăfîrlie. Lua-m-ar naiba de nătărău !

Dar și-n această direcție, fatala lipsă de mijloace mi-a pus bețe-n roate. (Influența asta a venitului asupra personalității oferă un bogat material celui înclinat spre filozofare.) Chiar „întrecerile pugilistice" de mîna a zecea organizate de „un grup de amabili susținători" și întrecerile de șobolani din Rotherhithe [1] sînt scumpe foc dacă, din întîmplare, ești singurul domn cu guler tare de prin împrejurimi și, prin urmare, s-așteaptă să-ți dovedești buna creștere făcînd cinste cu cîte-un rînd de *dog's nose* [2]. Sincer vorbind, cățăratul și stinsul felinarelor te scutește de cheltuială (cu condiția să nu fi prins asupra faptului), dar ca amuzament sînt total lipsite de varietate. La urma urmei, modernul felinar londonez nici nu e adaptat pentru un asemenea sport. Rar mi-a fost dat să pun mîna pe ceva mai nepotrivit pentru înșfăcat, pe ceva cu mai puțin „vino-ncoace" în el. Cantitatea respingătoare de murdărie care și-a permis să se-adune pe el este un alt neajuns din punctul de vedere al cățărătorului. Cînd ai escaladat cel de-al treilea stîlp, simți cum te cuprinde ușurel o greață față de acest amuzament. Tot ce-ți dorești este arnică [3] și o baie.

Nici festele pe care le joci polițiștilor nu te fac să rîzi cu gura pînă la urechi. Sau poate n-am acționat eu cu prea mult cap. Rememorînd totul, îmi dau seama că pentru o asemenea distracție n-am fost prea inspirat cînd am ales Covent Garden și Great Marlborough Street. Nici nu vă închipuiți ce distractiv e să-i tragi unui polițist cascheta peste ochi. În timp ce el se luptă de zor cu afurisita de cască, poți să-i pui tot felul de întrebări șugubețe și cînd, în sfîrșit, și-a scos capul din strînsoare, tu ai dispărut de parcă te-ar fi înghițit pămîntul. Dar jocul ăsta are haz numai într-un cartier unde nu găsești cîte trei agenți de

---

[1] Rotherhithe — comună în Southwark, Londra, unde se află docurile pentru vasele comerciale (n.t.).

[2] Dog's nose — amestec de bere și gin (n.t.).

[3] Arnică — plantă din ale cărei flori uscate se prepară o tinctură folosită pentru frecționare în caz de luxații și vînătăi (n.t.).

poliție (în medie) la fiecare 12 yarzi pătrați. Cînd alți doi polițiști, care-au fost cu ochii pe tine în ultimele zece minute, urmăresc de după colț desfășurarea acțiunii, găsești foarte puțin sau nici un pic de răgaz să guști aventura așa cum trebuie. O iei deci la picior și după ce-ai alergat de la un capăt la altul pe Great Titchfield Street și-ai înconjurat de două ori Oxford Market, ești de părere că jocul nu trebuie prelungit dincolo de punctul cînd amenință să devină obositor și că a sosit timpul să mai dai și pe-acasă. Pe de altă parte, „legea", care a primit întăriri și a ajuns la cifra de șase sau șapte persoane, abia acum începe să savureze cursa cu obstacole. Pe cînd o iei la goană prin Hanover Square, încerci să-ți închipui scena care se va petrece la tribunal, a doua zi dimineață. Vei fi acuzat de atitudine turbulentă în stare de ebrietate. N-o să aibă nici un rost să-i explici magistratului (și, după aceea, rudelor) că încercai numai să imiți pe unul care făcea asemenea lucruri într-o carte și era foarte admirat din acest motiv. Vei primi obișnuita amendă de 40 de șilingi. Cu prima ocazie cînd ai să te duci la familia Mayfield, vei afla că fetele-au ieșit cu toatele-n oraș, iar doamna Mayfield, femeie fină și cu educație, care te-a privit întotdeauna ca pe copilul ei, va discuta serios cu tine și te va îndemna să juri că nu mai pui strop de băutură-n gură.

Datorită tinereții și constituției tale robuste, la Notting Hill [1] scapi de urmărire. Ca să eviți orice întîlnire neplăcută, la întoarcere o iei frumușel pe jos spre casa ta din Bloomsbury [2], trecînd prin Camden Town [3] și Islington.

Toate înclinațiile mele sturlubatice au fost date uitării în urma unui legămînt pe care l-am făcut față de providență în primele ore ale unei anumite dimineți de duminică, pe cînd mă bălăbăneam agățat de burlanul unei case nepretențioase de pe una din străzile mărginașe din Soho. I-am vorbit providenței ca de la om la om :

— Numai de-aici mai scapă-mă și-am terminat cu „distracția" de genul ăsta.

Cred c-așa ceva am murmurat printre dinți.

Providența a acceptat propunerea și mi-a deschis o portiță de scăpare. Drept e c-a fost o „scăpare" cam compli-

[1] Notting Hill — cartier în vestul Londrei, în Kensington and Chelsea (n.t.).

[2] Bloomsbury — cartier central în Londra, mare zonă de locuit, cîndva foarte elegant (n.t.).

[3] Camden — oraș-satelit al Londrei (n.t.).

cată, care-a adus după sine un luminator spart și trei globuri de la felinarele cu gaz lovite de aceeași crudă soartă, două ore într-o pivniță cu cărbuni și un sovereign [1] dat chelnerului ca să-mi împrumute un ulster. Cînd, în cele din urmă, fiind în deplină siguranță în camera mea, m-am luat din nou în stăpînire (ceea ce mai rămăsese din mine), am reflectat adînc că providența ar fi putut lucra mai curat. Totuși nu m-a încercat nici o dorință să încalc condițiile legămîntului. Pentru viitor am ales o viață de o simplitate absolută.

În consecință m-am pus pe căutat un personaj nou și-am găsit unul care mi se potrivea. Pe vremea aceea profesorul neamț cîștiga tot mai multă popularitate și devenise aproape un erou. Purta părul lung și era, dealtfel, destul de șleampăt, dar avea „o inimă de oțel", din cînd în cînd chiar de aur. Judecîndu-l după aspectul exterior pus la un loc cu discuțiile pe care le purta (într-o engleză stîlcită și tratînd în special problema răposatei sale mume și a surioarei lui, Lisa), majoritatea oamenilor din carte îl etichetau drept neinteresant. Dar pe-atunci habar n-aveau de inimă. Principala lui avere era un cîine schilod, pe care-l salvase din ghearele unei gloate necivilizate și brutale. Așadar, cînd nu vorbea o engleză stîlcită, își dădăcea cu ardoare cîinele.

Specialitatea lui însă era să oprească armăsarii dezlănțuiți, salvînd astfel viața eroinei. Treaba asta, pusă-n aceeași oală cu engleza stîlcită și cu cîinele, îl făcea de-a dreptul irezistibil...

Părea un suflet pașnic și blajin, așa că m-am decis să-l imit. Profesor neamț nu puteam să mă fac în nici un caz, dar puteam să port, și chiar purtam, părul lung în ciuda opiniei publice, căreia-i dădeau glas puștanii și care mă sfătuia să renunț la acest capriciu. M-am străduit din răsputeri să fac rost de-un cîine schilod, dar eforturile mi-au fost zadarnice. Un pișicher chior din Seven Dials [2], căruia m-am adresat ca o ultimă speranță, s-a oferit să-mi schilodească el unul pentru 5 silingi în plus. Am respins însă această ofertă. Într-o seară, tîrziu, am dat peste-o corcitură cu aspect bizar. Nu era schilod, dar părea destul de bolnav.

---

[1] Sovereign — monedă englezească de aur, care valorează o liră (n.t.).

[2] Seven Dials — cartier rău famat în Londra (n.t.).

Dîndu-mi seama că nu privam pe nimeni de ceva scump, l-am ademenit spre casă și l-am dădăcit cum se cuvine. Mi-nchipui că l-am dădăcit prea mult. În cele din urmă s-a-ntremat așa de tare, că nu mai puteai face nimic cu el. Era o javră gîlcevitoare și prea bătrînă ca s-o mai înveți ceva. Ajunsese pacostea întregului cartier. După părerea lui, distracție însemna să omoare puii de găină și să șterpelească iepurii din prăvăliile negustorilor de păsări tăiate. Pentru mai multă variație, omora pisici și băga-n sperieți copiii mici sărind și schelălăind printre picioarele lor. Uneori îmi venea să-l schilodesc cu mîna mea, numai de-aș fi putut pune mîna pe el. Nu făceam nimic, dar absolut nimic, dacă alergam după cîinele-ăla. În loc să mă admire fiindcă-l readusesem la viață, lumea-mi zicea că-s nebun și că, dacă nu înec eu bestia, o să-i facă ei de petrecanie. Cîinele-ăsta mi-a stricat de tot caracterul — vreau să spun caracterul din perioada aceea. E greu să pozezi în tînăr cu inima de aur cînd lumea te vede în mijlocul drumului dînd cu pietre în propriul tău cîine. Căci pietrele erau singurele care-l mai puteau ajunge și influența în vreun fel.

Mă mai stînjenea și lipsa de cai dezlănțuiți. Calul din cartierul nostru nu era genul potrivit. O dată și numai o dată mi s-a oferit ocazia de a-mi pune gîndul în practică. Era o ocazie bună în măsura în care calul nu alerga prea repede. Mă îndoiesc însă că el chiar știa că aleargă. Mai apoi s-a aflat că avea un obicei ciudat. După ce-și aștepta stăpînul în fața cîrciumii un timp suportabil de lung după părerea lui, o pornea la trap spre casă din proprie inițiativă. A trecut pe lîngă mine cu 7 mile pe oră și cu dîrlogii tîrîș pe alături (lucru care-mi convenea de minune). Era ideal pentru un începător, așa că m-am pregătit din plin. Totuși, la momentul oportun, doi polițiști nepricopsiți m-au împins la o parte și s-au umplut ei de glorie.

După cum s-a dovedit mai tîrziu, nici n-am avut ce să regret. Aș fi salvat numai un comis voiajor beat turtă, care înjura ca un birjar și bombarda mulțimea cu cutii goale.

De la fereastra unei camere de sus am urmărit odată trei oameni hotărîți să oprească un bidiviu dezlănțuit. Fiecare se ducea cu prudență în mijlocul drumului și-și ocupa poziția strategică. Fereastra mea era prea sus ca să le văd mutrele, dar atitudinea lor dovedea eroism dus pînă la sacrificiu de sine. Deoarece calul venea în goană gata să-l

atace, primul îl întîmpină cu brațele deschise. A stat neclintit pînă cînd calul a venit cam la 20 de yarzi de el. Apoi, deoarece animalul era ferm hotărît să-și continue înaintarea furtunoasă, n-a avut încotro și-a trebuit să se retragă din nou pe trotuar unde-a rămas privindu-l lung și cu vădită amărăciune de parcă și-ar fi spus :

„Dacă ești așa de încăpățînat, am terminat-o cu tine !"

Întrucît catastrofa îi stătea pe de-a-ntregul la dispoziție, cel de-al doilea a luat-o pe o străduță lăturalnică și-a dispărut fără cea mai mică ezitare. Al treilea a rămas pe baricade și, cînd calul a trecut pe-acolo, a zbierat la el din fundul rărunchilor. Nu mă îndoiesc cîtuși de puțin că-i dăduse un sfat foarte bun, dar se pare că animalul era prea grăbit, așa că nici măcar n-a avut timp să asculte. Primul și-al treilea individ s-au întîlnit un pic mai încolo și-au discutat problema în spirit solidar. Cred că-și exprimau regretul pentru încăpățînarea cailor dezlănțuiți în general și sperau că nimeni n-a pățit nimic.

Trec sub tăcere celelalte personaje pe care le-am imitat în perioada aceasta. Știu însă că unul m-a băgat într-o grămadă de încurcături fiindcă era un tînăr drept, cinstit, sincer și deschis, care spunea totdeauna ce gîndea.

Toată viața n-am cunoscut decît un singur om care-a făcut senzație fiindcă a spus ce-a gîndit. L-am auzit plesnind masa cu palma și exclamînd :

— Vreți să vă perii, să vă îndop cu-o traistă de minciuni ? Ei, n-am s-o fac fiindcă nu mi-e felul. Jim Compton nu se pretează la așa ceva. Dar dacă vreți totuși să știți părerea mea sinceră, tot ce pot să vă spun e că fetița asta e cea mai minunată pianistă pe care-am auzit-o vreodată. Nu zic că-i un geniu. I-am ascultat însă pe Liszt, pe Metzler [1], pe toți ceilalți interpreți de elită și-o prefer pe *ea*. Asta-i părerea mea. La mine, ce-i în gușă-i și-n căpușă. N-am ce vă face dacă vă simțiți lezați.

— Ce minunat, ziceau părinții fetiței, să-ntîlnești un om căruia nu-i e frică să spună ce gîndește cu adevărat ! De ce n-om fi toți atît de sinceri ?

Ultima încercare am făcut-o cu un personaj care, credeam eu, n-o să-mi pună nici o problemă. Era un tînăr admirat și iubit de toată lumea. Farmecul lui consta în faptul

[1] Ferdinand Metzler — profesor de pian german (n.t.).

că era întotdeauna el însuși. Alții pozau și jucau teatru. El nu făcea nici cel mai mic efort să fie altceva decît el însuși, propriul lui eu simplu și natural.

M-am gîndit să fiu și eu propriul meu eu simplu și natural. Se punea însă întrebarea : Care era propriul meu eu simplu și natural ?

Asta era problema preliminară pe care-o aveam de rezolvat și pe care n-am rezolvat-o nici pînă-n ziua de azi. Ce sînt eu de fapt ? Sînt un nobil domn cu inima vitează care merge prin lume cu capul sus, care dispreţuieşte josnicia și nu suportă micimea. Sînt un om cu gînduri josnice și îndrăzneală puțină (un tip pe care eu, cel cu capul sus și inima vitează, îl dispreţuiesc total). Sînt un om care se tîrăște spre un scop minor pe căi întortocheate, care intră pe sub pielea celor puternici și se teme de orice suferință. Sînt... Stimate cititor, n-am să-ți împuiez capul și n-am să-ți rănesc sensibilele dumitale urechi cu amănunte care-ar putea să-ți dovedească ce ființă vrednică de dispreț este acest nenorocit eu al meu. Nici nu m-ai înțelege. Ai fi numai consternat cînd ți-ai da seama că asemenea indivizi decăzuți reușesc să supraviețuiască în epoca noastră. Stimate domn sau stimată doamnă, e mai bine să nu știți de existența unor asemenea netrebnici. În ce mă privește, n-am să vă mai dau ocazie să aflați ceva în acest sens.

Sînt filozof și pentru mine tunetul și lumina soarelui sînt la fel de binevenite. Numai cîteodată mă-nfurii și mă agit cam multișor. Asta se-ntîmplă cînd toate lucrurile nu ies exact cum aș vrea eu, cînd oameni nechibzuiți și răi fac întruna lucruri rele și nechibzuite stricîndu-mi în felul acesta calmul și fericirea.

Așa cum spunea Heine despre sine, și eu sînt cavaler al sfîntului Graal, luptător pentru adevăr. Respect toate femeile, dau cinstea cuvenită tuturor bărbaților și sînt gata să mă sacrific pentru cauza marelui meu căpitan.

În momentul următor mă trezesc în rîndurile inamicului, luptînd sub drapelul negru. (Acești doi generali învrăjbiți trebuie să fie în mare încurcătură, căci toți soldații lor sînt dezertori din amîndouă armatele.) Ce sînt femeile decît jucăriile bărbaților ? Să nu mai beau și să nu mă mai distrez fiindcă la tine virtutea e-n floare ? Ce sînt bărbații decît niște javre lihnite care mîrîie unul la altul pentru o cantitate de oase bine determinată ? Lovește tu ca

să nu lovească altul înaintea ta ! Ce e adevărul decît o minciună nedescoperită ?

Iubesc toate ființele vii. Și pe tine, biata mea surioară, care-ți cari cu greu povara pe drumul singuratic. Cu o sărutare ți-aș șterge lacrimile de pe obraji, cu iubirea mea aș risipi bezna ce te-nconjoară. Și pe tine, răbdătorul meu frate, care gîfîi cînd mergi cu greu pe cărarea bătătorită, ca un biet cal de povară pe jumătate orb. Loviturile de bici sînt singura ta încurajare. În iesle ai doar o mînă de fîn rămasă de nu știu cînd. Aș merge pe lîngă tine luîndu-ți puțin povara, căci spinarea a-nceput să te doară. Am merge unul lîngă altul, iar tu mi-ai povesti despre cîmpiile pe care zburdai cu ani în urmă, despre cursele selecte pe care le-ai cîștigat. Și pe voi, tînci cu priviri pline de uimire, care răzbat de sub murdăria ce vă acoperă fețișoarele, v-aș lua în brațe și v-aș spune povești. Am pleca în dulcea Țară a Minunilor lăsînd în urmă, pentru un timp, lumea veche și tristă. Acolo ați fi prinți și prințese, acolo ați cunoaște iubirea.

Dar un egoist rapace vine adesea și intră-n hainele mele. E un individ care-și irosește viața făcînd planuri cum să scoată mai mulți bani, mai multă mîncare, mai multe haine, mai multe plăceri numai pentru el. Se gîndește tot timpul la nenumăratele lucruri de care are nevoie, încît nici nu-i mai rămîne timp să se gîndească la nevoile altora. Se crede buricul pămîntului. Auzindu-l cum bombăne toată ziua, îți vine să crezi că lumea a fost creată și terminată exact la timp pentru ca el să vină și să culeagă plăcerile ei. Fără să-i pese de nimeni, dă din mîini în dreapta și-n stînga ca să-și împlinească dorințele. Dacă, încercînd să înșface, dă greș, atunci aruncă anateme asupra cerului pentru nedreptatea ce i-a făcut-o și-i blestemă pe toți pentru că i-au stat în cale. În orice caz nu-i un om amabil. După cum ziceam, tare-aș vrea să nu mă mai vizitez-atît de des. O ține-ntruna că el e eu și că eu sînt numai un nătărău sentimental care-i încurcă treburile. Uneori mă descotorosesc de el pentru puțin timp, dar totdeauna vine-napoi. Apoi el se descotorosește de mine și eu devin el. Toată treaba e foarte derutantă. Cîteodată chiar mă-ntreb dacă eu sînt într-adevăr eu însumi.

DESPRE NEMAIPOMENITA IMPORTANȚĂ A LUCRURILOR PE CARE AM VRUT SĂ LE FACEM

Mi-aduc aminte... dar, vai, e tare mult de-atunci. Dumneata, stimate cititor, ești acum în floarea vîrstei (acea perioadă pe care nechibzuita tinerețe o numea „între două vîrste") și n-ai cum să mă urmărești cu gîndul. Bineînțeles că nici nu pot să mă aștept la așa ceva. Pe vremea aceea, deci, era foarte populară o revistă numită *The Amateur*. Avea un scop nobil : încerca să dea frumoase lecții de cum să te ții pe picioarele tale și să le bage tuturor în cap minunata doctrină a lui „ajută-te singur". Un capitol își explica cum poți face ghivece din cutii de carne venite din Australia, altul cum poți transforma putina de unt în taburet pentru pian, al treilea cum poți folosi o cutie veche de carton (în care țineai cîndva bonetele) la confecționarea jaluzelelor. Principiul general era să faci diverse lucruri din alte lucruri care nu aveau nici pe departe această destinație și care erau cît se poate de nepotrivite pentru scopul respectiv.

Două pagini, mi-aduc perfect aminte, aveau ca unic țel să încurajeze confecționarea suporturilor pentru umbrele din țevi de gaz ieșite din uz. Nu pot să-mi închipui că există ceva mai nepotrivit pentru pălării și umbrele decît țevile de gaz. De-ar fi existat, pun capul jos că autorul l-ar fi găsit imediat și l-ar fi recomandat cu căldură.

Rame pentru tablouri puteai face din dopuri de *ginger-beer*. Strîngeai frumușel toate dopurile de plută de la sticlele cu *ginger-beer*, făceai rost la repezeală de-un tablou și treaba era ca și terminată. Ce cantitate de *ginger-beer* trebuia să bei (în vederea construirii fiecărei rame) și ce efect avea această băutură asupra integrității fizice, mentale și morale a rămarului nu intra în preocupările revistei *The Amateur*. Socotesc că pentru un tablou mărișor, 192 de sticle ar fi fost suficiente. Dacă, după 192 de sticle de *ginger-beer*, ar mai fi simțit cineva irezistibila

atracție de a înrăma un tablou sau dacă ar mai fi dat măcar o ceapă degerată pe tablou în sine e destul de îndoielnic. Dar, bineînțeles, nu asta interesează acum.

Un tînăr din cercul meu de cunoștințe (fiul grădinarului soră-mi, cum l-ar fi prezentat prietenul Ollendorff) a reușit într-adevăr să bea destul *ginger-beer* pentru a-l înrăma pe tac-su mare. Rezultatul, spre regretul tuturor, n-a fost deloc încurajator. Fără discuție, consoarta grădinarului nici nu putea să se declare satisfăcută.

— Ce e alea acolo-n juru' lu' tata ? a fost prima întrebare.

— Nu-ți dai seama ? veni răspunsul din care răzbătea o oarecare indignare. Aia e rama.

— Vai dă mine ! Da' dă ce pusăși doape ?

— Fiindcă-așa scrie la carte.

Totuși venerabila doamnă nu se lăsă cîtuși de puțin impresionată.

— Da' nu ș' ce-are c-acu' nu prea mai aduce cu tata, suspină ea.

Feciorul ei cel mare se simți cam atins. Adevărul e că nici unul din noi nu apreciem critica obiectivă !

— Da' a ce aduce ? mîrîi el.

— Nu ș' ce să-ți spui. Dacă mă-ntrebi, io zic că seamănă doar a doape.

Părerea coanei mari era foarte îndreptățită. Anumite curente artistice poate că se dedau la o asemenea metodă de înrămare. Am văzut cu ochii mei un anunț funerar care arăta mult mai bine așa, dar, în general, rezultatul era o vădită tendință de expansiune din partea ramei pe socoteala chestiunii înrămate. Rămarii mai cinstiți și cu ceva bun gust nu pot să nu recunoască deschis treaba asta.

— E drept că-i urîtă cînd te uiți la ea, îmi spuse cineva pe cînd amîndoi o cercetam atent din mijlocul camerei. Un lucru-i cert însă : simți c-ai făcut-o tu.

Reflecție care, am observat de nenumărate ori, ne face să ne resemnăm cu multe alte lucruri în afara ramelor din dopuri de plută.

Un alt tînăr prieten de al meu — căci sînt înclinat să recunosc că tineretul profită cel mai mult de pe urma sfaturilor și poveților din *The Amateur*. Cu cît înaintezi în vîrstă, cu atît cutezanța și hărnicia te chinuie mai puțin — cum vă spuneam, un alt tînăr amic a făcut un balansoar, conform instrucțiunilor din revistă, cu ajutorul neprecu-

peţit a două butoaie de bere. Din toate punctele practice de vedere era un balansoar dat dracului. Se balansa prea mult şi în prea multe direcţii deodată şi în acelaşi timp. Bănuiesc că orice om care stă-ntr-un balansoar nu vrea să se legene întruna. Vine-o vreme cînd şi omu-şi spune :

„Ei, m-am legănat destul deocamdată. Vreau să mai stau şi liniştit o vreme ca să nu dau de cine ştie ce bucluc".

Dar ăsta era unul din acele îndărătnice balansoare ce sînt un pericol pentru omenire şi-o pacoste pentru ele însele. Îi intrase-n cap că era făcut să se legene şi că, dacă nu se legăna, nu-şi îndeplinea menirea şi-şi irosea timpul. Odată pornit, nimic pe lumea asta nu-l mai putea opri (şi nici nu-l oprea) pînă cînd dumnealui nu reuşea să se-ntoarcă cu susu-n jos peste cel care-avusese nefericita idee să se aşeze-n el. Ăsta era singurul lucru care-l calma într-adevăr.

Odată, într-o vizită, fusesem condus în sufragerie unde nu venise încă nimeni. Balansoarul, ispititor, mă chemă la el. Nici nu mă gîndisem vreodată că putea fi un balansoar după reţeta *The Amateur*. Eram tînăr pe vremea aceea, credeam în oameni şi mă gîndeam că, oricîte bazaconii i-ar fi trecut prin minte unui om lipsit de cunoştinţe şi experienţă, nici unul din semenii noştri nu putea fi în halul ăsta de idiot, încît să-şi arate priceperea pe un balansoar.

Ca atare m-am trîntit în el uşurel şi nepăsător. Imediat am dat cu ochii de tavan şi-am făcut o mişcare instinctivă de înaintare. Fereastra şi-un crîmpei din dealurile-mpădurite de la orizont se smuciră-n sus şi-apoi se făcură nevăzute. Covorul îmi trecu prin faţa ochilor ca fulgerul şi ghetele dispărură sub mine cu o viteză de aproximativ 200 de mile pe oră. Cuprins de spasme, am făcut un efort să le recuperez. Bănuiesc c-am exagerat. Am văzut toată camera deodată (cei patru pereţi, tavanul şi podeaua în acelaşi timp). A fost ca o vedenie. Am observat că pianina era întoarsă cu fundu-n sus şi din nou mi-am zărit ghetele trecînd ca nişte năluci pe lîngă mine, de data aceasta pe deasupra capului şi cu tălpile îndreptate spre plafon. Nici odată-n viaţa mea n-am fost în situaţia de a-mi da seama că ghetele mele sînt atît de războtătoare. În clipa următoare, îmi pierdusem iar ghetele şi oprisem covorul cu capul, căci tocmai încerca să fugă pe lîngă mine. În acelaşi moment, ceva m-a lovit în şale cu înverşunare. Raţiunea (cînd am redobîndit-o) mi-a sugerat că atacantul tre-

buie să fi fost balansoarul. Cercetările ulterioare au dovedit exactitatea supoziției. Din fericire eram încă singur și ca urmare, cîteva minute mai tîrziu, am fost în stare să-mi întîmpin gazda cu calm și demnitate. N-am suflat o vorbă despre balansoar. De fapt, nutream în secret speranța ca, înainte de plecare, să am plăcerea de a vedea un alt musafir testîndu-i calitățile. Special îl așezasem la vedere în poziția cea mai convenabilă. Dar, deși am avut puterea să tac mîlc, nu m-am simțit în stare să-i cînt în strună gazdei mele cînd mi-a cerut să admir obiectul. Ultima experiență mă amărîse din cale-afară.

— Willie l-a făcut singur-singurel, mi-a explicat iubitoarea mamă. Nu credeți că-i o dovadă de inteligență ?

— Da, nemaipomenit, am răspuns eu. Sînt gata să recunosc asta.

— L-a făcut din niște butoaie vechi de bere, mai spuse ea grozav de mîndră de treaba asta.

Deși încercam să-l țin în frîu, resentimentul meu creștea văzînd cu ochii, ceea ce m-a-mpins să remarc :

— Zău ? Chiar el cu mîna lui ? Cred totuși c-ar fi putut face ceva mai bun cu ele.

— Ce ? întrebă ea.

— O, nu duceți grijă, se găseau destule ! am replicat eu. Ar fi putut să le umple din nou cu bere, de exemplu.

Amfitrioana se uită la mine cu uimire. Mi-am dat seama că aștepta să dau socoteală pentru tonul cu care făcusem sugestia de mai înainte.

— Vedeți, i-am explicat eu, nu-i lucrat cum trebuie. Tălpile-astea sînt prea scurte și prea curbate. Dacă observați, una din ele e mai înaltă decît cealaltă și are raza mai mică. Rezemătoarea formează cu restul balansoarului un unghi prea obtuz. Cînd cineva stă în el, centrul de greutate se mută în...

Gazda mă întrerupse :

— Dar și dumneavoastră ați stat în el.

— Nu prea multă vreme, am asigurat-o eu.

Vocea i se schimbă și doamna începu să-și ceară scuze.

— Sînt dezolată, spuse ea. După aspect, balansoarul e ca oricare altul.

— Așa e, am consimțit eu. Tocmai aici iese la iveală deșteptăciunea băiatului. Înfățișarea balansoarului înlătură orice bănuială nefastă. Cu puțin cap, ar putea servi un scop într-adevăr folositor. Avem cunoștințe comune — nu

spun nume, fiindcă le-ați recunoaște imediat — oameni superiori, îngîmfați și mulțumiți de ei, al căror caracter n-ar avea decît de cîștigat de pe urma acestui fotoliu. Dac-aș fi în locul lui Willie, aș ascunde frumușel mașinăria sub niște pînzeturi aranjate cu multă artă, aș dota-o cu momeală (două perne cu destul „vino-ncoace") și-aș folosi-o pentru a învăța anumite persoane să-și cunoască lungul nasului. Mă prind că nici o ființă omenească, sculîndu-se din balansoarul ăsta, nu se simte la fel de importantă ca atunci cînd s-a așezat în el. Băiatul a reușit într-adevăr să scoată la lumină un aparat automat de revelare a caracterului trecător al măreției umane. Ca factor moral, balansoarul acela este o adevărată binecuvîntare în travesti.

Gazda mea afișă un zîmbet tras de păr. Mă tem că mai mult din politețe decît din amuzament veritabil.

— Cred că sînteți prea sever, spuse ea. Dacă vă gîndiți că băiatul nu și-a încercat niciodată puterile cu așa ceva, că n-are nici un fel de cunoștințe și nici un pic de experiență, vă dați seama că, sincer vorbind, nu e rău deloc ce-a făcut el.

Considerînd problema din acel punct de vedere, eram gata să fiu de acord cu distinsa mea amfitrioană. N-am vrut să-i sugerez însă că, înainte de-a se apuca de-o treabă dificilă, e bine ca tinerii să *dobîndească* mai întîi ceva cunoștințe și nițică experiență. Teoria asta e-atît de nepopulară în ziua de azi !

Problema esențială a propagandei revistei *The Amateur* era însă cum să faci mobilă din cutii de ouă. De ce tocmai cutii de ouă, n-am fost niciodată-n stare să pricep, dar, potrivit rețetei din *The Amateur*, cutiile de ouă erau baza existenței casnice. Cu o cantitate suficientă de cutii de ouă și cu ceea ce *The Amateur* numea o „dibăcie înnăscută", nici un cuplu de tineri căsătoriți n-avea motiv să se mai teamă cînd se ridica problema mobilei. Trei cutii de ouă formau masa de scris ; pe o altă cutie de ouă stăteai ca să scrii ; în jurul tău cărțile se rînduiau frumos în cutii de ouă — și iată că biroul ți-e gata mobilat.

Pentru sufragerie, din două cutii de ouă făceai ornamentul de deasupra căminului, din patru cutii de ouă și-un ciob de oglindă, un bufet, iar șase cutii de ouă cu ceva umplutură și cam un yard de creton constituiau așa-numitul „colț tihnit". Dacă discutăm despre „colț", nimeni n-are nici cea mai mică îndoială. Colțuri erau peste tot. Te-așezai

pe-un colț și te rezemai de-un colț. Oricum te mișcai, dădeai de cîte-un colț nou. „Tihna" însă o neg cu toată tăria. Recunosc, cutiile de ouă pot fi folositoare. Sînt gata chiar să dau de la mine și să zic că-s ornamentale. Dar „tihnite", pentru nimic în lume. La viața mea am încercat cutii de ouă în diverse forme. Asta era demult, noi eram tineri pe-atunci și toată averea ne era viitorul. Eram siguri de el, de-aceea n-am ezitat să-ntemeiem o casă cu niște venituri pe care oamenii cu speranțe mai mici le-ar fi considerat insuficiente. În asemenea condiții, singura alternativă pentru cutiile de ouă (sau vreun gen asemănător de mobilă) ar fi fost cea strict clasică constînd dintr-un cadru pentru ușă proporțional cu dimensiunile camerei. De sîmbătă pînă luni mi-am agățat hainele în cutii de ouă, ca un oaspete de onoare ce mă aflam. Am stat pe o cutie de ouă, la o cutie de ouă ca să-mi beau ceaiul. Am iubit pe cutii de ouă. (Oh, de-aș simți din nou sîngele curgîndu-mi prin vine așa cum curgea atunci, m-aș mulțumi să stau numai pe cutii de ouă pînă cînd ar veni timpul să fiu îngropat într-o cutie de ouă, cu o cutie de ouă ridicată deasupra mea în chip de monument funerar.) Multe seri am petrecut pe o cutie de ouă, ne-am dus la culcare în cutii de ouă. Au și ele punctele lor tari — nu fac nici un joc de cuvinte, credeți-mă pe cuvînt — dar să susții că sînt tihnite, înseamnă pur și simplu să-ți bați joc de buna credință a omului.

Cît de bizare erau camerele de-acasă ! Se ridică din negura vremurilor și ne apar din nou în fața ochilor. Văd canapeaua prin care te-mboldeau arcurile ; scaunele care puteau fi chiar opera marelui inchizitor ; banca de lemn cu spetează-naltă pe care-o foloseam noaptea ca pat ; cele cîteva farfurii albastre cumpărate din mahalaua dinspre Wardour Street ; taburetul emailat care ți se lipea de pantaloni ; oglinda cu ramă îmbrăcată în mătase ; cele două evantaie japoneze așezate-n cruce sub fiecare gravură ieftină ; șervetul de pe pian brodat cu pene de păun de sora lui Annie ; fața de masă pentru ceai lucrată de verișoara Jenny. Pe-atunci eram tineri cu gusturi și suflet de artist. Așezați pe cutiile-acelea de ouă, visam la vremea cînd vom mînca în sufragerii Chippendale [1], ne vom sorbi cafeaua în saloane Ludovic XIV și vom fi fericiți. Ei, dar

[1] Chippendale — stil în arta mobilierului creat de Thomas Chippendale (1718—1779). Îmbină elementele stilurilor rococo, gotic și chinezesc (n.t.).

timpul a trecut și ne-am făcut un rost în viață (unii din noi), cum spunea domnul Bumpus. Cînd sînt în vizită, observ că unii chiar s-au descurcat binișor și-acum stăm într-adevăr pe scaune Chippendale, la mese Sheraton [1] și ne încălzim în fața căminelor stil Adam [2]. Dar, vai, unde sînt visurile, speranțele, entuziasmul care-mpresurau ca mireasma unei dimineți de martie camerele-acelea de gust îndoielnic de la ultimul etaj ? Mă tem că la lada de gunoi, împreună cu acele cutii de ouă acoperite cu creton și cu evantaiele de un penny. Soarta e groaznic de imparțială. Nu-ți dă nimic fără să-ți ia altceva în schimb. Odată, demult, ne-a azvîrlit cîțiva șilingi și-un pumn de speranțe, acum ne-aruncă de milă cîteva lire, dar și-un braț de spaime. De ce nu ne-am dat seama oare cît de fericiți eram pe atunci, încoronați de încîntătoarea imaginație și cățărați pe tronurile noastre din cutii de ouă ?

Da, Dick, tu ai ajuns bine. Editezi un mare ziar și răspîndești în străinătate un mesaj — mesajul pe care-ți cere să-l răspîndești în străinătate patronul tău, Sir Joseph Goldbug. Îi înveți pe oameni numai ceea ce Sir Joseph Golbug vrea să-i înveți. Se spune că va fi primit în rîndurile pairilor la anul. Sînt sigur c-a muncit din greu pentru asta. Poate c-o să se găsească vreun titlu de cavaler și pentru tine, Dick.

Tom, tu abia acum îți croiești drum. Ai abandonat alegoriile acelea greu vandabile. Care Mecena vrea s-audă întruna pereții spunîndu-i că Midas are urechi de măgar ? Sau că Lazăr e tot timpul lîngă poartă ? Acum pictezi portrete și toată lumea spune că ai în față un viitor de aur. Tabloul reprezentînd-o pe Lady Jezebel a fost minunat. Femeia e destul de prezentabilă și totuși e chiar Lady Jezebel. Ai o mînă de maestru, recunosc deschis.

Spune sincer, prietene Tom, Dick sau cum te-o fi chemînd, amețit cum ești de succesul tău răsunător, nu simți cîteodată nevoia să dezgropăm din trecut cutiile-alea de ouă, să ne mobilăm din nou cu ele camerele murdare din Camden Town ca să ne regăsim acolo tinerețea, iubirile, idealurile, măcar pentru cîteva clipe ?

---

[1] Sheraton — stil în arta mobilierului creat de Thomas Sheraton (1751—1806). N.t.

[2] Stil Adam — stil arhitectonic creat de Robert Adam (1728—1792) împreună cu fratele său James (1730—1794). Îmbină clasicismul cu tradiția engleză (n.t.).

O întîmplare petrecută mai alaltăieri mi-a readus în minte toate lucrurile-acestea. Am fost în vizită pentru prima dată la un actor care mă invitase să-i văd căsuța unde locuia cu bătrînul său tată. Spre marea mea uimire (căci nebunia asta cred c-a dispărut de multă vreme), am văzut că jumătate din mobilă era făcută din lăzi de împachetat, putini de unt și cutii de ouă. Prietenul meu cîștigă 20 de lire pe săptămînă, dar monstruozitățile în cauză (așa mi-a explicat) se datorau pasiunii neînfrînate a tatălui său. Și bătrînul era atît de mîndru de ele, de parcă toate ar fi fost exemplare mostră de la South Kensington Museum [1].

Mă duse în sufragerie ca să-mi arate cea mai recentă „crimă" — o nouă bibliotecă. Era greu să-ți imaginezi un alt procedeu mai eficace de pocire a camerei care, de altfel, era drăguț mobilată. Nici n-ar fi fost nevoie să-mi spună că totul era construit numai din cutii de ouă și nimic altceva. Dintr-o ochire puteai să-ți dai seama că erau doar cutii de ouă, pe deasupra și prost făcute ; cutii de ouă ce erau o adevărată rușine pentru firma care le pusese pe piață, cutii de ouă nedemne să stea în stocurile negustorilor, nici dacă le-ar fi dat de pomană.

Ne-am dus sus în dormitorul prietenului meu. Îmi deschise ușa, de parcă m-ar fi dus într-un muzeu de pietre prețioase.

— Bătrînul, spuse el cu mîna pe clanță, a făcut absolut tot ce vezi aici.

Intrarăm și-mi spuse să fiu cu băgare de seamă la dulap :

— Eu îl țin, iar tu trage de ușă. Cred că podeaua-i un pic cam vălurită. Se mișcă dacă nu ești atent.

Cu toată precauția mea, podeaua tot s-a mișcat, dar, flatînd-o nițeluș și lăsînd-o să-și facă mendrele, am scăpat teferi și nevătămați. M-am mirat cînd am văzut foarte puține haine înăuntru, cu atît mai mult cu cît prietenul meu e un tip elegant.

— Știi, îmi explică el, nu îndrăznesc să-l folosesc prea des. Sînt destul de stîngaci și s-ar putea foarte bine să răstorn tot edificiul dacă mă-mbrac în grabă. (Lucru ce mi s-a părut foarte posibil.)

---

[1] South Kensington Museum (sau Victoria and Albert Museum) — muzeu în Londra creat din surplusul de fonduri de la expoziția din 1851 și avînd ca principiu aplicarea artei în industrie. Conține și o cunoscută colecție de mobilă (n.t.).

L-am întrebat cum reușea o asemenea performanță.

— De obicei mă-mbrac în baie, mi-a răspuns el. Majoritatea lucrurilor acolo le țin. Bineînțeles că bătrînul nu știe nimic.

Îmi arătă un scrin. Unul din sertare era pe jumătate deschis.

— N-am încotro și trebuie să țin mereu deschis sertarul ăla, spuse el. Acolo am lucrurile pe care le folosesc mai des. Sertarele-astea nu se-nchid prea ușor sau, mai degrabă, se-nchid foarte bine, dar nu se mai deschid deloc. Cred că-i din cauza vremii. Îndrăznesc să sper că vara se-nchid și se deschid cum trebuie.

E o fire optimistă prietenul ăsta al meu.

Dar fala întregii încăperi era lavoarul.

— Da' de ăsta ce zici ? strigă el plin de înflăcărare. Tăblia de marmură veritabilă...

N-a apucat să lungească vorba căci, în entuziasmul ce-l cuprinsese, a pus mîna pe obiectul în chestiune și, cum era de așteptat, acesta s-a prăbușit. Mai mult din întîmplare decît cu intenție, am prins cana în brațe. Am prins și apa din ea. Ligheanul se rostogoli pe margine, dar, în afară de mine și de săpunieră, nimeni n-a pățit mare lucru. Din păcate n-am fost în stare să-mi exprim marea admirație pentru lavoar ! Eram prea fleșcăit.

— Ce faci dacă vrei să te speli ? l-am întrebat pe cînd așezam amîndoi capcana la loc.

Dintr-o dată îl văzui luînd înfățișarea unui conspirator care-ți dezvăluie un secret. Cu un aer de vinovăție își roti privirea prin cameră, iar apoi, în vîrful picioarelor, deschise ușa unui bufet de după pat. Înăuntru erau un lighean de cositor și-o cană.

— Să nu-i spui bătrînului, se rugă el. Țin lucrurile astea aici și mă spăl pe dușumea.

Asta a fost imaginea cea mai vie care mi-a rămas de la cutiile de ouă : tabloul fiului prefăcut, care se spală în ascuns pe podea, după pat, tremurînd ca varga la fiecare pas pe care-l aude, de frică să nu vină „bătrînul".

Te întrebi dacă cele zece porunci sînt chiar atît de îndestulătoare precum le credem noi, oamenii cu bun simț, dacă nu cumva a unsprezecea face cît toate zece la un loc : „iubiți-vă unul pe altul" cu o dragoste obișnuită, omenească, practică. N-am putea să le punem pe toate frumușel deoparte, într-un colțișor al acestei a unsprezecea

porunci ? În momentele de anarhie, fiecare e tentat să-i dea dreptate lui Louis Stevenson că a fi prietenos şi vesel e religia celor care lucrează o zi pe săptămînă. Sîntem atît de preocupaţi să *nu* ucidem, să *nu* furăm, să *nu* poftim la nevasta aproapelui, că nici nu mai avem timp să fim drepţi unul cu altul în scurtul răgaz cît sîntem împreună. Avem oare dreptul să fim atît de siguri că lista de virtuţi şi păcate pe care-am făcut-o e cea mai bună şi cea mai completă din cîte-au existat vreodată ? Oare omul bun şi lipsit de egoism e neapărat un nemernic fiindcă n-a reuşit să-şi pună stavilă instinctelor naturale ? Oare individul ăla acru şi meschin, incapabil de vreun gînd sau vreo faptă generoasă, e neapărat un sfînt fiindcă îi lipseşte cu totul un asemenea instinct ? Oare noi, ca nişte habotnici ce sîntem, n-am adoptat cumva o metodă greşită de apreciere a fraţilor noştri mai neputincioşi ? Îi judecăm aşa cum judecă criticii cărţile : nu după părţile lor bune, ci după cusururi. Vai de bietul rege David ! Cîte-ar fi avut să-i spună comitetul de păstrare a ordinii publice în oraş ! Conform acestei concepţii a noastre, Noe ar trebui să fie înfierat de fiecare grupare de abstinenţi din ţară, iar Ham ar trebui să fie-n fruntea listelor electorale din circumscripţie pentru că l-a demascat. Şi sfîntul Petru cel slab şi prăpădit ! Ce s-ar fi făcut el dacă cei unsprezece tovarăşi ai săi, apostolii, şi-al lor învăţător ar fi avut părerea aceasta rigidă despre virtute ?

N-am uitat noi oare sensul cuvîntului „virtute" ? Cîndva acesta reprezenta partea bună din om, indiferent de răul ce s-ar fi aflat şi el pe-acolo ca măzărichea prin grîu. Am abolit virtutea şi-am pus virtuţile în locul ei. Idealul nostru de oameni moderni nu este eroul (prea are multe cusururi), ci valetul curat ca lacrima ; nu omul care face tot binele care-i stă în putere, ci omul care n-a fost prins încă în flagrant delict. Potrivit acestei noi teorii, persoana cea mai virtuoasă din lume este domnul stridie. Totdeauna îl găseşti acasă şi niciodată nu-i cherchelit. Nu-i scandalagiu. Nu dă de furcă poliţiei. Cu toată străduinţa mea, n-am reuşit să descopăr nici una din cele zece porunci pe care el s-o fi-ncălcat vreodată. Nu se dedă niciodată la plăceri şi, cît trăieşte, nu oferă nici cea mai mică plăcere vreunei alte fiinţe.

Îmi închipui cum trebuie s-arate domnul stridie ţinînd o predică leului pe tema moralităţii.

— M-ai auzit pe mine vreodată, ar putea spune domnul stridie, trezind satele cu răgetul meu, stricînd liniștea nopții și speriind de moarte oamenii pașnici ? De ce nu mergi la culcare devreme, cum fac eu ? Niciodată nu dau tîrcoale bancului de stridii în căutare de pradă, nu mă iau la harță cu alți domni stridie și nu fac curte doamnelor stridii măritate deja. Niciodată nu sfîșii antilope și misionari. Tu de ce nu poți trăi ca mine, cu apă de mare și bacterii sau cum dracu' s-or fi chemînd alea cu care mă hrănesc eu ? De ce nu-ncerci să-mi semeni ?

Stridia n-are nici un fel de pasiuni dăunătoare, prin urmare spunem că-i o scoică virtuoasă. Nu ne-ntrebăm însă niciodată dacă are și vreo pasiune nedăunătoare. Purtarea unui leu e adesea de neiertat și sub orice critică. Totuși, n-are și el părțile lui bune ?

Oare „virtuosul" gras și cu voce mieroasă o să fie chiar așa bine primit la porțile raiului precum crede el ?

— Ei, s-ar putea să-i spună sfîntul Petru deschizînd nițel ușa și privindu-l din cap pînă-n picioare. Ce e ?

— Am... cum să zic... am venit, răspunde virtuosul lipindu-și un zîmbet unsuros și mulțumit.

— Da, văd c-ai venit, dar ce-ai făcut ca să meriți să intri ? Ce-ai făcut în cei 70 de ani ai tăi ?

— Ce-am făcut ? ! zice virtuosul. N-am făcut nimic, pe cuvînt de onoare.

— Nimic ? !

— Nimic, ăsta-i punctul meu tare și de-aceea am venit aici. N-am făcut niciodată nici un rău.

— Da' vreun bine-ai făcut ?

— Bine ? !

— Da, ce bine ? Nu știi ce-nseamnă asta ? Ce om din lumea asta a cîștigat ceva de pe urma faptului că tu ai mîncat, ai băut și-ai dormit în toți acești ani ? N-ai făcut nici un rău, ție nu ți-ai făcut nici un rău. Dac-ai fi făcut vreunul, poate c-ar fi adus după sine și vreun bine. După cîte știu eu, jos, pe pămînt, astea merg de obicei mînă-n mînă. Ce bine-ai făcut ca să poți intra aici ? Asta nu-i o casă pentru mumii, ci pentru oameni care-au trăit și-au făcut destul bine (și tot atîta rău, n-ar mai fi făcut !), o casă pentru păcătoși care luptă pentru bine, nu pentru virtuoșii care fug de luptă mîncînd pămîntul.

Totuși, cînd mi-am adus aminte de *The Amateur* și lecțiile respective, n-am avut de gînd să vorbesc despre ase-

menea lucruri. Intenția mea a fost s-ajung la povestea unui oarecare băiețel care era nemaipomenit de inventiv cînd făcea lucruri pe care nu i le cerea nimeni. Vreau să vă spun această poveste, fiindcă, întocmai ca majoritatea poveștilor, povestea mea are și ea o morală, iar poveștile fără morală, după părerea mea, sînt prosteşti și seamănă cu drumurile care nu duc nicăieri (ca alea pe care merg bolnavii pînă se întremează).

Odată băieţelul ăsta a desfăcut în bucăţele un ceas scump (care se întorcea o dată la opt zile) și-a făcut din el o jucărie, un vapor cu aburi. Cînd a fost gata, nu prea semăna el a vapor cu aburi, e drept, dar, luînd în consideraţie toate dificultăţile situaţiei (inadaptabilitatea mecanismului unui ceasornic care se întoarce din opt în opt zile la cerinţele unui vapor cu aburi, necesitatea de a termina opera cît se poate de repede, înainte ca niște conservatori total lipsiți de entuziasm față de știință să se bage unde nu le fierbe oala), putem afirma că era un vapor cu aburi destul de bun. Cu o simplă scîndură de călcat și cîteva duzini de frigărui, băiatul meșteri un coteț pentru iepuri ce putea fi dat în folosință (cu condiția ca scîndura de călcat să nu fie lipsă la apel tocmai cînd era mai mare nevoie de ea). Dintr-o umbrelă și-o țeavă de gaz, cu cîteva arzătoare, putea face o pușcă. Și dacă pușca astfel fabricată nu era chiar așa de exactă ca una Martini-Henry, era, în orice caz, mai ucigătoare. Cu o jumătate din furtunul pentru udat grădina, o tigaie de aramă de la lăptărie și cîteva bibelouri de porțelan de Dresda luate de pe poliţa căminului din salon, îți făcea o fîntînă pentru grădină de toată frumusețea. Făcea rafturi pentru cărți din mese de bucătărie și arbalete din crinoline. Putea să zăgăzuiască un rîu în așa fel ca apa să ți se reverse peste terenul de crochet. Știa să facă vopsea roșie și oxigen, pe lîngă multe alte asemenea bunuri de larg consum foarte necesare la casa omului. Printre altele, a învățat să facă jocuri de artificii și, după cîteva explozii lipsite de importanță, a ajuns la perfecțiune. Băiatul care joacă bine crichet e admirat. Cel care știe să se bată ca lumea e respectat. Cel care poate să dea la iveală greșelile profesorului e iubit. Dar băiatul care știe să facă jocuri de artificii este venerat de toți ca reprezentant al unei rase superioare. Ziua de 5 noiem-

brie [1] se apropia şi, cu consimţământul unei mame indulgente, eroul nostru s-a hotărît s-arate lumii de ce e el în stare. Au fost invitaţi o grămadă de prieteni, rude şi colegi de şcoală şi, timp de două săptămîni, bucătăricoara unde se spălau vasele a fost transformată într-un atelier de făcut artificii. Servitoarele mergeau îngrozite de colo-colo şi tremurau pentru propria lor viaţă. Şi dacă judecăm exclusiv după miros, ţi-ai fi putut închipui că vila fusese închiriată de Satana ca o anexă, întrucît propria lui reşedinţă devenise incomod de neîncăpătoare. În seara zilei de 4 noiembrie totul era pus la punct şi se făceau ultimele probe pentru a evita eventualele accidente neplăcute care-ar fi putut surveni în seara următoare. Totul mergea ca pe roate. Rachetele o zbugheau spre cer şi pogorau sub formă de stele, torţele romane îşi zvîrleau globuleţele strălucitoare prin noaptea neagră, roţile de foc sclipeau şi se-nvîrteau, pocnitorile pocneau, iar petardele bubuiau. În seara aceea băiatul se duse la culcare mîndru şi fericit şi visă la gloria de a doua zi. Se vedea înconjurat de lumina orbitoare a jocurilor de artificii. Mulţimea imensă îl aclama. Rudele sale, dintre care multe (ştia el sigur) îl priveau ca pe idiotul patentat al familiei, veniseră să fie martore la triumful lui. Venise şi Dickie Bowles, care rîsese de el fiindcă nu putea s-arunce ca lumea. Fata de la brutărie era şi ea acolo şi vedea ce băiat deştept e el.

Sosi, în sfîrşit, şi seara reprezentaţiei şi, odată cu ea, musafirii. Înfăşuraţi în şaluri şi pelerine, se aşezaseră comod şi aşteptau evenimentul. Erau unchi, verişoare şi măsuşi, băieţi mici şi mari, fete mici şi mari, şi pe lîngă ei (cum anunţă afişele la teatru) săteni şi oameni din suită. În total vreo 40.

Dar artificiile n-au făcut explozie deloc. De ce ? Nu pot să vă spun şi nimeni nu cred c-ar putea vreodată. Pentru seara aceea legile naturii îşi suspendaseră activitatea. Rachetele au căzut la pămînt şi-acolo şi-au dat duhul. Nici

[1] Ziua lui Guy Fawkes *(Guy Fawkes Day)* — sărbătoare în amintirea lui Guy Fawkes, cel care urma să arunce în aer clădirea Parlamentului (la 5 noiembrie 1605), în timpul unei întruniri la care luau parte regele şi alte personalităţi. Acest complot al romano-catolicilor, cunoscut în istorie sub numele de „complotul prafului de puşcă" *(Gunpowder Plot)*, a fost descoperit. Se comemorează în fiecare an la această dată printr-o procesiune la care se fac felurite jocuri de artificii şi se arde o păpuşă reprezentîndu-l pe Guy Fawkes (n.t.).

o forță omenească nu părea în stare să facă petardele să explodeze. Pocnitorile pocniră o dată și se prăbușiră. Torțele romane puteau fi la fel de bine lumînări englezești de seu. Roțile de foc se transformaseră în niște bieți licurici rotitori. Șerpii de foc, toți la un loc, n-aveau vitalitatea unei broaște țestoase. Tabloul (reprezentînd un vapor pe mare) a lăsat să se vadă un catarg și căpitanul și-apoi a dispărut cu totul. Unul sau două lucruri au mers cum trebuie, dar asta n-a făcut altceva decît să scoată și mai tare în evidență absurditatea întregii scamatorii. Fetițele chicotiră, băieții își bătură joc, mătușile și verișoarele spuseră c-a fost frumos, unchii se interesară dacă mai e ceva și începură discuția despre cină și trenuri, „sătenii și oamenii din suită" se împrăștiară rîzînd, iertătoarea mamă spuse „nu-i nimic" și le explică tuturor cît de frumos au mers toate cu o zi înainte, iar băiețelul se furișă neobservat în camera lui și plînse pe întuneric pînă-i secară lacrimile.

Cîteva ore mai tîrziu, cînd mulțimea îl uitase de tot, băiețelul se furișă din nou în grădină. Se așeză printre ruinele speranțelor sale și-ncepu să se-ntrebe care-o fi fost cauza acestui teribil eșec. Nedumerit încă, scoase din buzunar o cutie de chibrituri și, aprinzînd un băț, îl ținu lîngă capătul ars al unei rachete pe care încercase în zadar s-o aprindă cu patru ore în urmă. Racheta fumegă o clipă, iar apoi spinteca văzduhul șuierînd și se desfăcu într-o mie de steluțe de foc. Băiatul mai aprinse una și-ncă una cu același succes. Încercă din nou să aprindă tabloul. Bucățică cu bucățică, întreaga imagine (minus căpitanul și-un catarg) ieși la lumină din noaptea adîncă și se arătă în toată splendoarea flăcărilor. Scînteioarele căzură pe mormanul de torțe, roți și rachete care, cu puțin timp înainte, refuzaseră cu încăpățînare să ardă și care, una după alta, fuseseră date la o parte ca nefolositoare. Acum, încolțite de noaptea geroasă, țopăiau toate într-o magnifică erupție vulcanică. În fața acestui spectacol splendid, băiatul avea o singură consolare — mîna mamei pe care-o ținea într-a lui.

Pentru el totul era învăluit în mister la vremea aceea, dar, pe măsură ce-a cunoscut viața mai bine, și-a dat seama c-a fost numai o ipostază a unui fapt bine înrădăcinat, dar inexplicabil, care guvernează activitatea omenească — *jocurile de artificii n-o să-ți pornească niciodată atîta vreme cît mulțimea e strînsă grămadă în jurul tău.*

Replicile scînteietoare nu ne vin în minte decît după ce ni s-a trîntit ușa-n nas și ne trezim singuri în stradă sau, cum spun francezii, o luăm pe scări la vale. Discursul nostru după terminarea dineului, atît de grăitor în fața oglinzii, e anost și dezumflat lîngă clinchetul de pahare. Șuvoiul de vorbe pasionate pe care am fi vrut să i le turnăm iubitei în ureche se transformă într-o sporovăială bîlbîită la care ea (și nu prea avem de ce s-o învinuim) nu poate decît să rîdă.

Tare mi-ar plăcea, stimate cititor, să poți asculta povestirile pe care am avut de gînd să ți le spun. Mă judeci, bineînțeles, după povestirile pe care le-ai citit, probabil după genul ăsta de povestiri. Asta nu-i drept deloc față de mine. Aș vrea să mă judeci după povestirile pe care nu ți le-am spus și pe care-am să ți le spun într-o bună zi. Sînt atît de frumoase, ai să vezi. O să plîngem și-o să rîdem împreună cînd le-om auzi.

Îmi vin în minte nechemate și revendică să fie scrise, dar cînd pun mîna pe creion, toate dispar ca prin farmec. Parcă le-ar fi frică de publicitate, parcă mi-ar șopti :

„Tu, numai tu singur ai să ne citești. Nu trebuie să ne-așterni pe hîrtie, sîntem prea adevărate. Sîntem ca gîndurile ce nu pot fi rostite. Un pic mai tîrziu, cînd ai să cunoști mai bine viața, ai să ne-mpărtășești, poate, și altora".

Dac-ar fi să scriu un eseu critic despre mine, imediat după astea aș așeza ca valoare povestirile pe care le-am început și-au rămas neterminate nu știu nici eu de ce. Cele mai multe sînt bune, mult mai bune decît povestirile terminate. Poate altă dată, cînd o să ai chef să mă asculți, am să-ți povestesc puțin din una sau două și-ai să-mi dai dreptate. Totdeauna m-am considerat un om practic și cu bun simț. De aceea mi se pare destul de ciudat că mulți dintre acești copii ai minții mele (născuți fără de viață) sînt povestiri cu stafii. Bănuiesc că în noi toți sălășluiește speranța de-a întîlni stafii în drumul nostru. Pentru noi, moștenitori ai tuturor timpurilor, lumea devine oarecum mai interesantă. An de an, știința, cu mătura și cîrpa de praf, dă jos tapițeria roasă de molii, deschide cu forța ușile-ncuiate ale iatacurilor, lasă lumina să intre pe scările secrete, curăță temnițele, explorează gangurile-ascunse — și peste tot găsește numai praf. Lumea, acest castel vechi cu ecou adînc, care era atît de plin de mister în copilăria noastră, își cam pierde farmecul pe măsură ce îmbătrînim.

Regele nu mai doarme în peștera din munți. Am făcut un tunel care trece chiar prin odaia lui de piatră. I-am făcut praf barba cu tîrnăcopul. Am gonit zeii din Olimp. Hoinărind prin luminișuri sub clar de lună, nimeni nu se mai teme și nici nu speră să vadă strălucirea dulce, dar dătătoare de moarte a Afroditei. Ciocanul lui Thor nu mai răsună printre piscurile munților. E doar pufăitul trenului de excursii. Am curățat pădurile de zîne. Am strecurat apa mării și-am aruncat toate nimfele. Chiar și stafiile ne părăsesc, gonite de Societatea de cercetări psihice.

Poate că, la urma urmei, după stafii trebuie să ne pară rău cel mai puțin. Erau niște epave nesuferite care-și zornăiau lanțurile, gemeau și oftau. Ducă-se unde-or vrea!

Și totuși cît de interesante-ar putea fi, numai de-ar vrea. Bătrînul domn înzăuat care-a trăit în timpul regelui Ioan [1], care-a fost ucis, după cum se spune, la marginea pădurii pe care-o văd de la fereastră chiar acum cînd scriu — înjunghiat în spate, bietul de el, pe cînd mergea călare spre casă, și-apoi aruncat în șanțul cu apă din jurul castelului care și astăzi se numește mormîntul lui Tor. Azi șanțul e destul de uscat și ciuboțica cucului se desfată pe malurile lui abrupte. Dar pe vremea aceea era un loc posomorît și sinistru, fără îndoială, adînc de 20 de picioare și plin cu apă stătută. De ce oare acest venerabil domn bîntuie noaptea prin păduri (după cum mi se spune), băgînd copiii-n sperieți, ștergînd roșeața din obraji și tăind rîsul flăcăilor și fetelor care vin încet spre casă de la hora din sat? În loc de asemenea isprăvi, de ce nu vine-aici la mine să stăm un pic de vorbă? L-aș primi cum se cuvine și i-aș oferi fotoliul meu comod, numai de-ar fi om de viață ca să-mi țină de urît. Cîte povești minunate nu mi-ar putea spune! A luptat în prima cruciadă, a auzit glasul de trîmbiță al apostolului Petru, a dat nas în nas cu marele Godfrey, a stat poate la Runnymede [2] cu mîna pe mînerul săbiei. O seară de flecăreală cu o asemenea stafie ar fi mai mult decît o bibliotecă-ntreagă de romane istorice. Ce-a făcut domnul ăsta cu cei 800 de ani de moarte? Unde-a fost? Ce-a văzut? Poate că a făcut o vizită pe Marte și-a

[1] Ioan fără de Țară — rege englez (1199—1216) din dinastia Plantagenet (n.t.).

[2] Runnymede — localitate pe malul Tamisei, unde, la 15 iunie 1215, baronii i-au impus lui Ioan fără de Țară *Magna Charta Libertatum* (n.t.).

discutat cu spiritele ciudate care pot vieţui în flăcările curgătoare-ale lui Jupiter. Ce-a învăţat el din marea taină ? A aflat adevărul ? Sau o fi şi el, ca şi mine de altfel, un hoinar în căutarea necunoscutului ?

Tu, biată călugăriţă palidă şi pământie, lumea zice că în miez de noapte faţa ta albă apare la fereastra clopotniţei dărîmate. Mai spune lumea că printre cedrii de dedesubt se aude zăngănitul săbiilor şi-al scuturilor prinse în mare încleştare.

Te-nţeleg, stimată doamnă, a fost grozav de trist pentru tine. Amîndoi iubiţii ţi-au fost ucişi şi tu te-ai retras într-o mînăstire. Crede-mă, sincer îmi pare rău pentru tine, dar ce rost are să-ţi iroseşti nopţile trăind din nou toată acea întîmplare dureroasă ? N-ar fi mai bine s-o uiţi ? Cum poţi fi aşa, doamnă dragă ? Te-ai gîndit ce s-ar întîmpla dacă noi, oamenii vii, ne-am petrece viaţa jelind şi frîngîndu-ne mîinile pentru răul ce ni s-a făcut cînd eram copii ? Acum, totul s-a dus. Dac-ar fi trăit şi te-ai fi măritat cu el, poate că nici n-ai fi fost fericită. Nu vreau să spun nimic rău, dar căsătoriile bazate pe cea mai sinceră dragoste reciprocă nu prea au ieşit grozav, după cum ştii şi tu foarte bine.

Urmează-mi sfatul. Discută serios chestiunea cu amîndoi tinerii. Convinge-i să-şi dea mîna şi să fie prieteni. Nu mai staţi afară în frig, veniţi cu toţii înăuntru şi haideţi să discutăm cu puţin cap.

De ce căutaţi să ne daţi de furcă, voi biete şi palide stafii ? Nu sîntem noi copiii voştri ? Fiţi mai bine sfătuitorii şi prietenii noştri înţelepţi. Spuneţi-ne, cum iubeau tinerii în vremea voastră ? Dar fetele cum le răspundeau ? Credeţi că lumea s-a schimbat mult ? N-aveaţi şi voi atunci femei emancipate, fete care urau din tot sufletul gherghefuI etern şi roata de tors ? Servitorii părinţilor voştri o duceau cu mult mai rău decît cetăţenii din East End [1], care cos papuci 14 ore pe zi pentru un salariu de 9 şilingi pe săptămînă ? Crezi că societatea s-a schimbat mult în bine în ultimii 1000 de ani ? E mai bună ? E mai rea ? Sau e, în mare, cam aceeaşi cu singura deosebire c-am dat lucrurilor alte nume ? Spuneţi-mi ce-aţi aflat *voi* ?

Totuşi familiaritatea n-ar trebui să degenereze în sfidare, nici chiar pentru stafii.

---

[1] East End — partea de est a Londrei, cartier cu populaţie săracă (n.t.).

Ai fost la vînătoare și-ai avut o zi grea. Abia aștepți să te vezi în pat. Și cînd deschizi ușa, te-ntîmpină un hohot de rîs neomenesc de după baldachin. Gemi fără să te-audă nimeni, căci bănuiești ce te așteaptă : o convorbire de două sau trei ore cu gălăgiosul Sir Lanval, cel cu lancea. Îi știm pe de rost toate poveștile. El o să le strige totuși în gura mare. Și ce se-ntîmplă dacă mătușa noastră (de la care avem mari speranțe și care doarme-n camera de-alături) se trezește și trage cu urechea ? Fără discuție, poveștile-astea erau foarte potrivite pentru Masa Rotundă, dar cu siguranță mătușa n-o să se dea-n vînt după ele. Povestea aceea despre Sir Agravain și nevasta dogarului o să ne-o spună-ntruna afurisitul de cavaler.

Sau închipuiți-vă că servitoarea intră și zice tocmai după ce v-ați sculat de la masă :

— Dacă nu vă supărați, domnule, a venit doamna cu vălul pe ochi.

— Cum, din nou ? ! zice nevastă-ta ridicînd ochii de pe lucrul ei.

— Da, doamnă. S-o poftesc sus în dormitor ?

— Întreabă-l mai bine pe stăpîn, vine prompt răspunsul.

Tonul ei prevestește vreo cinci minute de binecunoscută muzică după ce-o să iasă servitoarea, dar ce poți face ?

— Da, da, poftește-o sus, spui tu și fata iese închizînd ușa după ea.

Nevastă-ta își strînge lucrul și se ridică.

— Unde pleci ? o-ntrebi tu.

— Să mă culc cu copiii, răspunde ea glacial.

— Nu-i prea politicos din partea ta, insiști tu. Trebuie să fim civilizați cu biata de ea. S-ar putea spune că-i într-adevăr camera ei, vezi bine. A bîntuit pe-aici întotdeauna.

Nevastă-ta ți-o trîntește și mai glacial :

— E ciudat că bîntuie numai cînd ești tu acasă. Sînt curioasă pe unde-o fi bîntuind cînd tu ești în oraș.

Asta e o nedreptate prea mare. Nu-ți poți potoli indignarea și izbucnești :

— Ce prostii vorbești, Elizabeth. Sînt doar politicos cu ea și nimic mai mult.

— Unii bărbați au o concepție foarte bizară despre politețe, ți-o întoarce Elizabeth. Te rog, să nu ne mai certăm. Tot ce vreau e să nu vă deranjez. Cînd doi oameni sînt

singuri, se simt bine, știi doar. Nu vreau să fiu al treilea, asta-i tot. (După care iese din cameră.)

Și doamna cu vălul pe ochi te mai așteaptă încă. Te-ntrebi cît o să stea și ce-o să se-ntîmple după ce pleacă.

Tare mă tem că nu e loc în lumea asta pentru voi, stafiilor. Stimate cititor, îți amintești cum s-au strîns în jurul lui Hiawatha [1] stafiile celor dragi și răposați ? Le trimisese rugi puternice ca să vină și să-i aline durerea. Așa că-ntr-o bună zi s-au furișat cu toatele în wigwam-ul lui, s-au așezat tăcute în jurul focului, au răcit aerul din jurul lui Hiawatha, au înghețat zîmbetul Apei-care rîde [2].

În lumea asta nu e loc pentru voi, biete stafii palide. Nu ne mai sîciîți atîta. Lăsați-ne să uităm. Te rog să mă lași în pace, matroană grasă ajunsă la vîrsta venerabilă. Buclele rare-ți încărunțesc, vederea ți-a slăbit, bărbia ți s-a ascuțit, vocea ți s-a dogit de atîta dojană și văicăreală, amîndouă, vai, atît de necesare ca să ții o gospodărie. Te-am iubit cînd trăiai. Cît de dulce, cît de minunată erai. Te văd și acuma în rochia albă printre merii în floare. Dar tu ești moartă și stafia ta îmi strică visurile. Tare-aș vrea să nu mă mai urmărească.

Tu, posomorîtule, care te uiți la mine din oglinda în care mă bărbieresc, de ce mă urmărești ? Ești stafia unui tip nemaipomenit pe care l-am cunoscut cîndva. De-ar fi trăit, ar fi putut face multe. Am avut totdeauna încredere în el. De ce mă urmărești ? Aș prefera să mă gîndesc la el cînd mi-l aduc aminte. N-aș fi crezut că poate să aibă o stafie așa de prăpădită.

---

[1] Hiawatha — eroul poemului omonim de Henry Wadsworth Longfellow (1807—1882). N.t.

[2] Apa-care-rîde (sau Minnehaha) — soția lui Hiawatha (n.t.).

DESPRE CUM E CÎND ÎȚI VÎRI NASUL ÎN TREBURILE ALTORA

Într-o minunată dimineață de septembrie am făcut o plimbare pe Strand. . Londra îmi place cel mai mult toamna. Numai atunci poți vedea strălucirea trotuarelor albe și conturul continuu, îndrăzneț al străzilor sale. Îmi plac priveliștile din parc în diminețile răcoroase, îmi plac amurgurile blînde zăbovind pe străduțele pustii. În iunie patronul restaurantului e foarte dezinvolt cu mine, n-am ce zice. Simt numai că-l încurc. În august îmi așază special o masă lîngă fereastră și-mi toarnă vin cu mîna lui cea durdulie. Nu mai pot pune la îndoială grija ce mi-o poartă. Gelozia mea prostească scade la zero. Vreau să fac o plimbare după cină prin aerul mîngîietor al serii ? Pot să mă urc liniștit în omnibuz (fără buluceala preliminară din stație), pot să stau jos cu inima ușoară și trupul neschilodit (fără neplăcutul sentiment c-am privat de locul ce i se cuvenea vreo doamnă obosită și înfierbîntată). Vreau să mă duc la teatru ? Respingătorul afiș „Azi nu mai sînt bilete" nu mă mai alungă. În sezon, Londra, gazda cea tracasată, n-are timp pentru noi, prietenii ei intimi. Camerele îi sînt supraaglomerate, servitorii vlăguiți de-atîta muncă, mîncarea gătită în grabă, glasul prefăcut. Ca să fiu sincer, marea doamnă binevoiește să fie cam vulgară, zgomotoasă și ostentativă primăvara. Londra, cea pe care noi, copiii ei, o iubim, nu redevine ea însăși decît după plecarea oaspeților.

Stimate cititor, ai văzut vreodată Londra ? Nu Londra care-ncepe-o zi de muncă, Londra pe care-a năpădit-o viața cu mers de reptilă întocmai cum boala năpădește o floare, ci Londra din zori de zi, fără zdrențele ei obișnuite, orașul liniștit învăluit în cețuri. Cînd vine vara, ia-ți odată inima-n dinți și scoală-te cum se crapă de ziuă. Nu-i trezi pe ceilalți, căci e duminică. Coboară-ncetișor în bucătărie, fă-ți singur ceaiul și prăjește-ți pîinea.

Fii atent să nu te-mpiedici de pisica. O să ți se-ncolăcească insidios printre picioare. Așta-i felul ei. O face din prietenie. Vezi să nu-ți julești turloaiele de lada cu cărbuni. N-aș putea să spun de ce lada cu cărbuni are întotdeauna locul fix pe linia directă ce leagă ușa bucătăriei de aprinzătorul pentru gaz. Știu numai că e o lege universal valabilă. N-aș vrea deloc să cazi în ghearele acelei lăzi cu cărbuni, fiindcă altfel starea de spirit necesară într-o zi de duminică se duce pe apa sîmbetei.

Ai nevoie de o linguriță ca să mesteci în ceai. Mă tem că trebuie să te descurci fără ea. Cuțite și furculițe ai să găsești din belșug. În fiecare sertar ai să dai cu mîna de perii de ghete. Șmirghel ai să descoperi cu nemiluita (numai de-ar avea cineva nevoie de-așa ceva). Este însă ambiția neclintită a fiecărei menajere ca lingurițele să aibă altă ascunzătoare în fiecare seară. Dacă cineva (în afară de propria-i persoană) reușește să le găsească dimineața, e o notă proastă pentru ea. Dar n-are importanță. O surcea bine ascuțită la capăt e un înlocuitor excelent.

Dacă ți-ai terminat micul dejun, stinge gazul, urcă din nou scările în liniște, deschide ușurel ușa din față și strecoară-te afară. Ai să te trezești într-o lume necunoscută. Un oraș ciudat a crescut ca din pămînt peste noapte.

Străzile lungi atît de îndrăgite stau tăcute în lumina răsăritului de soare. Nici un suflet nu se vede primprejur (în afară de cine știe ce motan costeliv care, cînd simte că te-apropii, își lasă praznicul din rigolă neterminat și-o ia tiptil la sănătoasa). Dintr-un copac se aude, poate, un ciripit cam neliniștit. Vrabia Londrei nu se scoală niciodată cu noaptea-n cap. Vorbește numai în somn, asta-i tot. Tropăitul molcom al unui polițist nevăzut se-apropie sau se depărtează. Zgomotul propriilor tăi pași te-nsoțește mereu și te deranjează destul de mult. Te trezești dintr-o dată încercînd să mergi cît mai ușor, ca într-o catedrală care produce ecou. O voce te urmează pas cu pas și-ți șoptește-ntruna „Șșș !" Oare Londra aceasta cu un milion de sîni să fie vreo blajină și iubitoare Artemis, care încearcă să prelungească cît mai mult somnul pruncilor ei ?

— Șșș, călător nechibzuit ce ești ! Nu-i trezi. Calcă mai ușor. Sînt atît de osteniți acești nenumărați copii ai mei, care-mi dorm acum în cele o mie de brațe ! Sînt istoviți de muncă și roși de griji. Mulți sînt bolnavi, unii-s agi-

taţi, alţii, vai mie, atît de prost crescuţi. Dar toţi sînt aşa de obosiţi. Şşş ! Cînd sînt treji, mă scot din sărite cu larma şi tărăboiul lor, dar cînd dorm sînt atît de buni. Mergi uşurel, lasă-i să se odihnească.

Cînd marea mînată de reflux se retrage spre ţărm, Londra cea cu chip de piatră vorbeşte cu valul neliniştit.

— De ce nu stai cu mine ? De ce vii doar ca să pleci ?

— Nu ştiu şi nici nu-nţeleg. Vin din adîncurile mării, dar numai ca o pasăre ţinută-n laţ de un copil. Cînd marea mă cheamă, trebuie să mă-ntorc.

— Aşa-i şi cu copiii ăştia-ai mei. Habar n-am de unde vin spre mine. Îi îngrijesc un pic pînă cînd o mînă nevăzută mi-i smulge şi alţii le iau locul.

Prin văzduhul liniştit trece un murmur de voci. Oraşul adormit se mişcă cu un suspin de-abia auzit. O căruţă cu bidoane de lapte trece huruind şi trezeşte mii de ecouri. E avangarda unei armate prinse-n jug. În curînd, de pe fiecare stradă, răsună strigătul mîngîietor : „Laaapteee ! Laaapteee !" Londra, ca un Gargantua mititel, se trezeşte şi plînge după lapte. Iată şi surorile îmbrăcate-n alb care vin zorite cu mîncarea ei de dimineaţă. Se-aud clopotele bisericilor.

— Ţi-ai băut lăpticul, micuţă Londră ? Vino şi spune-ţi rugăciunea. A început încă o săptămînă, gîgîliceo ! Cine ştie ce ni s-o mai întîmpla. Spune-ţi rugăciunea !

Una cîte una, fiinţele-astea mici se strecoară de după storuri şi invadează străzile. Blîndeţea care se citea pe faţa de piatră a Londrei a dispărut deodată. Zgomotele zilei şi-au făcut din nou apariţia. Tăcerea pleacă pe furiş, iar dumneata, stimate cititor, te-ntorci acasă aureolat de automulţumirea celui care se scoală odată cu zorile.

Mă gîndeam însă la o anumită dimineaţă dintr-o zi de lucru, o dimineaţă cînd eram pe Strand. Stăteam în faţa restaurantului Gatti, unde tocmai luasem micul dejun, şi ascultam nestingherit cearta dintre o pasageră indignată (probabil de origine irlandeză) şi un şofer de omnibuz.

— Păi dă ce vrei vopsea ca să scrii Putney pă ăsta dacă nici nu *mergi* măcar în Putney [1] ? zise femeia.

— Ba *mergem* în Putney, zise conductorul.

---

[1] Putney — cartier în Wandsworth (oraş-satelit al Londrei). N.t.

— Atunci dă ce m-ai dat jos acilea ?

— Io nu te-am dat, te-ai dat singură.

— Da' nu-mi zise ăla din colț c-am trecut dă Putney ?

— Păi dac-așa era !

— Atunci dă ce nu-mi spusăși ?

— Dă unde era să știu io că vrei s-ajungi în Putney ? Strigi Putney, io opresc și-ți iau biștarii.

— Da' dă ce crezi că strigai Putney ?

— Pen' c-așa mă cheamă pă mine sau ca să zîc mai bine, așa-l cheamă pă omnibuz. Ăsta e un *Putney*.

— Cum să fie Putney cînd nici nu merge în Putney, mă mocăitule ?

— Tu nu ești irlandeză ? îi replică tăios conductorul. Ești, cum să nu fii. Și tot nu te duci toată ziua, bună ziua în Irlanda. Cînd o veni timpul, ne-om duce noi în Putney, numa' c-acu' mergem spre Liverpool Street. Dă-i drumu', Jim !

Omnibuzul se puse în mișcare. Tocmai mă pregăteam să traversez strada cînd un tip, bolborosind de mama focului ca un nebun, era cît pe-aci să treacă prin mine. Ar fi trecut în zbor razant pe lîngă mine dacă, recunoscîndu-l, nu l-aș fi oprit. Era prietenul meu B., mare și înflăcărat editor de reviste și jurnale. Îi trebuiră vreo cîteva secunde pînă cînd se arătă în stare să-și revină din visare și să-și dea seama pe ce lume se află.

— Salut ! zise el. Cui i-ar fi trecut prin cap să te vadă pe *tine* aici ?

— Dacă judeci după felul în care mergeai, am replicat eu, nimeni n-ar avea nici cea mai mică îndoială că Strand e ultimul loc în care *tu* te-ai aștepta să-ntîlnești vreo ființă omenească. Ți se-ntîmplă des să dai peste indivizi arțăgoși și cu musculatura dezvoltată ?

— Am dat eu peste tine ? mă întrebă el mirat.

— Ei nu chiar peste mine, i-am răspuns eu, dacă e să luăm sensul propriu al cuvîntului. Ai trecut *pe* mine (adică pe bătăturile mele) și, dacă nu te-aș fi ținut în frîu, ai fi zburat dincolo de mine.

— Nenorocitele-astea de treburi pentru sărbătorile de iarnă, îmi explică el. Pur și simplu mă fac să-mi pierd mințile.

— La viața mea am auzit destul pretextînd diverse chestii cu sărbătorile de iarnă, i-am replicat eu, dar nu chiar la-nceputul lui septembrie.

— Lasă asta, știi doar ce vreau să spun, îmi răspunse el. Sîntem în toiul pregătirilor pentru numărul pe decembrie și lucrez la asta zi și noapte. Ia stai nițel, adăugă el, bine că te văd. Am de gînd să fac un simpozion și-aș vrea să participi și tu. Sună cam așa : „Sărbătorile de iarnă ar trebui..."

— Dragul meu, l-am întrerupt eu fără pic de delicatețe, cariera jurnalistică mi-am început-o cînd aveam 18 ani și de-atunci, cu unele pauze, practic întruna gazetăria. Am scris despre sărbătorile de iarnă din punct de vedere sentimental, le-am analizat din punct de vedere filozofic și le-am făcut harcea-parcea din punct de vedere sarcastic. Le-am tratat în zeflemea pentru revistele umoristice și cu înțelegere pentru săptămînalele de provincie. Am spus tot ce trebuie să fie spus pe tema sărbătorilor de iarnă — poate chiar o idee mai mult. Am spus povestea modernă dedicată acestui eveniment, o știi și tu foarte bine : eroina face tot posibilul să se-nțeleagă pe ea însăși, dar, nereușind, fuge cu individul care-și făcuse debutul ca erou. Femeia cea bună se dovedește a fi rea într-adevăr (dacă ajungi s-o cunoști bine), în timp ce nemernicul (singura persoană cumsecade din poveste) moare, iar pe buze îi flutură o enigmatică propoziție neterminată care lasă impresia c-ar avea vreo semnificație, dar pe care nu ți-ar face prea pare plăcere s-o explici. Am scris și povestea de modă veche, o știi și pe asta : începi cu un viscol tradițional în toată regula. Ai la dispoziție un boiernaș cum scrie la carte, care locuiește într-un conac tot cum scrie la carte. Te afunzi într-o crimă după toate regulile în vigoare și termini cu o masă bună ca pe vremea strămoșilor noștri. În ajunul Crăciunului am adunat oaspeții în jurul focului s-audă cum trosnesc bușteni și să-și spună povești cu stafii, în timp ce vîntul urlă afară (cum face de obicei în asemenea ocazii) cînd îi vine rîndul. Am trimis destui copii la ceruri. Dimineața de Crăciun trebuie să-i dea mult de lucru sfîntului Petru. Atîția copii buni mor în ajun. Noaptea asta a fost totdeauna foarte căutată de ei. Am reînviat îndrăgostiții morți și i-am adus înapoi bine merci, tocmai la timp ca să se-așeze la praznic. Nu

mi-e rușine c-am făcut lucrurile-astea. Pe vremea aceea îmi plăceau. Cîndva, la fel de mult îmi plăceau vinul de smochine și fetele cu păr zburlit. Părerile omului se mai și schimbă odată cu vîrsta. Am discutat problema Crăciunului ca sărbătoare religioasă. Am adus-o în fața opiniei publice ca o plagă socială. Dacă mai există vreo glumă în legătură cu asta, pe care n-am făcut-o încă, aș fi bucuros s-o aud. Am dat la iveală tot felul de glume despre indigestie, pînă cînd simpla lor amintire mă făcea și pe mine să am indigestie. Am luat în rîs reuniunile de familie. Mi-am bătut joc de nelipsitele cadouri. Am folosit într-un mod foarte spiritual subiectul capului de familie și-al notelor de plată pe care le-are de achitat cu această ocazie. Am...

În timp ce traversam Haymarket, m-am oprit brusc ca să-l întreb :

— Ți-am arătat vreodată parodioara mea la „Clopotele" lui Poe ? Începe cu...

La rîndul lui, B. mă-ntrerupe și el :

— Note, note, note, repetă B.

— Exact așa, am recunoscut eu. Am și uitat că ți-am arătat-o.

— Nu mi-ai arătat-o, a replicat el.

— Atunci de unde știi cum începe ? am întrebat eu.

— Nu știu, bănuiesc numai, a recunoscut el. În medie, primesc 65 pe an și toate încep la fel. M-am gîndit că probabil și-a ta începe tot așa.

— Nu văd cum ar putea începe altfel, am ripostat eu (B. mă cam indispusese). Și la urma urmei, n-are nici o importanță cum începe-o poezie. Important e cum se desfășoară. Oricum, n-am de gînd să-ți scriu nimic despre sărbătorile de iarnă. Cere-mi să-ți scot o glumă nouă despre instalator, sugerează-mi să inventez ceva original și nu prea șocant despre ceruri, potrivit pentru mintea unui copil, propune-mi să-ți spun pe nerăsuflate o poveste cu un cîine în așa fel ca un om nu prea deștept s-o poată crede, și-ar fi posibil s-ajungem la o-nțelegere. Dar în problema sărbătorilor de iarnă fac pauză pentru moment.

În vremea asta intrasem în Piccadilly Circus.

— Nu te condamn, spuse el, dacă și tu ești sătul pînă-n gît de subiectul de față, așa cum sînt și eu. Cum se ter-

mină afurisita asta de treabă la redacție și avem pauză (în problema menționată) pînă în iunie anul viitor, încep acasă toată tevatura. Menajul deja mă costă cam o liră pe săptămînă. Știu ce-nseamnă asta. Biata menajeră face economii ca să-mi cumpere un cadou scump de care nici n-am nevoie. După părerea mea, cadourile sînt partea cea mai nesuferită a sărbătorilor de iarnă. Emma o să-mi dea o acuarelă pe care-a pictat-o ea cu mîna ei. I-a intrat în obișnuință să mă cadorisească cu asemenea chestii. N-ar fi nimic rău în asta dacă n-ar avea pretenția s-atîrn tabloul în salon. Ai văzut vreodată vreo operă de-a vară-mi Emma ? mă întrebă el.

— Dacă mă gîndesc bine, cred că da, i-am răspuns.

— Nici vorbă să te gîndești, mi-a replicat el supărat. Asemenea acuarele nu se uită niciodată.

Continuă prin a se răsti niței la Piccadilly Circus, așa, pe probleme generale.

— De ce fac oamenii asemenea crime ? vru el să afle. Chiar și-un artist amator trebuie să aibă *un pic* de judecată. Nu-și dă seama ce se-ntîmplă ? Pacostea aia a ei atîrnă pe coridor. Am pus-o-acolo fiindcă nu-i prea multă lumină. A intitulat-o „Reverie". Dacă i-ar fi spus „Gripă", aș mai fi-nțeles. Am întrebat-o de unde i-a venit ideea și mi-a spus că exact un cer ca ăla a văzut ea într-o seară în Norfolk. Sfinte Sisoe ! De ce n-o fi-nchis ochii sau de ce n-o fi alergat într-un suflet acasă să se-ascundă după draperiile de la pat ? Dac-aș fi văzut un asemenea cer în Norfolk, m-aș fi întors la Londra cu primul tren. Bănuiesc că biata fată n-are cum să nu vadă asemenea lucruri, dar de ce le-o fi pictînd ?

— Poate că pictura este o necesitate pentru unele suflete, am spus eu.

— O fi, nu zic nu, dar de ce să-mi vîre mie pe gît ororile alea ? insistă el.

N-am fost în stare să-i ofer nici o justificare potrivită.

— Doamne, ce cadouri idioate pot să facă oamenii ! continuă el. Într-un an am zis că mi-ar plăcea să am un Tennyson. Mă tot bătuseră la cap ca să afle ce vreau. De fapt, nu voiam nimic. Asta era însă singurul lucru de care nu eram sigur mie-n sută că nu-l vreau. Ei bine, au pus toți patru mînă de la mînă și mi-au luat un Tennyson în 12 volume, ilustrat cu fotografii color. N-au făcut-o cu rău-

tate, bineînțeles. Dacă pomenesc vreodată c-aș vrea o pungă pentru tutun, mă blagoslovesc cu-o traistă de catifea albastră în care-ncape o livră. Unde mai pui că e și brodată cu flori în mărime naturală. Singura soluție ca s-o pot folosi e să-i pun o chingă și să mi-o atîrn în spate ca pe-un ghiozdan. Poate că nu-ți vine-a crede, dar să știi că am și o haină de casă din catifea, împodobită cu flori de nu-mă-uita și fluturi din mătase colorată. Și mă mai și-ntreabă de ce n-o port. Am s-o aduc într-o seară la club ca să mă fiți nițel pe-acolo. Merită.

Ajunserem în fața scărilor de la „Devonshire". B. își continuă jelania :

— Cînd e vorba să fac eu cadouri, situația e la fel de catastrofală. Nu fac niciodată cadourile care trebuie. Niciodată nu nimeresc nici unul din lucrurile care-ar putea fi de vreun folos cuiva. Dacă-i dau lui Jane o etolă de cincilă, poți fi sigur că asta-i blana cea mai demodată. „Vai, ce drăguț din partea ta, spune ea. E exact ce-mi doream. Am s-o pun deoparte și-am s-aștept pînă cînd o fi din nou la modă cincila." Fac cadou fetelor lanțuri de ceas cînd nimeni nu mai poartă lanțuri de ceas. Cînd lanțurile de ceas sînt ultimul răcnet, eu le dăruiesc cercei. Ele-mi mulțumesc și mă roagă să le duc la bal mascat, că numai acolo pot să poarte tinichelele-alea afurisite. Cheltuiesc banii pe mănuși albe cu dosul negru ca să aflu că mănușile albe cu dosul negru sînt semnul distinctiv al provincialei. Cred că toți negustorii din Londra își păstrează cu sfințenie marfa nevîndută ca să mi-o bage mie pe gît la timpul potrivit. Aș vrea să știu și eu de ce e totdeauna nevoie de șase vînzători ca să te servească cu o pereche de mănuși ? Nu mai demult decît săptămîna trecută, Jane m-a rugat să-i cumpăr niște mănuși pentru povestea aia de la Mansion House [1]. Mă simțeam în stare să fiu amabil și mi-am zis c-o să duc treaba la bun sfîrșit. Nu pot să sufăr să intru-ntr-un magazin de galanterie. Cînd un bărbat face o asemenea chestie, toată lumea se holbează la el de parcă nenorocitul ar vrea să dea buzna peste femeile din baia turcească. Unul din acei oameni-marionetă veni spre mine și-mi spuse că era o dimineață frumoasă. Ce dracu'

[1] Mansion House — reședința oficială a lordului primar al Londrei (n.t.).

o fi vrut de la mine cu dimineața lui frumoasă cu tot? I-am spus c-aș dori niște mănuși. I le-am descris cum m-am priceput mai bine din ce-mi aminteam. „Vreau să aibă patru nasturi, dar să nu se-ncheie cu nasturi. Nasturii să fie pe mijloc și mănușile s-ajungă pîn' la cot. Nu știu dacă mă-nțelegeți." A făcut o reverență și mi-a spus c-a înțeles exact ce voiam, ceea ce, să fiu sincer, era mai mult decît înțelesesem eu însumi. I-am spus că vreau trei perechi crem și trei maro-roșcate, iar cele maro-roșcate să fie din piele de capră. Mă corectă. Îmi spuse că probabil voiam să fie din piele de căprioară. Trebuie să recunosc c-avea dreptate, dar întreruperea mi-a curmat firul gîndirii și-a trebuit s-o iau de la-nceput. Mă ascultă cu atenție pînă la ultima vorbă. Bănuiesc c-am stat cu el vreo cinci minute lîngă ușă. Mă întrebă: „Asta-i tot pentru această dimineață?" I-am răspuns că da. „Mulțumesc, domnule, făcu el. Poftiți pe-aici, vă rog?" Mă duse într-o altă cameră, unde dădurăm peste un individ cu numele de Jansen, căruia-i fusei prezentat foarte concis drept domnul care „dorește mănuși". „Da, domnule, zise domnul Jansen, ce fel de mănuși doriți?" I-am spus că vreau șase perechi în total — trei din piele de căprioară, maro-roșcate, și trei crem, căprioară. Mă întrebă: „Vreți mănuși din piele de căprioară, domnule, sau mănuși pentru vreo căprioară blondă?" Mă scosese din sărite cu treaba asta. I-am spus că nu-mi stă-n obicei să vorbesc în argou, și-n nici un caz cînd cumpăr mănuși. Își ceru scuze. I-am explicat cum vine treaba cu nasturii (atît cît puteam pricepe și eu) și cu lungimea. I-am cerut să aibă grijă ca nasturii să fie prinși bine, iar cusăturile să fie impecabile peste tot, adăugînd că ultima pereche pe care nevastămea o cumpărase de la ei a lăsat mult de dorit. Jane mă bătuse la cap s-adaug acest amănunt. Zicea ea c-o să fie mai grijulii cînd or auzi așa ceva. Individul mă ascultă în extaz. Parcă mi-ar fi ieșit muzică din gură. „Ce număr să fie, domnule?" mă întrebă el. Ei, asta-mi scăpase. „Stați că-mi aduc aminte; parcă șase, dacă nu se-ntind. Altfel e de preferat cinci și trei sferturi. A, și la cele crem tighelele să fie negre", am adăugat eu. Și p-asta o uitasem. „Vă mulțumesc foarte mult, spuse domnul Jansen, mai doriți și altceva pentru moment?" „Nu, mulțumesc, am răspuns eu, deocamdată nu." Începea să-mi placă în-

dividul. O luarăm din nou la picior prin prăvălie. Pe unde treceam, toți lăsau lucrul și se holbau la mine. Cînd am ajuns la raionul de mănuși, eram deja obosit. Mă conduse-n pas de marș spre un tînăr care-și înfigea bolduri în revere. Spuse „mănuși" și dispăru printre perdele. Tînărul își întrerupse activitatea, se aplecă peste tejghea și mă întrebă : „Mănuși de damă sau bărbătești ?" După cum bănuiești, eram aproape turbat de furie. Cînd mă gîndesc acum, îmi vine să rîd, dar atunci m-am mirat foarte tare că nu i-am dat un pumn în cap. L-am întrebat : „În prăvălia asta aveți vreodată de lucru ? Vi se-ntîmplă cumva să v-apuce cheful să vă vedeți treaba terminată și nu să vă mocăiți și s-o lungiți cît puteți numai de amorul artei ?" Nu părea că m-a înțeles, așa că i-am explicat : „Acum un sfert de oră am întîlnit un domn în ușa magazinului, am vorbit cu el despre mănușile astea pe care vreau să le cumpăr și i-am expus părerea mea asupra subiectului în chestiune. M-a dus la acest domn Jansen al dumneavoastră. Am repetat toată povestea și pentru domnul Jansen. Acum domnul Jansen mă dă pe mîna dumitale, iar *dumneata* nici nu știi dacă vreau mănuși de damă sau bărbătești. Înainte de-a o lua iar de la cap pentru a treia oară, vreau să știu dacă dumneata ești cel care-o să mă servească sau dacă ești un simplu ascultător, fiindcă personal sînt sătul pînă-n gît de toată tărășenia". În sfîrșit nimerisem omul care-mi trebuia. Am obținut chiar și mănușile. Care-i oare explicația ? Ce rost au avut toate astea ? În total am stat 35 de minute în prăvălie. Apoi un nerod m-a condus spre ieșire pe-un drum greșit numai ca să-mi arate linia deosebit de elegantă a șosetelor pentru dormit. I-am spus că n-am nevoie de-așa ceva. El mă asigură că nu voia să cumpăr, doar să le văd. Nici nu-i de mirare că negustorii ăștia au trebuit să deschidă și saloane unde se pot servi gustarea și ceaiul. În curînd o să pună la dispoziția onoratei clientele apartamente mobilate, unde cumpărătoarea respectivă poate rămîne o săptămînă-ntreagă.

I-am spus lui B. că, și după părerea mea, cumpărăturile îți pun serios nervii la încercare. I-am mai spus (fiindcă mă invitase și părea dispus să-i dea-nainte cu peroația) c-aș lua un *brandy* cu sifon. Ajunsesem deja în fumoar și B. continuă :

— Ar trebui să existe o asociație, un fel de oficiu de cliring pentru strîngerea și distribuirea cadourilor de Crăciun. Funcționarii de-acolo ar urma să primească o listă a persoanelor de la care să se strîngă cadouri și o listă a celora cărora trebuie să li se trimită cadouri. Să presupunem că strîng în contul meu 20 de cadouri valorînd, să zicem, 10 lire. Pe de altă parte, trimit din partea mea 30 de cadouri în valoare totală de 15 lire. Mă debitează cu restul de 5 lire plus un mic comision. Aș plăti bucuros și nici nu m-ar mai durea capul. Poate c-ar ieși și-un profit din asta. Ideea ar fi la fel de bună pentru zilele de naștere și nunți. O firmă s-ar putea ocupa serios de această problemă. Ar avea grijă ca toți prietenii mei să fie plătiți la vreme (vreau să spun, să li se trimită cadouri la vreme); n-ar uita nici de ruda ta cea mai importantă. În familia mea e unul singur pe care mi se-ntîmplă să-l neglijez cînd e vorba de cadouri. De cîte ori mi-amintesc de el, se duce dracului toată afacerea. Acum doi ani i-am făcut o baie... vreau să spun că i-am făcut-o cadou, nu că l-am băgat în cadă. Era din cauciuc, pliantă și putea să și-o pună în valiză. Credeam c-o să-i folosească în călătorie. Nu știu dacă mă crezi, dar a luat-o ca o insultă personală. N-a mai vorbit cu mine o lună încheiată. Idiotul naibii!

— Bănuiesc că prichindeii le gustă din plin, zisei eu.

— Ce să guste? mă întrebă el.

— Cum ce? Sărbătorile de iarnă, explicai eu.

— Nu cred, se răți el. Nimănui nu-i place această perioadă a anului. Le stîrnim curiozitatea cu trei săptămîni înainte (spunîndu-le ce minunat o să fie), îi tot îndopăm vreo două-trei zile, îi ducem să vadă niște lucruri care nu-i interesează (dar ne interesează pe noi) și-apoi îi terorizăm alte două săptămîni ca să-și revină la starea lor normală. Cînd eram copil, mi-aduc aminte că mă duceau întotdeauna la Palatul de cristal [1] și la Madame Tussaud [2]. Ah, cum mai uram Palatul de cristal! Pe-atunci mătușă-mea supraveghea toată acțiunea. Totdeauna plecam cînd era gerul

[1] Palatul de cristal *(Crystal Palace)* — construcție de sticlă și fier ridicată pentru expoziția din 1851 și distrusă de un incendiu în 1936 (n.t.).

[2] Madame Tussaud — muzeul figurilor de ceară din Londra, purtînd numele întemeietoarei sale, Marie Tussaud (1760—1850). N.t.

cel mai năprasnic, ne urcam fără doar și poate în alt tren și mergeam aiurea vreo jumătate de zi pînă s-ajungem unde trebuie. Fără excepție rămîneam nemîncați în ziua aceea. Unei femei nu-i trece niciodată prin cap că oamenii au nevoie de mîncare chiar cînd sînt plecați de-acasă. După părerea ei, natura încetează să mai existe pe perioada de cînd pleci de-acasă și pînă cînd te-ntorci. Concepția ei îngustă despre prînzul necesar unui băiat de școală se reduce la o chiflă și-un pahar cu lapte. Jumătate din timp i se ducea pierzîndu-ne, iar cealaltă jumătate, dîndu-ne palme după ce ne găsea. Singurul lucru care ne plăcea la nebunie era cearta cu vizitiul cînd ne-ntorceam acasă.

Mă ridicai să plec.

— Deci nu iei parte la simpozionul ăla, spuse B. Ar fi ceva destul de ușor de desființat... „De ce trebuie abolite sărbătorile de iarnă."

— Pare simplu, am răspuns eu, dar ce propuneri ai în această privință ?

(Odată editoarea unei reviste americane „avangardiste", a lansat discuția : „Trebuie desființată viața erotică ?" Iar 11 domni și doamne au dezbătut serios problema.)

— Lasă-le să moară de inaniție, spuse B. Primul lucru e să stîrnești opinia publică. Convinge publicul că aceste sărbători trebuie desființate.

— Dar de ce să le desființăm ? am întrebat eu.

— Sfinte Sisoe ! zise el. Nu vrei să le desființăm ?

— Nu-s chiar așa de sigur, am răspuns.

— Nu ești sigur, replică el. Zici că ești ziarist și accepți că pe lumea asta există un subiect de care nu ești sigur ? !

— Treaba asta mi-a venit de cîțiva ani încoace, am zis eu. După cum știi, defectul ăsta nu-l aveam înainte.

B. se uită în jur ca să fie sigur că nu ne-aude nimeni și-mi spuse în șoaptă :

— Între noi fie vorba, nici eu nu mai sînt așa de sigur ca-nainte. De ce oare ?

— Poate fiindcă-mbătrînim, dădui eu ideea.

— Anul trecut am început să joc golf, zise el. De cum am pus mîna pe crosă, am și trimis mingea hăt-departe.

„Pare-un joc ușor", i-am spus celui care-mi dădea lecții.

„Da, mai toți zic așa la-nceput", replică el sec. Era un

vechi jucător de golf și-mi închipuiam că e gelos. M-am ținut serios de treabă și vreo trei săptămîni am fost nemaipomenit de mulțumit de mine însumi. Apoi, puțin cîte puțin, am început să descopăr chichițele care-mi dădeau mult de furcă. Acum sînt sigur că niciodată n-am s-ajung un bun jucător. Ai trecut vreodată printr-o asemenea experiență ?

— Da, i-am răspuns. Cred că asta-i explicația. Jocul pare-atît de simplu numai la-nceput.

L-am lăsat să-și ia prînzul și am pornit-o spre partea de vest a Londrei, visînd cu ochii deschiși la timpul cînd aș fi răspuns degajat la nesuferita lui de întrebare despre sărbătorile de iarnă sau la orice altă întrebare. La acea nemaipomenită tinerețe cînd știam totul, cînd viața nu-mi punea nici un fel de probleme și nu-mi vîntura prin fața ochilor nici un fel de îndoieli !

Pe vremea aceea, doritor s-aduc lumii prinosul meu de deșteptăciune și căutînd de zor un piedestal de unde strălucirea mea orbitoare să poată fi de ajutor oamenilor, am ajuns în fața unei porți cam nenorocite din Chequers Street, în spatele căreia o adunare secretă de tineri (împreună cu cîțiva destul de maturi de la care era de așteptat să fie mai copți la minte) se-ntrunea în fiecare vineri seară cu scopul precis de a discuta și pune la cale problemele arzătoare ale întregii omeniri. „Membrii care luau cuvîntul" erau taxați cu 10 șilingi și 6 pence pe an, ceea ce însemna o retribuție mai puțin decît moderată pe fiecare cuvînt. „Domnii care erau în restanță cu plata subscripției mai mult de trei luni" deveneau, potrivit Legii 7, inapți pentru bine sau rău. Ne-am autointitulat „Păsările furtunii" și, sub filfîirea umbroasă și înțelegătoare a acestor aripi, am muncit și eu din greu două sezoane pentru reformarea speciei umane, bineînțeles pînă cînd trezorierul nostru (un tînăr cinstit și un dușman înverșunat al convenționalului) a plecat spre răsărit lăsînd în urmă o foaie de bilanț din care reieșea că asociația noastră era debitoare cu 42 de lire, 15 șilingi și 4 pence și că subscripțiile pentru anul în curs (care treceau cu puțin peste 38 de lire) fuseseră „reportate". Foaia de bilanț nu dădea însă nici o indicație asupra poziției în care fusese reportată suma în chestiune. Față de această situație, proprietarul (un individ total lipsit de idealuri) a pus mîna pe mobila noastră

oferindu-se să ne-o revîndă pentru 15 lire. I-am demonstrat că prețul era de-a dreptul exorbitant și i-am propus 5.

Negocierile s-au terminat cu un limbaj total neacademic din partea lui, iar „Păsările furtunii" au zburătăcit care încotro fără a se mai aduna vreodată deasupra apelor tulburi ale umanității. Astăzi, auzind de planurile prăpădite ale reformatorilor moderni, nu pot să nu zîmbesc cînd mi-aduc aminte ce lucruri minunate se făceau în Chequers Street, într-o vreme cînd Mrs. Grundy [1] mai dădea tonul literaturii, iar matroana engleză mai trasa liniile directoare ale artei. Sînt informat că în străinătate circulă zvonul despre desființarea Camerei Lorzilor ! La urma urmei, de ce nu ? „Păsările furtunii" au desființat aristocrația și coroana într-o singură seară și-apoi au suspendat ședința cu scopul de a numi un comitet care să întocmească și să supună spre aprobare o constituție republicană pînă vinerea următoare. Se vorbește de canapelele stil Empire ! Cu 18 ani în urmă am închis ușile tuturor music-hall-urilor din Londra cu 29 voturi pentru și 17 contra. Music-hall-urile au fost audiate cu răbdare și apărate cu abilitate. Totuși noi găseam că astfel de amuzamente erau antiprogresiste și potrivnice intereselor majore ale unei democrații intelectual avansate. În seara următoare l-am întîlnit la un cabaret pe cel care propusese rezoluția de condamnare și ne-am continuat discuția cu o sticlă de băutură alături. Ca argumentele să fie și mai convingătoare, mă făcu să stau pînă la sfîrșitul celor trei cîntece interpretate de „Lion Comique" [2]. La rîndul meu i-am dat replica așa cum se cuvine, îndreptîndu-i atenția spre dansatoarea cu maiou albastru și păr bălai. Nu-i mai știu numele, dar n-am să-i uit niciodată farmecul și frumusețea fără cusur. Pe legea mea ! Ce încîntătoare, ce minunate erau artistele în bunele vremuri de odinioară ! Unde-or fi dispărut ? Și astăzi văd dansatoare cu maiouri albastre și păr bălai, dar nu-mi trezesc nici o senzație, decît poate aceea de plictiseală. Unde-or fi zînele sprințare de-acum douăzeci de ani, pe care dacă le vedeai, aveai la ce visa o săptămînă ? De le-atingeai mîinile albe era o adevărată încîntare, iar sărutul buzelor roșii te-ar fi făcut să te simți în al nouălea

[1] Mrs. Grundy — personaj din comedia *Speed the Plough* de Thomas Morton (1764—1838). A devenit simbolul convenționalului (n.t.).

[2] Lion Comique — personaj burlesc de music-hall (n.t.).

cer. Zilele trecute am aflat că băiatul unui vechi prieten de-al meu s-a însurat în secret cu o balerină de prim rang. Fără să vreau am exclamat : „Amărîtul naibii !“ A fost o vreme cînd, într-o asemenea situaţie, n-aş fi putut fără un „Băftosul naibii ! O merită el oare ?“ Căci pe-atunci balerinele erau îngeri pogorîţi pe pămînt, nu altceva. Privindu-le de pe locul tău de un şiling, puteai cumva să te mai îndoieşti ? Dansau ca să aline durerea văduvei cu mulţi copii sau ca să-l trimită la şcoală pe fratele mai mic. Erau fiinţe divine pe care tînărul nu putea decît să le venereze. Dar acum...

Nu-i decît o glumă veche de cînd lumea. Tinereţea priveşte prin ochelari trandafirii. Bătrîneţea are ochii întunecaţi cînd se uită prin lentilele fumurii. Blonda mea prietenă, nu eşti nici îngerul pe care l-am visat, dar nici păcătoasa descrisă de alţii. Sub penele cu care-apari pe scenă eşti doar o biată femeie, un mănunchi de slăbiciuni şi defecte legate laolaltă de dulceaţa şi tăria ta. Ai un brougham [1] şi sînt sigur că, la cei 30 şilingi ai tăi pe săptămînă, nu-ţi poţi permite aşa ceva. Ştiu precis că nişte doamne din Mayfair au plătit sume extraordinare pentru un asemenea vehicul. Se zice că te sulemeneşti şi-ţi vopseşti părul, unii fac chiar aluzii că-ţi pui perniţe. Dar nu ne-mpopoţănăm şi noi toţi cu virtuţi care nu-s ale noastre ? Surioară dragă, să dăm jos amîndoi fardul şi pudra de pe obraji. Vom afla atunci care din noi are dreptul să se uite cu dispreţ la celălalt.

Iartă-mă, stimate cititor, pentru această digresiune. Dansatoarea m-a făcut să nu-mi mai ţin gîndurile în frîu. Îţi vorbeam despre „Păsările furtunii“ şi despre numeroasele reforme votate de această societate. Mi-aduc aminte că am abolit pedeapsa capitală şi războiul (eram nişte tineri cu inimi cu totul şi cu totul de aur). Cu o majoritate de 12, am stîrpit definitiv sărbătorile de iarnă împreună cu sărbătorile bancare. Nu-mi aduc aminte ca vreuna din propunerile de abolire (indiferent ce) să fi fost respinsă prin vot. Puţine lucruri au rămas neabolite de noi, „Păsările furtunii“. Am atacat sărbătorile de iarnă din motive de eficacitate şi le-am ucis cu rîsul nostru batjocoritor.

[1] Brougham (după numele lui Henry Peter Brougham, baron Brougham şi Vaux) — trăsură uşoară, acoperită, cu două sau patru locuri (n.t.).

Am demascat fanfaronada găunoasă a sentimentului care se presupune că te-nvăluie în această perioadă. Am făcut de două parale tradiționalul praznic, obositoarea petrecere și tîmpenia aia de spectacol. Șugubățul societății plesnea de rîs cînd și-aducea aminte de colindători. Reformatorul nostru social era pornit împotriva beției de sezon. Economistul fierbea de indignare la adresa actelor de caritate. Un singur argument în favoarea sărbătorilor de iarnă și-a găsit cît de cît ecou la noi. Este vorba de sugestia cinicului nostru care zicea că merită să-nduri toată această pacoste cu gîndul la satisfacția pe care o vei avea după aceea, cînd ai să-ți dai seama c-au trecut în sfîrșit și n-o să se mai repete decît peste un an.

Dar de-atunci, de cînd eram gata să schimb lumea din temelii, am văzut și-am auzit multe lucruri și nu mai sînt așa de sigur (cum eram atunci) că părerile mele sînt singurele corecte. Personal, sărbătorile de iarnă mi se par cam fără noimă. Trecînd însă pe străzile mizere, m-am uitat prin geam și-am văzut camerele nenorocite înveselite de lanțurile din hîrtie colorată. Se-ntindeau dintr-un colț în altul al tavanului înnegrit de fum, formau ghirlande caraghioase în jurul lămpii ieftine cu gaz, înconjurau oglinda pătată de muște și tablourile de prost gust. Știu că niște mîini trudite și niște ochi osteniți au lucrat ore-n șir ca să facă și să aranjeze acele lanțuri idioate, cu gîndul că „Asta o să-i facă și lui plăcere" sau „O să-i placă și ei cînd o fi mai veselă odaia". Uitîndu-mă la ele, ca prin minune au început să mi se pară frumoase. Tabloul în culori țipătoare cu copilul și cîinele mă scoate din sărite, vă spun cinstit. Odată însă am văzut cum un personaj murdar din creștet pînă-n tălpi și total lipsit de gust artistic îl netezea drăgăstos cu o mînă arsă de vopsele, în timp ce fețele nerăbdătoare se strînseseră în jur să-l admire și să se minuneze de naturalismul bătător la ochi al lucrării. Și în ziua de azi tabloul stă atîrnat în rama lui ieftină deasupra căminului. E singurul punct care-nviorează pereții pătați de igrasie. Ochii împăienjeniți se tot uită la el și, prin tentele lui țipătoare, încearcă să zărească îndepărtatul tărîm al artei.

Colindătorii mă calcă pe nervi și ard de nerăbdare să deschid brusc fereastra și să arunc cu cărbuni în ei, cum am făcut odată cînd locuiam în Chelsea, într-o cameră

foarte la-nălțime. Mă îndoiam și nu-mi venea să cred că sînt colindători de meserie. Înclinam să zic că erau niște tineri care căutau o scuză pentru tărăboiul pe care-l făceau. Unul din ei ne arăta că știe un imn cu refren, altul cînta la concertină, iar al treilea ținea hangul dansînd step. Din instinct n-aveam nici un fel de respect pentru ei. Aveam de lucru și mă deranjau, motiv pentru care am simțit dorința puternică să-i ating cu ceva. Îmi trăsni că ar fi grozav de distractiv dacă aș stinge lumina, aș deschide ușurel fereastra și-aș arunca cu cărbuni în ei. Le-ar fi absolut imposibil să ghicească de la ce fereastră au zburat cărbunii cu pricina, așa că eram ferit de toate neplăcerile de rigoare. Erau un grupuleț destul de compact și, cu un noroc nici prea-prea, nici foarte-foarte, aveam șansa să nimeresc pe unul din ei.

. M-am hotărît să-mi pun planul în aplicare. Nu-i vedeam prea bine, așa că ținta mea era mai degrabă zgomotul. Aruncasem deja vreo douăzeci de cărbuni pe alese fără să obțin însă vreun rezultat satisfăcător. Eram cam descurajat cînd, deodată, un urlet (urmat de un limbaj total nepotrivit pentru ocazia respectivă) îmi dădu de veste că providența-mi îndreptase cărbunele spre locul dorit. Muzica s-a oprit brusc, iar grupul s-a-mprăștiat cu destulă veselie, ceea ce mi s-a părut cel puțin ciudat.

Am observat că unul rămăsese în urmă. Stătea sub felinar și amenința blocul cu pumnul, așa, la modul general.

— Cine-a aruncat cărbunele ăla ? răsună vocea-i de stentor.

Paralizat de groază, mi-am dat seama că era glasul locatarului de la 38, un irlandez, ziarist ca și mine. După cum exclamă nefericitul erou din piesă, văzusem totul prea tîrziu. El, numărul 38, deranjat la rîndu-i de zgomot, evident ieșise ca să discute prietenește cu scandalagiii și, eventual, să-i dojenească tot atît de prietenește. Bineînțeles că proiectilul meu îl lovise pe el, pe el, nevinovatul, răbdătorul (pînă în momentul acela), virtuosul. Uite-așa ne face dreptate soarta nouă, muritorilor de rînd. În grupul respectiv erau 10 pînă la 14 tineri care, fiecare luat în parte, ar fi meritat pe deplin bucata de cărbune, dar a primit-o el, nevinovatul, drept în ochi (cel puțin așa mi s-a părut, privind în lumina palidă a felinarului).

Deoarece blocul a răspuns întrebării sale printr-o tăcere adîncă, irlandezul trecu strada și se repezi pe scări în sus. Se oprea pe fiecare palier și striga :

— Cine-a aruncat cu cărbuni ? Vreau să știu cine-a aruncat bucata asta de cărbune. Să vin-aici !

Orice om cumsecade, în locul meu, ar fi așteptat pînă ce 88 ar fi ajuns pe palier și-apoi, deschizînd ușa cu putere, ar fi spus cu bărbătească sinceritate :

— *Eu* am aruncat cărbunii ! Eu...

N-ar fi apucat să mai spună și altceva fiindcă, în momentul acela, 88 cu siguranță i-ar fi dat un pumn în cap. Pe scări s-ar fi iscat o ciorovăială foarte necuviincioasă, spre enervarea tuturor celorlalți chiriași. Mai tîrziu s-ar fi lansat o citație și o contracitație. Pasiunile înflăcărate ar fi răbufnit, iar sentimentele de înverșunată ură (zămislite cu această ocazie) ar fi putut dura ani de zile.

N-am pretenția că sînt un om cumsecade. Și chiar de-aș avea, mă-ndoiesc că această pretenție mi-ar folosi la ceva, fiindcă nu prea știu să joc teatru. Aceasta fiind situația, mi-am zis în sinea mea pe cînd îmi scoteam ghetele în camera de lucru ca să mă duc la culcare : „E clar ca lumina zilei că 88 n-are starea sufletească potrivită pentru a-mi asculta povestea. O să-l las mai bine să țipe pînă s-o răcori. După asta o să se-ntoarcă în apartamentul lui, o să facă o baie la ochi și, datorită acestui fapt, să tragă un somn bun și reconfortant. Dimineața, cînd, probabil, o să ne-ntîlnim ca de obicei în drum spre Fleet Street, o să pomensc întîmplător de incidentul respectiv și-o să-mi exprim toată compătimirea de care sînt în stare. Am să fac o aluzie discretă la situația adevărată — că probabil vreun colocatar, scos și el din sărite de hărmălaia aia, voise să dea cu cărbuni în colindători, lovindu-l însă pe el dintr-o regretabilă, dar pură, întîmplare. Cu mult tact, poate c-am să-l fac chiar să vadă partea comică a incidentului. Mai tîrziu, prin martie sau aprilie, am să pîndesc momentul și-am să-i mărturisesc probabil că eu sînt acel colocatar, iar apoi, la un pahar de *brandy* cu sifon, o să ștergem tot necazul cu niște hohote de rîs".

De fapt așa s-a și întîmplat. 88, un individ solid cu o inimă de aur ca nimeni altul, dar tare impulsiv, mi-a spus :

— Mare noroc ai avut, bătrîne, că nu mi-ai spus atunci !

— Simţeam, i-am zis eu, că era o problemă care trebuia tărăgănată.

Există şi clipe cînd ar trebui să ne ţinem în frîu toate pornirile spre sinceritate. După cum am spus, colindătorii nu-mi trezesc în suflet nici un fel de emoţii în afară de iritare. Dar am văzut odată cum un simplu colind a adus bucuria de mult uitată pe faţa brăzdată de griji a unei femei. Colindătorii cîntau răguşit, pe nas şi erau acompaniaţi atît de fals de un cornet şi-un flaut, că nimeni nu întrezărea nici cea mai vagă speranţă de îndreptare. Dar pentru femeia aceea era un semn de speranţă şi iubire care-i dădea iluzia că soarta ei vitregă se îndulcise întrucîtva. Simplul gînd al reuniunilor de familie, atît de obişnuite iarna, ne face pe noi, cei cu moţ în frunte, să urlăm de plictiseală. Mi-a venit însă în minte o întîmplare pe care mi-a povestit-o odată un prieten. Într-o iarnă, fiind în vizită la ţară, prietenul meu s-a întîlnit nas în nas cu o femeie pe care, la oraş, o întîlnise adesea în cu totul alt mediu. Uşa căsuţei era deschisă. Ea şi o femeie mai în vîrstă călcau rufe la o masă. Plimbîndu-şi mîinile albe şi moi peste rufele boţite, rîdea şi vorbea despre lucruri obişnuite de-ale casei. Umbra prietenului meu se lăsă peste grămada de albituri. Ea-şi ridică privirile şi se uită fix în ochii lui. Dar faţa ei spunea clar :

„Aici nu te cunosc şi nu mă cunoşti nici tu. Aici sînt o femeie iubită şi respectată".

Prietenul meu intră în vorbă cu femeia mai în vîrstă, nevasta unuia din chiriaşii gazdei lui. Ea se întoarse spre femeia cea tînără şi-o prezentă :

— Fata mea, domnule. N-o vedem prea des. Lucrează la Londra într-un loc de unde nu poate pleca, dar totdeauna petrece cu noi cîteva zile de sărbători.

— E sezonul reuniunilor de familie, spuse prietenul meu cu o undă de batjocură în glas, pentru care s-a detestat mai apoi din tot sufletul.

— Da, domnule, spuse femeia, neobservînd intenţia lui, niciodată n-a lipsit într-o asemenea ocazie. Nu-i aşa, Bess ?

— Aşa e, mamă, răspunse simplu fata şi-şi aplecă din nou capul asupra lucrului.

În fiecare an, femeia asta își lăsa pentru cîteva zile blănurile și bijuteriile, hainele frumoase și mîncărurile fine și venea să stea pentru scurt timp lîngă ceea ce era curat și sănătos. Era singura ei legătură cu feminitatea. Îmi place să cred că poate pînă la urmă legătura asta era destul de puternică pentru a o salva din apele ce o tîrau la vale. Toate argumentele în favoarea sărbătorilor de iarnă și a acestor obiceiuri sînt, recunosc, de natură pur sentimentală. Am trecut prin prea multe la viața mea ca să mă mai îndoiesc că sentimentele își au locul lor legitim în economia vieții.

DESPRE TIMPUL PE CARE ÎL IROSEȘTI UITÎNDU-TE ÎNAINTE DE A SĂRI

Ați văzut vreodată cum se comportă o femeie cînd are de gînd să iasă în oraș ?

Cînd vrea să plece, un bărbat spune doar atît :

— Ies puțin, mă-ntorc repede.

— Vai, George, strigă nevastă-sa din celălalt capăt al casei, mai stai o clipă. Vreau să te rog să...

În momentul acela doamna aude pălăriile căzînd de pe cuier și apoi ușa din față trîntindu-se cu putere.

— George, nu cumva ai plecat ? se tînguie ea.

E numai glasul disperării, căci consoarta știe bine că el a și plecat. Ajunge în hol cu răsuflarea tăiată. „Ar fi putut să mai aștepte un pic", murmură ea pentru sine în timp ce culege pălăriile de pe jos. „Aveam atîtea comisioane să-i dau..."

Nu deschide ușa și nu încearcă să-l oprească. Știe că el a ajuns deja la jumătatea străzii. „Ăsta-i un fel de a pleca de-a dreptul meschin și lamentabil, își spune ea. Numai un bărbat se poate înjosi pînă-ntr-atît."

Cînd însă o femeie iese în oraș, cei din jur știu foarte bine acest lucru. Ea nu pleacă pe furiș, ci anunță că iese în oraș. O spune, în general, în după-amiaza zilei precedente și o repetă la intervale regulate, pînă la ora ceaiului. La ceai se răzgîndește ca din senin și cugetă că-i mai bine să amîne totul cu o zi mai tîrziu. Peste o oră se hotărăște să iasă totuși a doua zi și face pregătiri ca să-și spele părul de cu seară. O oră și mai bine după aceea, momentele de exaltare, cînd așteaptă nerăbdătoare să iasă în oraș, alternează cu clipele de descurajare, cînd o năpădesc presimțiri rele. La vremea cinei convinge o prietenă să meargă cu ea. Odată convinsă, prietena se entuziasmează de perspectivă pînă cînd îi vine-n minte brusc că nu poate pleca de-acasă. Cealaltă o convinge totuși că poate.

— Da, replică cea de-a doua, dar atunci cum ai s-o scoți *tu* la capăt, draga mea ? Uiți de familia Jones ?

— Da, așa e, răspunde prima de-a dreptul încurcată. Ce neplăcut ! Și n-o să pot merge nici miercuri. N-am încotro, o să las totul pe joi.

— Dar joi n-o să pot merge *eu*, spune cea de-a doua.

— Ei bine, draga mea, ai să te duci fără mine, declamă prima cu tonul unei persoane care-și sacrifică ambiția ei de-o viață.

— O nu, scumpa mea, nici nu mă gîndesc la una ca asta, exclamă cea de-a doua simțindu-se copleșită de noblețe. O s-așteptăm și-o să mergem împreună, vineri.

— Știi ce-o să facem ? zice prima. O să plecăm devreme (asta e pentru ea ideea salvatoare) și-o să ne-ntoarcem înainte de sosirea familiei Jones.

Cad de acord să doarmă împreună, căci în minte li s-a cuibărit o bănuială secretă, cum că s-ar putea ca ăsta să le fie cel din urmă somn printre cei vii. Se retrag devreme luînd un bidon cu apă fierbinte, iar noaptea, din timp în timp, le auzi pălăvrăgeala și plescăitul zgomotos al apei.

Coboară foarte tîrziu la micul dejun și amîndouă sînt grozav de înfuriate. Fiecare pare ferm convinsă că, în pofida judecății ei sănătoase, a fost împinsă la o asemenea prostie numai și numai de nebunia fără leac a celeilalte. La masă, din cinci în cinci minute, fiecare o întreabă pe cealaltă dată e gata de plecare și, aparent, fiecare trebuie să-și pună numai pălăria. Vorbesc despre vreme și se întreabă cum va fi, dorindu-și din toată inima să se decidă într-un fel sau altul. Sînt crunt pornite împotriva ei, fiindcă e în halul ăsta de nehotărîtă. După micul dejun cerul e încă înnorat și cele două ajung la concluzia că proiectul trebuie abandonat cu totul. Atunci prima își amintește că, pentru ea, mersul în oraș este o necesitate vitală în momentul de față.

— Să știi, draga mea, că nu-i nevoie să vii și tu, spune ea.

Pînă în acel moment cea de-a doua era clar nehotărîtă dacă vrea să meargă sau nu. Acum însă știe precis.

— Cum să nu vin ? face ea. Trebuie să scap odată și de grija asta !

— Bag mîna-n foc că nu vrei să vii, insistă prima, și, dacă stau să mă gîndesc, o să mă descurc mai repede de una singură. Sînt gata să plec chiar acum.

Celei de-a doua îi sare mustarul cînd aude una ca asta.

— Mie nu-mi trebuie nici două secunde, dacă vrei să știi, i-o trîntește ea. Cred că nu mai e nevoie să-ți amintesc că, în general, *eu* sînt cea care trebuie s-aștepte, nu tu.

— Dar nici nu ți-ai pus ghetele, observă în treacăt prima.

— Păi treaba asta n-o să-mi ia *nici un pic* de timp, vine răspunsul. Dar bineînțeles, scumpa mea, dacă vrei într-adevăr să mergi fără mine, spune-mi-o.

În faza asta, mai are-un pic și-o podidesc lacrimile.

— Sigur că vreau să vii, îi explică cea dintîi cu resemnare în glas. Mi-am zis însă că probabil vii numai ca să-mi faci mie plăcere.

— O, nu, vreau să vin, spune cea de-a doua.

— Ei, hai să ne grăbim, spune prima. Eu una întîrzii numai un minuțel. Îmi schimb doar fusta.

Peste o jumătate de oră, le-auzi strigîndu-se din diverse părți ale casei, fiecare vrînd să știe dacă cealaltă e gata. Se pare că amîndouă sînt gata de nu știu cîtă vreme și că fiecare nu face altceva decît s-o aștepte pe cealaltă, care nu mai termină odată.

— Mi-e teamă c-o să plouă, strigă parterul.

— Nu mai spune ! răspunde cealaltă.

— După toate probabilitățile, așa o să fie.

— Uf, nesuferită treabă ! constată etajul. Să lăsăm pe mîine ?

— Da' tu ce zici ? replică parterul.

Pînă la urmă se hotărăsc să meargă, numai că acum trebuie să-și schimbe ghetele și să-și pună alte pălării.

Încă vreo zece minute mai strigă și mai aleargă-n sus și-n jos. Apoi se pare că sînt gata într-adevăr și nu le mai rămîne altceva decît să spună „la revedere" și să plece.

Începe cu sărutatul copiilor. O femeie nu pleacă niciodată de-acasă fără tainica presimțire că nu se va mai întoarce vie. Un copil nu-i de găsit. Cînd, în sfîrșit, maică-sa dă de el, amărîtul își dorește să nu fi apucat clipa aia, căci, înainte de sărutat, trebuie să suporte calvarul spălatului. După asta pornesc în căutarea cîinelui (căci trebuie sărutat și el), iar bucătăreasa primește ultimele indicații.

În sfîrșit cele două doamne deschid ușa din față.

— O, George, strigă prima întorcîndu-se. Aici erai ?

— Salutare, răspunde o voce de departe. Ai ceva cu mine ?

— Nu, iubitule, voiam numai să-ți spun la revedere. Plec.

— Bine, la revedere.

— Pa, scumpule. Crezi c-o să plouă ?

— Nu, n-aș zice.

— George.

— Da.

— Ai ceva bani ?

Peste cinci minute amîndouă se-ntorc în fugă : una și-a uitat umbrela de soare, cealaltă portofelul.

Și vorbind de portofele, nu poate să nu-ți vină în minte o altă diferență esențială dintre bărbați și femei. Bărbatul își ține banii în buzunar. Cînd are nevoie de ei, îi scoate și-i pune pe masă. Ăsta-i un mod foarte direct de a acționa. Femeia dă dovadă însă de mai multă subtilitate. Să zicem că, pe stradă, are nevoie de patru pence ca să plătească bucheţelul de viorele pe care l-a cumpărat de la o florăreasă. Într-o mînă ține două pachete, iar în cealaltă umbrela de soare. Cu cele două degete libere de la mîna stîngă apucă bine viorelele. Problema e însă alta : cum să-i plătească florăresei ? Se agită cîteva minute, evident neînțelegînd de ce nu poate să-i dea banii. Apoi îi vine în minte motivul : are numai două mîini și amîndouă sînt ocupate. Întîi se gîndește să ia pachetele și florile în mîna dreaptă, apoi își zice c-o să ia umbrela de soare în stînga. După aceea se uită în jur căutînd o masă sau măcar un scaun, dar pe toată strada nici urmă de un asemenea obiect. Dilema se rezolvă cînd doamna scapă și pachetele și florile. Florăreasa i le ridică de jos și așteaptă să i le dea. Această situație dă doamnei posibilitatea să-și scotocească buzunarul cu mîna dreaptă, în timp ce cu stînga mișcă în toate părțile umbrela deschisă. Aruncă în rigolă pălăria unui domn în vîrstă și aproape scoate ochii florăresei cu umbrela înainte de a-i da prin cap s-o închidă. După ce-a făcut-o și p-asta, propteşte umbrela de coșul florăresei și se pune pe lucru serios. Își sucește mîinile și-și răsucește partea de sus a corpului pînă cînd părul ajunge în față și ochii la spate. Ținîndu-se încă bine

cu mîna stîngă (de și-ar da drumul, Dumnezeu știe în ce direcție s-ar desrăsuci !), se explorează serios cu dreapta. Portofelul e-acolo, îl simte. Greutatea e s-ajungă la el. Cel mai rapid mijloc ar fi, desigur, să-și scoată fusta, să se-așeze pe trotuar, s-o întoarcă pe dos și să acționeze de la fundul buzunarului spre suprafață. Se pare însă că această idee simplă nu-i vine deloc în minte. Fusta are vreo treizeci de cute la spate și între două din aceste cute începe ascunzătoarea secretă. În cele din urmă, o descoperă deodată din pură întîmplare și portofelul este scos la lumină. În timpul acestei acțiuni, doamnei nu i-a lipsit mult să facă o tumbă de-atîta răsuceală. Deschisul portofelului e altă problemă și încă una foarte serioasă. Ea știe că se deschide cu un arc, dar secretul acelui arc nu l-a aflat niciodată și nici nu-l va afla. Își pune în gînd să-l tot sîcîie pînă cînd s-o deschide. Cinci minute vor fi suficiente, cu condiția ca amica noastră să nu se enerveze.

În cele din urmă portofelul se deschide. Ar fi greșit să spunem că *ea* îl deschide. Se deschide singur fiindcă i s-a făcut lehamite să fie maltratat în felul ăsta și, după cum se pare, se deschide exact în momentul cînd ea îl ține cu susu-n jos. Dacă se-ntîmplă să fii destul de-aproape ca să te uiți peste umărul doamnei, ai să observi că monedele de aur și argint stau la voia întîmplării în portofel, în schimb, într-un sanctuar interior, închis cu grijă cu un al doilea arc secret, distinsa doamnă își ține monedele de aramă împreună cu un timbru poștal și o chitanță de la postăvar veche de nouă luni.

Îmi amintesc cît de indignat era odată un vechi conductor de autobuz. Înăuntru eram doi bărbați și nouă femei. Eu stăteam lîngă ușă și, prin urmare, toate observațiile mi le adresa mie. Fără îndoială îi lua ceva timp să strîngă banii pentru bilete, dar cred că s-ar fi descurcat mai bine dacă s-ar fi fîțîit mai puțin. Așa reușea doar să le sîcîie și să le enerveze pe toate.

— Ian te uită la aia, spuse el îndreptîndu-mi atenția spre o biată doamnă din fața mea, care se scotocea în maniera binecunoscută pentru a-și găsi portofelul, șade pe bani. Ce ți-e și cu muierile-astea ! Să fiu al naibii dacă n-aș zice că vrea să-i clocească.

În cele din urmă, doamna scoase de sub ea un portofel grozav de burdușit.

— Închipuiți-vă cum e aia să mergi cu hardughia asta p-un drum cu hîrtoape, iar tu să stai cocoțat pe drăcia aia, continuă el. Gîndiți-vă cît curaj o fi avînd muierile-astea, începu el să mi se confeseze. Odată, îmi spuse, am văzut o cocoană scoțînd de dedesupt o cheie de la poartă, o tinichea cu hapuri, o cutie cu creioane, o pungă a dracului de mare, o hîrtie cu ace dă păr și-un șip cu săruri. Dumnezeule mare, dumneavoastră și cu mine am fi al dracului dă chinuiți să ședem p-o clanță, da' ele, muierile, șed toată ziua așa. Io zic că s-or fi obișnuitără. Fă-le vînt p-o pernă dă puf și-o să-ți zbiere ca din gură dă șarpe. Nici nu vă trece prin cap cît timp îmi ia să scoț dă la ele doi pence, îți vine să urli, nu alta. Întîi încearcă p-o parte, p-ormă p-ailaltă. După aia se scoală și se scutură pînă le trîntește-napoi otobuzul. Ș-acolo rămîn, fleașcă pă podea. D-aș fi io dă capu' meu, aș pune una care să le scotocească bine și să le ia banii pă bilete. Amărîții ăia dă manglitori nici nu s-ar descurca. Io zic că dacă un bărbat încearcă să cotrobăiască-n buzunaru' unei cocoane — păi atunci așa-i trebuie.

De fapt o chestiune mult mai serioasă m-a făcut să reflectez asupra meticulozității excesive a femeilor. Eu am o teorie a mea — probabil greșită, după cum mi-au spus-o mulți — că ne croim drum prin viață cu prea multă grijă. Tot timpul ne uităm în jos, spre pămînt. Poate că în felul acesta reușim să nu ne-mpiedicăm de vreo piatră sau de vreun mărăcine, dar în același timp pierdem albastrul cerului și splendoarea dealurilor. Mă scot din sărite cărțile scrise de oameni virtuoși, care ne spun că tot ce numesc ei „succes" în viață depinde de felul în care știm să ne aruncăm cît colo tinerețea și să ne irosim bărbăția pentru ca, atunci cînd vom fi de optzeci de ani, să putem zburda în voie. Sîntem prea zgîrciți cu viața noastră pentru a o investi în Compania mărilor sudului [1] și, de-atîta drămuială și chiverniseală, ne-am făcut meschini, limitați și rigizi. O să lăsăm pe mîine culesul trandafirilor, căci azi e zi de muncă, afaceri și organizare. Dar iată, a doua

[1] Compania mărilor sudului, înființată în 1711, avea ca scop încurajarea și dezvoltarea comerțului cu America de Sud, de unde s-ar fi putut obține cîștiguri foarte mari. Totul a eșuat în 1720 (n.t.).

zi, trandafirii s-au scuturat. Şi ce ne pasă nouă de trandafiri, aceste mărunţişuri inutile cu o valoare negociabilă atît de mică ? Verzele sînt mult mai potrivite cu preocupările noastre de a doua zi.

Viaţa trebuie s-o trăieşti, nu s-o laşi să treacă, s-o înfrunţi, nu s-o rînduieşti. Viaţa nu-i şah, să se termine cu victoria celui mai bun ; e un joc de cărţi în care trebuie să profiţi la maximum de îndemînare. Credeţi cumva că întotdeauna cel mai înţelept este şi cel mai favorizat de soartă ? Eu nu cred una ca asta. Cel mai norocos jucător de whist întîlnit de mine vreodată n-a ştiut în viaţa lui ce-i atu-ul, adresîndu-se cel mai adesea partenerului său cu formula : „Vai, vă rog să mă scuzaţi", cuvinte care, în general, reuşeau să smulgă răspunsul : „O, nu vă cereţi scuze. Totu-i bine cînd se sfîrşeşte cu bine". Omul care a făcut avere în cel mai scurt timp (din cîţi ştiu eu) e un zidar de la periferia Birminghamului. Nu ştia nici măcar să-şi scrie numele şi, timp de treizeci de ani, s-a îmbătat criţă în fiecare seară. Nu susţin că jucătorii de whist nu trebuie să aibă habar de atu ! Cred că prietenul meu, zidarul, ar fi putut să strîngă chiar mai multă avere dacă ar fi învăţat să-şi scrie numele şi dacă, din cînd în cînd, fără să exagereze, s-ar mai fi dus la culcare şi cu mintea limpede. Tot ce vreau să spun este că virtutea nu e calea spre succesul de care vorbim acum. Trebuie să ne găsim alte motive pentru a fi virtuoşi ; poate că şi există. De fapt viaţa e pur şi simplu un joc de noroc, iar regulile succesului, pe care tot încercăm noi să le stabilim, seamănă cu sistemele infailibile cu care o anumită categorie de idioţi se înarmează în fiecare sezon pentru Monte Carlo. Putem juca cu precauţie şi judecată, putem hotărî cînd să riscăm şi cînd să punem o miză mică, dar a ne închipui că înţelepciunea are ceva de spus în toată chestia asta, e ca şi cum ne-am imagina că am descoperit legea norocului. Haideţi mai bine să jucăm jocul vieţii ca nişte sportivi, să ne punem zîmbind cîştigurile în buzunar şi să ridicăm din umeri cu nepăsare cînd pierdem. Poate că am fost chemaţi la masa de joc şi ni s-au împărţit cărţile tocmai ca să învăţăm unele din calităţile unui bun jucător : stăpînirea de sine, curajul cînd te urmăreşte ghinionul, modestia chiar cînd succesul te copleşeşte, fermitatea, age-

rîmea, indiferența în fața sorții. Toate astea sînt într-adevăr lecții bune. Dacă din jocul ăsta învățăm cîte ceva, viața nu ni s-a irosit în zadar. Dacă însă, sculîndu-ne de la masă, am învățat numai să ne agităm și să ne plîngem de milă, mă tem c-am irosit-o de pomană.

Năprasnica doamnă cu coasa bate la ușă :

— Numărul cinci sute de miliarde douăzeci și opt, barcagiul vă așteaptă, domnule.

Așa, deci a și venit vremea ! Ne strîngem jetoanele. La ce mai sînt bune ? În țara de dincolo de rîu nu mai au nici o valoare. Cele roșii ca sîngele pentru aur și cele verde pal pentru dragoste, cui să le aruncăm ? Uite un biet cerșetor care tînjește să joace. Să i le dăm lui cînd trecem dincolo. Sărmanul de el ! Jocul o să-l amuze — un timp.

O altă greșeală pe care o facem cînd începem să raționăm despre viață este aceasta : gîndim de parcă ar fi vorba de ființe raționale. E o greșeală de neiertat. Doamnele și domnii bine intenționați o fac cînd încearcă să-și imagineze lumea ideală. Căsătoria se va desființa și problema socială se va rezolva, sărăcia și războiul vor fi abolite cu aclamații, iar păcatul și mîhnirea vor fi respinse cu o majoritate zdrobitoare în parlament ! Oh, atunci va merita să trăiești în această lume. Doamnelor și domnilor, să știți că pînă atunci nu mai e atît de mult precum credeți. Nu-i nevoie de nici o revoluție socială și nu e necesar nici un proces lent de educare a oamenilor. Totul s-ar putea înfăptui chiar mîine, *numai dacă am fi ființe raționale.*

Închipuiți-vă cum ar arăta o lume a ființelor raționale ! Cele zece porunci ar fi inutile, căci nici o ființă rațională nu păcătuiește, nici o ființă rațională nu face gregeli. Bogați n-ar exista ; cărei ființe raționale îi pasă de lux și ostentație ? N-ar exista nici săraci ; nu e rațional ca eu să mănînc cît doi în timp ce fratele meu de pe cealaltă stradă moare de foame, deși și el e la fel de bun ca mine. Nu s-ar putea concepe diferența de opinii ; există o singură rațiune. Dumneata, stimate cititor, ți-ai da seama că ești de aceeași părere cu mine în toate problemele. Nu s-ar mai scrie romane și nu s-ar juca piese, căci în viața ființelor raționale nu e loc pentru dramă. N-ar

exista iubiri pasionate, rîsete nebunești, lacrimi fierbinți. Nimeni n-ar bate cîmpii, bucuriile fulgerătoare s-ar stinge, supărările și visurile imposibile nu și-ar găsi locul. Peste tot ar fi numai rațiune, rațiune și iarăși rațiune.

Dar deocamdată rămînem iraționali. Dacă mănînc maioneză și beau șampanie, o să-mi fie rău de la ficat. Atunci de ce-o fac ? Julia e o fată încîntătoare, drăguță, deșteaptă și plină de spirit ; în plus, are partea ei din venitul unei fabrici de bere. Atunci de ce se-nsoară John cu Ann, care e irascibilă (ca să nu spunem prea multe despre ea), care, simte și el asta, nu va fi o soție bună, care are idei excentrice, care n-are nici cea mai mică avere ? Bărbia ei are ceva care-l fascinează — ce anume nu vă poate spune nici el. În general, Julia e cea mai prezentabilă din cele două. Dar cu cît John se gîndește mai mult la Julia, cu atît se simte mai atras de Ann. Așa că Tom se-nsoară cu Julia, fabrica de bere dă faliment, iar Julia, într-o vacanță, contractează un reumatism articular acut și rămîne o biată invalidă fără ajutor pe viață. În timpul ăsta însă Ann moștenește zece mii de lire, lăsate de un unchi din Australia de care n-auzise nimeni pînă atunci.

Mi s-a vorbit despre un tînăr care și-a ales soția cu o grijă nemaipomenită, spunîndu-și cu multă înțelepciune :

— În alegerea unei neveste, un bărbat nu poate fi prea circumspect.

S-a convins că fata avea toate calitățile unei tovarășe de viață. Avea toate virtuțile care i se pot cere unei femei și nu avea alte defecte în afara celor inerente firii feminine. Practic vorbind, fata era perfecțiunea întruchipată. Tînărul s-a însurat cu ea și și-a dat seama că era așa cum o crezuse el. Un singur lucru avea să-i reproșeze — faptul că n-o plăcea. Dar asta, bineînțeles, nu era vina ei.

Ce ușoară ar fi viața dacă ne-am cunoaște pe noi înșine ! De-am putea fi totdeauna siguri că mîine o să gîndim ca astăzi ! Ne îndrăgostim într-o vacanță de vară. Ea e proaspătă, încîntătoare, într-un cuvînt adorabilă. De cîte ori ne gîndim la ea, mintea ni se brambureste de-atîta fericire. Idealul nostru de viață este să fim pentru totdeauna umili servitori la picioarele ei. Ni se pare imposibil ca soarta să ne poată binecuvînta cu o fericire mai mare decît privilegiul de a curăța ghetele adoratei și de a-i săruta

poala veşmîntului, iar dacă poala este şi puţin murdară de noroi, lucrul acesta ne va desfăta cu atît mai mult. Îi vorbim despre visurile noastre şi în momentul acela fiecare cuvînt rostit e sincer. Dar vacanţa de vară se duce şi odată cu ea şi sentimentul de vacanţă. Iarna ne găseşte frămîntîndu-ne cum o să ieşim din buclucul în care ne-am băgat singuri. Sau, poate chiar mai rău, sentimentul durează mai mult decît de obicei. Ajungem la logodnă. Ne căsătorim (mă întreb cîte căsătorii sînt rezultatul unei pasiuni care se stinge înainte de a ajunge în faţa altarului ?), iar trei luni mai tîrziu fetişcanei noastre i se rupe inima cînd îşi dă seama că ne plictiseşc cumplit şireturile de la ghetele ei. Se pare că picioruşele i-au crescut. Nu există nici o altă scuză decît aceea că sîntem nişte copii proşti, care nu ştiu niciodată de ce plîng, care se lovesc unul pe altul în joacă şi urlă din toate puterile cînd se lovesc ei înşişi.

Am cunoscut odată o americancă. Mă bătea mereu la cap povestindu-mi cît de brutal se purta cu ea bărbatu-său. Intentase acţiune de divorţ împotriva lui. La proces i s-a dat cîştig de cauză. Am felicitat-o cu toţii. Apoi a dispărut din viaţa mea timp de cîteva luni. Într-o bună zi ne-am întîlnit din nou. Una din problemele vieţii sociale este să ştim ce să ne spunem unul altuia cînd ne vedem. Dorinţa fiecărui bărbat, ca şi a fiecărei femei, este să pară simpatic şi deştept, iar acest lucru face aproape imposibilă orice conversaţie pentru că, în general, nu sîntem nici simpatici, nici deştepţi — ci undeva, la mijloc. Desigur am început să-i vorbesc despre fostul ei bărbat şi am întrebat-o cum se descurcă el. Mi-a răspuns că, după cîte ştie, e foarte bine.

— Recăsătorit ? am sugerat eu.

— Da, mi-a răspuns.

— Aşa-i trebuie, am izbucnit eu, şi neveste-si la fel. (Era o femeiuşcă drăguţă cu ochi strălucitori, prietena asta a mea din America, şi doream să-i intru în graţii.) O femeie care, ştiind ce ştia ea despre el, s-ar căsători cu un asemenea om, cu siguranţă îl va face să ajungă într-o stare vrednică de plîns şi putem fi siguri că şi el va fi la rîndu-i un adevărat blestem pentru ea.

Prietena mea părea tentată să-l apere.

— Cred că s-a schimbat mult în bine, a susținut ea.

— Aș, da de unde ! i-am replicat eu. Un bărbat nu se schimbă niciodată în bine. Secătura tot secătură rămîne.

— Vai, te rog ! îi luă ea apărarea. Nu vorbi așa despre el.

— De ce ? m-am mirat eu. Te-am auzit de-atîtea ori numindu-l tu însăți secătură.

— Am greșit, spuse ea roșind. Tare mi-e teamă că n-a fost numai el de vină. Amîndoi eram nechibzuiți pe vremea aceea, dar cred că amîndoi am tras de-atunci învățămintele cuvenite.

Am rămas fără grai așteptînd explicația necesară.

— Ai face mai bine să vii personal și să-l vezi, a adăugat ea cu un zîmbet. Ca să-ți spun adevărul, eu sînt cea care s-a căsătorit cu el. Am zi de primire marțea, K... Mansions nr. 2. Și o luă la fugă lăsîndu-mă mut de uimire, cu privirea pierdută în urma ei.

Cred că un popă întreprinzător (care ar vrea să ridice o bisericuță pe Strand, lîngă tribunal) ar putea face o afacere foarte rentabilă cununînd cupluri care abia au ieșit de la divorț. Un prieten de-al meu, pîrîtul într-un asemenea proces, mi-a spus că și-a iubit nevasta cel mai mult în două ocazii : prima oară, cînd l-a respins, și a doua oară, cînd a apărut ca să depună mărturie împotriva lui.

— Sînteți niște creaturi foarte curioase, dumneavoastră bărbații, a spus odată o doamnă unui alt bărbat în prezența mea. Habar n-aveți ce vă poate capul și din cauza asta niciodată nu știți ce vreți.

Era pornită împotriva bărbaților în general. N-o acuz. Și eu sînt pornit împotriva lor uneori. E unul care mă scoate din sărite de cîte ori îl văd. Spune una și face alta. Vorbește ca un sfînt și se comportă ca un nătărău. Știe ce-i bine și face ce-i rău. Dar să nu mai vorbim despre el. Într-o zi o s-ajungă acolo unde trebuie și-atunci o să-l împachetăm într-o ladă frumos căptușită, o să batem în cuie capacul și-o să-l punem la păstrare într-un locșor liniștit, lîngă biserica pe care-o știu eu, ca nu cumva să se scoale și să mai facă vreo prostie.

Celălalt bărbat, înțelept ca toți bărbații, se uită la încîntătorul lui critic cu un zîmbet în colțul buzelor.

— Draga mea doamnă, spuse el, acuzați pe cine nu trebuie. Mărturisesc că nu prea știu ce-mi poate capul și

puținul pe care-l știu despre el nu-mi place. Nici nu l-am făcut, nici nu l-am ales eu. Sînt mai nemulțumit de el decît puteți fi dumneavoastră. Pentru mine constituie un mister mai mare decît pentru dumneavoastră și trebuie să-l accept așa. Mai degrabă compătimiți-mă, nu mă acuzați.

Am momente cînd îi invidiez din tot sufletul pe acei pustnici din vechime care, fără prefăcătorie și cu o lașitate plină de curaj, au evitat problema vieții. Sînt zile cînd visez la o existență descătușată de miile de lucruri mărunte care ne țin sufletele legate de această lume de liliputani. Mă închipui trăind undeva în Norvegia, pe vîrful stîncilor ce adăpostesc apele întunecate ale unui fiord. Nici o altă ființă omenească nu-și dispută cu mine acest tărîm. Sînt singur cu pădurile foșnitoare de brad și cu stelele. Cum o să trăiesc, nu sînt prea sigur. O dată pe lună aș putea să cobor în satele din împrejurimi și să mă întorc încărcat. N-aș avea nevoie de prea multe lucruri. Pentru rest, pușca și undița mi-ar fi de ajuns. Aș lua cu mine cîțiva dulăi, care mi-ar vorbi cu privirile acelea pline de gînduri mute, și împreună am străbate înălțimile căutînd mîncare după obiceiul primitiv al oamenilor care n-au visat niciodată dineurile cu zece feluri și supeurile de la Savoy. Aș găti singur și m-aș așeza la masă cu o sticlă de vin bun alături, care să-mi pună gîndurile în mișcare (sînt inconsecvent, mărturisesc asta, căci acel dar al civilizației l-aș suporta în sihăstria mea). Apoi, seara, aș sta cu pipa lîngă focul meu de bușteni și aș cugeta pînă cînd aș ajunge la o nouă cunoaștere. Întărit de lipsa acelor voci care-au rămas îngropate în vuietul străzilor, s-ar putea, cine știe, să mă transform în ceva mai apropiat de ceea ce se zice c-ar trebui să fie omul — s-ar putea să întrezăresc și o slabă licărire a sensului vieții.

Nu, nu, stimată doamnă, în această viață de renunțare n-aș lua pe nimeni, în nici un caz o persoană de sexul la care vă gîndiți, chiar dacă ar vrea să vină, ceea ce mi se pare puțin probabil. Sînt perioade cînd e în avantajul bărbatului și al femeii să fie singuri fiecare. Dragostea ne scoate din adîncuri la suprafață, ne face oameni, bărbați și femei, dar dacă vrem să urcăm puțin către stele, trebuie să-i spunem adio. Noi, femeile și bărbații, nu ne arătăm unii altora cu ceea ce avem mai bun, ci dimpotrivă, mă

tem că prea adesea doar cu ceea ce avem mai rău. Pentru o femeie, idealul de bărbat este iubitul ; pentru un bărbat, femeia este întotdeauna iubita virtuală. Vedem inima celuilalt, dar nu-i vedem sufletul. În prezența celuilalt nu ne dezbărăm niciodată de ceea ce e pământesc în noi. Maica-natură, mare pețitoare, e totdeauna pe-acolo ca să ne îmboldească. Femeia ne face să fim bărbați, dar tot ea ne ține să nu mai facem nici un pas mai departe. Uneori bărbatul și femeia apar într-o lumină mai bună dacă fiecare e singur.

DESPRE SENTIMENTUL MATERN AL OMULUI

Era un biet ciob. După formă și culoare, aș fi spus că, în zilele lui mai fericite, fusese o părticică dintr-o sticlă ieftină cu săruri. Așa cum stătea singur în iarbă, luminat de razele soarelui de dimineață, fără nici o discuție, apărea în toată splendoarea lui. Pentru cioroi prezenta o irezistibilă atracție.

Eroul meu își întinse gîtul și-l privi cu ochiul drept. Apoi sări în partea cealaltă și-l privi cu ochiul stîng. Din amîndouă unghiurile de vedere ciobul te făcea să-l rîvnești.

Vă dați seama că eroul meu era un cioroi tînăr și fără experiență. O pasăre mai în etate nu s-ar fi uitat a doua oară la obiectul în cauză. Fără îndoială, ești înclinat să crezi că instinctul ar fi trebuit să-l învețe cum că cioburile de sticlă n-au ce căuta în cuibul unei păsări. Dar strălucirea era prea mare și cine i-ar fi putut rezista ? După cum îmi vine mie a crede, pe undeva prin ramurile arborelui său genealogic, trebuia să fi apărut o mezalianță, poate și mai rău de-atît. O fi fost ceva sînge de coțofană pe-acolo (este binecunoscut caracterul coțofenelor sau, mai degrabă, lipsa lor de caracter). Se mai întîmplă și-asemenea lucruri. N-am de gînd să merg mai departe cu investigarea acestui aspect atît de dureros. Am prezentat ideea de mai înainte numai ca o posibilă explicație și nimic mai mult.

Țopăi și-ajunse mai aproape. Crîmpeiul acesta strălucitor de curcubeu e oare o dulce iluzie ? E oare o vedenie încîntătoare care se risipește cînd te-apropii de ea, situație caracteristică atît de multor lucruri din viața de nepătruns a ciorilor ? Țîșni ca o săgeată și-l ciocăni ușor. Nu, era de-adevăratelea, un minunat și colțuros ciob de sticlă verde, exact cum și-ar fi dorit orice cioroi proaspăt însurat. Și unde mai pui că n-avea decît să-ntindă ciocul și să-l ia. Doamne, ce-o să-i mai placă *ei !* Cioroiul nostru

era plin de bune intenţii. Simpla poziţie a cozii (îndreptată în sus) te făcea să-nţelegi că e vorba de o străduanie serioasă deşi, poate, cam pe-alături de ţintă.

Îl întoarse pe-o parte şi pe alta. Era cam dificil de dus. Avea aşa de multe colţuri ! Pînă la urmă reuşi să-l prindă bine în cioc şi, cît ai clipi, o şi-ntinse de frică să nu stîrnească pizma vreunui rival.

Un alt cioroi, care fusese martorul acestei scene, îi strigă dintr-un tei altui cioroi în trecere pe-acolo. Deşi cunoştinţele mele de limbă păsărească sînt limitate, nu mi-a fost greu să urmăresc discuţia, căci totul era limpede ca apa de izvor.

— Issachar !

— Salut !

— Ştii una ? Zebulan a găsit un ciob de sticlă. Vrea să şi-l pună-n cuib.

— Ei, las-o dracului !

— Să fiu al naibii de nu-i aşa ! Uită-te şi tu. Vezi cum îl duce-n cioc ?

— Mare ţi-e grădina, doamne !

Şi amîndoi bufniră în rîs.

Dar Zebulan nu-i băga-n seamă. Poate c-o fi auzit el ceva, dar puse totul pe seama geloziei. Se duse glonţ la copacul lui. Cu obrazul lipit de geam, am putut să-l urmăresc. Şantierul lui era în ceea ce numim noi Ulmii-din-padoc (o suburbie ce-a apărut abia anul trecut, dar care creşte văzînd cu ochii). Eram curios să aflu ce-o să spună nevastă-sa.

La început, consoarta nu spuse nimic. El aşeză ciobul cu grijă pe ramura de lîngă cuibul făcut numai pe jumătate, iar ea întinse gîtul ca să vadă mai bine.

Apoi se uită la el. Cîteva clipe nici unul n-a scos o vorbă. Mi-am dat seama că situaţia era tot mai încordată. Cînd, în sfîrşit, deschise şi ea ciocul, tonul îi era foarte reţinut cu clare urme de dezgust.

— Ce-i asta ? întrebă ea.

Comportarea ei cam potolise entuziasmul lui Zebulan. După cum v-am mai spus, e un cioroi tînăr şi fără experienţă. Se vede cît de colo că-i la prima nevastă şi, din cauza asta, e oarecum îngrozit.

— Păi, nu prea ştiu cum îi *spune*, răspunse el.

— Oh !

— Nu, nu știu. E drăguț, nu-i așa ? adăugă el.

Îl mișcă un pic încercînd să-l aducă în bătaia razelor de soare. Fără doar și poate își dădea și el seama că, la umbră, ciobul pierdea mult din farmecul său irezistibil.

— Cum să nu, foarte drăguț, veni replica. Poate-ai să-mi spui și ce-ai de gînd să faci cu el.

Întrebarea îl dezarmă și mai tare. Îi era din ce în ce mai clar că n-o să aibă succesul scontat. Va trebui să fie cu mare băgare de seamă.

— Păi, după cum vezi, nu-i o rămurică, începu el.

— Văd că nu-i.

— Nu. Știi, cuibul și-așa e-aproape numai rămurele, așa că m-am gîndit...

— Ei, nu zău, ai făcut tu una ca asta ?

— Da, draga mea. M-am gîndit — dacă nu cumva tu ești de părere că-i prea bătător la ochi — m-am gîndit să-l așezăm undeva în cuib.

Asta o făcu să izbucnească.

— Nu mai spune ! Grozavă idee ! Cum de m-oi fi măritat c-un asemenea idiot ? ! După ce că-mi umbli aiurea 20 de minute, îmi vii c-un ciob cu opt colțuri pe care crezi c-am putea „să-l așezăm" în cuib. Te pomenești că ți-ar plăcea să mă vezi stînd pe el o lună încheiată. Ce-o fi în capul tău ? Crezi că ăsta-i patul ideal pentru copii ? Ți-o fi trecînd prin minte să-mi aduci și-o grămadă de ace de toate felurile, nu-i așa ? Și pe astea ar trebui „să le-așezăm" undeva. Să nu te mai văd în ochi. Oi termina eu cuibul singură.

Cioara nu se-ntindea niciodată la vorbă cu el. Apucă jignitorul obiect — era o bucățică de sticlă destul de grea — și-l aruncă cu toată forța. L-am auzit trecînd prin ramele pentru castraveți. E deci al șaptelea geam spart în săptămîna asta. Perechea de pe craca de deasupra sînt o catastrofă. Metoda lor de a construi este cea mai extravagantă și cea mai absurdă din cîte-am văzut vreodată. Își aduc de zece ori mai mult material decît au nevoie. Îți vine să crezi că au de gînd să construiască un bloc întreg și să dea cu chirie apartamentele celorlalte ciori. Pe urmă aruncă jos tot ce-a rămas nefolosit. Ce-ar fi dacă și noi am construi după principiul ăsta ? Să zicem că o pereche, bărbat și femeie, ar începe să-și ridice casă în Piccadilly Circus, de exemplu. Să mai zicem că toată ziu-

lica bărbatul urcă și coboară scara aducînd întruna cărămizi, în timp ce nevastă-sa zidește. N-o întreabă cîte cărămizi îi trebuie sau dacă nu cumva a adus destule, ci pur și simplu aduce în prostie culegînd orice cărămidă care-i iese-n cale. Și apoi să zicem că, la venirea serii, se uită-n jur, constată că vreo douăzeci de căruțe de cărămizi au rămas nefolosite pe schelă și se-apucă să le-arunce jos în Waterloo Place. Ar da de belea. Cu siguranță cineva le-ar zice vreo două. Și, totuși, exact așa procedează păsările și nimeni nu le zice o vorbuliță măcar. Se spune că au și-un președinte. Locuiește singur în tisa de lîngă fereastra camerei mele de zi. Ce vreau să știu este la ce e bun un asemenea ins. Ar fi bine să mediteze adînc la treaba asta. Tare-aș vrea să-l văd scurmînd după viermi într-o seară cînd păsările alea două deretică prin cuib. Poate că atunci ar lua vreo măsură. Eu am făcut tot ce-am putut. Am aruncat în ele cu pietre care, după legea gravitației, s-au întors pe pămînt și-au mai spart cîteva geamuri de la ramele pentru castraveți. Am tras în ele cu un revolver, dar au ajuns să privească această întîmplare drept un simplu semn de bună dispoziție din partea mea, confundîndu-mă probabil cu arabul din deșert, care (așa mi s-a dat a înțelege) se exprimă în felul ăsta în momentele de emoție intensă. Se dau mai la o parte din fața pericolului și mă urmăresc cu privirea de la distanță. Fără îndoială mă consideră un actor prost fiindcă, între două împușcături, nu strig și nu dansez cum s-ar cere. N-am nimic împotrivă. N-au decît să-și facă cuibul acolo. Numai de l-ar face cu nițel cap. Aș vrea să se găsească cineva care să le vorbească în această chestiune și căruia să-i dea și ele atenția cuvenită.

Seara le-auzi discutînd problema stocului supranormativ.

— Nu mai lucra, zice el aducînd ultimul transport. Te obosești prea mult.

— Păi sînt deja cam stoarsă de puteri, răspunde ea sărind din cuib și îndreptîndu-se de spate.

— Presupun că ești și un pic cam flămîndă, adaugă el compătimitor. Și mie-mi chiorăie mațele. O să scormonim nițel pe jos și pe urmă o-ntindem.

— Și ce facem cu toate astea ? întreabă ea gătindu-se de zor. N-ar trebui să le lăsăm aici. Fac o poză tare urîtă.

— O, scăpăm noi repede de ele, răspunde el. Le-arunc cît ai zice „peşte".

Ca să-l ajute, apucă şi ea un băţ şi vrea să-l zvîrle. Cioroiul ţîşneşte ca o săgeată şi i-l smulge.

— Să nu-l arunci, croncăne el cu disperare. E un lucru de preţ. Abia aştept să-l ating pe moş.

Zis şi făcut. Ce spune grădinarul la treaba asta, vă las să vă imaginaţi singuri.

Judecînd după alcătuire, familia ciorilor vine imediat după om din punct de vedere al inteligenţei. Dacă mă iau după inteligenţa dovedită de membrii anumitor familii de oameni cu care am venit în contact, am toate motivele să cred afirmaţia de mai înainte. Că ciorile vorbesc, sînt absolut sigur. Uită-te la un cîrd de ciori vreo jumătate de oră şi-ai să te convingi. Nu bag mîna-n foc că discuţiile lor sînt întotdeauna inteligente şi spirituale, dar nu încape nici o îndoială că ciorile discută mult, slavă domnului ! Un tînăr franţuz din cercul meu de cunoştinţe (venit în Anglia ca să studieze limba) mi-a spus că prima întrunire la care a participat, pe cînd era la Londra, i-a făcut impresia unei colivii cu papagali. Mai tîrziu, cînd a ajuns să înţeleagă limba, a recunoscut şi el, bineînţeles, strălucirea şi profunzimea conversaţiei obişnuite de salon din Londra. Dar, pe vremea cînd era un biet ignorant în ale limbii, asta a fost impresia pe care şi-a făcut-o. Dacă asculţi sporovăiala unui cîrd de ciori, ajungi la aceeaşi concluzie. Pentru noi conversaţia lor pare fără sens, dar ciorile înseşi o vor găsi de-a dreptul scînteietoare.

Cunosc un mizantrop care de-abia dacă iese vreodată în lume. Într-o zi am discutat această problemă cu el.

— De ce-aş face-o ? mi-a replicat el. Cunosc, să zicem, vreo duzină de oameni cu care e-o plăcere să ai de-a face. Au ideile lor şi nu se sfiesc să le dea glas. Să-ţi pui mintea la contribuţie cînd te solicită asemenea persoane e un lucru deosebit de bun şi mulţumesc cerului că mi-a scos în cale asemenea oameni. Dar ăştia-mi ajung pentru timpul meu liber. Ce altceva îmi mai trebuie ? Ce e această „societate" de care faceţi toţi atîta caz ? Am sondat terenul şi rezultatele sînt nesatisfăcătoare. Hai s-o desfacem în bucăţele şi s-o analizăm. Ce e societatea la urma urmelor ? O persoană care mă cunoaşte foarte puţin, pe care şi eu o cunosc foarte puţin, mă invită, căci

are ceea ce numiți voi „zi de primire". Vine seara. Eu am terminat cu lucrul pe ziua aceea și-am cinat. Am fost la teatru sau concert ori am petrecut o oră-două în compania plăcută a vreunui prieten. Mai mult decît orice pe lume, îmi vine să mă culc. Totuși îmi adun puterile, mă-mbrac și-o pornesc cu birja spre casa respectivă. Pe cînd îmi scot pălăria și pardesiul în hol, intră un ins pe care l-am cunoscut la club cu cîteva ceasuri în urmă. Este un om despre care nu am o părere nemaipomenită, iar el, probabil, împărtășește aceeași opinie în ce mă privește. N-avem nici un gînd comun, dar, deoarece conversația e obligatorie, îi spun că e o seară călduță. Poate că-i așa, poate că nu e. În ambele cazuri el e de acord cu mine. Îl întreb dacă merge la Ascot [1]. Puțin îmi pasă dacă se duce la Ascot sau nu. Îmi spune că nu e foarte sigur, dar mă-ntreabă ce șanse are Passion Flower pentru Marele Premiu de 1 000 de guinee. Știu că nu dă nici o para chioară pe părerea mea în această privință (ar fi idiotul numărul unu dac-ar face una ca asta), dar îmi storc creierii să-i răspund, ca și cum și-ar pune la bătaie cămașa de pe el după sfatul meu. Ajungem în capul scărilor și sîntem amîndoi fericiți c-am scăpat unul de celălalt. Îmi încrucișez privirile cu gazda. Pare obosită și enervată. Ar fi mult mai fericită în pat, numai că nu-și dă seama. Îmi zîmbește dulce, dar e clar că habar n-are cine sînt și-așteaptă să-mi afle discret numele de la majordom. Eu i-l șoptesc. Poate că majordomul înțelege, poate că nu ; n-are absolut nici o importanță. Sînt invitați 240 de oameni dintre care pe 75 gazdele-i cunosc din vedere. Pentru rest, orice trecător în stare (după cum sună reclamele teatrale) „să se îmbrace și să se comporte ca un gentleman" poate face față la fel de bine. Uneori chiar mă întreb de ce s-or agita oamenii și-or cheltui banii pe invitații. Un om-afiș ar răspunde acestei cerințe : „Lady Tompkins, zi de primire astăzi de la 3 la 7 ; ceai și muzică. Doamnele și domnii pot intra prin prezentarea cărții de vizită. Ținuta de după-amiază obligatorie". Scopul este să se strîngă mulțimea. Cît despre cei ce-o alcătuiesc, spuneți-mi, e vreo diferență (din punct de vedere al societății) între un băr-

[1] Ascot — sat în comitatul Berkshire, la sud-vest de Londra, unde se țin curse hipice (n.t.).

bat în redingotă neagră și celălalt ? Mi-aduc aminte c-am fost invitat odată la o petrecere în Lancaster Gate. Pe doamna respectivă o cunoscusem la un picnic. Dacă a doua oară aș fi văzut-o cu aceeași rochie verde și umbrelă de soare, poate c-aș fi recunoscut-o. Nu sînt însă sigur cum ar fi stat lucrurile, dac-aș fi văzut-o cu alte haine. Birjarul mă duse la casa de peste drum unde se dădea de asemenea o petrecere. Pentru oricare din noi era unul și același lucru. Gazda (al cărui nume nu l-am aflat niciodată) îmi spuse că-i foarte drăguț din partea mea c-am venit și apoi mă pasă primului-ministru din colonii (nu i-am înțeles numele, nici el nu l-a înțeles pe al meu, ceea ce nu mi s-a părut nemaipomenit, întrucît nici gazda nu-l știa) care, îmi șopti ea, venise de unde o fi fost (nici ea nu prea era sigură asupra acestui punct) în principal ca să mă cunoască pe mine. Cam pe la jumătatea serii (și absolut întîmplător) am descoperit greșeala, dar am considerat că era prea tîrziu ca să mai spun ceva atunci. Am întîlnit cîțiva oameni pe care-i cunoșteam, am mîncat ceva împreună și-am plecat. A doua zi după masă am văzut-o pe adevărata gazdă, pe doamna care ar fi trebuit să-mi fie gazdă. Îmi mulțumi cu efuziune pentru că mi-am sacrificat seara precedentă în folosul ei și al prietenilor ei. Îmi spuse că știa cît de rar ieșeam în lume și treaba asta o făcea să aprecieze cu atît mai mult amabilitatea mea. Mă informă că soția ministrului brazilian îi spusese că eu sînt cel mai inteligent om pe care l-a întîlnit vreodată. De multe ori mă gîndesc că n-ar strica să-l cunosc pe omul acela (indiferent cine-o fi) și să-i mulțumesc. Dar poate că majordomul chiar îmi pronunță numele cum trebuie și poate că gazda mă recunoaște într-adevăr. Zîmbește și-mi spune că se temea tare mult că n-am să vin. Îmi dă de înțeles că, în balanța bucuriei sale, toți ceilalți musafiri sînt o biată pană în comparație cu mine. La rîndul meu, zîmbesc și eu întrebîndu-mă cum arăt cînd zîmbesc. N-am avut niciodată curajul să-mi privesc zîmbetul în oglindă. Observ zîmbetul de societate al celorlalți bărbați și nu e deloc de natură să mă liniștească. Bălmăjesc ceva despre faptul că mi-ar fi fost absolut imposibil să uit de seara asta și, la rîndul meu, îi dau de înțeles că am așteptat-o cu nerăbdare săptămîni în șir. Cîțiva bărbați excelează,

ce-i drept, în asemenea împrejurări, dar sînt o cantitate neglijabilă. Fără nici un fel de înfumurare, nu mă consider mai nătărău decît ceilalți bărbați obișnuiți. Nemaiștiind ce să-ndrug, îi spun că e o seară călduță. Ea zîmbește cu șiretenie ca și cum remarca mea ar fi dat la iveală cine știe ce vorbă de duh ascunsă pînă atunci, iar eu mă-ndepărtez copleșit de rușine. Dacă vorbești ca un idiot cînd *ești* idiot nu e deloc jenant. Dacă însă te comporți ca un idiot cînd ai suficient bun simț ca să-ți dai seama de asta e de-a dreptul dureros. Mă ascund în mulțime și din întîmplare dau peste o femeie căreia i-am fost prezentat acum vreo trei săptămîni la o galerie de pictură. Nu știm cum ne cheamă, dar amîndoi ne simțim singuri și deci conversăm, cum se zice. Dacă ea e tipul obișnuit de femeie, mă întreabă dacă merg după aceea la familia Johnson. Îi spun că nu. O clipă tăcem amîndoi, gîndindu-ne la ce-am putea spune. Apoi ea mă-ntreabă dac-am fost la familia Thompson alaltăieri. Din nou îi răspund că nu. Încep să mă simt nemulțumit de mine însumi fiindcă n-am fost la familia Thompson. Încercînd să țin pasul cu ea, o-ntreb dacă se duce la familia Brown lunea viitoare. (Nu cunosc nici o familie Brown și ea va trebui să spună nu.) Nu se duce, iar tonul sugerează că asupra familiei Brown planează o oarecare dizgrație. O întreb dac-a fost la Circul Barnum. N-a fost, dar are de gînd. Îi expun părerile mele despre Circul Barnum. Sînt exact părerile oricărui spectator care-a văzut această reprezentație. Sau, dacă ghinionul mă urmărește, s-ar putea să dau de o femeie isteață ; asta înseamnă că discuția cu ea este o avalanșă de observații răutăcioase la adresa tuturor celor pe care-i cunoaște și de vorbe batjocoritoare la adresa celor pe care nu-i cunoaște. Totdeauna mi-am spus că eu cu mîna mea aș putea face o femeie mai puțin răutăcioasă dintr-o sticlă cu oțet și o grămăjoară de ace de toate felurile. Totuși îți trebuie de obicei zece minute ca să scapi din ghearele ei. Chiar dacă, din întîmplare, întîlnești bărbați și femei în carne și oase la asemenea întruniri, nu e nici locul, nici momentul să duci o conversație adevărată. Cît despre umbre, ce om cu mintea întreagă și-ar irosi măcar o celulă de pe creier pentru așa ceva ? Mi-aduc aminte de o discuție despre Tennyson, privit ca ființă socială. Individul cel mai plictisitor, cel mai

mărginit și cu cea mai mare cantitate de prostie pe centimetru pătrat povestea cum a stat el odată la masă lîngă Tennyson. „Mi s-a părut un om total neinteresant, ni se confesă el, n-avea nimic original de spus, absolut nimic." Tare mi-ar plăcea să-l scol din morți pe doctorul Samuel Johnson și să-l împing într-una din aceste „zile de primire" ale voastre.

După cum v-am mai spus și altă dată, prietenul meu e un mizantrop notoriu. Nu pot însă să nu recunosc că are întrucîtva dreptate. Trebuie să acceptăm că e un adevărat mister felul în care societatea tînjește după societate. Într-o seară mă-nghesuiam ca să intru în salonul de recepție al unei case din Berkeley Square. La cîțiva pași în fața mea, o doamnă înfierbîntată și aproape stoarsă de puteri dădea din coate în același scop. Iată ce-i spuse partenerului ei :

— De ce-om veni noi în asemena locuri ? De ce ne-om agita atîta de parc-am primi de pomană o lingură de mîncare ?

— Venim aici, răspunse domnul care, după părerea mea, era un filozof, ca să spunem c-am fost aici.

Acum cîteva seri l-am întîlnit pe A. și l-am invitat să ia masa cu mine luni. Nu știu de ce-l invit pe A. să ia masa cu mine, dar, totuși, o dată pe lună, fac treaba asta. E un om total neinteresant.

— Nu pot, răspunse el, trebuie să mă duc la familia B. A dracului plictiseală, o să-mi vină să mă urc pe pereți.

— Atunci de ce te duci ? îl întrebai eu.

— Nici eu nu știu, răspunse el.

Un pic mai tîrziu m-am întîlnit cu B., care mă invită să iau masa cu el luni.

— Nu pot, i-am răspuns, vin niște prieteni pe la noi. E o obligație, știi și tu ce-nseamnă asta.

— Tare-aș fi vrut să vii, zise el, n-o să am cu cine scoate-o vorbă. Vine și familia A. și-o să mă plictisesc de moarte.

— De ce-l inviți, dacă nu-ți place ?

— Zău dacă știu, răspunse el.

Dar să ne-ntoarcem la ciorile noastre. Vorbeam despre instinctele lor sociale. Vreo cîțiva indivizi (după părerea mea, secăturile și burlacii comunității) au înființat un club. De mai bine de o lună încerc să aflu despre ce e vorba. Acum știu : e vorba într-adevăr de un club.

Ca sediu au ales, cum era și de așteptat, copacul cel mai apropiat de fereastra dormitorului meu. Bănuiesc cum au ajuns să ia această hotărîre. Numai eu sînt de vină, dar nu mi-am dat seama atunci. Acum vreo două luni, un cioroi stingher (suferind de indigestie sau de pe urma unei căsnicii nefericite, nici eu nu știu care) s-a oprit într-o noapte asupra acestui copac în scopuri meditative. M-a trezit. Treaba asta m-a înfuriat. Am deschis fereastra și-am aruncat în el cu un sifon gol. Bineînțeles, nu l-am nemerit. Nemaigăsind altceva cu care să arunc, am strigat la el sperînd c-o să se sperie și-o să plece de-acolo. Nu mă băgă deloc în seamă și continuă să-și vorbească sieși. Am strigat și mai tare și mi-am sculat ciinele din somn. Ciinele lătră furios și trezi tot ce putu vreun sfert de milă în jur. A trebuit să cobor cu trăgătorul de cizme — singurul lucru la-ndemînă — ca să liniștesc ciinele. Două ore mai tîrziu adormeam mort de oboseală și lăsam cioroiul croncănind netulburat.

În noaptea următoare veni din nou. Aș zice c-avea simțul umorului. Gîndindu-mă la această posibilitate, îmi luasem măsurile de precauție necesare și-aveam cîteva pietre la-ndemînă. Am deschis larg fereastra și le-am aruncat spre copac una după alta. După ce-am închis fereastra, cioroiul veni mai aproape și croncăni mai tare ca oricînd. Cred că voia să mai arunc cu pietre-n el. După părerea lui, totul era un joc. A treia noapte n-a mai venit și mi-a plăcut să cred că, în ciuda bravadei sale, reușisem să-i înfrîng elanul. Ar fi trebuit să-mi dau seama cine-mi sînt ciorile.

Cînd s-a înființat clubul, cred că a avut loc următoarea discuție :

— Unde ne stabilim sediul ? întrebă secretarul după ce toate celelalte puncte fuseseră epuizate. Unul propuse cutare copac, altul cutare copac. În cele din urmă se ridică cioroiul în chestiune și grăi astfel :

— Vă spun eu unde : în tisa din fața intrării. Vă spun și de ce : cam cu o oră înainte de revărsatul zorilor, la fereastra de deasupra intrării apare un individ îmbrăcat în cel mai caraghios costum pe care l-ați văzut vreodată. Vă spun imediat de ce-mi amintește : de statuile-alea cu care-mpodobesc oamenii lanurile. Deschide geamul și-aruncă

o grămadă de lucruri pe iarba din fața casei. Pe urmă țopăie și cîntă. E-al naibii de interesant. Și toate astea le puteți vedea din tisa de care v-am vorbit.

Sînt sigur că exact așa au decurs lucrurile cînd membrii clubului cioroiesc s-au decis asupra copacului de lîngă fereastra mea. Am avut satisfacția de a le-nșela așteptările în privința spectacolului pe care-l anticipaseră și mă mîngîi cu speranța că l-au făcut pe cel care-i indusese în eroare să ispășească păcatul amarei dezamăgiri pe care-o abătuse asupra lor.

Există o deosebire între cluburile noastre și ale ciorilor. La noi, persoanele respectabile vin devreme și pleacă la o oră rezonabilă ; la ciori, se pare că e invers. Nebunului de Pălărier [1] i-ar fi plăcut acest club, căci ar fi fost după gustul lui. Se deschide noaptea la două și jumătate. Primii sosesc membrii cu reputația cea mai proastă. Cioroii cei mai gălăgioși, cei mai lipsiți de gust, cei mai dezordonați se scoală cu noaptea-n cap și merg la culcare în plină după-amiază. Aproape de răsăritul soarelui apar cei mai în vîrstă și mai dichisiți. Vin să discute lucruri cu cap și astfel clubul devine sediul respectabilității. Copacul se-nchide pe la 6. În primele două ore se petrec tot felul de lucruri respingătoare. Cel mai adesea, dezbaterile debutează cu o bătaie. Dacă nu se găsesc doi amabili domni amatori de păruială, cel mai zgomotos lucru la care se recurge imediat e un cîntec. Nu cîștig nimic dacă mi se spune că ciorile nu cîntă. *Eu* știu foarte bine treaba asta și fără să mă uit în cartea de zoologie. Cioroiul însă nu știe. *El* își închipuie că poate cînta și în acest scop își dă toată silința. Poți să-i critici modul de interpretare, să-i spui ce i-oi spune, dar nici pomeneală să-l poți opri. Pe mine, cel puțin, așa m-a învățat experiența. Cîntecul, de obicei, e pentru cor și solist. Către sfîrșit rămîne numai corul, dacă nu cumva solistul e un cioroi în stare de multe, hotărît să țină cu dinții de drepturile lui.

Președintele habar n-are de clubul acesta. Se scoală în jur de 7 (trei ore după ce toți ceilalți și-au terminat micul dejun) și-apoi se-agită de colo pînă colo sub impresia

---

[1] Pălărierul — personaj din *Alice în Țara Minunilor* de Lewis Caroll (1832—1898). Pentru el ordinea firească a lucrurilor este răsturnată. Numele lui vine de la expresia *as mad as a hatter* (literal, nebun ca un pălărier) — nebun de legat (n.t.).

că el trezește toată comunitatea. Nătărăul naibii ! E cel mai deplorabil președinte de care-am auzit vreodată. Chiar și-o republică din America de Sud ar putea scoate ceva mai acătării. Cioroii înșiși (mă refer la majoritatea celor înșurați, tați de familie, respectabili proprietari de cuiburi) sînt la fel de indignați ca și mine. Din toate părțile se aud tot felul de plîngeri.

În seara răcoroasă de început de primăvară, cînd te rezemi de portița padocului și asculți foșnetul insistent al frunzelor de ulm, ești predispus spre meditație.

Natura prinde viață din nou și iubirea încălzește din nou inimile noastre de ciori bătrîne ce sîntem. O, doamnă, penele dumitale negre strălucesc ca în povești. Vino aici lîngă noi și-o să-ți spunem o poveste cum nici un cioroi n-a mai spus vreodată. E povestea unui cuib de pe craca cea mai de sus, un cuib ce se leagănă în blîndul vînt de la soare-apune. E solid pe-afară, dar e moale înăuntru și acolo sînt la adăpost ouășoarele verzului. Acolo, în cuibul acela, stă o blîndă doamnă. E veselă și croncăne căci, în zare, îl vede pe preaiubitul cioroi. El a umblat peste tot și-a venit încărcat cu viermișori și melcișori și toți sînt pentru ea.

Cei mai mulți dintre noi sîntem niște cioroi bătrîni. Pe piepturile noastre, albul se-ngemănează cu negrul-purpuriu. Ulmii ăștia înalți îi știm de cînd erau puieți, au crescut sub ochii noștri. Am văzut cum cad și mor copacii bătrîni. Și totuși, în fiecare primăvară, ne animă gînduri tinere. Așa că ne căsătorim, construim și strîngem pentru ca bătrînele noastre inimi să vibreze la scîncetul slab al nou-născutului.

Maica natură are o singură grijă — copiii. Romanele noastre se sfîrșesc unde începe povestea naturii. Cortina a căzut peste drama noastră și exact acolo e prologul la piesa naturii. Cum o mai fi rîzînd bătrîna doamnă cînd aude trăncăneala copilașilor ei ! „Căsătoria e un fiasco ?" „Merită viața să fie trăită ?", „Femeia de azi față de femeia de ieri". Probabil că tot așa de vehement discută și valurile Atlanticului dacă s-o ia spre răsărit sau spre apus.

Maternitatea este legea universului. Datoria omului e să fie mamă, să procreeze. Muncim, femeia acasă, bărbatul în mijlocul colectivității. În ce scop ? Pentru copii, numai

pentru ei. Naţiunea se gîndeşte la viitorul ei. De ce oare ? Peste cîţiva ani politicienii, soldaţii, negustorii, truditorii ei îşi vor lua locul de veci lîngă strămoşii lor. De ce ne facem griji în privinţa viitorului ? Ţara-şi varsă sîngele şi bogăţiile în pămînt pentru ca urmaşii să aibă ce culege. Prostul de Jacques Bonhomme [1], cu capul împuiat de cele mai imposibile visuri, se năpusteşte cu mîinile însîngerate ca să-şi dea viaţa pentru Libertate, Egalitate, Fraternitate. Nu va trăi să vadă (decît în închipuire) lumea nouă ce se va ridica pe umerii lui. Chiar şi mintea lui învîrtejită şi ameţită de vorbe ştie asta. Dar copiii ! Ei vor avea o viaţă mai uşoară. Ţăranul îşi părăseşte vatra ca să moară pe cîmpul de luptă. Are vreo importanţă pentru el, firul de nisip în marea vieţii, dacă Rusia cucereşte estul, dacă Germania se uneşte, dacă steagul englezesc va flutura deasupra altor ţări ? Moştenirea pe care i-au lăsat-o strămoşii va fi mai mare pentru fiii lui. Patriotismul ! Ce e patriotismul decît instinctul matern al unui popor ?

Să zicem că de undeva ar veni ceva ca un decret : asta este ultima generaţie ; după asta lumea va pieri. Credeţi c-am mişca măcar un deget ? Vapoarele ar putrezi în porturi, grîul ar putrezi în pămînt. Încolţiţi de acea mare a tăcerii ce ne-aşteaptă, am mai picta tablouri, am mai scrie cărţi, am mai compune muzică ? Gîndiţi-vă cu ce ochi s-ar uita unul la altul bărbatul şi femeia. Gîndiţi-vă că izvorul iubirii ar seca, iar iubirea însăşi ar fi numai o baltă cu apă stătută.

Cît de puţin ne dăm seama că asta e baza vieţii noastre ! Dacă eternitatea vieţii noastre există undeva, numai aici o putem găsi. Acest eu nu va pieri niciodată — numai dacă rasa umană nu e cumva o glumă trecătoare a zeilor, care e dată-n lături cînd s-a învechit, lăsînd loc pentru alte experienţe. Aceste trăsături ale mele (nu discutăm acum valoarea lor estetică) nu vor dispare niciodată. Modificate, variate, dar esenţial aceleaşi, ele vor continua în cercuri din ce în ce mai mari pînă la sfîrşitul lumii. Temperamentul ăsta al meu (acest bine şi acest rău care se află în mine) va creşte cu fiecare epocă, lărgindu-se, combinîndu-se, amalgamîndu-se. Eu trec în copiii

[1] Jacques Bonhomme — numele generic dat ţăranului francez (n.t.).

mei și în copiii copiilor mei. Sînt etern. Eu sînt ei și ei sînt eu. Copacul se usucă și cureți locul de resturile lui. Ești mulțumit dacă, din ramurile lui moarte, poți face lemne de foc. Dar spiritul lui, viața lui au trecut în alți cincizeci de puieți. Copacul nu moare, se transformă numai.

Oamenii ăștia care trec pe lîngă mine (unul care se grăbește spre birou, altul la club, celălalt la iubită) sînt toți mamele lumii ce va veni.

Escrocul ăsta nesătul are acțiuni multe și înșeală, minte, nedreptățește pe toată lumea. Pentru ce ? Mergeți după el pînă la locuința lui luxoasă din suburbie. Ce-o să găsiți acolo ? Un bărbat care-și ține copiii pe genunchi, le spune povești și le promite jucării. Ce scop are viața lui josnică și neliniștită ? Unul singur : copiii aceștia să aibă lucrurile care crede el că le-ar trebui. Toate viciile noastre, ca și virtuțile, cresc din aceeași rădăcină, maternitatea. Este singurul element generator al universului. Planetele sînt doar copiii Soarelui, Luna e doar odrasla Terrei, piatră din piatra ei, fier din fierul ei. Care este marele nostru centru, al tuturor, al întregii vieți însuflețite și neînsuflețite (dacă vreo viață *poate* fi neînsuflețită) ? Eternul univers e o umbră nedeslușită, maternitatea, care umple spațiul ?

Uitați-vă la mama asta din Mayfair, care pune totul la cale ca să-și vîneze un ginere bogat ! Dintr-un anumit punct de vedere nu prea e plăcut să ai așa ceva în fața ochilor. Pentru o clipă numai, hai să privim de pe altă poziție. Cît de obosită trebuie să fie biata femeie ! E-a treia „încercare" seara asta. Fardul i se duce de pe fața aspră și amărîtă. Mai-marii ei pe scara socială i-au dat peste nas de-atîtea ori, o ducesă a insultat-o în public. Totuși ea suportă totul cu un zîmbet răbdător. Ambiția asta a ei e vrednică de milă. Vrea ca fiică-sa să se mărite cu un om cu bani, să aibă trăsuri și mulți servitori, să locuiască în Park Lane, să poarte diamante, să-și vadă numele în ziarele mondene. Orice sacrificiu i s-ar cere mamei, fata se va bucura, pe cît posibil, de aceste lucruri. Mamei i-ar fi mult mai comod dacă s-ar duce la culcare și-ar lăsa fata să se mărite cu vreun comis voiajor înstărit. Să fim drepți, cititorule, chiar cu asemenea lucruri. Uneltirea ei josnică nu e decît copilul nereușit al maternității.

Maternitatea ! Asta-i gama pe care-o cîntă orchestra zeilor : sălbăticie și cruzime la un capăt, tandrețe și sacrificiu de sine la celălalt.

Uliul se luptă cu găina ; el, căutînd hrana pentru puii lui, ea apărîndu-și-i cu propria-i viață. Păianjenul suge sîngele mușteî pentru a-și hrăni nenumăraţii pui. Pisica chinuiește șoarecele pentru ca pisoii să poată mînca animalul care mai zvîcnește încă. Omul face rău omului de dragul copiilor. Poate cînd larma lumii ne va ajunge la urechi întreagă, netrunchiată, ne vom da seama că totul e numai armonie și toate disonanțele s-au așezat cuminți în jurul temei principale, maternitatea.

CUPRINS

JURNALUL UNUI PELERINAJ 5

Din GÎNDURILE TRÎNDAVE ALE UNUI PIERDE-VARĂ 115

Prefață 117
Despre trîndăvie 119
Despre vreme 126
Despre cîini și pisici 136
Despre timiditate 148
Despre bebeluși 156
Despre mîncare și băutură 164
Despre „camere mobilate“ 173
Despre îmbrăcăminte și comportament 183
Despre memorie 192

Din ALTE GÎNDURI ALE UNUI PIERDE-VARĂ . . 203

Despre arta de a te hotărî 205
Despre nemaipomenita importanță a lucrurilor pe care am vrut să le facem 219
Despre cum e cînd îți vîri nasul în treburile altora 238
Despre timpul pe care îl irosești uitîndu-te înainte de a sări 258
Despre sentimentul matern al omului 271